

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

בבא בתרא. השו"ת. פרק ארבעה עשר. פרק ארבעה עשר. אבן ישורון – (שטיינזולץ) רנה

רש"י

דיבור זה שייך לעמוד הקודם ורבי יוסי סבר – דוקא גרדה ניקף, דגלי דעתיה. אבל גרדה נמקף – לא. וינאי אקפיה רבינא – ארבעה שדות היו לרבינא סביבות ארבעה מצדיו של רוינא, וגרין. הב לי כמנה גרדו – כרב הונא אליבא דרבי יוסי, דאמר: הכל לפי מה שגרד. דהכי קיימא לך, דבבא בתרא. וינאי חז חז גרדי – רוינא היה גרד תמרים מדקל שבשדה. קיבורא דאהני –

הגה"ה כתב בספרים: אבל מקף לא יחייב ליה אלא דמי רביעית – וקשה: דמנלן דידיה ליה אפילו דמי רביעית? ודלמא לא יחייב ליה כלל וכן משמע בפרק "ביצה הרגל" (בבא קמא כ"ב) דקאמר: טעמא דניקף, דאמ מקף – פטור. שמע מינה: זה נהנה וזה לא חסר פטור. ורד: שאני התם, דאמר ליה ילי בנטיירא מי וזאת. וינאי יש לדחות דהכי קאמר: לדידי סגי לי בנטיירא בר וזא, הלכך פטור מלטיעו לארבע רוחות. אבל רביעית טייע, דאין לך אדם שלא יטייע לרביעית שדיה גרוד מארבע רוחות. וינאי לא דאיתנא לך כרב הונא אליבא דרבי יוסי – קצת היה נראה שלא להפחידו היה אומר כן, מולא קאמר: וינאי לא – מגבינא לאפרנא מינך, אה "מחינא לך בסולאה ולא מבני זמנא". ואף על גב דב'לולב המול" (סוכה לד"ב) אמר שמואל להנהו דמבני אסא: "אשון ויבנינא, ואי לא – דרשינן לכו כרבי טרפו", ונראה למימר התם לדחפיהם היה אומר כן, הבא רביה דהכי כמירא ליה, כדכרשי שטיי. ועוד, דמקאמר ליה: "דיל פייסיה במאי דאיפייסי משמע דמן הדין היה לו יותר, אם לא בשבול שכבר נפתיס. ארבעה לצלא בר – פירוש הקונטרס מקשה רבינו תם: (הא) אין מרחמים בין ועוד, דקאמר "סבר רבינא לסוק" – משמע שטעה רבינא. ועוד: מה שייך כאן האי מעשה? אי משום דאריי רבינא רוינא – ליתני נמי מעשה דמחייבין רבינא למינא רוינא (שם) רוינא שתלא דרבינא היה, והנך תרי כושרי רבינא לסיילי נמי חתם ועוד: דצלא הוא עור, כדאמרין (מועד קטן כ"א); מאי דרגש – עיסא דצלא, ואומר רבינו תם: דובן ארעא אמירא דרבינא – היינו אמירא אותם שדות דאפיה רבינא מארבע רוחות. והיה רבינא מצרין משלש רוחות ורוינא מרוח אחת. ואף על גב דאמר ב"מקביל" (בבא מציעא ק"ג); יתי ארבע בני מצרא דקדים חד מנייהו חבן – מאי דובן זבן, מכל מקום סבר רבינא לסילוק משום דהיה מצרין משלשה צדדין, ורוינא רק מרוח אחת. אמר ליה רב פפא: אמיר איניש ארבעה לצלא – פירוש: לעור גדול, צריך ליתן לעבדן ארבעה זוזי, וארבעה לצלא – עור קטן, כלומר צריך ליתן מן הקטן כמו מן הגדול, שיש טורח בקטן כמו בגדול.

הבא נמי, מאי טעמא דינא דבר מצרא – משום שיהיו כל שדותיו סמוכין, שויכל לתורשן בבת אחת, ולכך הוא מצרין מרוח אחת כמו אתה משלש רוחות. והרב רבינא אברדם פירש דרך ארעא דובן רוינא אמירא דרבינא – היינו אמירא דאנות שדות שהיה רוינא ארס בהן, כדאמרין: רוינא שתלא דרבינא היה, דהכי קאמר ליה רב ספרא לרבינא: אף על פי שאין לרוינא בגוף התקנה כלום, מכל מקום הואיל שהוא עובדן היה הוא מצרין, כמו דאמר איניש ארבעה לצלא – ותנן: ארבעה זוזי, והנהו עור צריך ליתן לצלא – לאומן המועבת את העור.

מארבע אמות ולמעלה אין מחייבין אותו בו בחוקת שלא נתן – איירי כגון דירעין דקסם חד וארציה לתבירה, הדיה מסדרה, כדמשמע לישנא "אין מחייבין אותו". לכך היה חוקת שלא נתן, ואין צריך להעמיד מחייבין חויה. **אף על פי** שלא נתן תקנה מנגלגלין עליו את הכל – אף על גב דזה נהנה לא היה חסר פטור, מכל מקום כן דגלי דעתיה דניחא ליה בהבנה – חייב. וכן משמע נמי ביכיצד הרגל" (בבא קמא כ"ב) דקאמר: טעמא – דניקף, דאמ מקף – פטור. שמע מינה: זה נהנה ולא חסר פטור. ואפילו הכי, כשמעו ניקף חייב. כן נראה לי. אי נמי: הכא זה חסר הוא, וגשורו לו שהוביזה הוחלל למעלה מעלמא אמות, כדי שלא יהיה לו היזק ראיא בשום ענין ממנו. **הקובע** זמן לחבירו – אומר רבינו יצחק: דוקא קובע זמן, אבל בסתם הלוואה – לא חייב ליה תוך שלשים תוך זמנו. **ובא** בזמנו ואמר פרתיתן תוך זמני אינו נאמן – ונראה לי שיש עדים שייב לו, ודאי לאו הכי נידמונה שפרעו תוך זמן, במינו דאי בעי אמר "לא הלויית לי כלום", או "לא קבעת לי שום זמן". ולקמן מיבעי ליה

רוינאי, אקפיה רבינא מארבע רוחותיו. אמר ליה:
1 **"הב לי פמה דגרדו", לא יהיב ליה. "הב לי**
2 **לפי קגים בוזל", לא יהיב ליה. "הב לי אגרי**
3 **גטורחא", לא יהיב ליה. וינאי חד הנה קא גרד**
4 **דיקלי, אמר ליה לארסייה: זיל שקול מניה קיבורא**
5 **דאהני. אזל לאתויי, קמא ביה קלא. אמר ליה:**
6 **גלית דעתך דמינא ניהא לך, לא יהא אלא עזיא**
7 **בעלמא, מי לא בעי גטורחא? אמר ליה: עזיא**
8 **בעלמא לאו לאכלוי בעיא? אמר ליה: לא ברא**
9 **בעית דמיכלי לה? אתא לקמיה דרבא, אמר ליה:**
10 **זיל פייסיה במאי דאיפייסי, ואי לא – דאיננא לך**
11 **דינא כרב הונא אליבא דרבי יוסי. רוינא זבן**
12 **ארעא אמירא דרבינא, סבר רבינא לסילוקי משום**
13 **דינא דרב מצרא: אמר ליה רב ספרא גררה דרב**
14 **ויבא לרבינא, אמרי אינישי: ארבעה לצלא, ארבעה**
15 **לצלא. משנה פותל חצר שפאל – מחייבין אותו**
16 **לבנותו עד ארבע אמות; בחוקת שנתן, עד שיביא**
17 **ראיה שלא נתן. מארבע אמות ולמעלה – אין מחייבין**
18 **אותו. סמך לו פותל אחר, אף על פי שלא נתן**
19 **עליו את התקנה – מנגלגלין עליו את הכל; בחוקת**
20 **שלא נתן, עד שיביא ראיה שנתן. גמרא אמר ריש**
21 **לקיש: הקובע זמן לחבירו, ואמר לו "פרתיתן בתוך**
22 **זמני" – אינו נאמן, ולואו שפרע בזמנו. אפי' ורבא**
23 **דאמרי תרוביהו: עבדו איניש דפרע בגו זמניה,**
24 **וזמנין דמתרבינא ליה זוזי, אמר: איזיל איפיעיה,**
25 **כי**

בתוך שדות של רבינא, כדאמר לעיל דרבינא אקפיה מארבע רוחותיו, ועכשיו קנה לו שדה אחת מצד רבינא, ומפסיק שדה רבינא בן שדותיו. ואמר ליה רב ספרא לרבינא שיעשה הישר והטוב, להניח לרוינא אותה, דעכשיו יהיה לו שנים, משום שצריך שיהיה לשני שדות (וצריך) גם כן לאחד, ומכמה דברים יציאת האחד מרובה כיציאת שנים. ותמצא רוינא משתכר. **משנה** מחייבין אותו לבנות עז ארבע אמות – דבהכי סגי להזיק ראיא. בחוקת שנתן – אם אמר האחד לאחר שבנאי: "אני עשיתיו משלי, שלא רצה לו לסייעני", ותובעו שתי אמות (בתוך חלקי" – נאמן, עד שיביא התובע – עדים שתבעו ולא נתן לו. כדיון הדובה עליו לסייעו, ומשפז זה לכל גלוי – לא היה בונה משלו, אלא היה צועק עליו בבית דין, סמך לו כותל אחר – לאחר שבנאו האחד למעלה מארבע אמות הרבה, ולא רצה האחר לסייעו בהגבהתו – סמך השני כותל אחר כנגד כותל זה כדי לספק ולתת עליו תקנה ממותל לכותל, אף על פי שלא נתן עליו עדיין התקנה. מנגלגלין עליו את הכל – דגלי דעתיה דניחא ליה בהגבהתו ההיאך. בחוקת שלא נתן – אם בא הראשון ורבעו לדין לאחר שסמך את כותלו לכותל הראשון, ואומר לו: "נתן לי חלקך במה שהגבהתי", וזה אומר: "נתתי חלקי" – אינו נאמן אלא בעדים. שאין משפט זה גלוי כלל, ועד שיהיבויבא בית דין – אינו עשוי ליתן. **גמרא** הקובע זמן לחבירו – במלוא שהלוח.

אליבא

או דילמא - כיון דמחוק לן דאין אדם פורע בתוך זמנו, לא אמרינן במקום דאיכא חוקה דמריעה לדבריה 'מה לי לשקר', ולהנהווה. אמר לו חין - ובפני עדים. אין לך כריי - מפרש ואילד מאי היא. לא היו דברים מעולם - הלכך חייב לשלם, שהרי יש עדים שהודו לו בפניהם. וכיון דאמר "לא ליתתי" - מודה היה לזאת שפגע, שכל מי שאינו לזה - אינו פורע. הלכך באומר "לא

ואמר לו - פרעתך בזמני אמאי לא בו - הוה מצוי לשנויי: הא דרתינן בחוקת שלא נתן" - היינו בתוך זמנו או בזמנו, ואמר "פרעתך בתוך חומך", דליכא מיגו, כדפרשית לעיל. אבל לאתר זמנו - הוי בחוקת שנתן, דבמקום חוקה אמרינן "מה לי לשקר". אך נראה ליה לשנויי: הוה מימר אמר "מי ימר דמחזיקי לי רבנך", דלא תיקשי נמי לאבוי ולרבא. **בל** - האומר לו ליתא כאומר בו - חקשה הרב רבינו יצחק. מה צריך כאן לטעם "כל

האומר" כ"ז? הא דאי, כיון שבכח הודה - הוה נא מהימן לומר שלא לזה דבשלמא בשבועות (מאב.) צריך להאי שבטא, אבל לא בשבועות. אמר לו זמנא לי רבנך. הלה אומר "לא היו דברים מעולם", ואתו עדים ואומרי "ראינו שלוח רפעי", חשאתו הא דקאמרי רבנך שחדי שלוח - מהימנא, הוה דקאמרי פורע - לא מהימנא, דהא אידו בשבועות ליה. דאמר "לא ליתתי", האומר "לא ליתתי" - כאומר "לא פרעתי". דמי. אבל הכא לא צריך כלל ואומר רבינו יצחק דאיצטריך לאשמעוין לא מצוי לזמנא: האומר "לא ליתתי" - לא שאל לזה לזה, אלא כאילו לא ליתתי לפי שפרעתי, קא משמע לן דכאילו אומר "לא פרעתי" בהדיא. **סמך** - פלגא סמך כולכה - האי "פלגא" איירי בין לאורך בין לגובה. **ומודה** רב הונא בקרנא ולופתא - מפרש רבינו בת: קרנא - להיכר שלא יאריך החומה יותר. בסמך אתו כחל סמך כיפה לקרנא כלפי כותל של חבירו. ולופתא - הייזב הרב שלא יגיבה בחולת יותר. מהי שיעשה חבירו בראש החומה. לפי שרגילין לעשות החומה צרה למעלה. שיפלו הגשמים מחוץ לחומה ולא יהיה שם. ומודה רב נתנן באפריזא - היא היכר שאיריך ערוין הכותל. בסמך אתו החומה אינו שוה, אלא אבן אחת בולטת ואחת שוקעת, דרואי ערוין יאריך" ואקבעתא כדשורי - היינו שיעשה מקום הנתח ראשי קורות, דנמכח ססופו להגביה עד שיעור

או דילמא במקום חוקה לא אמרינן "מה לי לשקר"? **הא שמעו: בחוקת שנתן, עד שיביא ראיה שלא נתן; היכי דמי? אילמא שחבקעו לאחר זמן, ואמר לו: "פרעתוך בזמני" - פשטיא אלא לאו דאמר ליה: "פרעתוך בתוך זמני"; אלמא אפילו במקום חוקה אמרינן "מה לי לשקר" - שאני הכא, דכל שפא ושפא זמניה הוא. הא שמעו: מארבע אמות ולמעלה - אין מחזיקין אותו; סמך לו כותל אחר כו' עד שיביא ראיה שנתן; היכי דמי? אילמא שחבקעו לאחר זמנו, ואמר לו: "פרעתוך בזמני", אמאי לא? אלא לאו דאמר: "פרעתוך בתוך זמני"; אלמא במקום חוקה לא אמרינן "מה לי לשקר" - שאני הכא, דאמר: מי ימר דמחזיקי לי רבנך. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, הא שמעו: "מנה לי בידך", אמר לו: "היין". לכתחיל אמר לו: "נתהו לי", אם אמר "נתתיו לך" - פטור, "אין לך בידך" - תיבי; מאי לאו "נתתיו לך" - דאמר ליה: "פרעתוך בזמני", "אין לך בידך" - דאמר ליה: "פרעתוך בתוך זמני", וקתני: תיבי; אלמא במקום חוקה לא אמרינן "מה לי לשקר" - לא, מאי "אין לך בידך"? לא היו דברים מעולם, דאמר מר: כל האומר "לא ליתתי", באומר "לא פרעתי" דמי. "סמך לו כותל אחר - מגלגלין עליו את הפל" כו'. אמר רב הונא: סמך לפלגא סמך לכולה; ורב נתנן אמר: למאי דסמך - סמך, למאי דלא סמך - לא סמך. ומודה רב הונא בקרנא ולופתא. ומודה רב נחמן באפריזא ובקבעתא דכשורי. אמר רב הונא: בי פוי לא הוי חוקה, ואף על גב דעבר ליה הימלט, דאמר ליה: אמיןא, לבי פייסת לי לא ליתרע אשיתאי. אמר רב נחמן: אחזיק להודרי לא אחזיק לכשורי, לכשורי - אחזיק להודרי; רב יוסף אמר: אחזיק להודרי אחזיק לכשורי. איכא דאמרי אמר רב נחמן: אחזיק להודרי לכשורי, - אחזיק להודרי. אמר רב נחמן: אחזיק לנטפי אחזיק לשפכי, לא אחזיק לנטפי; ורב יוסף אמר: אפילו אחזיק לשפכי אחזיק לנטפי. איכא דאמרי, אמר רב נחמן: אחזיק לשפכי אחזיק לנטפי; ורב יוסף אמר: אפילו צריפא דאורבגני, עבד רב יוסף עובדא בצריפא דאורבגני. אמר רב נחמן רבה בר אבוה: המפשיור בית לחבירו**

האיי

היה - לא טרדיח כל האי טירחא. דאמר ליה שמועין דכי מפייסת לי לא תרעע אשיתאי - אמרתי לבי: שמא תמלך לסמך לי כותל אחר ולתת תרעה, ותפייסו בבניו במה שהבהתי - לא אצטריך לקלקל כותלי לנפוק בו חורים לנתח ראשי קורותי. תוספת: אחזיק להודרי - כל חוקות הללו דשמעתין אינן חוקות שלש שנים, דלא שייך שלש שנים אלא גבי חוקת קרקע, שמחזיק בשדה חבירו ואומר: "לקחתיו ממך". אבל הכא - בחוקת תשמישין בעלמא מיירי, שמשתמש בשל חבירו, ובשעה אחת משתמש בפניו ושותק - היא חוקה, בדומכח לקמן, דאמרינן ואי חבירה בטניא - לאלחר היא חוקה. וטעמא - משום דאמרינן: לא שבק איניש לאישתמושי בתוך שלו תשמיש של קביעות בלא שעות. וכיון דמשתמש זה לפניו ושותק - יש לומר דנטל רשות ממנו, או נתן לו ממון ומכר לו תשמיש זה. והני מילי דהויא חוקה - כגון שטוען: "הוא מכר לי", או "נתן לי במתנה". אבל אם טען: "נשמשתני בפניו ושותק" - אינה חוקה. כדנחן לקמן ב"חוקת הבתים" (א.א.א.) כל חוקה שאין עמה טענה - אינה חוקה. כיצד אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי? והוא אמר לו: "שלא אמר לי אדם דבר מעולם" - אינה חוקה כו'. ובכל חוקות מיירי, לא שנת חוקת שלש שנים, לא שנת חוקת יום אחד כי הני. עד כאן. אחזיק להודרי - להניח ראשי הדיטים דקים על כותל חבירו. לא אחזיק לכשורי - להניח על קורות כבודת תחת אלו. הכי גרסינן: אחזיק לנטפי אחזיק לשפכי אחזיק לנטפי. לא אחזיק לנטפי - הייתה לו חוקה בחצר חבירו שטפסו גגו מי גשמים לתוכו על פני כל אורך גגו, ולא מרוב. אחזיק לשפכי - אם רצה עושה מרוב ויקלח כל מי הגג במקום אחד, דהא עדיפא ליה לבעל החצר. איכא דאמרי אמר רב נחמן כו'. אבל לצריפא דאורבגני, - גג של גריף שרדילי בלעז, שבסמך אתו בעפני ערבה, ובמקום אורבגני. ומה שחסינן סמוכין מאד

האי כשורא דמטלטלא - אומר רבינו תמו: דאמנתוין קאי, דעד שלשים יום לא הוי חזקה, והוי בחזקת שלא נתן, ומכאן ואילך - הוי בחזקת שנתן, ואתי שפיר דנקטיה הכא, ולא 'בחזקת הבתים'. ע"ך שבעה יומי - לאו דוקא שבעה, שבשמיני עוצרת לא יוכל לסתור. ואי חבירה בטיגא לאלתר הוי חזקה - ואומר רבינו שמואל: דחזקות לדעיל לא דרשל שנים, אלא לאלתר, דבאיני רבינו תמו.

בבית גזילה - בית ארוך מאד, וחלוק מתוכו לרובה חדרים קטנות, והשכיר לזה אחד מקו. הרי זה משתמש בבתליה - בחורי הבתלים על פני ארבה במבוץ עד ארבע אמות, אף שלא כנגד ביתו, ובוזים היוצאים מבתלים. ועובי הבתול - בראשו, כגון אם השכיר לו בה עלייה. אבל בתרביץ אפדני לא - הדרך ביהר חשבה להניח לה כנגד פתח חדרקלין החשוב בעל כבוד, ואין יגנה קטנה לפתח ועולין בה דשאים, ורפה המראה לעינים, ושם עשר רשות לה על תלות בבתלים כלום, שאני משל ליכנס לתוכו. אבל חכה שאתורי הבתים - כל חקה שאתורי הבתים קרי רחבה, ושלמי הבתים קרי חצר. אין הרחבה משמרת לו להשתמש, לא יוריא חזקה - אם סמכה על כותל חבירו ולען מיחה בתוך שלשים יום] - לא הוי חזקה לטעון חזקה על פיתוס במועת ד' עולם', דכל תלתין יומין לא קפיד איניש ולא מתי, סבור חבירו זה צריך לצל, ולמיים מועטים טילנו משם. ואי סוכה רפצה היא אבתי שבעה יוריא חזקה דכיון דשקבוי עלה יורתן מן הצורך - הוה לה חזקה למחוי, ומודלא וימירא איבת מוחי דהו - פייסו במועת ד' עולם, שכן היה דרכם לקבוע סוכתן לצורך כל השנים, והלכך, מיד לאחר שבעה יוריא חזקה, עד דלא דמי לסוכה דמטלטלא ודלא הוי חזקה, עד דתלתין יומין, רהיחי לצל בעלמא הוא דעבדה, אבל סוכה זו - לצורך כל ימות החג שבכל שנה עשאה, עד כאן, זה שלא כנגד זה - זה סותם גגו לצד צפון, וזה לצד דרום, ומשך המעקה יורת מחיזי הגג כדי שיהיה במקצת כנגד סתימתו של זה, ומתוך כך לא יראה בהדיא לגגו של חבירו. פשיטא - דהאי פלגא והאי פלגא, לא צריכא קדיים חד ועביד דרייה - מעקה המעקה יורת שבא בבת דין, ואחד כך תבע את חבירו לעשות בשלו, מהו דתימא: הויאל התחולל לעשות - יגמור המעקה, כגון דיתן לו חצי הירואה, אויניקא - יציאה, תוספת דין לא קדיים, אלא באבא בבת דין על עסק המעקה, ולא זה רוצה לעשות בגגו פשיטא בבית דין עושה פשרה ביניהם לעשות כל אחד חצי מעקה ואי האחד עושה כולו והאחר יחזיר לו מעקה הורעת אשיותא: אבל השתא קדיים, יכול לטעון אידך: אילו לא קדמת אתי - הייתי עושה כולו בגגי, אבל לחצאין לא עבידנא, טריחא לי לחור אחד פועליך בשביל בדי מועט, עד כאן, לא תתיר אשיותא - מכובד הבנין שמכבידן על חומה, טיט ממחרת לקלקל למעלה, נבוח אויבע אמות משום דחוק ראייה, אבל בין גג לגג - לא צריך, כדאמרין בשמעתין אשיותא: חצר קביעא תשמישיה וגג לא קביעא תשמישיה, ואין דינא בדי ענדא ודסלקא דאיניטע ממך. וכן יוקו לו בין גג לגג לארבע אמות גובה, אם נתלם כנגב - שאם יכנס לפנים מן המחיצה - לשם גביה כנס. מצי משתמיש ליה - ולומר: חפץ נפל מידי על גגך, ונכנסתי אצלך לטול. היתה חצירו למעלה מגגו של חבירו -

בבירה גדולה, משתמש בזויה ובכתליה עד ארבע אמות, ועובי הפותל במקום שנהגו, אבל בתרביץ אפדני לא; ורב נחמן דידיה אמר: אפילו בתרביץ אפדני, אבל רחבה שאחורי הבתים לא; ורבא אמר: אפילו רחבה שאחורי הבתים. אמר רבינא: האי כשורא דמטלטלא - עד תלתין יומין לא הוי חזקה, בטר תלתין יומין הוי חזקה; ואי סוכה דמצינה היא - עד שבעה יומין לא הוי חזקה, בטר שבעה יומין הוי חזקה; ואי חבירה בטיגא - לא לתר הוי חזקה. אמר אבוי: שני בתים ששני צדי רשות הרבים - זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו, זה שלא פגגד זה, ומעדיף. - מאי אריא ברשות הרבים? אפילו רשות היחיד נמי רשות הרבים איצטריכא ליה; מהו דתימא גימא ליה: סוף סוף הא פצית לאצטמוני מבגוי רשות הרבים, קא משמע לן דאמר ליה: רבים - בימאן הווי לי, בליליא לא הווי לי, את - בין בימאן בין בליליא חיות לי; אי נמו, רבים - פי קאימינא הווי לי, פי יתיבנא לא הווי לי, את חיות לי בין פי קאימינא בין פי יתיבנא; רבים - פי מעיניו הווי לי, פי לא מעיניו לא הווי לי, את מופילא נמי חיות לי.

צדי רשות הרבים - אומר רבינו יצחק: 1
דוקא בשני צדי רשות הרבים, שאין 2
האחד מרובע בחבירו; אבל בגגו שחזר ממנו 3
דמארמין לסתור, שכל בן גג לגג - לא. 4
מהו דתימא אמר ליה שיקל אויניקא כו' - 5
ואם אמרהו הדיבי הוי סלקא דעתך דמצי 6
לממר לה הכי? דאטו משום דקדס זה ועשה 7
הויר כחו, ויכול לרוחקו זה לעשות כל הבתול; 8
יש לומר: דסלקא דעתך, כיון דאם לא קדם זה 9
ועשה זה היה מצי למימה: שקול אויניקא היל 10
ועשה כל הבתול, אי הכי לא אויניקא ואנשה אני 11
הכל גורחי בין מימינו, לאה נצטרך להעדיף - 12
השתא נמי מצי למימה ליה הכי. כיון ששמע לן 13
דלא מצי אמר ליה, כיון שכבר עשה זה ולא אמר 14
לו קודם. 15
שתי חצרות זו למעלה מזו - ואם תאמר: 16
והתחתן למה יסייע לעלין? דבכי מטי 17
לארבע אמות ולא יוכל התחתן לראות בחצר 18
העליון - יבנה העליון ואומר רבינו יוסף: כגון 19
שחצר התחתן אינו נמוך אלא אצל חצרו של 20
עליון (אלא מצד אחד), ומצד אחד הוא גבה 21
בחצר העליון, שיכול לראות שם. ורבינו יצחק 22
מפרש: דהתחתן חזק לעליון כי קאי עליון, 23
כדאמרין לעיל: כי קאימינא חווי לי, ולכך צריך 24
לסייע עד ארבע אמות בחצר העליון. 25
שוף 26
אמר מר: זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו, זה שלא פגגד זה ומעדיף. 27
פשיטא - לא צריכא, קדיים חד מציניה ועבד; מהו דתימא, גימא ליה אידך: שקול אויניקא 28
ועבדיה את פוליה, קא משמע לן דאמר ליה: את מאי מעמא לא עבדת? משום דמותרע 29
אשיתך, אגא נמו מותרע ליה אשיותא. אמר רב נחמן אמר שמואל: גג הסמוד לחצר 30
חבירו - עושה לו מעקה גבוה ארבע אמות, אבל בין גג לגג לא; ורב נחמן דידיה אמר: 31
אינו יוקו לארבע אמות, אבל יוקו למחיצת עשרה. - למאי? אי להיך ראייה - ארבע 32
אמות בעינן, אי לתפס עליו כנגב - במסיפס בעלמא סגי, אי לגדיים ומלאים - בכרי 33
שלא יודקך בבת ראש סגי - לעולם לתפס עליו כנגב; במסיפס מצי משתמיש ליה, [אמר: 34
ממצינן קממצינאן], במחיצת עשרה לא מצי משתמיש ליה. מיתבי: אם היה חצרו למעלה 35
מגגו של חבירו - אין נזקקין לו; מאי לאו אין נזקקין לו פלג? - לא, אין נזקקין לארבע 36
אמות, אבל נזקקין למחיצת עשרה. איתמר: שתי חצרות זו למעלה מזו - אמר רב הונא: 37
תחתון בונה מפגגדו ועולה, ועליון בונה מפגגדו ועולה; ורב חסדא אמר: עליון מסייע 38
מלמטה ובונה, תניא פותיה דרב חסדא: שתי חצרות זו למעלה מזו, לא יאמר העליון: 39
"הריני בונה מפגגדי ועולה", אלא מסייע מלמטה ובונה. ואם היתה חצרו למעלה מגגו של 40
חבירו - אינו יוקו לו. הנהו בי תרי דהווי דייירי, חד הווי דיייר עילאי וחד הווי דיייר תתאי. 41
איתבר תתאי, אמר ליה תתאי לעילאי: תא ונגבייה, אמר ליה: אגא שפיר קא דארינא.

שהיה קרקע החצר גבוה מקרקע הבית. אין יוקו לו - בעל החצר לעשות לו מחיצה בין חצר לגג, דכיון דגג לא קביע תשמישיה - נוח ליתורי משבינו שלא יראוהו. זו למעלה 1
מזו - קרקעית האחד גבוה מחבירתה. זה בונה מפגגדו ועולה - התחתון בונה משלו מלמטה עד שמגיע לגובה קרקעיתו של חבירו, ואחר כך מתחיל זה לסייעו ונתון חלקו 2
מכנגדו ומעלה, ולא יזא עליון נפסד בשפלות קרקעיתו של תחתון. הווי דייירי חד עילאי וחד תתאי - כשחלקן תאחזן נטל זה בית זה עלייה. איתבר תתאי - נטעב הבתלים 3
התחתונים בארץ עד ששפלה תקרר העליון, ואין התחתון יכול ליכנס בתוכו אלא אם כן שוחה. תא ונגבייה - בוא ונסתור את כל הבית ונבנו. ומכאן שייר לך, או אינייה 4
אנא - משל. אמר ליה - עליך: לית לי דוכתא דדיירנא ביה. לא קא מטרד לי - איני יכול לרוח בביתו, מפני עלייתך.

שהיה קרקע החצר גבוה מקרקע הבית. אין יוקו לו - בעל החצר לעשות לו מחיצה בין חצר לגג, דכיון דגג לא קביע תשמישיה - נוח ליתורי משבינו שלא יראוהו. זו למעלה 1
מזו - קרקעית האחד גבוה מחבירתה. זה בונה מפגגדו ועולה - התחתון בונה משלו מלמטה עד שמגיע לגובה קרקעיתו של חבירו, ואחר כך מתחיל זה לסייעו ונתון חלקו 2
מכנגדו ומעלה, ולא יזא עליון נפסד בשפלות קרקעיתו של תחתון. הווי דייירי חד עילאי וחד תתאי - כשחלקן תאחזן נטל זה בית זה עלייה. איתבר תתאי - נטעב הבתלים 3
התחתונים בארץ עד ששפלה תקרר העליון, ואין התחתון יכול ליכנס בתוכו אלא אם כן שוחה. תא ונגבייה - בוא ונסתור את כל הבית ונבנו. ומכאן שייר לך, או אינייה 4
אנא - משל. אמר ליה - עליך: לית לי דוכתא דדיירנא ביה. לא קא מטרד לי - איני יכול לרוח בביתו, מפני עלייתך.

שוף אכריסך – שחא קומתך עד כריסך. כשווי – קורות העלייה. אבל אתנו אהדי – כשהלקי, אם תשפל עליה תסירוהו הבית ויגדוהו. עד כמה – תשפיל העלייה ויחפו את העליון לסתור ולבנות. באותה שינוי – בה'תומבר פירות': המקבל עליו מחבירו לבנות לו בית – עושה רומן כחצי ארוב וחצי רחוב. בכנון הכולל, שהיה ארוב ארבעים ורחבו עשרים וגבהו שלשים. איסוריתא – חבילות

קנים ארובין. והדר – מחזור עצמו ככל צדדן. 1
 סכרנא לן הכא – אסתום לן חלונותך באבנים 2
 וטשי, ואפתח לך למעלה כמותך. גובה בתלך 3
 חלונות אחרים שיאירו ובתוך. קמרעת 4
 לאשיטא – כשתפתח בה חלונות תגזע החומה 5
 מחמת המכה. סתרנא לך – הכותל מראש 6
 גובהו עד שיגיע למקום החלונות שאעשה לך. 7
 לא קייבא – שאין טעם החיש נדבך יפה בטיט 8
 היטן שיבש כבר. דאף על גב דקא משתמש בה 9
 כצויה ותיבני – ואין הוא עצמו דר תחובו. מצי 10
 אמר ליה לא מציתא דאטרות להוציא העצים 11
 והתבון. אספלידא – טרקלין יפה. תריביא – 12
 יגנה שבצד הטרקלין, שהיהה מאוירה לתוכו. 13
 כדנשאי אגא בנינא – שלא בני בונה, ואחא 14
 אין לו עליו חוקת אורה של אמת כנים, 15
 דהשתא הוא דפליגוהו. איבע עשות לעבדת 16
 הכרם – שהיו חורשין אותה בשוריהם. דעלו 17
 אהדי – שנתן בעל הכרם לבעל השדה לכן 18
 דמים של עליו הכרם, הילכך כרם בעי למשקל 19
 עם עבודתו. כושפמני אפקנין – וכי תריבא היה, 20
 שנטל יגנה חלקה כנגד בית בניו ולא נטל עליו 21
 דמיס? והשתא אידרונא – חדר אפל, ואני על 22
 מנת אספלידא נתתי עליו דמים. שמא בעלמא 23
 – אם אספלידא שמא. ואף על פי שאינו כשאר 24
 אספלידא – לא בטיל שמו. בית כור – לפי 25
 חשבון סאתים כחצר המשכן. 26
 תהדרעי

אמר ליה: סתרנא לה עד לארעא, ובנינא לה ועבידנא לה פווי בגוה. אמר ליה: חדא אשיתא 2
 דרתא כבוליה ביתא עתיקא לא קיימא, אמר ליה: סתרנא לה לכוליה ביתא, וגנינא לה 3
 פווי בבנינא. אמר ליה: לית לי דוכתא למיור בה. אמר ליה: אנורנא לה דוכתא, אמר 4
 ליה: לא טרחנא. אמר רב הקמא: ברוך קא מעבב. היינו הך, והא תו למיה לז? – הא קא 5
 משמע לך, דאף על גב דלא משתמש אלא תיבנא ובי ציבי בעלמא. הנהו בי תרי אמי 6
 דפלגי בהדי הדדי, חד מטייה אספלידא וחד מטייה תרביצא, אול ההוא דמטייה תרביצא 7
 וקא בני אשיתא אפומא דאספלידא. אמר ליה: קא מאפלת עלי, אמר ליה: בדידי קא בנינא. 8
 אמר רב הקמא: ברוך קאמר ליה. אמר ליה רבינא לרב אשי, מאי שנא מהא דתניא: שני 9
 אחין שחלקו, אחד מהן נטל שדה כרם ואחד מהן נטל שדה לכן – יש לו לבעל הפרם 10
 ארבע אמות בשדה לכן, שעל מנת פן חלקו? אמר ליה: התם דעלו והדר. – אכל הכא 11
 מאי, דלא עלו להדר? וכי בשופמני עסקינו, דהאי שקיל אספלידא והאי שקיל תרביצא 12
 ולא עלו להדר? אמר ליה: הני דעלו להדר דמי לביני שוורו והדר, דמי אורא לא עלו 13
 להדר. ולמאן ליה: מעשיקא אספלידא פלגת לי, השתא משוית לי אידרונא אמר רב שימי 14
 בר אשי: שקמא בעלמא פלג ליה; מי ליה תניא: האומר: "בית כור עפר אני מוכר לך", 15
 אף על פי שאינו אלא לתוך – הגיעו, שלא ככר לו אלא שקמא, והוא דמיתקרי בית כור; 16
 "פרדם אני מוכר לך", אף על פי שאין בו רמונים – הגיעו, שלא ככר לו אלא שקמא, והוא 17
 דמיתקרי פרדם; "פרם אני מוכר לך", אף על פי שאין בו גפנים – הגיעו, שלא ככר לו 18
 אלא שקמא, והוא דמיתקרי פרמא – מי דמי? התם מצי אמר ליה מוכר ללוקח: שקמא וביני 19
 לך, הכא מצי אמר ליה: אדעתא דהכי פלגי, דאידרונא ביה פי חיבי דדרו אבהתן. אמרו ליה 20

שוף אכריסך – פירש הקונטרס: שחא קומתך. ולרבינו יצחק בראה: שוף – לשון שפשוף, 1
 שמתחבט בארץ. בוקיך ריקי – "אנשים רקים" מתרגומינן. גוביין טריקין (שופטים 2
 יא.) ה"ינין הך – ואם תאמר: הוא אשמענין בהאי עובדא דחרתא אעתיקא לא קמי, דלא 3
 שמענין מההיא דלעיל. ולעיל איצטרך, כדאמרין; והני דלא מניו משורי לקא, דהבא 4
 מעשרה וכו' יש לומר: דמילתא דפשיטא היא 5
 הדא חרתא וכולה תיעק לא קמי, ומשום הא 6
 לא היה צריך לאתויי האי עובדא. אספלידא 7
 – פירש הרשב"א, וטרקלין יפה. ובגורן אפילו – כדמרגום (תהלים ג) "מפני שאול במערה" – 8
 באספלידא. ואומר רבנו יצחק: דאספלידא דהבא 9
 לא אפשר לדחויי תורה, ומקאמר נמי: דעלו 10
 להדי בשוורו והדר, ובמשרה ליתא כשורו 11
 הודרי, ועוד, ומקאמר: מעיקרא אספלידא 12
 והשתא אידרונא, ובמשרה ליכא אורה כלל. 13
 ומפרש רבינו יצחק: דאספלידא דהבא הוי 14
 אכסדרה שבש בה אורה גדולה, שפרצה ברוח 15
 אחד, כדאמרין ב"א יחפר" (בבא בתרא כה.א.) 16
 עולם דומה לאכסדרה וכו'. וכן מוכח ב"היקמין 17
 רבה" (מנחות לג.א.) דאמר אביי: חזינא ליה 18
 לאספלידא דבי רמי דאית להו פצימי ולית להו 19
 מוזה, ופריך, מיתביב: בית שער ואכסדרה 20
 ומפרסת חיבין במוזה.

אמר ליה בדידי קייבנא – פירש הקונטרס: אתא 1
 איה עליו חוקת אורה של שלש שנים. 2
 ותימה שהיה יכול לאפילו עליו של היה לו 3
 בטרקלין אורה כלל ועוד. דמאי קאמר באורא 4
 לא עלו אהדי – פשיטא דעלו נמי באורא. דבית 5
 בלא אורה איש שיה כולם ומפרש רבינו תב: 6
 שנמאספלידא היה יכול לראות לשווריו דהו: 7
 החרביצא. דקאמר: מאפלת עליו – היינו שהיה 8
 מעבב שלא היה יכול לראות שדחיתו. וקרי לה 9
 נמי אידרונא – שלא היה יכול להביט למרוק. 10
 וכן מפרש: והוא דלמקן אין ליה אורה ליבא ברוך 11
 זה. ומיהו, קשיא לרבינו יצחק: דמאי קפריך מאי 12
 שנא מתא דתניא כו? התם דאי שי לו ארבע 13
 אמות – לפי שהם צורך לעבודת הכרם, אבל הכא 14
 זה לא היה צורך האספלידא, משום הכי ברוך 15
 קאמר ליה נראה לרבינו יצחק: דודאי היה מאפיל 16
 עליו האורה, שלא היה בו אורה גדולה כאשר 17
 צריך לאכסדרה, אבל עדיין היה בו אור גדול. 18
 והא אידרונא: ומכנגד מתיק ארבע אמות שלא 19
 יאפיל – היינו שלא יאפיל לגמרי, עד שלא ית 20
 ראוי להשתמש בו יפה. ומשום הכי קרי ליה 1
 אידרונא, משום דלגבי אכסדרה אידרונא היא. 2
 והשתא נמי שפיר אכל עלו להדר? באורא 3
 שהוא צורך האכסדרה.

והוא דקרי ליה בית כור – ובגון שהלוקח יודע 1
 שיש לו ארבע שקריו בית כור, דאם לא 2
 כן – הרי חשבה ואפילו אם ראה שבעת מביה 3
 שאין עם בית כור – יכול לומר: סבור הייתי 4
 שהיית מוליץ לי בית כור. ואם תאמר: ונימא 5
 דדמים מוודיעים, ואם נתן לו דמי בית כור – אפילו 6
 קרו ליה בית כור שילם לו בית כור שלם ויש 7
 לומר: דמידי כגון דאחיל גביה, ואינו נתן לו 8
 אפילו דמי לתך. ואי קרו ליה בית כור, אפילו אין 9
 בו אלא לתך – וגייעו, ואי קרו ליה בית כור – 10
 חיבי לתת לו בית כור שלם. אי נמי, דלא אחיל 11
 גביה. ובגון דנתן לו דמי לתך. והשתא, אי לא קרו 12
 ליה בית כור – היה יכול לומר לוקח: אם תרצה 13
 לתת לי בית כור שלם, ולעמוד במקרך – עמוד, ואם לאו – תחווילי משתי. אבל אי קרו ליה בית כור – הגיעו, אף על פי שאין בו אלא לתך.

מר ינוקא - הוא הגדול, ועל שם שנולד בינקותו של רב חסדא קרי ליה מר ינוקא. ומר קשישא הוא העניר, ונולד בקשישותו של רב חסדא. **נהרדעי** לטעמיהו - רב חסדא נהרדעי הוא, דאמרינן בפרק קמא דסנהדרין (ז"ב): "אומראין נהרדעי" - רב חסדא. ושמואל מן נהרדעי הוא, דבאמר שמואל (בבבא בתרא): נהרדעי לי שבולד דרקעי כשבולד נהרדעי. **אין** להם דרך זה על זה - טעמא,

נהרדעי לפעמיהו - רב חסדא נהרדעי הוא, דלא סבירא ליה הא דאידור בה כדררו אבהתי, ולשם כך חילקנו - אויל לטעמיהו נהרדעי, דאמר שמואל דהוא נהרדעי. האהין שחלקו - ונטל זה שדה לצפון וזה לדרום, והוא אהין רגיל להיות לו ליכנס דרך זו לחרוץ - אין יכול לומר "דרך לי עלקי", ולא אלהות - לעשר על תמימת אורו. ולא כולמות - אם נטל זה בית וחצר, ולא נטל עליה

אין לו לקבוע סולם בחצירו של זה לעלות לעלייתו. ולא אמת המים - להביא מים מה הנחל דרך שדה של זה לתוך שלו. **בבא** - שובר שהוא פרוע לאביהם. ומרעי ליה - לשובר, שון עדי שקר. **משנה** כופין אותו - את כן החצר שאינו רוצה לסייע את בני החצר, לבנות לך בית שער להיות שומר הפתח וכו' שם בכל ומרחיק את רשות הרבים מלהצניח בחצר. ודלת - לשער החצר לנעולו. לא כל החצרות ראויות לבית שער - בגמרא פורש איזו היא ראוייה ויהא חציר - חציר - בבית עמדם בעול. **גמרא** ולא איתנעי בשריה - לפי שמפסיק בעניים הצועקין, ואין קולם נשמע. חציר נעול, ולא חציר צועק, ובית שער שבפנים מפיסק הקול. **בבא** - רבא מפסיק בפניו, שדרי כנס לתוכו, וכשאין לו דלת עסקין. פותחת ידיה מאבראי - העני פותחה ונכנס. פותחת שירודי רלעו, והיא פותחת שער, ותמיד הפותחת לתוכו. **הפוחת** - ששוכנוהו להלך מרשות הרבים. כשהם נוכים - לחומת העיר. קבע בה פסמיות - הוחר לרוב כן, ולא תזוז ממנה. קירוב בתים - בית הקרוב לחומת צריך לחומת העיר יותר מן הרחוק. רבא דשראי אורבני - חטול יציאת חומת העיר על החכמים, כמו על שאר בני אדם. חול - שהוא מועט ממעשיהם של צדיקים. מנין על הים - והוא לו לחומה, כדכתיב "אשר שמתי ים גבול לים" (ויחמדו חל).

אילו

היא? והא שהוא חסידא דתהו רגיל אלהו דתהו לא משתעי בהדיה - לא קשיא: הא מגואי, הא מבראי, הא מבראי, ולא קשיא: הא דאית ליה דלת, הא דאית ליה דלת. אי בעית אימא: הא דאית ליה דלת, ולא קשיא: הא דאית ליה פותחת, הא דאית ליה פותחת. אי בעית אימא: הא דאית ליה פותחת, ולא קשיא: הא דאית ליה פותחת. **דידיה מבראי**. "פופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר". תניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל חצרות ראיות לבית שער, אלא, חצר הפסוקה לרשות הרבים - ראיה לבית שער, ושאינה סמוכה לרשות הרבים - אינה ראיה לבית שער. ורבנן? וימנין דדחקי בני רשות הרבים ועילו ואתו. "פופין אותו לבנות לעיר" כו'. תנו רבנן: פופין אותו לעשות לעיר דלתים וגריה. ורבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל העיירות ראיות לחומה, אלא, עיר הפסוקה לפסר - ראיה לחומה, ושאינה סמוכה לפסר - אינה ראיה לחומה. ורבנן? וימנין דמקרו ואתי גייסא. בעא מיניה רבי אלעזר מרבי יוחנן: בשהו גובין, לפי נפשות גובין, או דילמא לפי שבה גובין? אומר ליה: לפי כמות גובין, ואלעזר בני, קבע בה מסמרות. איפא דאמר, בעא מיניה רבי אלעזר מרבי יוחנן: בשהו גובין, לפי קירוב בתים הן גובין, או דילמא לפי ממון גובין? אומר ליה: לפי קירוב בתים הן גובין, ואלעזר בני, קבע בה מסמרות. רבי יהודה נשיאה רבא דשראי אדרבנן, אמר ריש לקיש: רבנן לא צריכי נטרותא, דכתיב: "אספרם מחול ירבון", אספרם למאן? אילמא לצדיקים דנפשי מחלא, השתא כוליהו ישראל פתיב בהו: "כחול

משום דפסיק שמואל בפרק "המברא את הבית" (בבא בתרא, ט"א) כרבי עקיבא, דאמר: מוכר בעני בית שער, ולפיכך אין להם דרך זה על זה שלא שיר לעצמו כלום כל אחד חלק בחלק בחירו, והוה לו כמוכר. ואף על גב דאמרינן: המוכר בית ושיר חצר - מוכר לו עם הדרך, למאן דאמר מוכר בית ומכר לו את דמי, הדבא כולם מוכרין, וכל אחד מוכר ולא שיר לעצמו כלום בחלק בחירו, והוה ליה כמוכר חצר ושיר בית. דצריך ליקח לו דרך דרך מבעל החצר. **ולא** סלמות זה על זה - פירש בקונטרס: אם נטל זה בית וחצר הוה נטל עליו, וקבע סולם בחצירו של זה לעלות לעלייתו. וקשה לרבינו יצחק: יצחק: היינו "ואל דרך זה על זה" ונראה לרבינו יצחק: כגון שקלקה חז"ת הוה עליה חצר - אין לו סלמות הסולם בביתו של זה ולעלות בעלייתו.

ואי בעית אימא הא הוא מבראי - ולא גרסינן "הא הוא מגואי". דגמראי אלא שיר לחלק בין בית ליה דלת לבית ליה. ובין בית ליה פותחת לבית ליה, דבכל ענין הוה רע, כיון שאין יכול לבא אלא עד פתח החצר. ואין פירש "הא דאית ליה דלת" כו' - אחר קאי, והא במתניתין בהדיא קתני: כופין אותו לבנות דלת לחצר. ולמאי דגרסינן "מבראי" קצת קשה. דלא הוי כבאר שינוי, דנקט צד ולא מעלי - הא הוא דאית ליה דלת. והא הוא דאית ליה פותחת, והבא נקט שהוא דמעלי. **לפי** שבת ממון הן גובין - כיון דאין סבת נפשות - לא אולנין אלא בתר ממון. והכי נמי אמר ב"הגול בתרא" (בבא קמא קט"ב): שירא הולכת במדבר ועמד עליה גייס - משבחין לפי ממון, וליכא כבת נפשות, כיון דאין הגייס את רק בשביל ממון. ואף על גב דאמר בפרק "חור סבן" (סנהדרין ע"ב) דהבא מותרת נידון על שם סופו, ומפירש רבא טעמא בגמרא משום חזקה דאין אותם מעשר נעצמו ב"ממון כו' - ואפילו הכי אין מחשבין אלא לפי ממון, כיון דהגייס בריצונו אינו בא על הנפשות, דאם לא יעמדו גנדס לא יזיק להם, והליכא לא חשיב סבת נפשות. לפיכך, אם יעמדו הולכים לטסיס ותפשות עמדם - גובין לפי ממון. אבל הכי דעו במדבר, אמר הנהם דמחשבין אף לפי הנפשות, משום כיון דטעו אינון סבת נפשות.

לפי קירוב בתים הן גובין - אומר רבינו רבא: ותנן עניים קרובים יותר מרחוקים, וכן עשירים קרובים יותר ממעשיהם רחוקים. אבל עשירים רחוקים ותנן יותר מלימים קרובים. דפי שבת ממון נהו הן גובין. **אליבא** דצדיקים - דבדכי מיירי קרא, דלעיל מיניה כתיב: "ולי מה יקרו רעין אל מה עצמור ראשיהם", ובתיב בתריה: "אספרם מחול ירבון".

ואשר על שפת הים, צדיקים עצמם ומה חול שפועט - מגין על הים, מעשיהם של צדיקים שהם מרובים - לא כל שכן שמענים עליהם. פי אתא לקמיה דרבי יוחנן, אומר ליה, מאי מעמא לא תימא ליה מהא: "אני חומה ושרי פמגדלות", "אני חומה" - זו תורה, "ושרי פמגדלות" - אספרם מחול ירבון. לא

אשר על שפת הים, צדיקים עצמם ומה חול שפועט - מגין על הים, מעשיהם של צדיקים שהם מרובים - לא כל שכן שמענים עליהם. פי אתא לקמיה דרבי יוחנן, אומר ליה, מאי מעמא לא תימא ליה מהא: "אני חומה ושרי פמגדלות", "אני חומה" - זו תורה, "ושרי פמגדלות" - אספרם מחול ירבון. לא

אלו תלמידי חכמים - מלמא אין צריכין חומה. [וזן] כנסת ישראל - כולם שוין לענן חומה, וגורדים עצמן ואלטמע בגוים. שאתה מחבב עמי - שאתה מצוה להם פנין השלטון על בניך. כל קרושיו - של ישראל, בידך [הם] לשמוך. בלשון ארמי נאמר - "נתון" הרוגם של ישעו, כמו "שוננתם" ו"תנינן [דברים ו]. אגו חנו כולם - וכן רובן יחדו שונן ועוסקים בתורה כביכול בעיניהם. עתה

אקבעם אקבעם. ויהלו מעט וגי' - ואלו [אם] מועטין הן השותפין בעינים - 'יהלו ממשא מלך ושרים', יהיו טעלים בלשון משא מלך ושרים. "חלו" - כמו "לא ידל לבר" [במבדל לו]. מנהי בר הלך - ודייש צוה את פתח עבר הנהר על אנשי כנסת הגדולה. פנת המלך - מנות סמים שוין מטיילין ממיד על שני המדינה. אינונא - עשירי הבאות ובבנות מה שנה בשנה. כרייא חרתא - יציאת כריית באר מים חיים לתשתן. לא מידויל - לא ימצאו בו מים, והפסדתם חנם, ומישה לאו בני מציולה גיהו לדלהלו. לאילי פפא - לשעירי חומות יהנהו להציב בהן לדלות. אנלי - לדלות, כמו טרוקן גלי, ברכות (כה. א). נפא חתימה, כמו: מצא אחר הגפה, ב'אלו מציאות' (בבא מציעא. עה. ב.) לכרייא אילא - פירתה בר ולשתות ימים. וכל שם הכלי המונע שם בבור תמיד ומועט עוברי דרכים, קורדו פתיא. אפילו פרנגן - שעל צריכין למים. אנלי נפקי באבלואא - שאין הן עובדים ויוצאין אבילותה הופתר, לאו שוכרים פועלים. ככלל ובעיור - שחס הקדוש ברוך הוא עליהם (שבת קנה, ב). שנאמר "וזה עירק דין דליים" (שבת סט, א). שם השלכת מוזהרות ומובטן - לפיכך שחאה אבילותו במעוה בלשון נמים. מועט עורב כתיב "לבני עורב אשר יקראו" (תהלים קמז). לפי שחמורא יאמר על בניו, והקדוש ברוך הוא מומין לה עשירי שותף מתוך אבותיו, ואוכלי דמי כליילא - לשתות למלך קיסר. חותא - עמי הארץ לקמה דרבי. דליוה לפלאא - מחל המלך דמי החצי, וסילקה מנעליהן. שריות אבובם - הטילוה פתחי המלך על הכובס. החמרת והגמלת - שיריא של תמרים של גמלים. הרי אלו בספקלה - כיון שאר יחידים. יתיבו מתא - בשלשים יום. וגי. עני הנדרת חתיב "וישבי העיר" (דברים ג). ולכל מילי - וכל מה הכי לא יתיב מדיע על בני העיר. שלשים יום לתחמוה - כיון שהיה שם שלשים יום - וגיבוי היינו [בבאין] תחמוה מאכל בעינים. לקופה - לצדקה. לכסות עניי העיר. לקבועה - לקבור עניי העיר, שהיא יציאה יתרא. לשרוא - לתקון החומה. לפרשא פרש שהולך סביבות העיר לשומרה, ולדע מה היא צריכה. לשרוינא - שומר כלי זין של בני העיר, ויושב בבית אצל השער.

אלו תלמידי חכמים? וריש לקיש סבר לה פדררש רבא: "אני חומה" - זו כנסת ישראל, "ושדי פמגידלות" - אלו פתי כנסיות ובתי מדרשות. רב נחמן בר רב חסדא רמא פריא ארנגן, אמר ליה רב נחמן בר יצחק: עברת אדאורייתא וארנגביא ואדקתובי. אדאורייתא, דכתיב: "אף תבב עמים כל קרושיו בידך", אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, אפילו בשעה שאתה מחבב עמים - כל קרושיו יהיו בידך. "הם חנו לרנגלך" - חנו רב יוסף: אלו תלמידי חכמים, שמקמתיהו רגליהם מעור לעיר ומפרינה למדינה ללמוד תורה, "ישא מדרבאריה" - לישא וליהן ברבנותיהו של מקום. אדנגביא, דכתיב: "גם פ' והנו גבוים עתה אקבעם ויהלו מעט ממשא מלך ושרים", אמר עוליא: פסוק זה בלשון ארמית נאמר: 'אי תנו פוליהו - עתה אקבעם, ואם מעט מהם - יהלו ממשא מלך ושרים. אדקתובי, דכתיב: "מנהי כלו והלך לא שליש לברואא עליהם", ואמר רב יהודה: "מנהי" - זו מנת המלך, 'כלו' - זו כסף גולגולתא, "והלך" - זו ארנוגא. רב פפא רמא פריא חרתא אתימ, אמר ליה רב שישא בריה דרב אידי לרב פפא: ודילמא לא מידויל - אמר ליה: מישקל שקילנא מניהו, אי מידויל - מידויל, ואי לא מ'תדרנא לה ינהייליהו. אמר רב יהודה: הכל לאגלי גפא, אפילו מיתמי, אבל רבנן לא צריכי נטוירוחא; הכל לכרייא פתיא, אפילו מרבנן, ולא אמרן אלא דלא נפקי באבלואא, אבל נפקי באבלואא, רבנן לאו בני מיפק באבלואא ניהו. רבי פתח אוצרות בשני בצורת, אמר:

יבנסו בעלי מקרא, בעלי משנה, בעלי תלמוד, בעלי הלכה, בעלי הגדה, אבל עמי הארץ אל יבנסו. דחק רבי יוחנן בן עמרם ונכנס, אמר לו: רבי, פרנסני אמר לו: בני, קרית? אמר לו: שנית? אמר לו: לאו. אם פן, במה אפרנסך? [אמר לו:] אמר לו: בפרנסיה. בחר דביק, יתיב רבי וקא משטער ואמר: אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ אמר לפניו רבי שמעון בר רבי: שפא יותנן בן עמרם לתלמידך הוא, שאינו רוצה ליהנות ממכבוד תורה ממינו? בדקון ואשפח, אמר רבי: יבנסו הכל. רבי למטעמיה, דאמר רבי: אין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ. כההוא דמי כלילא דשרו אפבריא, אתו לקמיה דרבי ונאמרו ליה: ליתבן רבנן בחדן, אמר להו: לא. אמרו ליה: ערוקין, [אמר להו:] ערוקין, ערוקין פלגין, אמרו ליה: ליתבן רבנן בחדן, אמר להו: לא. - ערוקין, ערוקין, ערוקין פוליהו, פש ההוא פובס, שדיהו אפובס. ערק פובס, פקע כלילא. אמר רבי: ראיתם, שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ. "כמה יהא בעיר ויהא פאנשי העיר" וכו'. ורמינהו: החמרת והגמלת העוברת ממקום למקום, ולנה פתובה והודחה עמיהו - הן בסקילה ומומונן פלמ, ואם נשתהו שם שלשים יום - הן בספיין ומומונן אבד אמר רבא, לא קשיא: הא לבני מתא, הא ליתובי מתא; בדרנגיא: המודר הנאה מאנשי העיר, כל שגשתהא שם שנים עשר חדש - אסור ליהנות ממנו, פחות מכאן - מותר; מיושבי העיר, כל שגשתהא שם שלשים יום - אסור ליהנות ממנו, פחות מכאן - מותר ליהנות ממנו. ולכל מיילי מי בעינו שנים עשר חיש? והתניא: שלשים יום - לתחמוה, שלשה חדשים - לקופה, ששה - לכסות, תשעה - לקבורה, שנים עשר - לפסי העיר אמר רבי יוחנן: רבי יוחנן: פי תנן נמי מתניתין שנים עשר חדש - לפסי העיר תנן, ואמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: הכל לפסי העיר ואפילו מיתמי, אבל רבנן לא, דרבנן לא צריכי נטוירוחא. אמר רב פפא: לשרוא ולפרשאה ולטרוינא - אפילו מיתמי, אבל רבנן לא צריכי נטוירוחא. כלללא דמילתא: כל מילתא דאית להו הנאה מיניה - אפילו מיתמי. רבה רמא צדקה אתימ דבי פר מריון, אמר ליה אפי, והתני רב שמואל בר יהודה: אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפריזן שבויים אמר ליה: אמר רבא, אמייה דשבוי מלפא, שדרה ארנא דרינרי לקמיה דרב יוסף, אמרה: ליהו לי מנהרה רבה. רבי רב יוסף קא מענין בה: מאי מרוביה רבה? אמר ליה אפי, מרוביה רב שמואל בר יהודה: אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפריזן שבויים, ששם מיתה:

כמו שפירש הקונטרס. היינו דכתיב "נתון לבמה לחמה לבני עורב" וגו', "במה" - לשימורא כלב יתיב רב יוסף וקא מעיין בה - ואם תאמר: וכי לית ליה "ביבש קעידה שחרבנה" וגו' (שעריה כו) כדאמרין בפירקין (בבבא, ויש לומר: דקבלה משום שלום מלכות, וכוונתו לא ליתן למצוה רבה - לא דפליגיהו רבא לעיני גוים - הכי נמי פדה בהו בר יוסף שבוי גוים. ומזה, לא צריכי להכי, אלא כדפירש הקונטרס, ורבא דקבלה משום שלום מלכות, וכוון שאמר לו ליתן למצוה רבה - לא היה אפשר לחלקם לעיני גוים, דאסור לגנוב דעת הבורה, ואפילו דעתו של גוי (תולין צדא). אבל מעות המחולקת לעינים - אין כאן עניבת דעת, איתרבו נמי ידעי ששיראל רגילין לפינסם, כדאמר ב"הונקין" (גיטין סא, א). מפרסין עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום. הוא דקבל מההוא טיעמא דנדב שרגא לבי כנישתא פברק קמא דרבינן (ו, א) על אף לא דהתת לא היה שלום מלכות - התם טעמא משום דהוו כמו קרבן, ואמרין (גיר סבא, א) "איש איש" - לרבות נכרים, שנודרים נדרים ונדבות ישראל. פדיון

פדיון שביים מצוה רבה - והא דאמר בפרק "בני העיר" (מגילה כ"א.) אין מוכרין ספר תורה אלא למדוד תורה ולישא אשה. ולא קתני פדיון שביים - שמא מילתא פדסיטא היא. ולא אצטרך למתני.

ומתחלקת

בשלשה מפני שהיא כריתו ממונת - ואם תאמר: מהאי טעמא גמי תהא נגבית בשלשה ופירש רבינו (תם) ונחנאל: לפי שהיה ידוע סכום של כל אחד ואחד כמה יתן.
ולשנותה ללכ מה שירצו - נראה לרבינו תם דיכולים לשנותה אף לדבר הרשות. אף על גב דאמרין בערבין בפרק אבא (נ"ב.) האי מאן נדבד שרגא לבי כהנא - אסור לשנותה לדבר הרשות. ואמר גמי תתם: האומר "פרוטה זו לצדקה", עד שלא באה ליד הגבאי - מותר לשנותה, משאבא ליד הגבאי - אסור לשנותה לדבר הרשות. הכא, שבני העיר משני אותה - שאני. לפיכך מותר להפיל מעולה לדבר הרשות ואפילו באה ליד הגבאי. וכן היה רבינו תם נוהג לתת מעות הקופה לשומרי העיר, לפי שעל דעת בני העיר נותנים אותם. כפי הא דרבא אבפיה - אחר היה עובד. ואם עבדין שררה על הצבור פחות משנים, ולא חשיב ליה מפני כבודו של רבא.
אכפיה לרב נתן - ואם תאמר: והא בפרק "כל הבשר" (חולין ק"ב.) אבוי: כל ממונת עשה שמתן שכרה (כתובתה) בצדה - אין בית דין של מטה מזהירין עליה. וגבי צדקה כתבי "כי פתח פתח את ידך לך וכתבי "כי בולק הדבר הזה יכירך" (דברים ט) ואומר רבינו תם: היא כפיה - בדברים, כמו כפיה ועל, בפרק "נערה שנתפתחה" (כתובות נ"א.) ועוד תירץ: הדבא קבלו עליהם שיכופו אותה הגבאי. ולרבינו יצחק נראה: שבדקוקה כופין משום דאית בה לאו דכתיב בה "לא תאמן את לבבך ולא תקפוץ וגו'." ולרבינו יצחק בן אברהם נראה: והא דאין בית דין מחזירין על מצות עשה שמתן שכרן בצדה - היינו דאין נענשין. וכן משמע בירושלמי "ואמורכ את הספינה". והדיא ד"כל הבשר" (שם) דלא הוה מוקד אבוי וכפתרה, ואמר ליה עבדקוהו - וחי פירושו: אינכם מזהירין להכריחו עד שיעשה כשאר מצות עשה, דאם אמר ליה עשה סוכה ולולב ואינו עושה - מכין אותו עד שתצא נפשו. כדאמר ב"תובת" (כתובות פ"ג.) דין אמת לאמתו - "אמת" - לאפוקי דין מרומה, אף על גב שהעני מעידין אותו דאין מתחבים אותו. ואין שיעדיע שמשקרים. כדרשנין (בסנהדרין ז"א.) ועריך לומר: בשבועות כ"ב: "לאמתו" - שלא יטו את הדין.

ומצדיקין

הרבים וגו' אין מלמדי תינוקות - אמור רבינו יצחק: דעריך לומר דרקיע מולדיר טפי ממכובדים. והא סתוק פרק "אלו עורבין" (פסחים ס"ד.) משמע דבבאי צדקה עדיפי מלמדי תינוקות. דאמר: לא מצאנ בת תלמיד חכם - ישא בת גבאי צדקה, לא מצא בת גבאי צדקה - ישא בת מלמדי תינוקות. ואמר רבינו יצחק בן אברהם כי מצא בפסוק דרבי אליעזר דרקיע היאי קרא ד"המשכילם וזיהו חוזר הרקיע" - היינו רקיע שעל ראשי החיות, שמוזדריין ממכובדים, שאורו כאור החמה. היאי דקאמר: ורבנן מאי, אמר רבינא: "ואורביו בצאת השמש" - היינו שמש של עתיד לבא. והוא שבעתים באה שבעת הימים, ואור שבעת ימי בראשית היה שבעתים מאור ומהל של עכשיו, כדמפרש תרגום של "דני ושמיח" (זכריה ב.) ואף

שכי בולחו איתגוהו ביה - שהוא ביד הגויים לעשות בו כל חפצו, אם למות (אם להרבו) אם לרעבו. מפני שהוא כריתי ממונת - לעיין ולתת לכל אחד פפי פסיפס התלויין בו. שגביות וחלוקה שוה - בכל יום מדי יום ביום, כדקתני לקמיה. לפיכך אין גבויי שבנים, שנולדו יצטרכו לטרוד ולבקש את השלישי שחיה, לעשות קופה תמחוי - לחלק לעני עולם, אם ירבו עליהן. להתנות על הפדות - להגדיל סאת העיר או לחסוק. ועל השערים - שער חסין חסין, שלא ימכרנה שנה זו יותר מכך וכן דמיס. היינו על קופה - לקנות או העובר על קיצת דבריהם, להסיעם מרת דין תורה. והא הימיני מוקפן - יחיד, לחיות גובר שני אחים - לגבי המנות, כחד דמו. מאי שרדוניה - דקופה, דקאמרת עליה לפי שאין עושין שררה על הצבור כר? אפילו בעידי שבת - שיש פתחן פה לבעל הבית לומר טרוד אני. ופקדתי וגו' - אלמא אסור למשכן. אמדי - עשיר. בבאי צדקה - המשכילים אל דל מרו צריך. מלמדי תינוקות - מצדיקי רבים הן, ששלמנין ומנוכחין אותו בדרך טובה. שבקתיה להמנותין - שהיה רבינו ללמד באמונה, וללמד ולישב על גבם תמיד. דקתאי: הלחם - לתנוקות. ורבנן מאי - תלמידי חכמים הוסיקו בתורה חמדי, מאי כתיב ביה? לפרוש זה מוח - מפני החשד, שלא יאמרו: זה הגובת יחיד - דעתו לגנוב. אבל זה פורש להתנות והה לשער - זה לגבות מיושבי השער, וזה לגבות מיושבי החנות, ולכל שיראו שניחן באחד. לא יתגם לתוך כיסו - שלא אלמדה שררה של צדקה הוא גנוב. פורשין - פירוטות שגבו לקותין דברי כסף, לפי שהפרטות של נחושת מחלירות. ואין פורשין לעצמם - אין חסדו שפורשין בול. אין מוניין אותם שנים שנים - שיהיה יאמרו: שנים הוא ונטל ואינו מנות אלל אחד. אציפי דבי בנישאת - מחלולות של בית הכנסת, משום דמוכני להו ממונת הקופה.

פרוין שביים מצוה רבה - והא דאמר בפרק "בני העיר" (מגילה כ"א.) אין מוכרין ספר תורה אלא למדוד תורה ולישא אשה. ולא קתני פדיון שביים - שמא מילתא פדסיטא היא. ולא אצטרך למתני.
בשלשה מפני שהיא כריתו ממונת - ואם תאמר: מהאי טעמא גמי תהא נגבית בשלשה ופירש רבינו (תם) ונחנאל: לפי שהיה ידוע סכום של כל אחד ואחד כמה יתן.
ולשנותה ללכ מה שירצו - נראה לרבינו תם דיכולים לשנותה אף לדבר הרשות. אף על גב דאמרין בערבין בפרק אבא (נ"ב.) האי מאן נדבד שרגא לבי כהנא - אסור לשנותה לדבר הרשות. ואמר גמי תתם: האומר "פרוטה זו לצדקה", עד שלא באה ליד הגבאי - מותר לשנותה, משאבא ליד הגבאי - אסור לשנותה לדבר הרשות. הכא, שבני העיר משני אותה - שאני. לפיכך מותר להפיל מעולה לדבר הרשות ואפילו באה ליד הגבאי. וכן היה רבינו תם נוהג לתת מעות הקופה לשומרי העיר, לפי שעל דעת בני העיר נותנים אותם. כפי הא דרבא אבפיה - אחר היה עובד. ואם עבדין שררה על הצבור פחות משנים, ולא חשיב ליה מפני כבודו של רבא.
אכפיה לרב נתן - ואם תאמר: והא בפרק "כל הבשר" (חולין ק"ב.) אבוי: כל ממונת עשה שמתן שכרה (כתובתה) בצדה - אין בית דין של מטה מזהירין עליה. וגבי צדקה כתבי "כי פתח פתח את ידך לך וכתבי "כי בולק הדבר הזה יכירך" (דברים ט) ואומר רבינו תם: היא כפיה - בדברים, כמו כפיה ועל, בפרק "נערה שנתפתחה" (כתובות נ"א.) ועוד תירץ: הדבא קבלו עליהם שיכופו אותה הגבאי. ולרבינו יצחק נראה: שבדקוקה כופין משום דאית בה לאו דכתיב בה "לא תאמן את לבבך ולא תקפוץ וגו'." ולרבינו יצחק בן אברהם נראה: והא דאין בית דין מחזירין על מצות עשה שמתן שכרן בצדה - היינו דאין נענשין. וכן משמע בירושלמי "ואמורכ את הספינה". והדיא ד"כל הבשר" (שם) דלא הוה מוקד אבוי וכפתרה, ואמר ליה עבדקוהו - וחי פירושו: אינכם מזהירין להכריחו עד שיעשה כשאר מצות עשה, דאם אמר ליה עשה סוכה ולולב ואינו עושה - מכין אותו עד שתצא נפשו. כדאמר ב"תובת" (כתובות פ"ג.) דין אמת לאמתו - "אמת" - לאפוקי דין מרומה, אף על גב שהעני מעידין אותו דאין מתחבים אותו. ואין שיעדיע שמשקרים. כדרשנין (בסנהדרין ז"א.) ועריך לומר: בשבועות כ"ב: "לאמתו" - שלא יטו את הדין.
ומצדיקין הרבים וגו' אין מלמדי תינוקות - אמור רבינו יצחק: דעריך לומר דרקיע מולדיר טפי ממכובדים. והא סתוק פרק "אלו עורבין" (פסחים ס"ד.) משמע דבבאי צדקה עדיפי מלמדי תינוקות. דאמר: לא מצאנ בת תלמיד חכם - ישא בת גבאי צדקה, לא מצא בת גבאי צדקה - ישא בת מלמדי תינוקות. ואמר רבינו יצחק בן אברהם כי מצא בפסוק דרבי אליעזר דרקיע היאי קרא ד"המשכילם וזיהו חוזר הרקיע" - היינו רקיע שעל ראשי החיות, שמוזדריין ממכובדים, שאורו כאור החמה. היאי דקאמר: ורבנן מאי, אמר רבינא: "ואורביו בצאת השמש" - היינו שמש של עתיד לבא. והוא שבעתים באה שבעת הימים, ואור שבעת ימי בראשית היה שבעתים מאור ומהל של עכשיו, כדמפרש תרגום של "דני ושמיח" (זכריה ב.) ואף

אחתי

ואתני - מתנה עם הצבור לחלקם לכלל הבא. דכל אדתי - לתת מעות לקופה. עניינא - תנאי. למשיכה - עור הבחמה. לאו כל כמיניהו דמתנו - אלא כפיניו. אין מחשבני - לומר: היכן נתתם מעות שבתים. שאין ראיא לרבי - דלא בובאי צדקה כתיב, אלא בזבירי הקדש הנותנים לבם לעושי המלאכה, שהעופלים מרובין למלאכות הרהב, לנודקין, ולחוביני האבן, ובתפסי, ולחמרים, ולקנות עצים, ואבני מנחב, ובא שבעת לעמוד - על החשבון, כדאמרין בגמרא (אבות מלאכה, פ"ג, הל' ב) בעל הבית טרוד בפועלו הוא, ואינשי יצור וימנה - הכסף שחשב מוסר בידו. ואף על פי שאינו בא עמו לחשבון לאחד מנאן - יצור וימנה, שנאמר "ויצורו וימנו" וגו' ודרר "ונחמה את הכסף המתוכן" - המנוה, "על ידי עושי המלאכה" וגו', בודקין לפנותו - אם בא עני ואמר "פרנסוני" - בודקין שיהיה רמאי. ואין בודקין לבסות - לא ערום ואמר "פרנסוני" - ולקוחין כסות מיד. פרוש - דרוש וחקור תחלה. למשיכה לך - שאינו רמאי. מכבד פניינו - כבד המעות בפנינו כשלוקוחין ארבע עשר ארבעין בסלע. ומנוע לפנדינו; חצי קב, שחלעל ערבתי ארבעים ושמונה פנדינו; וארבע ארבעים ארבעים ושמונה חצאי קבין. והנהני שהוא טחון ואופה ומוכר בשוק משתכר מנחה, הרי שנותן לכה של רובע הקב בפנדינו, לן - כליליה. פרישת בבת - צרכי לינה. כי סדיא - כר בלתה מראשותיו. אין נוקקין לו - לתת מעות מן הקופה, אחרי שלמד לחור על הפתחים - דיי רוב, ולא אורח פתחים - אפילו לפרנסה, קושטא הצדקה - טורח המעשים את חבריהם, מדלא כתיב "ויהיית הצדקה שלום" וכו' - למול טוב. ענייני מרודים - זו ממשלת רומי, שצועקת תמיד; הבו הבו, שאנו צורכין מרודים - קונפלינטיז בלעז, כמו "אירדו בשידי" (תהלים נח). עולא - ממשל ארחתיה דאימיה - לרב ששת קרו ליה הב, עולל המגשש דרכי אמו, שגורם להטותה מדרך שאר נשים, כדלוקמן.

מגשש

וְאֶתְנִי עֲלֶיהָ, אִיהוּ נָמִי עֶבֶד חַד בְּיָסָא וְאֶתְנִי עֲלֶיהָ. רַב אֵשֶׁר אָמַר: אֵינָא אֶתְנִינְהוּ נָמִי לֹא צְרִיכָנָא, דְּכָל דְּקָא אֶתְנִי אֶתְקָא דִּידֵי אֶתְנִי, וְלֹאמָן דְּכָעִינָא יִתְכַנָּא לִיתֵהּ. הִנְהוּ בִי תִירֵי מִכְפִּי דְעֶבְדִּי עֵינִינָא בְּהַדֵּי הַדְרֵי, דְּכָל מָאן דְּעֶבְדִּי בְּיוֹמָא דְחֻכְרֵיהּ נִקְרְעוּהָ לְמִשְׁכִּיתֵהּ. אֲזַל חַד מִצִּיּוּרֵהּ עֶבֶד בְּיוֹמָא דְחֻכְרֵיהּ, קָרְעוּהָ לְמִשְׁכִּיתֵהּ; אֶתְוֹ לְקָמְהָ דְרָבָא, חִיבִינְהוּ רַבָּא לְשִׁלּוּמֵי אִיתְחַבֵּיהּ רַב יוֹמֵר פֶּר שְׁלָמָיָא לְרָבָא; וְהִסְפִּיעַ עַל קִצְתָּם לֹא אֶהְדַּר לִיהֵ רַבָּא. אָמַר רַב פֶּפָּא: שְׁפִיר עֶבֶד דְּלֹא אֶהְדַּר לִיהֵ מִיּוֹדֵי, הִנֵּי מִיּוֹדֵי הִיכָא דְלִפְיָא אֲדָם חָשׁוּב, אֲבָל הִיכָא דְאִיפָּא אֲדָם חָשׁוּב - לֹא פֶל מִפְּמִינֵיהּ דְּמִתְנֵהּ. תְּנֵהוּ רַבְנָן: אִין מְחַשְׁבִּין בְּצִדְקָה עִם נְפָאֵי צְדָקָה, וְלֹא בְּהַקְדָּשׁ עִם הַנּוֹפְרִין, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר - וְכֹר דְּדָבָר, שְׂנָאֲמָר: "לֹא וְחֻשְׁבוּ אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת הַכֶּסֶף עַל יָדָם לְתֵת לְעוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה כִּי כַּאֲמַנְהֶם הֵם עוֹשִׂים". אָמַר רַב אֲלֵעָזָר: אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ לֹא לְאֲדָם נוֹפֵר נְאָמָן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - וְצוּר וְיִמְנָה, שְׂנָאֲמָר: "וְיִצְרוּ וְיִמְנוּ". אָמַר רַב הוּנָא: בּוֹדְקִין לְמוֹנֹת וְאִין בּוֹדְקִין לְכֶסֶת; אִי בְּעִית אִימָא קְרָא, וְאִי בְּעִית אִימָא סְבָרָא; אִי בְּעִית אִימָא סְבָרָא: הָאִי קָא מְבֹזֵי וְהָאִי לֹא קָא מְבֹזֵי; אִי בְּעִית אִימָא קְרָא: "הֲלֵאל פֶּרֶשׁ לְרַעֲב לְחֻמְדָּ" בְּשִׁין פְּתִיב - פֶּרֶשׁ וְהַדְרֵה חַב לִיהֵ, וְהִתְם פְּתִיב: "כִּי תִרְאֶה עֶרֶם וְכִסְוֹת", וְאִי תִרְאֶה" - לְאֶלְתֵּר. וְרַב יוֹהֲרֵה אָמַר: בּוֹדְקִין לְכֶסֶת, וְאִין בּוֹדְקִין לְמוֹנֹת; אִי

בְּעִית אִימָא סְבָרָא, וְאִי בְּעִית אִימָא קְרָא; אִי בְּעִית אִימָא קְרָא; אִי בְּעִית אִימָא סְבָרָא: הָאִי קָמְצַעְרָא לִיהֵ וְהָאִי לֹא קָמְצַעְרָא לִיהֵ; אִי בְּעִית אִימָא קְרָא; אִי בְּעִית אִימָא קְרָא: "הֲלֵאל פֶּרֶשׁ לְרַעֲב לְחֻמְדָּ" - פְּרוּם לְאֶלְתֵּר, וְכִדְקִרְנֵהּ, וְהִתְם פְּתִיב: "כִּי תִרְאֶה עֶרֶם וְכִסְוֹת" - כִּשְׂרִיָּאָה לְךָ. תִּנְיָא כְּוִתִּיהֵ דְרַב יוֹהֲרֵה; אָמַר "כִּפְסוּנִי" - בּוֹדְקִין אֲחֵרֵי, "כִּפְרָסוּנִי" - אִין בּוֹדְקִין. תִּנְיָא הִתְם: אִין פּוֹחְתִּין לְעֵנִי הַעוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם כְּפִנְדִּינֵהּ, מֵאֲרַבַּע סַאִין בְּסַלְעֵי; לָן - נִתְּנִין לִי בְּפִרְסָתָא לִינְהּ. מָאִי פִרְסָתָא לִינְהּ? אָמַר רַב פֶּפָּא: פּוֹרְיָא וּבִי סְרִיָּא. שְׁבַת - נִתְּנִין לִי מִזֶּן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. תִּנְיָא: אִם הָיָה מְחִזִּיר עַל הַפְּתָחִים - אִין נִקְקִין לוֹ. הִהוּא עֵינָא דְּתוֹה מְחִזִּיר עַל הַפְּתָחִים דְּאֵתָא לְקָמְהָ דְרַב פֶּפָּא, לֹא מְוֹדְקִין לִיהֵ. אָמַר לִיהֵ רַב סְמַא בְּרִיהֵ דְרַב יוֹבָא לְרַב פֶּפָּא: אִי מוֹר לֹא מְוֹדְקִין לִיהֵ, אִינְשֵׁי אֲחֵרִינָא לֹא מְוֹדְקִין לִיהֵ, לִימֹת לִיהֵ? - וְהָא תִנְיָא: אִם הָיָה עֵנִי הַמְחִזִּיר עַל הַפְּתָחִים - אִין נִקְקִין לוֹ - אָמַר לִיהֵ: אִין נִקְקִין לוֹ לְמִתְנֵה מְרֻבְתָּהּ, אֲבָל נִקְקִין לוֹ לְמִתְנֵה מוֹעֲשֶׂתָהּ. אָמַר רַב אַסִּי: לְעוֹלָם אֵל יִמְנַע אֲדָם עֲצוּמוֹ (מִקְלָתָא) שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בְּשָׁנָה, שְׂנָאֲמָר: "וְהַעֲמִדְנוּ עֲלֵינוּ מִצּוֹת לְתֵת עֲלֵינוּ שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בְּשָׁנָה לְעֵבֶרֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ". וְאָמַר רַב אַסִּי: שְׁקוּלָה צְדָקָה כְּגוֹד כֹּל הַמְצוֹת, שְׂנָאֲמָר: "וְהַעֲמִדְנוּ עֲלֵינוּ מִצּוֹת" וְגו', "מִצְוָה" אִין כְּתִיב פֶּאן, אֵלָּא "מִצּוֹת" (סִימָן: גְּרוֹל מְקֻדֵשׁ מִשֶׁה) אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר: גְּרוֹל הַמְעֻשָׂה יוֹתֵר מִן הַעוֹשָׂה, שְׂנָאֲמָר: "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שְׁלוֹם וְעֵבֶרֶת הַצְּדָקָה הַשֶּׁקֶט וְכֻטֵּשׁ עַד עוֹלָם", וְכֹה - "הֲלֵאל פֶּרֶשׁ לְרַעֲב לְחֻמְדָּ", לֹא וְכֹה - "וְעֵנִים מְרֻדִים תְּבִיא בֵּית". אָמַר לְהוּ רַבָּא לְבָנֵי מוּחְזָא: בְּמִטְוֵאתָ מְצִיּוּכו, עוֹשֵׂה בְּהַדֵּי הַדְרֵי, כִּי הִיכָא דְלִיהֵוֹ לְכוּ שְׁלָמָא בְּמִלְכוּתָא. וְאָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר: בְּזִמְנֵי שְׁבִית הַמְּקֻדֵשׁ קָיָם, אֲדָם שׁוֹקֵל שְׁקָלוֹ וּמְחַפְּפֵהוּ לוֹ, עֲכִשְׂוֵי שְׂאִין בֵּית הַמְּקֻדֵשׁ קָיָם, אִם עוֹשֵׂי צְדָקָה - מוּטָב, וְאִם לֹא - פֶּאִין אֲמוֹת הַעוֹלָם וְנוֹטְלִין בְּרוּעֵי. וְאֵף עַל פִּי כֹן נְחָשׁב לְהוֹן צְדָקָה, שְׂנָאֲמָר: "וְנִשְׁוֹד צְדָקָה". אָמַר רַבָּא: הָאִי מִילְתָּא אִישְׁתַּעִי לִי עוֹלָא

מגשש

ואתני - על פי שאין ראיה לרבי דכר - ראיא גמורה אינה. דשאני התם, שהיו צדיקים גמורים. אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכבד פנודין כי - הכבד עולה ששה בריים, דצא מן מנחה לחובניו, והוא מן שתי סעודות, כדמצינן בפרק "כיצד משתתפין" (עירובין פג.ב), וקשה לרבינו יצחק: בדפרק "כל כתבי" (שבת קיח.א) משמע שהוא אגילות ואינא סעודה בהדיה, דקאמר תנאי: איל - מלוינא סעודה בהדיה, דכתיב: "ואם לאו בירוק אויל", ואם כן, לא נתנו לו שתי סעודות: די לו בסעודה אחת, והיא סעודה דאינא כתיבה איבל מדי, ולרבינו שמואל עבשי יולינא עמו ונאוריהו יצחק, עבשי מלקין נמוחי בלילה, לפי שאין יכולין לחבושן למי נתנו ולמי לא נתנו. וכן משמע מדקאמר: לן, נתנים לו פריסת לינה, ומפרש הדיינו פריא ובי סדיא, אבל ככר אין נתנו לו, ולכן נתנו לו שתי סעודות, וגייע בני בלילה ואחת למחר. דכי איל - לאו בירוק אויל, ועטמא דבעינן שלא יקם - דאינו דומה מי שיש לו פת בסלע למי שאין לו, ולא ירא רעב כל כך, אבל אין לו פת הסעם כשמו לא יגיע בני היהודים והיא לו לא לבטל, כי גם בלילה לא ינחא אף כשיגיע בין היהודים, שאין מלקין נמוחי בלילה. והוא אומר דלעולם מלקין, ולכן נתנונן שתיים, ודישינן שמואל לא יגיע בין היהודים שתי פעמים, אי נמי לא דישינן אלא לפעם אחת, והשנייה נתנונן לו כדי שיהא לו פת בסלע - דאם כן היכי קאמר התם דמלוינא ייע סעודה אחת בהדיה: ואם שי' כשמואל לא יגיע בין היהודים - היה לו ליתן שתיים. לכך נראה כדפרשינן, שבת - נתנונן לו מן שלש סעודות שתיים: בשבת בצדורים. אותן שתי סעודות שנתן לו אתמול בערב שבת - אבל ליל שבת ושבת שחרית, ושלש סעודות שנותנים לו בשבת - יאכל אחת בשבת בסעודה שלישית, ואחת למוצאי שבת, ולשלישית ישאר לו למחר בדרך, שלא ילך בירקם, וישאר לאחריק, וקשה לרבינו שמואל בן אבהו: דתנן במסכת פאה (פרק שמיני משנה ז) ומייתי לה בפרק "כל כתבי" (שבת קיח.א), מי שיש לו מן שתי סעודות בביתו לא טיול מן החמיו. ואמאי? אלא אחד יאכל מדי ואחד בלילה, ואם כן בי אויל - ירקם אויל וצריך לפרשי דמזון שתי סעודות דקאמר - היינו בלא אותה שיש לו לבלול מדי, ואם אמר: שבת אמאי נתנונן לו שלש סעודות? והא ק"ל במתניתין: די עקיבא היא, דקתיני רישא: כל מי שיש לו מן ארבע עשרה סעודות לא טיול מן הקופה, ופריך בפרק "כל כתבי הקדש" (שם): מני? אי רבנן - חמיסי הויק, אי רבי חזקא - שיתסת חויין מונשני; דא מני - רב עקיבא היא, דאמר: עשה שבת חול ונראה לרבינו שמואל בן אבהו: דבשבייל סעודת שבת אין לו להתחיל ולטול, אבל בשבכר צריך לטול - נוטל גם די לסעודת שבת, לא אודיקיל ליה - רב פפא בבאי יהיה, ולא תן לו מן הקופה, כדנמיא: אין נתנונן לו מן הקופה, כיון שמוחזר על הפתחים, ואמר ליה רב סמאי: אי מר לא אודיקיל לתת מן הקופה, היינו כיו סעודה - כל שבן שני אחרים לא יתנו לו, ומסיק: דא דנמיא: אין נוקקין לו מן הקופה - היינו כדי סעודה, אבל דבר מועט יתנו לו. שנאמר והעמדנו עלינו מצות - ואף על גב דהאי קרא גבי "בית אלהינו" כתיב, והיינו בודק הבית - כל שבן

צדקה.

מנזין למצורע בימי ספורו שמטמא אדם - פשיטא לן דמטמא, כדתנן בריש מסכת כלים (פרק ראשון משנה א): אבות הטומאות. השרץ, ושבת זרע, ונבלה, וטמא מת, ומצורע בימי ספורו כו' - הרי אלו מטמאין אדם וכלים במגע, וכלי חרס באויר. ולכן בעי מנזין דמטמא, דהא כתיב "ורחץ במים וטהר" - משמע דבאבות טבילה נטהר. **דלא** חסתי

משנש - לשון מהומה ושגוען. קליפה - מיל"א בלעז. וכבד עדים כל צדקותיו - כלומר, אף כל צדקותיו נמאסו בחומת רשעינו כבדד מאוס שהאדם מסירו מעליו. עדים - כדמתרגמינן "יחסר" - ואע"פ, וכן "מעדה בגדי ביום קרה" (משלי כה). מכל מקום מקיש צדקה לבגד, צדקת הצדיקים לבגד הגון. בימי ספורו - בשבעת ימים שבין טהרת הצפרים להבאת קרבנותיו.

בבלה מטמא בגדים אינו מטמא אדם - לאו משום דטומאה בחבורין שאני? פירש הקונטרס: דאינו מטמא אלא בגדים שבוש. וקשה לרבינו יצחק בן מרדכי דבתורת כהנים פרשת "ויחי ביום השמיני" מרבה שמטמא אפילו כלים (בחבורים) אף על גב דלא שייך בהו לבישה, ואינו ממועט מביבגדו" אלא אדם וכלי שבוש שנוגע בהו. אלא דאי מטמא בגדים שבוש שפסיט, אפילו אלא לבוש בהן. וכן משמע, מדקאמר: אלא מעתה שרץ דמטמא אדם מנזלן, לאו משום דמטמא בגדים מטמא אדם נמי כו'? ואי קרי בחורים דהא שווא לבוש - מאי נרמז? אמר ר' שמשון ב"ר יהודה לבישה? התם ודאי ילפינן אדם מבגדים ונראה לרבינו יצחק בן מרדכי: דלא טרס "בחבורים", אלא הכי גרס: דילמא טומאת בגדים שאני, תדע ודא מטיס נבלה דמטמא בגדים שבוש שפסיט אדם. ורסן גרסינן "מאי טעמא לאו משום דטומאת בחבורים שאני", דלא מהדר אלא שיש חילוק בין טומאת בגדים לטומאת אדם. וכן משמע, דאיהו גופיה לא קא מיבעיא ליה אם מטמא בגדים וכלים במגע, אלא אאדם בעי.

בבלה מטמא בגדים אינו מטמא אדם - לאו משום דטומאה בחבורין שאני? פירש הקונטרס: דאינו מטמא אלא בגדים שבוש. וקשה לרבינו יצחק בן מרדכי דבתורת כהנים פרשת "ויחי ביום השמיני" מרבה שמטמא אפילו כלים (בחבורים) אף על גב דלא שייך בהו לבישה, ואינו ממועט מביבגדו" אלא אדם וכלי שבוש שנוגע בהו. אלא דאי מטמא בגדים שבוש שפסיט, אפילו אלא לבוש בהן. וכן משמע, מדקאמר: אלא מעתה שרץ דמטמא אדם מנזלן, לאו משום דמטמא בגדים מטמא אדם נמי כו'? ואי קרי בחורים דהא שווא לבוש - מאי נרמז? אמר ר' שמשון ב"ר יהודה לבישה? התם ודאי ילפינן אדם מבגדים ונראה לרבינו יצחק בן מרדכי: דלא טרס "בחבורים", אלא הכי גרס: דילמא טומאת בגדים שאני, תדע ודא מטיס נבלה דמטמא בגדים שבוש שפסיט אדם. ורסן גרסינן "מאי טעמא לאו משום דטומאת בחבורים שאני", דלא מהדר אלא שיש חילוק בין טומאת בגדים לטומאת אדם. וכן משמע, דאיהו גופיה לא קא מיבעיא ליה אם מטמא בגדים וכלים במגע, אלא אאדם בעי.

אתיא

אימיה וקא בכיא קמה - פירש רבינו גונאל: דהיינו אימיה דרב אחאב, ולדידה קרי "מהו משנש אהרבה דאימיה" שגרם לאמנו להחכות לפי בר ששת. והיא היתה מביקתו של רב ששה, לכן אמר "חזי הני חדי דמצית מנייהו. **מהו** כיבוס בגדים דהא אמור בימי חלטו כו' - בכבזא דברים חמורי ימי חלטו מימי ספורו, ולא גמר מהדקשא. ודיינו טעמא, משום דלגמרי לא מצו למגמר - דהא כתב "ויהדר", דמשמע דנטרר בכבזו שהיה מביקתו. אלא דוקא לרף מילתא גמרי, לפי שכן שוין דאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה.

אתיא אימיה וקא בכיא קמה - פירש רבינו גונאל: דהיינו אימיה דרב אחאב, ולדידה קרי "מהו משנש אהרבה דאימיה" שגרם לאמנו להחכות לפי בר ששת. והיא היתה מביקתו של רב ששה, לכן אמר "חזי הני חדי דמצית מנייהו. **מהו** כיבוס בגדים דהא אמור בימי חלטו כו' - בכבזא דברים חמורי ימי חלטו מימי ספורו, ולא גמר מהדקשא. ודיינו טעמא, משום דלגמרי לא מצו למגמר - דהא כתב "ויהדר", דמשמע דנטרר בכבזו שהיה מביקתו. אלא דוקא לרף מילתא גמרי, לפי שכן שוין דאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה.

גדול

העשה צדקה בסקר יותר ממשנה רבינו - בחפלות. אף על פי דמיתה נמי שבוש צדקה כסתר - שניא אותה עשה כבר פסק אהור וכוה.

העשה צדקה בסקר יותר ממשנה רבינו - בחפלות. אף על פי דמיתה נמי שבוש צדקה כסתר - שניא אותה עשה כבר פסק אהור וכוה.

חמה

אינו כופה - תימה: דברקא "איבעה גדרים" (גדרים לבא), אמרין דחמה גרמיה רהו.

אינו כופה - תימה: דברקא "איבעה גדרים" (גדרים לבא), אמרין דחמה גרמיה רהו.

המפייסו

בדברים מהנרן באות עשרה - יש מגדחי: והנותן פרוטה לעני והמפייסו, משום דמפייסו דהו פקדן אירי בנותן צדקה, דכתיב "ותפס לעני נפשך ותפש ענהו תשיבני". ולאו מילתא איה, ד"רפש ענהו תשיבני" - היינו תשיבני בדברים, שתפייסנו בדברים. ועל כדרך אל גרסינן ליה, ולדהיא גרסא הוה ליה לממר מתנרן בשבע עשרה, הרך ש לדעיל והני אהת עשרה.

בדברים מהנרן באות עשרה - יש מגדחי: והנותן פרוטה לעני והמפייסו, משום דמפייסו דהו פקדן אירי בנותן צדקה, דכתיב "ותפס לעני נפשך ותפש ענהו תשיבני". ולאו מילתא איה, ד"רפש ענהו תשיבני" - היינו תשיבני בדברים, שתפייסנו בדברים. ועל כדרך אל גרסינן ליה, ולדהיא גרסא הוה ליה לממר מתנרן בשבע עשרה, הרך ש לדעיל והני אהת עשרה.

אם כן ממונה עליה כרבי חנניא בן תרדיון - פירושו: נאמן כמותו. אבל צדיק כמותו לא. דהא גבאי דיבמי אמוראי לא היו צדיקים כמותו. ולהכי נקט רבי חנניא בן תרדיון - משום מעשה שבא לידו, דאמר פרק קמא דמסכת עבודה זרה (ז.ב.) מעות פורים נתחלפו לי במעות של צדקה. ובלקחים לענינים. וכן בפרק 'במה שומגין' (שבת מט.א) דאמר:

תפלין צריכין גוף נקי כאלישע - לא צדיק

כאלישע קאמר, אלא גוף נקי. שידע ליהודי שלא

יש בן ושלאל אית פיה כרבי קאמר. ולא נקט אלישע

אלא משום דאיתרשחו ביה ניסא.

עליונים למטה ותחתונים למעלה - פירש

רבינו חננאל, דאמרן הגאונים

שקבלה בידם רב מפי רב, דעלם הפוך - היינו

שראה שמואל דהיה יתיב קמיה דרב יהודה

תלמידיה, משום דמיחה בשמואל בפרק 'במה

בבמה' (שם נה.א) גבי ההיא איתתא דאתיא

ורוצח קמיה דשמואל ולא אשנח בה, אמר ליה

רב יהודה: לית ליה לומר "אוטם אונו מועקת דל"

וגו.

ורבא ויעש ה' כבשר דרב כי חטאתו וגו' - ואותה

שעה עשה צדקה, שחיה מקאן להקדוש

ברוך הוא. ואי גמי שחיה מתיה את ירמיה מן

הזיקים, דכתיביה התם.

ולא

15 **דוד:** עד היכן פחה של צדקה? אמר להן, צאו וראו מה פירש דוד אבא: "פור

16 נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבודו". רבי אבא אמר, מהבא: "הוא

17 מרומים ישכן מצדות סלעים משגבו להמו נתן מימיו נאמנים", מה טעם "מרומים

18 ישכן מצדות סלעים משגבו"? משום ד"להמו נתן" ו"מימיו נאמנים". ואמר רבי אבהו,

19 שאלו את שלמה: איהו בן העולם הבא? אמר להם: כל ש"כפנה דקניו כבוד". כי הא

20 דיוסף בריה דרבי יהושע חלש, אינגרד. אמר ליה אבהו: מאי חוית? אמר ליה: עולם

21 הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה. אמר ליה: עולם ברור ראיתי. ואנן היכי

22 חויתינו? [אמר ליה:] כי היכי דחשבינן הקא חשבינן התם. ושמעתי שהיו אוקרים:

23 אשרי מי שבא לבאן ותלמודו בנדו. ושמעתי שהיו אוקרים: הרוגי מלכות - אין כל

24 בריה יכולה לעמוד במחיצתן. מאן גינהו? אילימא רבי עקיבא ויבכיו - משום הרוגי

25 מלכות ותו לא? פשיטא, בלאו הכי גמי אלא הרוגי לוד. תניא, אמר להן רבן יוחנן

26 בן זבאי לתלמידיו: בני, מהו שאמר הפתוב "צדקה תרוםם גוי וחסד לאמים חטאת"?

27 נענה רבי אלעזר ואמר: "צדקה תרוםם גוי" - אלו ישראל, דכתיבי: "וגי פעמך ישראל גוי

28 אחד פאריץ", "וחסד לאמים חטאת" - כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין, חטא הוא להן, ולא

29 כפשוטא פאריץ, "די להון מהקרבין ניהו חזין אלהה שמאי ומוצלין לחיי מלכא וגוהו". ודעביד הכי לאו צדקה גמורה היא? והתניא:

30 האומר "סלע זה לצדקה בשביל שיהיו בני, ובשביל שאופה לעולם הבא" - הרי זה צדיק גמור - לא קשיא: פאן בישראל, פאן

31 בגוי. נענה רבי יהושע ואמר: "צדקה תרוםם גוי" - אלו ישראל, דכתיבי: "וגי פעמך ישראל גוי אחד", "וחסד לאמים חטאת" -

32 כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין, חטא הוא להן, שאין עושין אלא כדי שתמשך מלכותן, שצאמרי: "להון מלכא מלכי ישפר

33 עלך והסוד בצדקה פרק געוורת כמתן ענין הו תהו ארכא לשלותה" וגו'. נענה רבן גמליאל ואמר: "צדקה תרוםם גוי" - אלו

34 ישראל, דכתיבי: "וגי פעמך ישראל" [וגו]. "וחסד לאמים חטאת" - כל צדקה וחסד שגוים עושין, חטא הוא להן, שאין עושין

35 אלא להתהיר בו, וכל המתהיר נופל בגיהנם, שצאמרי: "וד יחיר לץ שמו עושה בעברת דודן", ואין עברה אלא גיהנם, שצאמרי: "יום

36 עברה היום החווא". אמר רבן גמליאל: עדיון אנו צריכין למודעי. רבי אלעזר המודעי אמר: "צדקה תרוםם גוי" - אלו ישראל, דכתיבי: "וגי פעמך ישראל גוי אחד", "וחסד לאמים חטאת" -

37 כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין, חטא הוא להן, שאין עושין אלא להתהיר בהו, שצאמרי: "ויבא ויעש ה' פאשר דבר פי חטאתם לה" ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה". נענה רבי

38 חנניא בן חנניא אמר: "צדקה תרוםם גוי וחסד" - לישראל, ו"לאמים" - חטאת. אמר להם רבן יוחנן בן זבאי לתלמידיו: גראין

39 דברי רבי חנניא בן חנניא אמר להם רבן יוחנן בן זבאי: פשם שהחטאת מכפרת על ישראל, פד צדקה מכפרת על אומות העולם. איפרא

40 מאי היא? דתניא, אמר להם רבן יוחנן בן זבאי: פשם שהחטאת מכפרת על ישראל, פד צדקה מכפרת על אומות העולם. איפרא

41 הוימיו, אימיה דשבור מלכא, שררה ארבע מאה דיגרי לקמיה דרבי אמי ולא קבלניהו; שרדיניהו קמיה דרבא, וקבלניהו משום שלום

42 מלכות. שמע רבי אמי איקפד, אמר: לית ליה "ביכש קצירה תשרבנה נשים באות מאורות אותה"? ורבא, משום שלום מלכות.

43 ורבי אמי נמי, משום שלום מלכות - דאיבעי ליה למפלגניהו לעגני גוים. ורבא נמי, לעגני גוים יתביניהו. ורבי אמי דאיקפד הוא

44

נותנה ואינו יודע למי נותנה, נותלה ואינו יודע

ממי נותלה. נותנה ואינו יודע למי נותנה - לאפוקי

מקדמי עוקבא; נותלה ואינו יודע ממי נותלה -

לאפוקי מדרבי אבא. ואלא היכי לעביד? ליתוב

לאורקי של צדקה. מיתניבי: מה יעשה אדם ויהיה

לו פנים וצדיק? רבי אלעזר אמר: יפוד מעותיו

לעניים; רבי יהושע אמר: ישמח אשתו לרב

מצוה; רבי אלעזר בן יעקב אמר: לא יתן אדם

פרובה לאורקי של צדקה אלא אם כן ממונה

עליה קרבי חנניא בן תרדיון - כי קא אמרין

דמכמי עליה קרבי חנניא בן תרדיון. אמר רבי

אבהו, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו

של עולם, כמה תרום קרן ישראל? אמר לו: ב"כי

14 תשא". ואמר רבי אבהו, שאלו את שלמה בן

15 דוד: עד היכן פחה של צדקה? אמר להן, צאו וראו מה פירש דוד אבא: "פור

16 נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבודו". רבי אבא אמר, מהבא: "הוא

17 מרומים ישכן מצדות סלעים משגבו להמו נתן מימיו נאמנים", מה טעם "מרומים

18 ישכן מצדות סלעים משגבו"? משום ד"להמו נתן" ו"מימיו נאמנים". ואמר רבי אבהו,

19 שאלו את שלמה: איהו בן העולם הבא? אמר להם: כל ש"כפנה דקניו כבוד". כי הא

20 דיוסף בריה דרבי יהושע חלש, אינגרד. אמר ליה אבהו: מאי חוית? אמר ליה: עולם

21 הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה. אמר ליה: עולם ברור ראיתי. ואנן היכי

22 חויתינו? [אמר ליה:] כי היכי דחשבינן הקא חשבינן התם. ושמעתי שהיו אוקרים:

23 אשרי מי שבא לבאן ותלמודו בנדו. ושמעתי שהיו אוקרים: הרוגי מלכות - אין כל

24 בריה יכולה לעמוד במחיצתן. מאן גינהו? אילימא רבי עקיבא ויבכיו - משום הרוגי

25 מלכות ותו לא? פשיטא, בלאו הכי גמי אלא הרוגי לוד. תניא, אמר להן רבן יוחנן

26 בן זבאי לתלמידיו: בני, מהו שאמר הפתוב "צדקה תרוםם גוי וחסד לאמים חטאת"?

27 נענה רבי אלעזר ואמר: "צדקה תרוםם גוי" - אלו ישראל, דכתיבי: "וגי פעמך ישראל גוי

28 אחד פאריץ", "וחסד לאמים חטאת" - כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין, חטא הוא להן, ולא

29 כפשוטא פאריץ, "די להון מהקרבין ניהו חזין אלהה שמאי ומוצלין לחיי מלכא וגוהו". ודעביד הכי לאו צדקה גמורה היא? והתניא:

30 האומר "סלע זה לצדקה בשביל שיהיו בני, ובשביל שאופה לעולם הבא" - הרי זה צדיק גמור - לא קשיא: פאן בישראל, פאן

31 בגוי. נענה רבי יהושע ואמר: "צדקה תרוםם גוי" - אלו ישראל, דכתיבי: "וגי פעמך ישראל גוי אחד", "וחסד לאמים חטאת" -

32 כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין, חטא הוא להן, שאין עושין אלא כדי שתמשך מלכותן, שצאמרי: "להון מלכא מלכי ישפר

33 עלך והסוד בצדקה פרק געוורת כמתן ענין הו תהו ארכא לשלותה" וגו'. נענה רבן גמליאל ואמר: "צדקה תרוםם גוי" - אלו

34 ישראל, דכתיבי: "וגי פעמך ישראל" [וגו]. "וחסד לאמים חטאת" - כל צדקה וחסד שגוים עושין, חטא הוא להן, שאין עושין

35 אלא להתהיר בו, וכל המתהיר נופל בגיהנם, שצאמרי: "וד יחיר לץ שמו עושה בעברת דודן", ואין עברה אלא גיהנם, שצאמרי: "יום

36 עברה היום החווא". אמר רבן גמליאל: עדיון אנו צריכין למודעי. רבי אלעזר המודעי אמר: "צדקה תרוםם גוי" - אלו ישראל, דכתיבי: "וגי פעמך ישראל גוי אחד", "וחסד לאמים חטאת" -

37 כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין, חטא הוא להן, שאין עושין אלא להתהיר בהו, שצאמרי: "ויבא ויעש ה' פאשר דבר פי חטאתם לה" ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה". נענה רבי

38 חנניא בן חנניא אמר: "צדקה תרוםם גוי וחסד" - לישראל, ו"לאמים" - חטאת. אמר להם רבן יוחנן בן זבאי לתלמידיו: גראין

39 דברי רבי חנניא בן חנניא אמר להם רבן יוחנן בן זבאי: פשם שהחטאת מכפרת על ישראל, פד צדקה מכפרת על אומות העולם. איפרא

40 מאי היא? דתניא, אמר להם רבן יוחנן בן זבאי: פשם שהחטאת מכפרת על ישראל, פד צדקה מכפרת על אומות העולם. איפרא

41 הוימיו, אימיה דשבור מלכא, שררה ארבע מאה דיגרי לקמיה דרבי אמי ולא קבלניהו; שרדיניהו קמיה דרבא, וקבלניהו משום שלום

42 מלכות. שמע רבי אמי איקפד, אמר: לית ליה "ביכש קצירה תשרבנה נשים באות מאורות אותה"? ורבא, משום שלום מלכות.

43 ורבי אמי נמי, משום שלום מלכות - דאיבעי ליה למפלגניהו לעגני גוים. ורבא נמי, לעגני גוים יתביניהו. ורבי אמי דאיקפד הוא

44

נותנה ואינו יודע למי נותנה - כדמסיים בספיה: יתנה בכיס של גבאי צדקה. דרב עוקבא ורבי אבא - במסכת כהותב (סו. ב.) מר עוקבא היה שרף לעלייא שבביתיה כל יומא ארבעה זוזי בצעורה דשא, הרי שהעני אינו יודע ממי נותלה, והוא יודע למי נותנה. ורבי אבא זה צירי בסודריה ושדי לאחוריה ומציא פשיה לבני עני,

והעני נותלה ויודע ממי נותלה, ואינו יודע למי

נותנה. לדבי מצוה - לשני תמישי, אמר לו

בכי תשא - אם באת לראת ראשם בהנהגה

קח עמך כופר בלוקת. כנגי זקניו כבוד -

אותם שחולקין להם כבוד בעולם הזה מחמת

חכמת זקנתם. עליונים למטה - אותם שהם

עליונים כאן מחמת עושרן - ראיתי שם שהם

למטה, ותחתונים למעלה - ראיתי עניים

שהם בינינו שפלים, שם ראיתם חשובים. ואנן

בעלע תורה, היאך אתנין, היאך שם

חשיבותינו? כי חייבי - דאיתנין חבא, חשובים

ונכבדים, וכי איתנין התם. הרוגי מלכות ותו

לא - כלומר, הק מלאת לחודא הוא דהו

ברו, שנהרגו על קדושת השם, ותו לא היה

ברו? הרוגי לוד - לזלייתו לפוסת, אחים

שהרגם (טרנסטרופוס) וצדיק לזלייתו טרנסיוס

הרשע בלודקיא, כדאמרין במסכת תענית

1 (נה.ח.) על ידי גזירה שנגזרה על ישראל

להשמיר, על ששנמארת בת חלק הרוגה וחסדו

את ישראל עליה. ועמדתו האחיל הללו אמרה:

מה לכם על ישראל, אנו הרגנוה. הרי זה

צדיק גמור - על דבר זה ומחשבה זו. כאן

בישראל ובאן בניו - ישראל דעתן שלמים,

בין דידיה בין לא דידיה אינו מהדרד אתר מרת

הדין, אבל גוי אינו נוטן אלא על מנת כן, ואם

לאו - מתחרט. יום עברה היום החווא - ביום

הרוגי מלכות, בנבואת צפניה. המודעי - מדר

המודעי עשה, ויבא עמי ה' כבשר דרב כי

חטאת לה' וגו' - נבחראדן קאמר ליה

לירמיה, כשהיה מנגלה את ישראל לבלבל. ביכש

קצירה תשרבנה - כשחבלה וכות שבדן,

ויבש תלחותיה מעשה צדקה שלחן - אז

ישרו.

רלא

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

דלא סימיה קמיה - דרבי אמי, דלעניי גויים חלקן רבא. והנך דאמרן לעיל (ח,א) דשררה נמי איפרא הורמיז למצהו רבה - משום שלום מלכותו נמי בקינניהו, ולא אפשר ליה לחלק לעניי גויים - דאסור לגנוב דעת הבחיות, ואפילו דעתו של גוי, אבל במעות המתחלקות לעניים - אין גביה דעת, דאינהו נמי ידעי ששראל גריליס לפרנס עניי גויים, כדאמרין במסכת גיטין (סא,א) מפרנסין עניי גויים עם עניי ישראל, מפני דרבי שלום. אתה אמרת כו' - מתורתך למדנו, לפיכך נברא אדם יחיד - לומר לך כל העובדים, נשאתם (משוראל) כאלו קיום העולם מלא, וכתוב (בראשית ד) "קול דמי אחיך" - דמנו ודם זרעיתו. אף כשאתה מקיים דמי אחיך עמך - מעלה עליך חייו וחייו זרעיתו, ואתה טובה מרובה מקיים

ולא את העדה עד שיהיה בה תשעה קבין וכו' - אף על גב דבבב דהו מקרי שדה, כדאמרין בפרק "ואומר" בקידושין (סא,א) אין לי אלא בית כור דזע חומר שעורים, מנין לרבות סאה וחצי סאה תרסק וחצי תרסק - תלמוד לומר "שדה", מכל מקום אינו חשוב לטרחה לחרוש ולזרוע בפתות מתשעה קבין, והא דאמר בסוף כתובות (קכ"ב) אמר הווא מינא לרבי חנינא: יאות משהביתו בארעיתכו, בית סאה הניח ל אבא, ממנה משת, [ממנה תמר], ממנה עיבור, ממנה סגנית כו' - התיב ליה במקום שמתברך ביתה.

הכא

1 **דלא** כיימונה קמיה. תניא: אמרו עליו על בנימין
 2 הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, פעם
 3 אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת, אמרה לו:
 4 רבי, פרוסני אמר ליה: העובדה, שאין בקופה
 5 של צדקה כלום אמרה לו: רבי, אם אין אתה
 6 מפרנסני, הרי אשה ושבעה בניה מתים עמד
 7 ופרנסה משלו. לימים חלה ונסה למות, אמרו
 8 מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו
 9 של עולם, אתה אמרת: כל המקיים נפש אחת
 10 מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק
 11 שהחיה אשה ושבעה בניה ממות בשנים מועטות
 12 הללו? מיד קרעו לו גור דינו. תנא: הוסיפו לו
 13 עשרים ושתים שנה על שנותיו. תנו רבנן: מעשה
 14 במונב המלך שמונב אוצרותיו
 15 ומוציאות אבותיו בשני בצורת, והכרו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו: אבותיך גנו
 16 והוסיפו על של אבותך, ואתה מכוונם אמר להם: אבותי גנוו למטה, ואני גננתי
 17 למעלה, שצאמר: "אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף"; אבותי גנוו במקום שהיד
 18 שולטת בו, ואני גננתי במקום שאין היד שולטת בו, שצאמר: "צדק וימשפט מכון
 19 כסאך"; אבותי גנוו דבר שאין עושה פירות, ואני גננתי דבר שעושה פירות, שצאמר:
 20 "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעליתם יאכלו"; אבותי גנוו [אוצרות] כמון ואני
 21 גננתי אוצרות נפשות, שצאמר: "פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם"; אבותי גנוו
 22 לאחרים, ואני גננתי לעצמי, שצאמר: "ולך תהיה צדקה"; אבותי גנוו לעולם הזה,
 23 ואני גננתי לעולם הבא, שצאמר: "הכל לפניך צדקך כבוד ה' ואסףך". ואם קנה
 24 בה בית דירה - הרי הוא כאנשי העיר. מתניתין דלא ברבן שמעון בן גמליאל:
 25 דתניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם קנה בה קרקע כל שהוא - הרי הוא
 26 כאנשי העיר. והא תניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם קנה שם קרקע הריאה
 27 לבית דירה - הרי הוא כאנשי העיר - הרי תנאי ואליבא דרבן שמעון בן גמליאל.
 28 **משנה** אין חולקין את החצר - עד שיהא ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה.
 29 ולא את השדה - עד שיהא בה תשעה קבין לזה ותשעה קבין לזה; רבי יהודה
 30 אומר: עד שיהא בה תשעת חצי קבין לזה ותשעת חצי קבין לזה. ולא את הגינה
 31 עד שיהא בה חצי קב לזה וחצי קב לזה; רבי עקיבא אומר: בית רובע, ולא את
 32 הפרקלין, ולא את המזון, ולא את השוק, ולא את הפולית, ולא את המרחץ, ולא את בית
 33 הבר, ולא את בית השלחין - עד שיהא בהן פדי לזה וכדי לזה. זה הכלל: כל שחלק
 34 ישמו עליו - חולקין, ואם לאו - אין חולקין. אימתי? כוונן שאין שניהם רוצים, אבל כוונן
 35 ששניהם רוצים - אפילו פחות מכאן יחולקו. וכתבי הקדש, אף על פי ששניהם רוצים -
 36 לא יחולקו. **גמרא** אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: ארבע אמות שאמרו, חוץ משל פתחים.

אבל

37 לזה; והא גנן את החצר - והא גנן את החצר
 38 גנן: אין חולקין את החצר - עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה; והתניא: שמונה אמות לזה ושמונה אמות לזה
 39 אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: ארבע אמות שאמרו, חוץ משל פתחים. אמר רב הונא: חצר מתחלקת לפי פתחיה; ורב חסדא
 40 אמר: גותנין ארבע אמות לכל פתח ופתח, והשאר חולקין בשוה. תניא פותיה דרב חסדא: פתחים שבחצר יש להן ארבע
 41 אמות; היה לזה פתח אחד ולזה שני פתחים - זה שיש לו פתח אחד נטול ארבע אמות, וזה שיש לו שני פתחים נטול
 42 שמונה אמות, והשאר חולקין בשוה; היה לזה פתח רחב שמונה אמות - נטול שמונה אמות פגגד הפתח וארבע אמות
 43 בחצר. ארבע אמות בחצר מאי עבודתיהו? אמר אביי, הכי קאמר: נטול שמונה אמות באורך החצר וארבע אמות ברוחב
 44 החצר. אמר אמירם: האי פירא דסופלי - יש לו ארבע אמות לכל רוח ורוח. ולא אמרן אלא דלא מיחד ליה פתחא,
 אבל

הכא אפשר דמעיל לגויא ומפרק - פירש רש"י: דסתם אבסדרה אין לה דפנות כלל. וגרס נמי בסוף פרק "כל גגות" (עירובין צד,ב.) כי לית ליה לשמואל פי תרה - בארבע. אבל בשלש - אתי ליה. פירוש: באבסדרה שאין לה דפנות כלל לית ליה לשמואל פי תקה יורד וסותם בכל ארבע מחיצות. ולכן קאמר שמואל באבסדרה דבעיקר דאין מטלתיין בה אלא בארבע. אבל בשלש אתי ליה. דהיינו אם יש

אבל מייחד ליה פיתחא - שהיה לו פתח לסוף ביתו אצל החפירה. דרך אותו פתח היה רגיל להשליך הגרעינין וליטולן - אין לו בחצר בשביל החפירה אלא ארבע אמות שלפני אותו פתח. אבסדרה - שיש לו מן הפתח לחצר. אין לו ארבע אמות - בחלוקת החצר. מעמא טאי - אמור רבנן שיש לפתח בית ארבע אמות בחצר. משום פירוק משאו - שפרקם שם משאו מעל המזרח. לפי שסתם בית

אינו פנוי מכלים, ואי אפשר להכניס חמור עם משאו בבית לפרק לשם. הכא - באבסדרה. כיון (ראית) וצריך להיות: אבסדרה ליה דפנות - אפשר דמעיל לגויא ומפרק. באבסדרה דכי ר - דפנות סביב לה, אלא שמקופות חלונות. אבסדרה רומייתא - מקופות דפנות נמוכות, שאין מניעות לתקה. בית שער - בית קטן שלפני פתח טרקלין וקרוין לו פורק'א בלעז. מרפסת - אלמ'ייר. דחרבה פתחי עלייה פתוחין לה, וכולן עולין דרך סולם אחד, שקורין דגרי"ח. אין לה אלא ארבע אמות - בין כולן, אצל גרלי הסולם. לול של התנגולין - בית קטן שבמגולין. בית שער - בחצר או לא. מנפס ועולה - ההרנגול מטפס וטורח ועולה דרך ראש הבתול לתוך הלול. בית חצוי מקורה או - ופתוח לחצר, כי יש לו ארבע אמות בחצר או לא? לא מבעיא קרויו מלניו - אמות בחצר או שאינו מקורה לצד החצר. דאין לו ארבע אמות בחצר. דהא אפשר דמעיל חמור במשאו ומפרק שם, דאין לתת כלים בחצר משאו מקורה. אלא אפילו קרויו לחצ'י וגוליו לצד פנים, נמי אין לו ארבע אמות דהא אפשר דמעיל חמור דהגילוי ומפרק. למכוי אחר - כגון בית שער שני במבואות. כני מבוי מעקבין - אבני מבוי אחר, שאינו רגול אצלם. אבטניא - חיל של מלך המוטל על בני העיר לתת להן אבטניא בבתיה. לפי בני אדם - הדרים בבית. מתחלקת לפי פתחים - לובל שום - שיש שדרך הפתחים השליכו שם, עד שנעשית אישפה. שבקש לפתוח כנגד פתחו - להקיף מחיצה סביבה ליתים אמות שיש לו במבוי כנגד פתחו. שמכרתי עליהם הדרך - שהחולף מראשו עד צד סופו צריך להקיף סביב החיצונה. המשפיעות הפתוחות למבוי - זו אצל זו לארכו. וסתם מבוואות סתומין הן בסופן, ואחד מקצותיו פתוח לרשות הריבם. כולם משתמשות במבוי עם החיצונה - כנגדה, שהרי יכולים יש ירך מבוי לצאת דרך ראשו לרשות הריבם, וכל שיש לו הדרך - יש לו שתישם שאינו מעבך דרך המבוי. והחיצונה משתמשת לעצמה - כנגדה ברחוב המבוי, אבל לא כנגד תרתייה, שאין לה עליון דרך. משתמשת לעצמה - לבדה, וקשיא לרב הונא, דאמר כולן מעבקיין, ואפילו החצונים מעבקיין על הפנימים. היה סתום - שהיה לו מקודם פתח פתוח לו, וסתומו, לאחר זמן נמלך לפתחו. כולם משתמשין במבוי - בכל המבוי, ואפילו חיצונו על הפנימי. שלא פריץ פצימיו - שכנסתם פתחו לא סלק מזוהת ומשקו ומפתח, דגלי דרתייה דלא סילקו נפשיה, וסוף לפתוחו לאחר זמן.

בית

בו דופן אחד אמרין בשלש פי תקה. ולרבינו יצחק נראה דסתם אבסדרה ליה שלש מחיצות, כדאמר ב"ה אדור" (בבא בתרא כה,ב) דעולם הוא לאבסדרה הוא דומא, דרוח כהונה אינה מסובבת. ובסוף פרק "כל גגות" (עירובין צד,ב.) רסנין: כי לית ליה בשלש אבל בארבע אתי ליה. פירוש: בשלש, כשאין כי אם שש מחיצות - לא אמרין פי תקה ברביתא. אבל בארבע, כשיש קצת גם מחיצה רביעית - אמר פי תקה. ואבסדרה דבי רב יש לה נמי שלש מחיצות גמורות. והרביעית גבוהה אמות. ואבסדרה רומיתא - הרביעית אינה גבוהה רק עשרה סתמים. אי נמי, דבי רב גבוהה רביעית עשרה מרב אמי - דהא דאמר פרק "הניקוי" (גיטין נט, יב) גבי רב הונא קרי 'בבית' שאני רב הונא דאפילו רבי אמי רבי אסי כהני יושבי דאריאע דישאל מקב כיופי לרב הונא. והבא היכי בעא מיניה: ויש לומר: דרבי אמי לחוד ורב אמי לחוד. **אבטניא** לפי פתחים כו - פירש רבנו הנגאל: דמבעיא ליה שירא שנתנה במקום אחד, הובל אין חולקין. **אחר** מבני מבוי שבקש לסתום כנגד פתחו - פירש הקונטרס: להקיף מחיצות סביבות הארבע אמות שיש לו במבוי בנגד פתחו. וקשה לרבינו יצחק, דלא מצינו שיהא לו ארבע אמות במבוי, אלא בחצר ונראה לרבינו יצחק כפירוש רבינו הנגאל: כגון שיושב בסוף המבוי אצל צד הסתום, ורצה להסתום כנגד פתחו כל רחוב המבוי, והשתא קאמר רב הונא שבעבקיין עליו בני המבוי, אף על פי שהם חיצונים, לפי שמרבה עליהם את הדרך - פירשו: רגל בני אדם, שיכולין לומר עד המבוי: ואף כשיש ריבם מבוי יכולים ליכנס עד סוף המבוי, ועל ידי הסתימה תרבה עליה את הדרך על ידי בני אדם הדורכים עלינו במבוי, ואף לחצרות הצטרכו ליכנס מרוב דוקק, ומצינו לשון "מרבה עליהם את הדרך" בענין זה, דתנן לקמן ב"חוקת הבתים" (ט"ז): לקח בית בחצר אחרת - לא יפתחו לחצר השתופים. ומפרש טעמא כנגדא: מפני שמרבה עליהם את הדרך, דהיינו רגל בני אדם. ובסוהסתא דפרק קמא דמכילתין: תניא: אין לו חנות ברשות הריבם ומבקש לפתחו לחצר השותפים - יכולים לעכב על ידו, מפני שמרבה עליהם את הדרך. **והפנימית** משתמשת עם כולן ומשתמשת לעצמה - פירוש "לעצמה" - שאין אחרונה משתמשת עמה. והחיצונה משתמשת לעצמה" ודלעיל - אין פירושו כמו זה, אלא "לעצמה" - שאינה משתמשת עם אחרות. פרץ

קמש חצרות הפתוחות למבוי - כולם משתמשות במבוי. אמר כו: היה סתום ובקש לפתחו - אין בני מבוי מעקבין עליו. אמר רבא: לא שנו אלא שלא פריץ את פצימיו, אבל פריץ את פצימיו - בני מבוי מעקבין עליו. אמר ליה אבוי לרבא: תנאי דמסיקין לך: רבא

בית

42
43

אמר לו רבי עקיבה: מה למכשירי שחיטה לאחר שחיטה דוחין את השבת, שכבר דחת שחיטה את השבת. ידחו מכשירי שחיטה לפני שחיטה, ואז דין לא דחת שחיטה את השבת. דבר אחר, שאם ימצא הזבח פסול ונמצא דוחה את השבת בלא שחיטה.

גבי מה אית לך שמה יחלה התינוק ונמצא דוחה את השבת בלא מילה.

התיבון, תרי מזבחה שנפל בשבת תרי אינו ראוי לבנות מאתמול.

הגע עצמך שנוקדה לו יבולת תרי אינו ראוי לחותכה בשבת. מין יבולת ראוי לחתך מאתמול.

הגע עצמך שחל יום השביעי שלו להיות בשבת, תרי אינו ראוי לחזות בשבת מין הנה ראוי מאתמול.

הלכה ד' מתני' – אימתי מביא חגיגה עמו? בזמן שהוא בא בחל בטהרה ובמעט.

ובזמן שהוא בא בשבת במרבה ובטמאה, אין מביאין עמו חגיגה;

חגיגה היתה באה מן הצאן, מן הבקר, מן הכבשים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות. ונאכלת לשני ימים ולילה אחד.

גמרא – תני, חגיגת ארבעה עשר היתה באה מן הפעושה. רבי יעקב בר אחא בשם שמואל בר אבא: זאת אומרת, שהוא רשות אין תימר חובה, דבר שהוא בא חובה – בא מן הפעושה.

תני, חגיגה הבאה עם הפסח היתה נאכלת תחלה, כדי שיאכל הפסח לשבע. ולא יאכל הפסח לשבע. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי יעקב בר דסיי: שלא יבא לידי שבירת עצם.

תני, חגיגה הבאה עם הפסח היתה מתבערת עמו. איתא חמי, חגיגה נאכלת לשני ימים ופסח נאכל עד חצות. תימר הכין

[דף מ"ג ע"א]

בעולה עמו על שלחנו התבשילין העולים עמו על השלחן – צריכין להתבער עמו.

אמר רבי יוסה: הדיא אמרה ההין דאוכל חובין, ובדעתיה מיכול קופד צריך מבער פסחה .

הלכה ה' מתני' – הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, תיב עליו תפאת.

ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח, אם אינן ראויין, חיב. ואם ראויין הן, רבי אליעזר מחיב הטאת, ורבי יהושע פטר.

אמר רבי אליעזר, מזה אם הפסח שהוא מתר לשמו, בפשעה את שמו, חיב. זבחים שהן אסורין לשמן, בפשעה את שמו, אינו דין שיהא חיב.

אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת בפסח ששנהו לדבר אסור, תאמר בזבחים ששנן לדבר המתר. אמר לו רבי אליעזר, אמורי צבור יוכיחו, שהן מתרין לשמן, והשוחט לשמן, חיב.

אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת באמורי צבור שיש להן קצבה, תאמר בפסח שאין לו קצבה. רבי מאיר אומר, אף השוחט לשם אמורי צבור, פטור.

גמרא – מתניתא בידע בו שהוא פסח ושחטו לשם שלמים, היה יודע בו שהוא שלמים ושחטו לשם עולה. רבי מנא אומר: יש בעשייתו מצוה. רבי יוסה אומר: אין בעשייתו מצוה.

איילי צבור שהיה סבור שהן כבשים ושחטן לשם אילים, שמא לא עלו לצבור לשם אילים.

[דף מ"ג ע"ב]

ותני בן, איילי צבור שהיה סבור שהן כבשים ושחטן לשם אילים – כבר עלו לצבור לשם חובה.

מתניתא בסבור בו שהוא פסח ושחטו לשם פסח, היה יודע בו שהוא שלמים, אלא שהיה סבור לומר שמתר לשנות שלמים לשם פסח. רבי מנא: אומר אין בעשייתו מצוה. רבי יוסה אומר: יש בעשייתו מצוה.

מסתברא דרבי מנא בקדמייתא ודרבי יוסה באחריתא.

אמרינן: לית הדיא דרבי ליעזר, תתובה על דרבי יהושע, דו זכיל מימיר ליה, תאידא את משיבני מדבר שדרבו לחלף על דבר שאין דרבו ליתחלף. ולא הדיא דרבי יושע: תתובה על דרבי אליעזר, דו זכיל מימיר ליה: תרי פסחו של ראובן ששחטו לשם שמעון, תרי שנהו לדבר פשר ותימור – חיב.

רבי מאיר אומר: השוחט לשם אמורי צבור – פטור. אמר רבי לעזר: דברי רבי מאיר אפילו עגל את שמע מינה תרתי. את שמע מינה דבר שאין לו קצבה, ודבר שאין דרבו להתחלף ויש בעשייתו מצוה.

[דף מ"ד ע"א]

רבי שמעון בן לקיש אמר: יש בעשייתו מצוה, כגון ובמתו נדה ובא עליה. רבי יוחנן אמר: אין בעשייתו מצוה כגון שני שפודין, אחד של שחוטה ואחד של נבלה, ובקש לוכל מזוה ואכל מזוה.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן: שכח ומל את שלאהר שבת בשבת. רבי אליעזר מחיב הפואת ורבי יהושע פוטר – הרי אין בעשייתו מצוה. ורבי יהושע פוטר. שמואל קפודקיה אמר: למחר יש בעשייתה מצוה.

אמר רבי יוחנן: דרבי מאיר היא, דרבי מאיר אמר: דבר שיש בעשייתה מצוה – פטור, דבר שאין בעשייתו מצוה – חיב. במחלקת

[דף מ"ד ע"ב]

רבי שמעון אמר: דבר שיש בעשייתו מצוה – חיב, ושאינ בעשייתו מצוה – פטור. כמחלקת

רבי יוסי רבי יהושע, דברי רבי מאיר. והוא, שיהא שם תמים וכן שנה ושלמים, וראוי להשתנות לשם פסח, את שמע מינה תלת. את שמע מינה דבר שאין לו קצבה, ודבר שאין דרבו להחליף ודבר שיש בעשייתו מצוה.

אית לך דבר שאין לו קצבה. רבי ירמיה סבר מימר: שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה. רבי יוסי סבר מימר, שאין את יכול לעמד על מנינן. רבי יוסה פד הוה מטי לאילין תינזקות ספקות, הוה אמר: יפה למדנו רבי ירמיה, אית לך מימר, שאין את יכול לעמד על מנינן, אלא שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה.

אמר רב הסדא: דברי רבי שמעון, תפתר שהיה שם חבורה אחת שלא שחטה. אמר רבי זעירא: מלתיה דרבי ינאי אמרה, והוא ששכח ומל את של שבת בערב שבת, מלו בשחרית, רבי זעירא אמר: סבר רבי ינאי פטור, רבי אבא אמר חיב.

ולידה מילה אמרה רבי ינאי? בא להודיעך הוה דרבן של תינזקות להתחלק, על דעתיה דרבי זעירא פרי רבי ינאי, על דעתיה דרב פרי מאיר.

אמר רבי מנא קומי רבי יוסה: מה דאמר רב הסדא פרי רבי שמעון. מה דאמר רבי ינאי פרי מאיר, משיכין דבר בין רבי מאיר לרבי שמעון. אשכחנן פלוגא בין רבי מאיר לרבי שמעון בשויר, אילין

תינוקות ספקות מה את עבד לון? בדבר שיש לו קצבה או בדבר שאין לו קצבה. אפילו אין שם תינוק אחד למול. ואין תעבדינון בדבר שאין לו קצבה, והוא שיהא שם תינוק אחד למול.

איתא חמי,

[דף מ"ה ע"א]

הקדים זמנו - פטור. אחר זמנו - חיב.

רב הונא אמר: מחלפא היא מתניתא. דתני אמר רבי שמעון לא נחלק רבי ליעזר ורבי יהושע על מי שהיה לו למול לאחר שבת ומלו בשבת שהוא חיב ועל מה נחלקו על מי שהיה לו למול בערב שבת ומלו בשבת שרבי אליעזר מחיב הפאת ורבי יהושע פוטר. אמר רבי יוסי בי רבי בון: מן קושיי מקשי לה רבי ינאי, והוא ששכח ומל את של שבת בערב שבת.

רב אדא בר אהוא אמר: זו דברי רבי מאיר ורבי שמעון. אכל דברי רבי יוסי: אפלו דבר שאינו בעשייתה מצוה, הואיל וטועה בו לשם מצוה - פטור. פרש אינו חוזר אלא על ציצין מעפבין את המילה. אמר רבי יוחנן: דברי רבי יוסה אפלו פרש וחזר, אף על הציצין שאין מעפבין את המילה.

הידין רבי יוסי? התיא דתנינן: רבי יוסי אומר: יום טוב הראשון של חג שהל להיות בשבת, שכח והוציא את הלולב ברשות הרבים - פטור, מפני שהוציא ברשות,

אף בסכין של מילה בן, אף במצוה בן. מן מה דאמר רבי יוחנן: דברי רבי יוסי אפילו פרש וחזר אפילו על הציצין שאין מעפבין את המילה, הדיא אמרה אף בסכין של מילה בן, אף במצוה בן:

הלכה ו' מתני' - שחטו שלא לאוכליו ושלא למנוייו, לערלין ולטמאים, חיב. לאוכליו ושלא לאוכליו, למנוייו ושלא למנוייו, למולין ולערלין, לטהורים ולטמאים, פטור.

שחטו ונמצא בעל מום, חיב. שחטו ונמצא טרפה כסתר, פטור.

שחטו ונדע שמשכו הבגלים את ידם, או שמתו או שנמאאו, פטור, מפני ששחט ברשות.

גמרא - אמר רבי לעזר: למי נצרכה? לרבי מאיר. אתיא דרבי לעזר פרי שמעון בן לקיש, במה דרבי שמעון בן לקיש אמר יש בעשייתו מצוה, בן רבי לעזר אמר: יש בעשייתו מצוה.

[דף מ"ה ע"ב]

אין תיכר שנגיא הוא שהוא בעל מום, ובעל מום אין דרבו להתחלף. תרי עגל תרי אין דרכו להתחלף. ואמר רבי לעזר: דברי רבי מאיר אפילו עגל. אמר רבי יוסי: אין יסבר רבי לעזר פירי יוחנן, אתיא היא דאמר רבי יוחנן: בעל מום אין דרבו להתחלף, עגל דרבו להתחלף,

שפן נצרכה לחלל, הא בגלוי חיב. אמר רבי יוחנן: דרבי שמעון הוא. רבי יעקב בר אחא רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש: דרבי שמעון הוא.

רבי חמא בר עוקבה בשם רבי יוסי בי רבי חנינה: המושף ידו מפסחו – גופו קרב שלמים. רבי יונה אמר: שלמים פשרים. רבי יוסה אמר: שלמים פסולים.

והא תנינן פטור? סברין מימר פטור וכשר. פתרון ליה פטור ופסול.

רבי יסא בשם רבי יוחנן: אין לה פסח גופו קרב שלמים, אלא שאבד ונמצא מאחר שכפרו הבגלים. והא תנינן פטור! סברין מימר פטור כשר, פתרון לה פטור פסול.

שמואל אמר: כל שאמרו בפטאת מתה, ביוצא בו בפסח גופו קרב שלמים. והא תנינן פטור. סברין מימר פטור פסול, פתרון לה פטור, כשר.

רבי יסא בשם רבי יוחנן, דרבי יהודה היא, דתנינן תפון: אין שוחטין את הפסח על תיחיד; דברי רבי יהודה. ורבי יוסה מתיר.

רבי זעירא בעא קומי רבי מנא: הן אשכחנן פטור וכשר. אמר ליה: תנינן הכא פטור. ותנינן תפון כשר.

[דף מ"ו ע"א]

ועל פלם היה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר תעבר צורתו ויצא לבית השרפה.

רבי לעזר בי רבי יוסי בעא קומי רבי יוסי: ניהא שפמו וישנמא: שמשכו הבגלים את ידם. מה אנן קיימין? אם בחיים פסול – מכשיר-פסול הוא. אם לאחר שהיטה – יש משיכה לאחר שהיטה? מפינן שיש לו רשות למשף, פסול-מכשיר הוא וטעון צורה:

פרק שביעי

הלכה א' מתני' – ביצד צולין את הפסח, מביאין שפוד של רמון, תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו, ונותן את כרעיו ואת כני מעיו לתוכו, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר, כמין בשול הוא זה, אלא תולין הוצה לו:

גמרא – למה של רמון? אמר רבי היה בר בא: כל העצים בוצצין משקין ושל רמון אינו בוצצין משקין. מה אנו קימין? אם בלחין, אפלו של רמון בוצצין. אם ביבישין אפילו כל העצים אינן בוצצין. אלא כיני, כל העצים יבישין מבחויץ ולחין מבפנים, רמון יבש מבחויץ יבש מבפנים.

תני בשם רבי יודה אומר: צולה אותו בשפוד של מתכת, אמרו לו: והרי הוא רותח ומרתית! אמר להן: כשם של עין אינו נשרף כך של מתכת אינו מרתית. אמרו לו: לא דומה העין למתכת שהעין חם מקצתו לא חם כלו, ושל מתכת חם מקצתו חם כלו. אית תניי תני, תוחבו מבית נקובתו עד שהוא מגיע לתוך פיו. על דעתיה דתדין תנניה כריי: חוזר והופכו.

מה כיריה עבה עבד ליה רבי יוסי הגלילי? או קריי דרש: "ראשו על כרעיו ועל קרבו".

[דף מ"ז ע"ב]

מה נפק מביניהון? צליין בגדי של חלין, אין תימר כיריה עבה עבד ליה רבי יוסי הגלילי – פסול, אין תימר קרייא דרש "ראשו על כרעיו ועל קרבו" – פשר.

חתך ממנו בשר וצליין בו, אין תימר כיריה עבה עבד ליה רבי יוסי הגלילי – פשר, אין תימר קרייא דרש "ראשו על כרעיו ועל קרבו" – פסול.

צליין בהכל של קדרה, אין תימר כיריה עבה עבד לה רבי יוסי הגלילי – פסול, אין תימר קרייא דרש "ראשו על כרעיו ועל קרבו" – פשר. לא כן תני, צלי אש לא צלי קדרה! שני לה בנוגע בגופה של קדרה, תדא אמרה קרייא דריש.

הכל מודין ב"עליו" שהוא סמוך, מה מפליגין? ב"על". אבא שאול אומר: על המערכה – סמוך למערכה, ורבנין אמרין: על המערכה – על גגה של מערכה. אתיא דאבא שאול כרבי עקיבה ודרבנין כרבי יוסי הגלילי.

רבי אומר: אפילו עשאן שני סדרין של ארבע עשרה, רואין את העליונות כאלו אינן והתחתונות כשורות. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי יוחנן, רבי ואבא שאול בשיטת רבי מאיר בשלחן. 'תוף ברבי דברי רבי טרפון. רבי ישמעאל אומר: מקלם. אתיא דרבי טרפון ברבי עקיבה ודרבי ישמעאל ברבי יוסי הגלילי.

דתני, רבי יוסי הגלילי אומר: אי זהו גדי מקולם?

[דף מ"ז ע"א]

פלו צלי ראשו על ברעיו ועל קרבו. שלק מקצת או בשל מקצת - אין הגדי מקלם.

מכניסין גדי מקלם בלילי יום טוב הראשון של חג וביום טוב האחרון של פסח. מכניסים עגל מקלם בלילי יום טוב הראשון של פסח אכל לא גדי מקלם.

תני, אמר רבי יוסה: תודום איש רומי הנהיג את אנשי רומי שיהו אוכלין גדיים מקולסין בלילי פסחים, שלחו חכמים ואמרו: לא! אלולא שאת תודום לא היינו מנדין אותך? מהו תודום? אמר רבי הנגיה: דתוה משלח פרנסתהון דרבנין. לא נמצאת מביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ? שכל המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ צריך נדוין!

רבי יוסה בי רבי בון בשם רב: זאת אומרת, שאסור לאדם לומר לחברו: הא לך את המעות וצא וקח לך בהם בשר לפסח, אבל אומר הוא לו: הא לך את המעות הללו וצא וקח לי בהם בשר לצלות.

רבי אימי בעי: גרף את התנור וצלייו בו. אמר רבי ירמיה: מה צריכה ליה ברבי יוסי הגלילי, ברם ברבי עקיבה פשיטה ליה. אמר רבי יוסי: ואפילו ברבי עקיבה צריכה ליה. משל גתלים לאויר התנור נצלה לחצי שעה, גתלים לאויר העולם נצלה לשעה. מה בין נצלה מקצתו מחמת התנור מה בין נצלה פלו מחמת התנור? אמר רבי יוסה בי רבי בון: תנור אינו מועיל לגתלים כלום, אינו אלא מכניס את הפל, בשעה שהגתלים באויר התנור נצלה לחצי שעה, בשעה שהגתלים לאויר עולם נצלה לשעה.

הלכה ב' מתני' - אין צולין את הפסח לא בשפוד ולא באסקלה אמר רבי צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסקלה

נגע בהרסו של תנור יקלף את מקומו נטף מרומבו על החרס ותור אליו יטול את מקומו

נמף מרובו על הפלת יקמין את מקומו:

גמרא – צלי אש – ולא צלי שפוד, לא צלי קדרה, לא צלי אספלה, לא צלי מתכת, ולא צלי כל דבר. "מכות אש", יכול מוֹרְרָתָּה? תלמוד לומר: "והיתה מחית המכה", אם מחית המכה,

[דף מ"ז ע"ב]

יכול עד שתעשה צלקת? תלמוד לומר "מכות אש", הא ביצד היתה ולא היתה. וכן הוא אומר למטון: "צרכת המכה היא" – עד שתקרום בקלפת השום. וכא הוא אומר הכין? אומר רבי לעזר: תמון צלי אש. "פי אם צלי אש" שנה עליו הכתוב לעבוב, ברם הקא: "והיתה מכות המכה" מפל מקום. אומר רבי שמואל בר אבודמא: תמון הקה תורה מעבב. הקא מאי אית לך?

לית לרבן גמליאל "צלי אש"? אית ליה פסח מצרים צלי אש, אין פסח הדורות צלי אש.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: רבן גמליאל לא עבד תולדות אש באש, ורבנין עבדין תולדות אש באש. רבן גמליאל חלוק על חכמים ועושה הלכה ביוצא בו.

אילו אומר "לא תאכלו מפניו כי אם צלי אש" ולא נאמר "נא", היתתי אומר הבקבו וצלייו מתר, הני צרף הוא שיאמר "נא".

או אילו אומר "לא תאכלו מפניו כי אם צלי אש" ולא אומר "ובשל", היתתי אומר שלקו וצלייו יהא מתר, הני צרף הוא שיאמר "ובשל".

או אילו אומר "אל תאכלו מפניו כי אם צלי אש" ולא אומר "מבשל" היתתי אומר בשלו וצלייו יהא מתר. הני צרף הוא שיאמר "נא" וצריף הוא שיאמר "בשל" וצריף הוא שיאמר "מבשל".

אכל פזית נא מבועוד יום, אית תנני תנני: חיב, ואית תנני תנני: פטור. מאן דאמר חיב – אל תאכלו מפניו נא מפל מקום! ומאן דאמר פטור – בשעה שהוא ב'קום אכול צלי' הוא ב'בל תאכל נא, בשעה שאינו ב'קום אכול צלי' אינו ב'בל תאכל נא'. שכר בו עצם מבועוד יום, אית תנני תנני חיב, אית תנני תנני פטור. מאן דאמר חיב – ו'עצם לא תשברו בו' מפל מקום, ומאן דאמר פטור בשעה שאינו ב'קום אכול צלי' אינו משום ו'עצם לא תשברו בו', בשעה שהוא ב'קום אכול צלי' הוא משום ו'עצם לא תשברו בו'.

נגע בחרסו של תנור – פסול גוף הוא ונשרף מיד. נטף מרזבו על החרס – פסול מכשיר הוא וטעון צורה.

נטף מרזבו על הפלת – יקמוץ את מקומו. היה בר אחא בשם רבי שמעון בן לקיש:

[דף מ"ח ע"א]

הדא דתימא ברותחת אבל בצוננת אמר, אמר רבי לעזר: לא אמרה תורה הוא לא יצלה את אחרים, אלא הוא לא יצלה מחמת אחרים.

הלכה ג' מתני' – סכו בשמן של תרומה, אם חבורת פהנים – יאכלו. אם של ישראל, אם חי – ודיחננו, אם צלי – יקלף את החיצון.

סכו בשמן של מעשר שני – לא יעשנו דמים עם בני חבורה, לפי שאין מוכרין מעשר שני בירושלם.

גמרא – לא אמר אלא סכו, הא אם טבלו – אמר. חד בר נש בשל תרנגולתא בשמן שרפה. אתא שאיל לרבי ביסנא, אמר ליה: אזל שולקה,

ביני מתניתא אין הודין מעשר שני בירושלים.

הלכה ד' מתני' – חמשה דברים באין בטמאה ואין נאכלין בטמאה: העמר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי צבור ושעירי ראשי חדשים הפסח שבא בטמאה נאכל בטמאה שלא בא מתחלתו אלא לאכילה.

גמרא – וכל קרבנות צבור אינן באין בטמאה? לא אתא אלא ממיר לה, אף על פי שהן באין בטמאה

אינן נאכלין בטמאה. בין כמאן דאמר הלחם עקר בין כמאן דאמר כבשים עקר, אך בעה אנון! תנניה חש לון ותניתון חמשה.

אית תנני תניי בלהום למדין מן הפסח, אית תנניי תניי כל אחד ואחד למד במקומו. מאן דאמר בולחון למדין מן הפסח, מה "מועדו" שנאמר בפסח דוחה את הטמאה, אף מועדו שאמר בכלן דוחה את הטמאה. מאן דאמר 'כל אחד ואחד למד במקומו' מנין ליה? ואתיא בתדא דתנני רבי אומר: מה תלמוד לומר "וידבר משה את מועדי ה'" לפי שלא למדנו אלא על הפסח והתמיד שידחו את השבת

שנאמר בהם "במועדו" שאר כל קרבנות צבור מניין? תלמוד לומר "אלה תעשו לה' במועדיכם", לעמר ולקרב עמו, ולשתי הלחם ולקרב עמהן לא שמענו, וכשהוא אומר: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" – קבעו חובה, שבלם יבואו בטמאה, וכשם שהן באין בטמאה, כך יהיה נאכלין בטמאה. גזרת הכתוב הוא:

[דף מ"ח ע"ב]

"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל". יאמר אף בפסח כן? שנייה היא, שלא בא מתחלתו אלא לאכילה.

הלכה ה' מתני' – נטמא הבשר והחלב קנים – אינו זורק את הדם. נטמא החלב והבשר קנים – זורק את הדם.

ובמקדשיו אינו כן, אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קנים זורק את הדם.

גמרא – ודלא קרבי נתן, דרבי נתן אומר: יוצאין בזריקה בלא אכילה. מאי טעמא? "ושחטו אותה כל קהל עדת ישראל בין הערבים". "אותו" אף על פי שאין שם אלא פסח אחד, כולוהו יוצאין בזריקה אחת. ואפשר כזית לכל אחד ואחד.

פשיטא דא מלתה, נטמא הבשר והאמורים קימים – זורק את הדם על האמורים, נטמא האמורים והבשר קנים – זורק את הדם על האמורים, נטמא הבשר והבשר קנים – זורק את הדם על הבשר. נטמא הבשר ואבדו האמורים. אומר רבי שמי: הוון קימא, לא כמו שננטמא הבשר ואבדו האמורין הוא, את אמר קומין אוף הקא זורק. אומר רבי: תפתר קרבי ליעזר, דרבי ליעזר אומר: אף על פי שאין שירים. יש קומין

בא בטמאת עובדין. הוה עבידה, שחטו אותו בעלי מומין וזרקו אותו טהורין.

אמר רבי הילא: "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" – הרי לא יגע בו טמא. "והבשר כל טהור יאכל בשר". הרי יש כאן טהורים שיוכלוהו. רבי זעירא, מאחר שאילו הפסח הבא בטמאה ונאכלת בטמאה, והקא כמי שבא בטמאה וינדא אומר, דאמר רבי ישמואל: הוה עבידא, מאחר שאין מתרין לו לזרק כמי שבא בטמאה, או מאחר שאילו עבר וזרק הרצה כמי שלא בא בטמאה.

נישמעניה מן תדא, דאמר רבי הושעיה: "ונשא אהרן את עון הקדשים" –

[דף מ"ט ע"א]

עון הקרבים לא עון המקריבים. הפריש בין קרבים ליהיד לקרבים לצבור, הקרבים ליהיד אם יש לו, אומרים לו 'הבא' ואם לאו – אין מתירין לו לזרק את דמו. עבר וזרק – הרצה המקריבים ליהיד, בין שיש לו בין שאין לו – לא הרצה. הקרבין לצבור, אם יש, אומרים לו: 'הבא' ואם לאו – מתירין לו לזרק בתחלה. המקריבין לצבור בין שיש לו, בין שאין לו עבר וזרק הרצה.

אמר רבי לעזר: מתניתא בבא בטמאה משעה ראשונה, אכל אם בא בטהרה ונטמא – אינו נאכל בטמאה. שקמו בטהרה ונטמא הצבור – יזרק הדם בטהרה ואל יאכל הבשר בטמאה. רבי לא בשם רבי יוחנן: רבי נתן היא, דרבי נתן אמר: יוצאין בזריקה, אכל אכילה,

שקמו בטהרה ונטמא הדם הצבור – יזרק הדם בטמאה ואל יאכל הבשר בטמאה. רבי ירמיה בשם רבי יוחנן: מפני מראית העין, שלא יאמרו ראינו פסח בא בטהרה ונזרק בטמאה.

מעתה לא יזרק הדם בטמאה? שלא יהו אומר ראינו פסח שבא בטהרה ונזרק בטמאה. הא סופד מימר דרבי נתן היא.

מודה רבי נתן בחולה ובזקן. מודה רבי נתן היא בחבורה שנטמא עובד שלחן שהו נדחין לפסח השני. מודה רבי נתן בחבורה שנמצאת יבולת בעורה שהו נדחין לפסח השני.

חמש חבורות שנתערבו עורות פסחיהן, ונמצאת יבולת בעורה של אחת מהן, כולחון יצאו לבית השרפה ופטורין מלעשות פסח שני. סברי מימר דרבי נתן היא.

[דף מ"ט ע"ב]

תפתר דברי הכל בטמא בספק קבר התהום, וכרבי נתן זורק את הדם.

רבי יוחנן רבי ישמעאל בשם רבי יהושע: פתוב אחד אומר "אף בכור שור או בכור פשב או בכור עז" וגו', וכתוב אחד אומר: "וזרק הפהן את הדם על מזבח ה' פסח אהל מועד והקטיר תחלב לריח ניחח לח" – עד שיהא שם או בשר לאכילה או אומרין להקטיר. תמן תנינן, נטמאו שגריה, נשרפו שגריה, עבדו שגריה -- כמדת רבי אליעזר בשרה, וכמדת רבי יהושע פסולה. שלא בבלי שרת – פסולה. רבי ישמעאל מכשיר. הקטיר קמצו פעמים בשרה.

על דעתיה דרבי אליעזר, אם אין דם אין בשר, אף על פי שאין בשר יש דם. אם אין קמין אין שירים, אף על פי שאין שירים יש קמין. על דעתיה דרבי יהושע, אם אין דם אין בשר, אם אין בשר אין דם. אם אין קמין – אין שירים, אם אין שירים – אין קמין.

אמר רבי מנא: תפטר כרבי אליעזר, דרבי אליעזר אמר: אף על פי שאין שירים – יש קמין. אמר רבי יוסה בן רבי בון, רב ורבי יוחנן, תריהון אמרין: מודה רבי יהושע שאם עבר וזרק את הדם שהרצה.

הלכה ו' מתני' – נטמא קהל או רבו, או שהיו חבתינים טמאים ותקחל טהור, יעשו בטמאת.

נטמא מעוט תקחל – תטהורין עושין את הראשון, ותטמאין עושין את השני.

גמרא – מאן תנא רוב? רבי מאיר, דתני רבי מאיר אמר: היא מחצית כל השבטים. היא מחצית כל השבטים. היא מחצית כל שבט ושבט ובלבד רוב.

ר' יודה אמר:

[דף נ' ע"א]

חצי כל שבט ושבט ובלבד רוב שבטים שלמים שבט אחד גורר כל השבטים. רבי מאיר אמר: כל השבטים קרויים קהל. ר' יודה אמר: כל שבט ושבט קרוי קהל.

מה נפק מביניהון? גרירה. רבי מאיר אמר: אין שבט אחד גורר כל השבטים. רבי יודה אמר: שבט אחד גורר כל השבטים. אתיא דרבי יודה כרבי שמעון, כמה דרבי שמעון אמר: שבט אחד גורר כל השבטים, כן רבי יודה אמר: שבט אחד גורר כל השבטים, אף על גב דרבי יודה אמר שבט אחד גורר כל השבטים מודה הוא שתהא חוריה מלשפת הגזית.

אמר רבי יוסה: טעמא דתן תנניה: "מן המקום שהוא אשר יבחר ה'".

מה טעם דרבי יודה? "ונסלח לכל עדת בני ישראל", מה טעמא דרבי שמעון? "כי לכל העם בשנגה". מה מקום רבי שמעון טעם דרבי יודה? "ונסלח לכל עדת בני ישראל" – פרט לנשים ולקטנים. מה מקום ר' יודה טעם דרבי שמעון? "כי לכל העם בשנגה" – פרט לשתחלתה בודון וסופה בשנגה.

ר' אבון בשם ר' בנימין בר לוי: קרייא מסייע למאן דאמר כל שבט ושבט קרוי קהל – "גוי וקהל גוים יהיה ממד" ואדון לא נולד בבנימין.

מִסְכַּת מְנַחוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצְרַת - מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה. מֵת אֶחָד מֵהֶם, או שְׁפָרַח, או שֶׁנֶּעֱשָׂה טְרָפָה - יִקַּח זֹוֹג לְשָׁנִי. שֶׁחַט אֶת אֶחָד מֵהֶם לְשֵׁמוֹ - יִקַּח זֹוֹג לְשָׁנִי. נִשְׁחַטוּ שְׁנֵיהֶן שְׁלֹא לְשֵׁמֶן - יָבִיא שְׁנַיִם בַּתְּחִלָּה, וַיִּנְיֵף הַלֶּחֶם עִמָּהֶם. מֵהוּ לְזָרֵק אֶת הַדָּם בְּיוֹם טוֹב? יִזְרַק וּמִתָּר בְּאֲכִילָה. וּבִשְׂבַת לֹא יִזְרַק, וּמִתָּר בַּהֲנָאָה. וְאִם זָרֵק אֶת הַדָּם, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמִזִּיד, הַבָּשָׂר יֵאָכֵל וַיִּקְטִיר אַמּוּרִים לְמוֹצָאֵי שַׁבַּת.

ב. הַשּׁוֹחֵט שְׁתֵּי חֲטָאוֹת לְצַבּוּר, וְאִין צְרִיךְ אֲלֵא אַחַת - חֵיב עַל הָאֲחֵרוֹנָה. שְׁתֵּי עוֹלוֹת לְצַבּוּר, וְאִין צְרִיכִין אֲלֵא אַחַת - חֵיב עַל הָאֲחֵרוֹנָה. חֲטָאת צַבּוּר שֶׁשְׁחָטָה בְּשַׁבַּת, שְׁלֹא לְשֵׁמָה - הִרִי זֶה חֵיב, וַיִּקְטִיר אַמּוּרִין. עוֹלֹת צַבּוּר שֶׁשְׁחָטָה בְּשַׁבַּת, שְׁלֹא לְשֵׁמָה - הִרִי זֶה חֵיב, וַיִּקְטִיר אַמּוּרִין לְעָרֵב. חֲטָאת יָחִיד וְעוֹלֹת יָחִיד שֶׁשְׁחָטָן בְּשַׁבַּת לְשֵׁמֶן, וְזָרֵק דָּמָן לְשֵׁמֶן - הִרִי זֶה חֵיב, וְעָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוּבָה.

ג. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצְרַת - אִין מְקַדְשִׁין אֶת הַלֶּחֶם אֲלֵא בְּשַׁחֲטָה. שְׁחָטָן לְשֵׁמֶן, וְזָרֵק דָּמָן לְשֵׁמֶן - הַלֶּחֶם מְקַדָּשׁ. שְׁחָטָן שְׁלֹא לְשֵׁמֶן, וְזָרֵק דָּמָן שְׁלֹא לְשֵׁמֶן - אִין הַלֶּחֶם מְקַדָּשׁ. שְׁחָטָן לְשֵׁמֶן, וְזָרֵק דָּמָן שְׁלֹא לְשֵׁמֶן - הַלֶּחֶם מְקַדָּשׁ וְאִינוּ מְקַדָּשׁ; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם אִין הַלֶּחֶם מְקַדָּשׁ עַד שִׁישְׁחָטֵם לְשֵׁמֶם, וְיִזְרַק דָּמָם לְשֵׁמֶם. פְּעַמִּים שֶׁהֵם מְפַגְּלִים וְהַלֶּחֶם מְפַגְּל, הֵם מְפַגְּלִין וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר, הֵם כָּשֵׁרִים וְהַלֶּחֶם מְפַגְּל, הֵם כָּשֵׁרִים וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר. שְׁחָטָן לְשֵׁמֶן, לְאָכֵל מֵהֶן לְמַחֵר, הֵם מְפַגְּלִים וְהַלֶּחֶם מְפַגְּל, שְׁחָטָן שְׁלֹא לְשֵׁמֶן, לְאָכֵל מֵהֶן לְמַחֵר - הֵם מְפַגְּלִים וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר, שְׁחָטָן לְשֵׁמֶן, לְאָכֵל מִן הַלֶּחֶם לְמַחֵר - הֵם כָּשֵׁרִים וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר.

ה, הַחֲמִירָה תּוֹרָה מִחֲשֻׁבַּת זְבָחִים מִמַּעֲשֵׂיהֶם, מַעֲשֵׂה זְבָחִים מִמַּחֲשַׁבְתָּן.

כִּיצַד מִחֲשֻׁבַּת זְבָחִים מִמַּעֲשֵׂיהֶן? הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבַח לְזָרֵק דָּמוֹ בַּחוּץ, או מְקַצֵּת דָּמוֹ בַּחוּץ, לְהַקְטִיר אַמּוּרָיו בַּחוּץ, או כְּזֵית מִבְּשָׂרוֹ בַּחוּץ, לְאָכֵל בְּשָׂרוֹ בַּחוּץ, או כְּזֵית מִבְּשָׂרוֹ בַּחוּץ - פְּסוּל וְאִין בוּ כֶּרֶת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אִינוּ פְּסוּל. לְזָרֵק דָּמוֹ לְמַחֵר, או מְקַצֵּת דָּמוֹ לְמַחֵר, לְהַקְטִיר אַמּוּרָיו לְמַחֵר, או כְּזֵית מִבְּשָׂרוֹ לְמַחֵר, לְאָכֵל מִבְּשָׂרוֹ לְמַחֵר, או כְּזֵית מִבְּשָׂרוֹ לְמַחֵר - פְּגוּל וְחֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אִינוּ פְּגוּל. הַקּוֹמֵץ אֶת הַמְּנַחָה, לְאָכֹל שִׁירֵיהּ בַּחוּץ, או כְּזֵית מִשִּׁירֵיהּ בַּחוּץ, לְהַקְטִיר קִמְצָה בַּחוּץ, או כְּזֵית מִקְמָצָה בַּחוּץ, לְהַקְטִיר לְבוֹנְתָהּ בַּחוּץ, או כְּזֵית מִלְבוֹנְתָהּ בַּחוּץ - פְּסוּל וְאִין בוּ כֶּרֶת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אִינוּ פְּסוּל. לְאָכֹל שִׁירֵיהּ לְמַחֵר, או כְּזֵית מִשִּׁירֵיהּ לְמַחֵר, לְהַקְטִיר קִמְצָה לְמַחֵר, לְהַקְטִיר לְבוֹנְתָהּ לְמַחֵר, או כְּזֵית מִלְבוֹנְתָהּ לְמַחֵר - פְּגוּל, וְחֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אִינוּ פְּגוּל.

ה. כִּיצַד מַעֲשֵׂה זְבָחִים מִמַּחֲשַׁבְתָּן? הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבֵּהֱמָה עַל מְנַת שִׁזְזָקוֹ עָרְלִים וְטָמְאִים אֶת דָּמוֹ, עַל מְנַת שִׁיקְטִירוֹ עָרְלִים וְטָמְאִים אֶת אַמּוּרָיו, עַל מְנַת שִׁיאֲכָלוּ עָרְלִים אֶת בְּשָׂרוֹ - כָּשֵׁר. וְאִם עָשָׂה כֵן - הִרִי זֶה פְּסוּל. נִתַּן מִלְמַטָּה לְמַעֲלָה, וְאֵת הַנִּתְּנִין מִלְמַעֲלָה לְמַטָּה. אֶת הַנִּתְּנִין בְּפָנִים בַּחוּץ, וְאֵת הַנִּתְּנִין בַּחוּץ בְּפָנִים - כָּשֵׁר. וְאִם עָשָׂה כֵן - הִרִי זֶה פְּסוּל.

ו. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַחֲטָאת, לְהַכְנִיס מִדְּמָה לְפָנִים - כָּשֵׁרָה. חֲטָאת שֶׁהַכְּנִיס מִדְּמָה, אָפְלוּ כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּלָה. הַקּוֹמֵץ אֶת הַמְּנַחָה, לְהַקְטִיר קִמְצָה, פָּחוֹת מִכְּזֵית לְמַחֵר - כָּשֵׁר. הַקּוֹמֵץ שֶׁחָסַר אָפְלוּ כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּל.

ז. כָּל הַמְּנַחוֹת שֶׁקָּמְצָן שְׁלֹא לְשֵׁמֶן - כָּשֵׁרוֹת, לְפִיכָף אִם חָשַׁב עָלָיו חוּץ לְמִקּוּמוֹ - פְּסוּל וְאִין בוּ כֶּרֶת. חוּץ לְזְמָנוֹ - פְּגוּל וְחֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת. קָמַץ כֶּהֵן, קָמַץ הַבָּשָׂר,

קמץ בימינו, קמץ בכלי הקדש - כָּשֶׁר. לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו פְּרָת, חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו פְּרָת. קמץ הכשר ונתן לפסול - יחזיר לכָּשֶׁר - וכָּשֶׁר. ביד הפסול וחשב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. ביד הכָּשֶׁר וחשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו פְּרָת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פְּרָת. קמץ בימינו ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו וכָּשֶׁר. בשמאלו וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. בימינו וחשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו פְּרָת. חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו פְּרָת. קמץ בכלי קדש, ונתן לכלי חול - יחזיר לכלי קדש, וכָּשֶׁר. בכלי חול וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. בכלי קדש וחשב עליו חוץ למקומו - פסול, ואין בו פְּרָת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פְּרָת; דברי רבי אליעזר ורבי שמעון. וחקמים אומרים: קמץ הכָּשֶׁר ונתן לפסול - פסלתו מתנתו. קמץ בכלי הקדש ונתן לכלי חול - פסלתו מתנתו. קמץ בימינו ונתן לשמאלו - פסלתו מתנתו. אבל הקומץ מתוך כלי חול, ונותן לתוך כלי שרת, עד שלא נתן שמנה ולבונתה, וחשב עליה, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - פסול, ואין בו משום פגול, משנתן שמנה ולבונתה, וחשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו פְּרָת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פְּרָת. קמץ על שבחוץ, ונכנס לפניו - יחזר ויקמץ בפנים, וכָּשֶׁר. בחוץ, וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. בפנים, וחשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו פְּרָת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פְּרָת. נתפזר הקמץ על הרצפה - יחזר ויאספנו וכָּשֶׁר. עד שלא אספו וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול, משאספו וחשב עליו חוץ למקומו - פסול, ואין בו פְּרָת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פְּרָת.

ח. מנחת חוטה ומנחת קנאות שנתן עליה לבונה - ילקט את הלבונה וכשורה. עד שלא לקט את הלבונה, וחשב עליה, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. משלקט את הלבונה, וחשב עליה, חוץ למקומו - פסול ואין בו פְּרָת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פְּרָת.

ט. כל המנחות שהונפו ולא הגשו, הגשו ולא הונפו, יצק ולא בלל, בלל ולא פתת, פתת ולא מלח, מלח ולא פתת - כשורה. לפיכך אם חשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו פְּרָת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פְּרָת, לפיכך הקטיר את הקמץ בפני עצמו, ואת הלבונה בפני עצמה, או שהקטיר קמצה פעמים - כשורה. לפיכך אם חשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו פְּרָת. חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו פְּרָת. זה הכלל, אין המנחות נפסלות אלא בארבעה דברים: בקמיצה, ובהלוף, ובמתן כלי, ובהקטרה, מוסיף עליהן מנחת חוטה ומנחת קנאות, שקמץ שלא לשמן - הרי אלו פסולין. לפיכך, אם חשב עליה, בין חוץ לזמנו, ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. אחד מנחת חוטה, ואחד כל המנחות, שקמץ זר, ואונן, וטבול יום ומחטר בגדים, ומחטר כפורים, ושלא רחוץ ידים ורגלים, ערל, וטמא, יושב, ועומד על גבי פלים, ועל גבי בהמה, על גבי רגל חבירו - פסול. חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. היה קומץ מברץ וקמץ, ועלה בידו צרור, גרגר מלח, או קרט של לבונה - פסול. לפיכך, אם חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. קמץ הזר, קמץ פסול, קמץ בשמאלו, קמץ בכלי חול - פסול. לפיכך, אם חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. רבה שמנה, וחסר שמנה, רבה סולתה, וחסר סולתה - פסולה. לפיכך, אם חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום

הוא עושה? נותן על גבי המזבח עם שקיעת החמה, ומתעפלין והולכין כל הלילה.

ג. המעלה פזית משתי הלחם בעבודה, או בחוץ - הרי זה חיב, שנאמר (ויקרא ב, יב): "קרפן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו". אחד המזבח ואחד הכפש לכה.

ד. המעלה מבשר חטאת, ומבשר אשם, מבשר קדשי קדשים ומבשר קדשים קלים - מתר. העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, משאור ומדבש - עובר בלא תעשה, שנאמר (ויקרא ב, יא): "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו".

ה. המחמץ את המנחה, אחת מן הכשרה ואחת מן הפסולה - עובר בלא תעשה, שנאמר (ויקרא ב, יא): "כי כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ".

ו. ריקקי מנחת ישראל - מעכבין זה את זה. ומיעוטן - מעכב את רבן. חלות תודה וריקקי נזיר - מעכבין זה את זה. ומיעוטן - מעכב את רבן. פר אין מעכב את השעיר, והשעיר אין מעכב את הפר. כל הזאות שלפנים, כגון ארבעים ושמונה של יום הכפורים, ואחת עשרה של פר העדה, ואחת עשרה של פר כהן משיח - מעכבין זה את זה. ומיעוטן - מעכב את רבן. שבע הזאות שבפרה - מעכבות זו את זו. שבע הזאות שבמצרע - מעכבות זו את זו. צפרים - מעכבות זו את זו. אבני בית המנגע, ועציו, ועפרו - מעכבין זו את זו. עץ ארז ואזוב ושני תולעת - מעכבין זו את זו. תכלת וארגמן, ותולעת שני, ושש משור - מעכבין זה את זה. שמונה בגדי כהן גדול - מעכבין זה את זה. ארבעה בגדי כהן הדיוט - מעכבין זה את זה. אבני שהם ואבני מלואים - מעכבין זה את זה. כתב שעל גביהן - מעכבין זה את זה. סמני קטרת, וסמני שמן המשחה - מעכבין זה את זה. ומיעוטן מעכב את רבן. שבעה קני

פגול. קמץ שלא ממקום השמן, ושלא ממקום הלבונה, או שלא נתן עליה לבונה, אפלו כל שהוא - פסולה. לפיכך, אם חשב עליה, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. מנחת חוטא ומנחת קנאות, שנתן עליה שמן - פסולה. לפיכך, אם חשב עליה, חוץ לזמנו וחוץ למקומו - פסול ואין בו משום פגול. נטל בכלי ונתן עליה - כשרה. לפיכך, אם חשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו פרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו פרת. זה הפלל! אין הפגול נוהג אלא בדבר הראוי לעבודה, ובמקום הראוי לעבודה.

מִסַּכַּת מְנַחֵת פְּרָק שִׁישִׁי

א. אלו שהן טעונין מלח: אברי עולה ואמורי קדשי קדשים, ואמורי קדשים קלים, וקמץ, ולבונה, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, ועולת העוף. אבל הדם, והיין, והעצים, והקטרת - אין טעונין מלח.

ב. בשלשה מקומות היתה מלח נתנה: בלשכת מלח, ועל גבי כפש, ובראשו של מזבח - קרן דרומית מערבית. המלח שבלשכת המלח, היו מולחין בה את האברין. שבראשו של מזבח קרן דרומית מערבית, היו מולחין פסולי קדשי קדשים ואמורי קדשים קלים, הקמץ והלבונה, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, ועולת העוף. מלח שעל גבי הכפש ושעל גבי המזבח - לא נהנין ולא מועלין. ושעל גבי האברים - מועלין בכלם. כיצד מולחין? היה נותנין על גבי המלח, חוזר והופכן. ואלו הן שמעלין אותן כל הלילה: אברי עולה, ואמורי קדשי קדשים, ואמורי קדשים קלים, ומנחת כהן משיח, ומנחת נסכים, ועולת העוף. אבל הקמץ, והלבונה, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח הבאין בפני עצמן - אין מעלין אותו כל הלילה. זה הפלל! כל שקרב מתיריו ביום - מעלין אותו כל הלילה. כל שלא קרב מתיריו ביום - אין מעלין אותו כל הלילה. כיצד

מנוּרה - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. וְשִׁבְעָה נְרוֹתֶיהָ - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. גְּבִיעֵיהָ, כְּפִתּוּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. קֶרֶן, וְכֶבֶשׂ, וְיִסוּד, וְרֹבַע - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף הַסּוּבָב. מִדַּת הַמְּזַבֵּחַ, בֵּין אֲרָפוֹ, וּבֵין רַחְבוֹ - אֵינָה מַעֲכָבֶת. אֲבָל רַבּוּיוֹ - מַעֲכָב. הַשְּׁלֶחֶן, וְהַמְּנוּרָה וְהַמְּזַבְּחוֹת - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: כַּהֲנִים, וְלוּיִם, וְיִשְׂרָאֵלִים - מַעֲכָבִין אֶת הַקֶּרֶן. בְּרֹכוֹת כַּהֲנִים - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֹכוֹת כַּהֲנֵן גְּדוֹל - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֹכוֹת תַּעֲנִיּוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֹכוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֹכוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. תְּקִיעוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֹכוֹת וּתְקִיעוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. הַלֵּל, וְשִׁבְחָה וּתְפִלָּה - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. תְּפִלִּין שֶׁל יָד, וְשֵׁל רֹאשׁ - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. אִם אֵין לוֹ אֵלָא אַחַת - הָרִי זֶה יִנִּיחַ. הַתְּכֵלֶת וְהַלְבָּן - אֵין מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. מִצּוּה שִׁקְדִים לְבָן לְתַכְלֵת, וְאִם הַקְּדִים תְּכֵלֶת לְלָבָן - יֵצֵא. נִסְכֵי בַהֲמָה וְהַסֵּלֶת - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. פְּרִים אֵילִים וְכֶבֶשִׁים - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּרִים - אֵין מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה, מִפְּנֵי שִׁמְתַמְעֵטִין בַּחַג. אֲבָל אֵילִים וְכֶבֶשִׁים - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. אֵין מְבִיאִין פְּרִים, אֵילִים וְכֶבֶשִׁים, וְאַחַר כֵּן נִסְכִים, אֵלָא פְּרִים בְּנִסְכֵיהֶן, אֵילִים בְּנִסְכֵיהֶן, כֶּבֶשִׁים בְּנִסְכֵיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יַחֲדַי שְׁהִיָּה חֵיב פְּרִים, אֵילִים וְכֶבֶשִׁים, וְאֵין לוֹ נִסְכִים - יֵבִיא פְּרִים בְּנִסְכֵיהֶן, וְאֵל יֵבִיא פְּרִים אֵילִים וְכֶבֶשִׁים בְּלֹא נִסְכִים. יַחֲדַי שְׁהִבִיא נִסְכִים, וְלֹא הִיָּה צָרִיךְ לָהֶם - יִתְּנֵם לְצַבּוֹר. צַבּוֹר שְׁהִבִיא נִסְכֵיוֹ, וְלֹא הִיָּה צָרִיךְ לָהֶם - יִתְּנֵם לַיַּחֲדֵי.

ז. הִבִיא נִסְכֵיו לְעוֹלָה, וְנִטְמָא זִבְחָה, אוֹ שִׁנְפָסֶל - יִתְּנֵם לְשִׁלְמִים. הִבִיא נִסְכֵיו לְשִׁלְמִים וְנִטְמָא זִבְחָה, אוֹ שִׁנְפָסֶל - יִתְּנֵם לְעוֹלָה. וְנִסְכֵיו שֶׁלֹא קָרְבוּ הַיּוֹם - יִקָּרְבוּ לְמַחֵר. בַּמָּה דְבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁלֹא קָדְשׁוֹ כְּכֹלִי, אֲבָל בְּזִמְן שֶׁקָּדְשׁוֹ כְּכֹלִי - יִקָּרְבוּ

הַיּוֹם וְאֵל יִקָּרְבוּ לְמַחֵר, מִפְּנֵי שִׁנְפָסֶלִים בְּלִינָה. הַעֲמֹר - אֵין מַעֲכָב אֶת הַכֶּבֶשׂ, וְהַכֶּבֶשׂ - אֵין מַעֲכָב אֶת הַעֲמֹר. הַלֶּחֶם מַעֲכָב אֶת הַכֶּבֶשִׁים, כִּיֵּצֵד יַעֲשׂוּ? יִנִּיפוּ, וְתַעֲוּבָר צוֹרֵתָן וַיֵּצְאוּ לְבֵית הַשְּׁרֹפָה; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן נָנָס: לֹא כִי! אֵלָא כֶּבֶשִׁים מַעֲכָבִין אֶת הַלֶּחֶם, וְלֹא הַלֶּחֶם מַעֲכָבֵתָם אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: עֲדִין דְּבַר שְׁקוּל! מִי מְכַרֵּעַ? אָמַר בֶּן נָנָס: אֲנִי אֲכַרֵּעַ! וְכֵן מְצִינוּ, כְּשֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר אֲרַבְעִים שָׁנָה, קָרְבוּ כֶּבֶשִׁים בְּלֹא לֶחֶם, אֵף כֵּאֵן יִקָּרְבוּ כֶּבֶשִׁים בְּלֹא לֶחֶם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: הֲלֵכָה מְדַרְשׁ כְּדָרְבִי בֶּן נָנָס, אֲבָל אֵין הַטַּעַם כְּדָרְבִי. נִמְצָא אִתָּהּ אוֹמֵר, כִּיֵּן שְׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן - נִתְחַיְבוּ בַחֲלָה וּבְעָרְלָה וּבְחֻדָּשׁ. הִגִּיעַ ט"ז בְּנִיסָן - נִתְחַיְבוּ בְּעֲמֹר וּבְקָרֵב עִמּוֹ. שֶׁהוּ חֲמִשִּׁים יוֹם - נִתְחַיְבוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְקָרֵב עִמְהֶן. לִי"ד שָׁנָה נִתְחַיְבוּ בְּנִטְע רַבְעֵי. רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לֹא נִתְחַיְבוּ בְּנִטְע רַבְעֵי אֵלָא לְאַחַר אֲרַבַּע עָשָׂרָה שָׁנָה. כְּשֶׁכָּבְשׁוּ וְשִׁחְלְקוּ - נִתְחַיְבוּ בַמַּעֲשָׂרוֹת. הַתְּחִילוּ מוֹנִים שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, וְשֵׁנִיָּה, וְשְׁלִישִׁית, וְאַחַר כֵּן נִתְחַיְבוּ בְּנִטְע רַבְעֵי. לְעֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה - עָשׂוּ שְׁמִיטָה. לְשָׁנִים וְאַרְבַּע שָׁנָה - עָשׂוּ יוֹבֵל. מִפְּנֵי מָה אֲנִי אוֹמֵר קָרְבוּ כֶּבֶשִׁים בְּלֹא לֶחֶם? מִפְּנֵי שֶׁהַכֶּבֶשִׁים מִתִּירִין אֶת עֲצָמָן, וְלֹא הַלֶּחֶם לֶחֶם בְּלֹא כֶּבֶשִׁים - אֵין לוֹ מִי יִתִּירוּ.

מִסְכַּת מְנַחוֹת פָּרָק שְׁבִיעִי

א. קִנְמוּן יֵשׁ בּוֹ חֲצָאִים, שְׁנֹאֲמַר (שְׁמוֹת ל, כג): "וְקִנְמָן בְּשֵׁם מַחְצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאִתִּים וְקָדָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת שְׁקָל בְּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ וְשִׁמְן זֵית הַיַּיִן שְׁנַיִם עָשָׂר לוֹג". קִטְרֵת שֶׁלֹא קָרְבָה חֲצִיָּה בְּבִקְרָה - תְּקָרֵב בְּלָה בְּעָרֵב, חוֹבֵת בֵּין הָעָרְפִים. כַּהֲנֵן גְּדוֹל שֶׁלֹא קָרֵב חֲצִיָּה בְּבִקְרָה - תְּקָרֵב בְּלָה בֵּין הָעָרְפִים, חוֹבֵת בֵּין הָעָרְפִים. שְׁעִירֵי הַרְגֵל, לֹא קָרְבוּ בְּרִגְלָה - יִקָּרְבוּ בְּרֹאשׁ הַחֻדָּשׁ, לֹא קָרְבוּ בְּרֹאשׁ הַחֻדָּשׁ - יִקָּרְבוּ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. לֹא קָרְבוּ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - יִקָּרְבוּ לְרִגְלָה הַבָּא,

ה' (שמות מ, ו). היכן צוהו? "את הכבש האחד תעשה בבקר" וגו' (שמות כט, ט).

ג. דבר אחר, "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה ויברך אותם משה" (שמות ט, מג); מה היה ברכה שברכן? אמר להם: 'תשרה שכינה על מעשה ידיכם! רבי מאיר אומר: כך ברכן - 'ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים" (דברים א, יא). אמר להם: כשם שנתעסקתם במלאכת משכן ושרתה שכינה על מעשה ידיכם, כך תזכו ותבנו לפניו בית הבחירה, ותשרה שכינה על מעשה ידיכם. והם אומרים: "ויהי נעם ה' אלהינו עלינו" וגו' (תהלים צא, י).

ז, ד בזמן שישאל ברצון לפני המקום, מהו נאמר בהם? (במדבר כח, ב): "את קרבני לחמי" - כבנים שמתפרנסים מאביהן. בשעת תוכחות, מהו אומר? "לאשי ריח ניחוחי" - כל קרבנות שאתם מקריבים, אינן אלא לאש. וכן הוא אומר: (תהלים ג, ח): "לא על זבחיך אוכיחך וגו' לא אקח מביתך פרו ממכלאתיך עתודים, אם ארעב לא אמר לך וגו', ידעתי כל עוף הרים וגו', כי לי כל חיתו יער וגו', האכל בשר אבירים" וגו'. וכי יש רעבון לפניו? ואומר, אם יש רעבון לפני, כבש שאתה מקריב בבקר, וכבש בין הערבים, הן היו דיי? אילו היו דיי, בידך אני מוסר מזונותי? שאמרתי לך (תהלים ג, יד): "זבח לאלהים תודה", אלא שתהא מודה בי! (שם): "ושלם לעליון נדריך".

ה. כהן שהקריב מחצה שחרית ומת, ומנו כהן אחר תחתיו - לא יביא חצי עשרון מביתו, ולא חצי עשרונו של ראשון, אלא מביא עשרון שלם וחוצהו. מחצה זה ומחצה ראשון - תעבר צורתן ויצאו לבית השרפה. כהן שהקריב מחצה שחרית, ונטמא חציה שני - הרי זה מביא עשרון שלם, וחוצהו. מחצה זה ומחצה ראשון - תעבר צורתן ויצאו לבית השרפה.

שמתחלה לא הקדשו קרבנות צבור אלא על מנת לקרב במזבח חיצון. מוספי שבת שלא קרבו בשבת זו - יקרבו בשבת אחרת, חובת שבת הבאה אחרת. מוספי ראש חדש שלא קרבו בראש חדש זה - יקרבו בראש חדש אחר, חובת ראש חדש הבא. לא הקריבו כבש בבקר - יקרבו בין הערבים. לא הקטירו קטרת בבקר - יקטירו בין הערבים. אמר רבי שמעון: אימתי? בזמן שהיו בית דין אנוסין, או שוגגים, אבל אם היו מזידין, שהיתה חנפת המזבח ולא הקריבו כבש בבקר - לא יקרבו בין הערבים. לא הקטירו קטרת בבקר - לא יקטירו בין הערבים. אמר רבי שמעון: כלה היתה קרבה בין הערבים, שאין מחנכים את מזבח הזהב אלא בקטורת סמים, ולא את מזבח העולה, אלא בתמיד של בקר, ולא את השלחן, אלא בלחם הפנים בשבת, ולא את המנורה אלא בנרות בין הערבים.

ב. רבי יוסי אומר: כל שבעת ימי מלואים - היה שלחן בטל בלא לחם, לפי שלא נגמרה מלאכתן למוצאי שבת. לא סדרו עליו את הלחם, אלא בשבת בזמנו, הרי הוא אומר (שמות ט, מג): "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' וגו'. היכן צוהו? (שמות כה, ח): "ויעשו לי מקדש" וגו' (שם מ, כב): "ויתן את השלחן באהל מועד" וגו'. (מ, כג): "ויערף עליו ערף לחם לפני ה' כאשר צוה ה'". היכן צוהו? (ויקרא כד, ח): "ביום השבת, ביום השבת יערכנו לפני ה' וגו'. (שמות מ): "וישם את המנורה באהל מועד וגו', ויעל הנרות לפני ה' כאשר צוה ה'". היכן צוהו? "על המנורה הטהורה יערף את הנרות" וגו' (ויקרא כד, ד). "וישם את מזבח הזהב באהל מועד וגו', ויקטר עליו קטרת סמים כאשר צוה ה'". (שמות מ, כד). היכן צוהו? "בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה" (שמות ל, ז).

ו. לא מנו כהן אחר, משל מי היתה קרבה? רבי שמעון אומר: משל צבור, שנאמר (ויקרא ו, יא): "חק עולם". מי שהברית כרותה לו. רבי יהודה אומר: משל יורשיו, שנאמר: (שם ו, טו) "מבניו יעשה". ושלמה היתה קרבה, בין בבקר בין בערבים, שנאמר (שם): "כליל תקטר".

ז. כל המנחות, אין לשין אותן ברותחין, מפני שהן חולטין. ולא בצונן, מפני שהן רוטשין. אבל לשין אותן בפושרין, ומשמרן שלא יחמיצו. ואם החמיץ את שיריה - עובר משום ארבעה דברים, משום בל תלוש, ובל תירך, ובל תקטף, ובל תאפה. אפיה בכלל היתה, ולמה יצאת? להקיש אליה, מה אפיה מיוחדת, מעשה יחיד, וחיבין עליה בעצמה, אף אני מרבה את לישתה ועריכתה ואפיתה, וכל מעשיה שיש בה לחוב עליו בעצמו. רבוכה, לשין אותה ברותחין, אין לה טעון רבוכה אלא שלשת מינין בלבד. חביתי כהן משית, ורבוכה שבתודה, ואיל המלואים.

ח. אלו דברים שפין מנחת כהן גדול לבין מנחת כהן הדיוט: מנחת כהן גדול באה תמיד, באה תדיר, באה רבוכה, וקרבה חצאין, וטעונה שני קמצין, אחד שחרית ואחד בין הערבים וחובה. שלשה לוגין שמן, לוג ומחצה שחרית לוג ומחצה בין הערבים. במה דברים אמורים? במנחת חובה של כהן גדול, אבל במנחת נדבה של כהן גדול - הרי היא כמנחת נדבה של כהן הדיוט. מנחה שבכמה, זר קומץ ומקטיר על גבי האישים; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין מנחה בכמה.

ט. כיצד מחלק את השמן? מנחה של עשרון אחד - נותנין לה לוג. של ששים עשרון - נותנין לה ששים לוג. אבל קמץ לבונה, קמץ אזכרה - קמץ אחד לכלן. רבי נחמיה ורבי אלעזר: כשם שהקמץ של לבונה ושל אזכרה קמץ אחד לכלן, כך מנחה של עשרון אחד, ושל ששים עשרון

- לוג אחד לכלן, שנאמר: "למנחה ולוג שמן" - לכל המנחה לג שמן. כיצד מניף? שלמי יחיד היתה מפריש מהן שתי כליות, ויותרת הכבד, ואליה מן הכבש, חזה ושוק, ומוסיף עליהן הזרוע והלחינים, ונותנין לידי הבצלים, וכהן מניח ידו תחת ידי הבצלים, ומוליך ומביא, ומעלה ומוריד, וכן היתה תנופתה. חזה ושוק וזרוע, ותרימת הלחם - נאכל לכהנים, ויותרת הכבד, ואליה, וחזה ושוק - נותנה לכהן אחר, ומניח ידו תחת ידו של כהן, ומוליך ומביא, ומעלה ומוריד. וכן היתה תנופתו, וחזה ושוק - נאכל לכהנים, והשאר קרב לאשים.

י. כיצד מניף שתי הלחם? נותן חלה אחת על גבי כבש זה, וחלה אחת על גבי כבש זה, כהן מניח ידו תחת ידו של כבש, וכהן אחר מניח ידו תחת ידו של כהן, ומוליך ומביא, ומעלה ומוריד, וכך היתה תנופתם. רבי יוסי בן המשלם אומר: כבשים על גבי הלחם, שנאמר (ויקרא כג, ט): "והניף הפהין אותם על לחם הבכורים תנופה" וגו'. אמרו לו: והלא כבר נאמר: "תנופה לפני ה' על שני כבשים". אמר להם: מה מצינו, עד אין הדבר שקול, מי מכריע? אמרו לו: מה מצינו באיל המלואים, הלחם למעלה, אף כאן - הלחם למעלה. כל המנחות, אין באות כשרות אלא בתנור, עשאן בכפח וברעפים - פסולות. רבי יהודה אומר: כפח בתנור.

מסכת מנחות פרק שמיני

א. כל המנחות שרבה מדת חלות, או שחסר מדת חלות, או שהיתה מדה חסרה מחברתה, או יתרה מחברתה - הרי אלו פסולות. שתי הלחם ולחם הפנים, חלות תודה ורקיקי נזיר, שרבה מדת חלות, או שחסר מדת חלות, או שהיתה מדה יתרה מחברתה, או חסרה מחברתה - הרי אלו פסולות. ושאר כל המנחות, בין משל יחיד,

ובין משל צבור - אין להם קצבה, ובלבד שביאו מן המבחר.

ב. שתי הלחם ולחם הפנים - נאכלות אבל לא נקמצות. מנחת כהן גדול, מנחת כהן משיח, ומנחת נסכים - לא נאכלות ולא נקמצות. רבי שמעון אומר: מנחת חוטא של כהנים נקמצות. הקמץ קרב לעצמו, ושירים קרבין לעצמן. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: הקמץ קרב בעצמו, והשירים מתפזרים על גבי הדשן.

ג. כל המנחות נעשות בכלי, וטעונות שלשה מתנות שמן: זציקה, ובלילה, ומתן שמן בכלי קדם לעשייתה. כיצד הוא עושה? נותן שמן בכלי ומטגנוו שמן בסלת, ובלילה ופותרתה, ויצק עליה שמן, כדרך שיצק על הגריסין. חלות טעונות בלילה ורקיקה, משיחה. נמצאת אומר, כשר בחלות - פסול ברקיקין. כשר ברקיקין - פסול בחלות. כיצד בוללין? חלות חלות בוללין; דברי רבי, שנאמר (ויקרא ז, יב): "חלת בלולת בשמן". וחכמים אומרים: סלת, שנאמר (שם ב, ה): "סלת בלולה בשמן". אמר להן: עד אין הדבר שקול, מי מכריע? אמרו לו: נאמר כאן 'חלות', ונאמר בתורה 'חלות', מה 'חלות' האמורות בתורה, אי אפשר לבוללן, בלא סלת אף 'חלות' האמורות כאן - אי אפשר לבוללן בלא סלת. אמר רבי: רואה אני את דבריהם מדברי.

ד. כיצד מושחן? מושח פני כל הרקיק. רבי שמעון אומר: מושח את הרקיקין כמין 'פי', ושאר השמן נאכל לכהנים. מנחה שהיתה באה מחצה חלות ומחצה רקיקין, נותן מחצה לחלות ומחצה לרקיקין. רבי שמעון אומר: משח את הרקיקין כמין 'פי', ושאר השמן נותן לחלות. וכן היה רבי שמעון אומר: מותר רקיקי מנחת ישראל פתיתיהן כזיתים - כדי שיהיה שולט בהן לקומצן.

ה. חצי לוג מים לסוטה, וחצי לג שמן לתודה, נותן מחצה לחלות ומחצה לרקיקין. רבי שמעון אומר: מושח את הרקיקין כמין 'פי', ושאר השמן נאכל לכהנים. וכן היה רבי שמעון אומר: האומר מאפה - מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין, בולל ונוטל מן האמצע, ואם נתן ממין על חברו - יצא.

ו. רבי שמעון אומר: שלשה מינין טעונים שלש מצות. שתיים בכל אחד, ושלישית אין בהן. אלו הן: זבחי שלמי צבור וזבחי שלמי יחיד, ואשם מצורע. זבחי שלמי יחיד - טעונין סמיכה חיים, ותנופה שחוטין, ואין בהם תנופה חיים, היכן תנופתן? בזבחי שלמי צבור. זבחי שלמי צבור טעונין תנופה חיים ושחוטין, ואין בהן סמיכה. והיכן סמיכתן? באשם מצורע. אשם מצורע טעון סמיכה ותנופה חיים, ואין טעון תנופה שחוט, והיכן תנופתו? בזבחי שלמי צבור.

ז. כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה. אחרים אומרים: שיפה ובעיטה בחטין. רבי יוסי אומר: בכצק העמר היה בא עשרון משלש סאין. כמה עשרון? שלש סאין, נמצא עשרון שלו קב ומחצה. העמר - היה מנפחו בשלש עשרה נפה. שתי הלחם - בשתיים עשרה. לחם הפנים - באחת עשרה. בדקה ובגסה, בדקה - שתהא קולטת את הסלת. ובגסה - שתהא קולטת את הסבין. רבי שמעון בן אלעזר אומר: שלש עשרה נפה היו זו על גבי זו, תחתונה שבכלן - עשויה שתהא קולטת את הסלת.

ח. העמר ושתי הלחם, ולחם הפנים, שרבה מדת עשרונן, או שחסר מדת עשרונן, שהיתה מדה מרבה מחברתה, או חסרה מחברתה - הרי אלו פסולות. רבה מדת סאין, או שחסר מדת סאין - הרי אלו פסולות. תודה היתה באה חמש סאין

ירושלמיות, שהן שש מדבריות, נמצאת ירושלמיות יתרה על מדבריות שתות.

ואין בו כרת, ואל יוכיח חוץ לזמנו, שפגול, וחיבין עליו כרת.

ט. איל המלואים היה בא במצה שבתודה, חלות רקיקין ורבוכה, שמנן כשמן תודה ותנופה כתנופת איל נזיר. היה בא שני ידות כמזה שבתודה, חלות ורקיקין, אין בו רבוכה, שמנו כשמן תודה, ותנופתו כתנופת תודה.

יא. תודה טעונה לחם, והטועה אינה טעונה לחם. איזה הוא טועה? המפריש תודה ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ולא הספיק להקריבה, עד שנמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות: ראשונה - תקרב, וטעונה לחם, וטעונה נסכים. ושניה - תקרב ואין טעונה לחם, אבל טעונה נסכים.

י. השוחט את התודה לפניו ולחומה אבית פגי - לא קדש הלחם. אפלו כלם בפנים ואחד מהם בחוץ - לא קדש הלחם. שחטה, ונמצא רובע ונרבע, מקצה ונעבד, אתנן ומחיר - לא קדש הלחם. זה הכלל, כל שפסלה קדם לשחיטה - לא קדש הלחם. שחטה חוץ לזמנה, וחוץ למקומה - קדש הלחם. שחטה ונמצאת טרפה - לא קדש הלחם. שחטה ונמצאת בעלת מום; רבי אליעזר אומר: קדש. רבי יהושע אומר: לא קדש; דברי רבי מאיר. אומר רבי יהודה: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על ששחטה חוץ לזמנה, שקדש הלחם, ועל ששחטה ונמצאת בעלת מום שלא קדש הלחם, על מה נחלקו? על ששחטה חוץ למקומה, שרבי אליעזר אומר: קדש, ורבי יהושע אומר: לא קדש. אומר לו רבי אליעזר: אי אתה מודה ששחטה חוץ לזמנה, שקדש הלחם? אף ששחטה חוץ למקומה - יקדש הלחם! אומר לו רבי יהושע: אי אתה מודה, ששחטה ונמצאת בעלת מום, שלא קדש הלחם, אף ששחטה חוץ למקומה - לא יקדש הלחם? אומר לו רבי אליעזר: אתה מקישו לבעל מום? ואני מקישו חוץ לזמנו! נראה, למי דומה? אם דומה לבעל מום - נלמדו מבעל מום. ואם דומה לחוץ לזמנו - נלמדו מחוץ לזמנו. רבי אליעזר אומר: חוץ לזמנו נפסל במחשבה, וחוץ למקומו נפסל במחשבה, ואל יוכיח בעל מום, שאין נפסל במחשבה אלא במעשה. רבי יהושע אומר: בעל מום - פסול ואין בו כרת, וחוץ למקומו - פסול

יב. המפריש מעות לתודתו, ואבדו, והפריש מעות תחתיהם, ולא הספיק לקח בהן תודה עד שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה, ותקרב, וטעונה לחם, וטעונה נסכים, והשאר, יביא בהן תודה, ותקרב, ואין טעונה לחם. אבל טעונה נסכים. המפריש מעות לתודתו ואבדו, והפריש תודה תחתיהן, ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות - יביא בהן תודה ותקרב, וטעונה לחם, וטעונה נסכים, והתודה - תקרב, ואין טעונה לחם אבל טעונה נסכים. המפריש תודתו ואבדה, והפריש מעות תחתיה, ולא הספיק לקח בהן תודה עד שנמצאת תודה, תודה תקרב וטעונה לחם, וטעונה נסכים, ויהמעות יביא בהן תודה ותקרב, ואין טעונה לחם, אבל טעונה נסכים. המפריש תודתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, והקריבה, ואחר כך נמצאת הראשונה - תקרב וטעונה לחם וטעונה נסכים. המפריש מעות לתודתו, ואבדו, והפריש מעות תחתיהן, ולקח בהן תודה, והקריבה, ואחר כך נמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה, ותקרב, וטעונה לחם וטעונה נסכים, לקח בהן תודה והותר - יביא בהן תודה ותקרב, ואין טעונה לחם, אבל טעונה נסכים.

יג. עד שלא שחטה ויצא חוץ לחומה - יחזר וישחט עליה וכשרה, מששחטה ויצא חוץ לחומה - הדין יזרק ולא יצא ידי גדרו.

תּוֹדָה מִתְּרַת בְּאֲכִילָה וְהִלָּחֵם אָסוּר. מִשְׁנֹזֶק הַדָּם תּוֹרְמִין מִמָּה שֶׁבִּפְנֵימַי עַל מַה שֶּׁבַחּוּץ. עַד שֶׁלֹּא שִׁחֲטָה וּנְפָרַס הִלָּחֵם - יָבִיא לָחֵם אַחֵר וְיִשְׁחַט עָלָיו, וְכִשְׂרָה. מִשִּׁשְׁחֲטָה, וּנְפָרַס הִלָּחֵם - הַדָּם יִזְרַק, וְיִצָּא יָדֵי נְדָרוֹ. תּוֹדָה מִתְּרַת בְּאֲכִילָה וְהִלָּחֵם אָסוּר. מִשְׁנֹזֶק הַדָּם תּוֹרְמִין מִן הַשָּׁלֵם עַל הַפְּרוּס. מִשִּׁשְׁחֲטָה נִטְמָא לַחֲמָה - הַדָּם יִזְרַק וְלֹא יִצָּא יָדֵי חוֹבֵת נְדָרוֹ. תּוֹדָה מִתְּרַת בְּאֲכִילָה, וְהִלָּחֵם אָסוּר. מִשְׁנֹזֶק הַדָּם - תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא.

יד. תּוֹדָה חֲצִיָּה מִן הַחֲלִין וְחֲצִיָּה מִן הַמַּעֲשֵׂר - יָבִיא לַחֲמָה כִּיִּצָּא בָּהּ. חֲצִיָּה מִן הַחֲלִין וְחֲצִיָּה מִן הַמַּעֲשֵׂר. תּוֹדָה הִיא וְלַחֲמָה מִן הַמַּעֲשֵׂר, אֲבָל חוֹבָתוֹ אֵינּוּ מִבִּיא אֲלֵא מִן הַחֲלִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יג, ה): "וְעַבְדְּךָ אֶת הָעֶבֶדָה הַזֹּאת בַּחֲדָשׁ הַזֶּה", מַה זֶה אֵינָה בָּאָה אֲלֵא מִן הַחֲלִין, אִף כָּל דְּבַר שֶׁבַחּוּבָה - לֹא יָבִיא אֲלֵא מִן הַחֲלִין, לֹא יָבִיא מַחֲטִי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֲלֵא מִמַּעֲוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. הָרִי עָלֵי תּוֹדָה וְהָרִי עָלֵי שְׁלָמִים, הוּאֵיל וְהֵן בָּאִין חוֹבָה - לֹא יָבִיא אֲלֵא מִן הַחֲלִין. נִסְכִּים בְּכָל מְקוֹם - לֹא יָבִיא אֲלֵא מִן הַחֲלִין. מִכָּאֵן אָמְרוּ: אֵין מִבִּיאִין מִנְּחוֹת וְנִסְכִּים, מִנְּחַת בַּהֲמָה, וְלַחֲמָה שֶׁל תּוֹדָה מִן הַטָּבֵל וּמִן הַתְּבוּאָה. מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, מִן הַמְּדַמֵּעַ וּמִן הַחֲדָשׁ, וּמִפִּירוֹת שְׁבִיעִית, וְאִם הִבִּיא - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין. וְאֵין צְרִיךְ לוֹמַר מִן הָעֶרְלָה וּמִכֵּלָּאֵי הַכֶּרֶם.

מִסְכַּת מְנַחוֹת פָּרָק תְּשִׁיעִי

א. כָּל קָרְבָּנוֹת צְבוּר וְהִיחִיד בָּאִין מֵאֲרָץ וּמַחוּץ לָאֲרָץ, אִפְלוּ מִבֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים. חוּץ מִבְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר, שְׂאִין בָּאִין אֲלֵא מִן הָאֲרָץ. וְאֵין בָּאִין אֲלֵא מִיִּשְׂרָאֵל. כָּל הַמְּנַחוֹת בָּאוֹת מִן הָאֲרָץ וּמַחוּץ לָאֲרָץ, מִן הַחֲדָשׁ וּמִן הַיָּשֵׁן, חוּץ מִן הָעֵמֶר וּשְׁתֵי הַלָּחֵם, שְׂאִין בָּאִין אֲלֵא מִן הַחֲדָשׁ וּמִן הָאֲרָץ. וְכֹלֵן אֵין בָּאִין אֲלֵא מִן הַמִּבְּחָר, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יב, יא): "וְכָל מִבְּחָר נְדָרִיכֶם".

אִיזְהוּ מִבְּחָר שְׁלֵהָ? מִכְּמַשׁ זֶה לָחָה אֲלֵפָא לְסַלַת, שְׁנִיָּה לָה עֶפְרַיִם בְּבִקְעָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִף חֲטִי בְּרַחִים וּכְפָר אַחוּס - אֵלּוֹ הָיוּ בְּצַד יְרוּשָׁלַיִם, וּמֵהֵן הָיוּ מִבִּיאִין. אֵין מִבִּיאִין, אֲלֵא מִן הַשְּׂדוֹת הַנִּיטְרוֹת הַמִּיחֲדוֹת לְכֵן. כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? נְרָה שְׁנֵה רֵאשׁוּנָה, וּשְׁנִיָּה חֲרָשָׁה, זוֹרְעָה קָדָם לְפִסַּח שְׁבָעִים יוֹם כְּדִי שִׁתְּהָא סְמוּכָה לַחֲמָה, וְהִיא עוֹשֶׂה סַלַת מְרַבָּה, וְהִיתָה עוֹשֶׂה קְנֵה זֶרֶת וְשַׁבְּלַת זֶרְתִּים. הָיוּ בּוֹרְרִין אוֹתָהּ וְלוֹתְתִין אוֹתָהּ, וְטוֹחֲנִין אוֹתָהּ וּמְרַקִּידִין אוֹתָהּ, וּמוֹלִיכִין אוֹתָהּ אֲצֵל גִּזְבָּר, וְהַגְּזָבָר מְכַנִּיס יָדוֹ לְתוֹכָהּ, אִם הִיָּה אֲבָק עוֹלָה מִתּוֹכָהּ - חוֹזֵר וּמְרַקִּידִין שְׁנִיָּה. וּמִשָּׁם רַבִּי נִתָּן אָמְרוּ: יָדוֹ סוֹף בְּשִׁמּוֹן וּמִשְׁקִיעַ לְתוֹכָהּ, כְּדִי שִׁיָּהָא אֲבָק עוֹלָה מִתּוֹכָהּ. סַלַת שֶׁהִתְלִיעַ - הָרִי זֶה בְּעַל מוּם לְמִזְבֵּחַ. חֲטִין שֶׁהִתְלִיעוּ, אוֹ שֶׁהִרְקִיבוּ - הָרִי אֵלּוֹ בְּעַלִּי מוּמִין לְמִזְבֵּחַ. תְּקוּעָה אֲלֵפָא לְשִׁמּוֹן. אֲבֵא שְׂאוּל אוֹמֵר: שְׁנִיָּה לָה רִגֵּב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. רַבִּי אֲלַעְזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: שְׁלִישִׁית הִיָּה לָה גּוֹשׁ חֵלֶב בְּגִלְלִי.

ב. אֵין מִבִּיאִין, אֲלֵא מִן הַזֵּיתִים הַמִּיחֲדִין לְכָף. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הִיָּה טוֹחֲנִין בְּרַחִים, אֲלֵא כּוֹתֶשֶׁן בְּמִכְתֶּשֶׁת. לֹא הִיָּה טוֹחֲנִין בְּקוֹרָה אֲלֵא בְּאֲבָנִים. אֵין נוֹתְנִין אֶת הִלָּחֵם לְתוֹךְ הַסֵּל אֲלֵא סַל לְתוֹךְ הִלָּחֵם. בּוֹרֵר מִתּוֹךְ הַסֵּל, הָרֵאשׁוֹן לְמִנּוֹרָה הַשְּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי לְמִנְּחוֹת, שִׁמּוֹן אֲנִפּוֹקִינִי - פְּסוּל שְׂאִינּוֹ אֲלֵא שְׂרָף, שִׁמּוֹן הַשְּׂרוּי, וְהַשְּׁלוּק, וְהַמִּבְּשֵׁל שֶׁל שְׁמֵרִים, וְשֵׁל רִיחַ רַע - הָרִי זֶה בְּעַל מוּם לְמִזְבֵּחַ. יֵין אֲלִיסְטִין וְהַכּוּשִׁי, וְהַבוּרְקָה, וְשֵׁל צְמוּקִים - לֹא יָבִיאֵן. וְאִם הִבִּיא - כֶּשֶׂר. רַבִּי אוֹמֵר: יֵין בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים, וּבֶן שְׁלֹשׁ שָׁנִים שְׂדָחָה טְמֵא, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּנְּהָ מִרְאִיו - לֹא יָבִיא. וְאִם הִבִּיא - כֶּשֶׂר. אֵין מִבִּיאִין, לֹא מִן הַכְּדָמַת, וְלֹא מִן הַדְּלִית, אֲלֵא מִן הַרְגְּלִיּוֹת הַמִּיחֲדוֹת לְכֵן. לֹא הָיוּ בּוֹצְרִים עֲנָבִים וְכוּרְמִין אוֹתָן, אֲלֵא בּוֹצְרִים אוֹתָן וְדוֹרְכִים אוֹתָן מִיָּד, וְלֹא הָיוּ כּוֹנְסִין אוֹתָן, לֹא בְּחֻצְבִים גְּדוּלִים, וְלֹא בְּחֻבִּיּוֹת

ט. חֲצוּצָרוֹת - אֵין כְּשֶׁרָה אֶלָּא מִן הַכֶּסֶף, עֲשָׂאָה מִן הַגּוֹשׁ - כְּשֶׁרָה, מִשְׁאָר מִיַּי מִתְּכוֹת - פְּסוּלָה. וְנִמְצְאָת אֹמֵר - פְּסוּל בְּמִנּוּרָה כְּשֶׁר בְּחֲצוּצָרוֹת - פְּסוּל בְּחֲצוּצָרוֹת - כְּשֶׁר בְּמִנּוּרָה. שֶׁל בַּעַץ, וְשֶׁל אָבֶר, וְשֶׁל קִסְטָרִין, וְשֶׁל מִתְּכוֹת; רַבִּי פֹּסֵל וְרַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי יְהוּדָה מְכַשִּׁיר. שֶׁל עֵץ, וְשֶׁל עֶצֶם, וְשֶׁל זְכוּכִית - הֵכֵל מוֹדִים שֶׁפְּסוּלָה.

י. כְּלֵי שֶׁרֶת, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גְּבוּהָ - רִשְׁאֵי הַדְּיוּט לִשְׁתַּמֵּשׁ. מִשְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גְּבוּהָ - אֵין רִשְׁאֵי הַדְּיוּט לִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. כְּלֵים שֶׁנַּעֲשׂוּ מִתְּחִלָּתָן לְהַדְּיוּט - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן כְּלֵי שֶׁרֶת. כְּלֵי שֶׁרֶת שֶׁנִּקְבְּוּ - אֵין מִתִּיכִין אוֹתָן, וְאֵין מְטִילִין לְתוֹכָן אָבֶר, וְאֵין מְשַׁחֲזִין אֶת פְּגִימָתָהּ. סַכִּין שֶׁפִּיגֵם - אֵין מְחִזְרִין אוֹתָהּ, וְאֵין מְשַׁחֲזִין אֶת פְּגִימָתָהּ. אָבָא שָׂאוּל אֹמֵר: סַכִּין הֵיחָה טוֹרְפֵת, וְצוּר עָלֶיהָ וְגִנְזוּהָ.

מִסְכַּת מְנַחוֹת פָּרָק עֲשִׂירִי

א. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: מַה תִּלְמוּד לּוֹמֵר עֲשֶׂרוֹן עֲשֶׂרוֹן? אֶחָד נִגְדָשׁ וְאֶחָד שְׂאִינוֹ נִגְדָשׁ, זֶה שֶׁהָיָה נִגְדָשׁ בּוֹ הָיָה מוֹדֵד לְכָל הַמְּנַחוֹת. זֶה שֶׁלֹּא הָיָה נִגְדָשׁ בּוֹ הָיָה מוֹדֵד לְחִבְתֵּי כְּהֵן מְשִׁיחַ. וְכֵלֵן הָיָה שֵׁם, לֹא מִדַּת שְׁלֵשָׁה דָּפֵר וְלֹא מִדַּת שְׁנַיִם לְאֵיל, אֶלָּא אֶפְלוֹ שְׁשִׁים פָּרִים וְשְׁשִׁים אֵילִים, עֲשֶׂרוֹן אֶחָד הָיָה מוֹדֵד לְכֵלָן, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יד, כא): "לְמִנְחָה וְלֵג שֶׁמֶן", שֶׁמֶן לְכָל מְנַחָה וְלֹג שֶׁמֶן. שְׁבַעַה מִדּוֹת שֶׁל לַח הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ, רְבִיעִית חֲצִי לֹג, וְלֹג רְבִיעֵ הֵין, וְשְׁלִישׁ הֵין וְהֵין. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: הֵין, וְחֲצִי הֵין, וְשְׁלִישִׁית הֵין, וְרְבִיעִית הֵין לֹג, וְחֲצִי לֹג וְרְבִיעִית. רְבִיעִית מַה הֵיחָה מְשַׁמֶּשֶׁת? בָּהּ הָיָה מוֹדֵד לְחִבְתֵּי כְּהֵן מְשִׁיחַ. חֲצִי לֹג מַה הָיָה מְשַׁמֵּשׁ? בּוֹ הָיָה מוֹדֵד שֶׁלֶשֶׁת לֹגִין וּמְחֻצָּה לְמִנּוּרָה, וְחֲצִי לֹג לְכָל נֵר. לֹג, בּוֹ הָיָה מוֹדֵד לְכָל הַמְּנַחוֹת, רְבִיעֵ הֵין מַה הָיָה מְשַׁמֵּשׁ? כָּל מִין צֶאֱן, גְּדוּלִים וּקְטָנִים, זְכָרִים וּנְקֻבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁכֵּלָן שׁוֹיִן בְּנִסְכִּים, נְבָלִים זֶה בְּזֶה. שְׁלִישׁ הֵין, הוּא הָיָה

קִטְנוֹת, אֶלָּא בְּכִדִּיּוֹת בִּינוּנִיּוֹת. לֹא הָיוּ מְנִיחִין אוֹתָן, לֹא בְּמִרְתַּף וְלֹא בְּרֹאשׁ הַגֵּג, אֶלָּא מְנִיחִין אוֹתָן כְּמוֹת שֶׁהֵן. וְאֵינוֹ מְמַלֵּא חִבִּית עַל פִּיהָ, אֶלָּא שְׁתֵּי יָדוֹת בָּהּ, כְּדִי שִׁיחָה רִיחָה נוֹדֵף. וְאֵינוֹ מְבִיא, לֹא מִפִּיהָ מִפְּנֵי קְמַחִין, וְלֹא מִשׁוּלֵיהָ מִפְּנֵי שְׁמָרִים, אֶלָּא נֹקְבָהּ, וְנוֹטְלָה מְשִׁלִּישָׁה וּמֵאֲמָצְעָה. כִּיצַד בּוֹדֵק? הַגְּזַבֵּר קָנָה בִּידוֹ, כִּיּוֹן שֶׁזָּרַק גִּיר שֶׁל שְׁמָרִים, אֹמֵר, וּמַעֲבִירִין אוֹתָהּ מִפְּנֵיו, וּמְבִיאִין אַחֲרֶת תְּחִתֶּיהָ. וְהֵן אֹמְרִים: 'בּוֹאוּ וּקְחוּ לָכֶם פְּסֻלַת הַמִּזְבֵּחַ'. אֵין מְבִיאִין יַיִן פְּחוֹת מִבֵּין אַרְבָּעִים יוֹם, וְאֵם הִבִּיא מְגִתוֹ - כְּשֶׁר.

ג. אֵילִים - מִמּוֹאֵב, עֲגָלִים - מְשֻׁרוֹן, כְּבָשִׂים - מִמְּדָבָר. גּוֹזְלוֹת - מֵהַר הַמֶּלֶךְ. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: כְּבָשִׂים שֶׁגְּבִיחֵן רַחְבִּים.

ד. כָּל הָעֲצִים כְּשֶׁרִים לְגִבֵּי מִזְבֵּחַ, חוּץ מִשֶׁל זֵית וְשֶׁל גֶּפֶן. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר מוֹסִיף חֲמִשָּׁה עֲצִים פְּסוּלִין, אֵף שֶׁל שְׁקֵמָה, וְשֶׁל חֲרוֹב, וְשֶׁל דָּקֵל, וְשֶׁל מִים, וְשֶׁל אֶלוֹן, וְשֶׁל סְתִירָה, מִכָּל מְקוֹם הָרִי אֶלּוֹ פְּסוּלִין. אָבֶל בְּאֵלוֹ רְגִילִין בְּמִדְבָּרֵיּוֹת: שֶׁל תְּאֵנָה, וְשֶׁל שֶׁמֶן, וְשֶׁל אֲגוּז.

ה. מֶלַח - זוֹ מֶלַח סְדוּמִית; שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, יא): "וְלֹא תִשְׁבִּית מֶלַח" - הִבֵּא מֶלַח שְׂאִינוֹ שׁוֹבֶתֶת! וְאֵיזוֹ זוֹ? מֶלַח סְדוּמִית. וּמִנֵּין אֵם לֹא מִצָּא סְדוּמִית יִבֵּיא אֶסְתַּרְקֵנִית? תִּלְמוּד לּוֹמֵר "מֶלַח", "מֶלַח" - רַבָּה.

ו. תְּכֵלֶת - אֵין כְּשֶׁרָה אֶלָּא מִן הַחֲלוּזוֹן, שֶׁלֹּא מִן הַחֲלוּזוֹן - פְּסוּלָה. שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת - מִן הַתּוֹלַע שְׁבֻהָרִים. הִבִּיא שֶׁלֹּא מִן הַתּוֹלְעֹת שְׁבֻהָרִים - פְּסוּלָה.

ז. שֶׁשׁ - זֶה פֶּשֶׁתָן. הִבִּיאָה מִן הַנְּקֻבוֹת - פְּסוּלָה.

ח. מְנוּרָה וְכֵלֵי שֶׁרֶת - מְצוּתָן לְהִבֵּיא מִמּוֹתֵר נִסְכִּים. אֵין לָהֶם - יִבִּאוּ מִתְּרוּמַת הַלְשָׁפָה. מְנוּרָה - אֵינָה כְּשֶׁרָה אֶלָּא מִן הָעֶשֶׂת. עֲשָׂאָה מִן הַגְּרוּטָאוֹת - פְּסוּלָה. וּמִשְׁאָר מִיַּי מִתְּכוֹת - כְּשֶׁרָה.

אומר: עני שבכלן לא היה משמש אלא בנסכי אילים, בן שתים ומהן למעלה. חצי היז מה היה משמש? כל מין בקר גדולים וקטנים, זכרים ונקבות, מפני שכלן שוין בנסכים, ונבללין זה בזה. רבי שמעון אומר: לא היתה מדת שבעה במקדש היו, שאין נותנין מדה אחת לשני פרים, מדה אחת לשני אילים, מה היה מביא תחתיהם? לוג ומחצה. אמר רבי יהודה: וכי היה שם חצי לוג ולוג? אמר לו רבי שמעון: אם כן, יכול לפונס כלן ברביעית אלא שאין מדה במקדש משמשת תחת חכרתה. רבי אלעזר בר רבי צדוק אומר: ארבע מדות של לח היו במקדש: - רביעית, וחצי לוג, ולוג, והיז, היה שם, ושנתות היו בהין: - עד כאן לפר, עד כאן לאיל, עד כאן לכבש, חצי לוג לתודה, ורביעית לנזיר.

ב. אין מקדישין בפנים אלא בחוץ. אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים. במה דברים אמורים? במנחות, בסלת, ובשמן. אבל ביין מערבים נסכי יחיד בנסכי יחיד, ונסכי צבור בנסכי צבור, של יחיד בשל צבור, ושל יום בשל אמש, ושל היום בשל מחר. במה דברים אמורים? שלא קדשו בכלי, אבל בזמן שקדשו בכלי - אין מערבים של יום בשל מחר, מפני שנפסלים בלינה. כל ברוצי מדות הלח בלח - קדש. ובביבש - חול. מפני מה הלח קדש? מפני שנמשחות מבפנים. מפני מה ביבש חול? מפני שאין נמשחות. כל ברוצי מדות הללו, אם יש שם זבח אחר - יקרב עמו. ואם לאו - יפסלו בלינה. ואם לאו - תעבר צורתן ויצא לבית השרפה. ואם לאו - ימכרו לחיבי זבח אחר, יבוא מהן קיץ המזבח, מה הן לוקחין בהן? עולות! ומקיצים בהן את המזבח.

ג. כל קרבנות צבור אין בהם סמיכה, חוץ מפר הבא על כל המצות ושעירי עבודת כוכבים שהן טעונים סמיכה; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: שעירי עבודת

כוכבים אין טעונין סמיכה. מה היה מביא תחתיהן? שעיר המשתלח. אמר לו רבי שמעון: והלא אין סמיכה אלא בבעלים. שעיר המשתלח סומכין עליו אהרן ובניו כאחד. אמר לו רבי יהודה: אף הן מתכפרין בו. כלל אמר רבי שמעון: כל הבא על עברות מצוה ידועה ודמו נכנס לפנים - טעון סמיכה, כל שאין בא על עברות מצוה ידועה ואין דמו נכנס לפנים - אין טעון סמיכה. היורש ואחד עשר שבמעשר - הרי אלו ממירין, טעונין סמיכה ונסכים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: היורש אינו ממיר ואחד עשר שבמעשר אינו ממיר, מפני שהיא תמורה ואין תמורה עושה תמורה. אמר לו רבי יהודה: אלו היה תמורה היה קרב, אלא זבח היה ונסכים היו בפני עצמן, כיצד סומך? זבח עומד בצפון ופניו במערב, סומך במערב ופניו במערב, מניח שתי ידיו על גבי קרניו של זבח, ולא היה מניח ידיו על גבי זבח, ולא היה מניח ידיו זו על גבי זו, ולא היה דבר חוצץ בין ידים לקרנות, מתודה עליו עון עברה על חטאת, עון חטאת על אשם, עון אשמה על עולה, עון לקט שכחה ופאה שאין להם ודוי; דברי רבי יוסי הגלילי. אמר לו רבי עקיבה: על מה עולה מכפרת? על דברים שיש בהן ענש? הרי זה ענש אמור, על לא תעשה שלהן אמורה, על מה עולה מכפרת? על מצות עשה, ועל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה. סמיכה נוהגת בפכהנים, ולוים, וישראלים, וגרים, ועבדים משחררין, חללין, נתינין, וממזרין. סריס אדם, סריס חמה, פצוע דכה, וכרות שפכה. אין נוהגת לא בעובדי כוכבים, ולא בנשים, ולא בעבדים ולא בקטנים.

ד. חמשה שהביאו זבח אחד - כלן סומכין עליו. ולא כלן כאחד סומכין עליו, אלא כל אחד ואחד סומך ומסתלק. סמיכה בשלשה. סמיכת זקנים בשלשה. רבי יהודה אומר: בחמשה. לא כלן כאחד

סוּמְכִין עֲלָיו, אֲלֵא אֶחָד וְאֶחָד סוּמְךָ
וּמִסְתַּלֵּק. אֵיל הַמְּלוּאִים אַהֲרֵן וּבְנָיו כְּאַחַד,
כֶּשֶׁם שֶׁהִסְמִיכָה בְטְהוּרִין, כִּף שְׁחִיטָה
בְטְהוּרִין, תִּכְף לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה, בְּמִקּוֹם
שֶׁסוּמְכִין שׁוֹחֲטִין. תְּנוּפָה נוֹהֶגֶת בַּכֹּהֲנִים,
בְּלוּיִם וַיִּשְׂרָאֵלִים, בְּגֵרִים וְעֶבְדִּים
מִשְׁחָרְרִים, חֲלָלִים נְתִינִין מִמְזֵרִין, וְסָרִיס
אָדָם וְסָרִיס חֲמָה, פְּצוּעַ דָּכָה וְכֹרֶת שְׁפָכָה
- אֵין נוֹהֶגֶת, לֹא בְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְלֹא
בְנָשִׁים, וְלֹא בְעֶבְדִּים, וְלֹא בְקִטְנִים. חֲמֻשָּׁה
שֶׁהִבִּיאוּ זָבַח אֶחָד - אֶחָד מְנִיף עַל יָדֵי כָלֵךְ.
הַמְּשַׁלַּח זָבַחוֹ בְיַד אַחֵר - כֹּהֵן מְנִיף עַל יָדוֹ,
וְהָאִשָּׁה - כֹּהֵן מְנִיף עַל יָדֶיהָ.

ה. רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל אוֹמֵר: הָעֶמֶר הִיָּה בֹא
בְשֶׁבֶת - מִשְׁלַשׁ סָאִין. וּבַחֹל - מִחֲמֻשׁ
סָאִין. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֶחָד בְּשֶׁבֶת וְאֶחָד
בַּחֹל - מִשְׁלַשׁ הִיָּה. אַבָּא שְׂאוּל אוֹמֵר:
בְּשֶׁבֶת - הִיָּה נִקְצֵר בִּיחִיד, בְּמַגְלַת אַחַת
וּבְקִפָּה אַחַת. בַּחֹל - בְּשִׁלְשָׁה, וּבְשִׁלְשׁ
קָפוֹת וּבְשִׁלְשׁ מַגְלוֹת. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים:
אֶחָד שֶׁבֶת וְאֶחָד חוֹל - בְּשִׁלְשָׁה, בְּשִׁלְשׁ
קָפוֹת וּבְשִׁלְשׁ מַגְלוֹת. עֶמֶר הִיָּה בֹא מִבְּקַעַת
בֵּית מִקְלָה שֶׁל נַחַל קְדְרוֹן, מִקְדָּמַת הֵיטָה,
וַיִּשְׁנֶה, כִּבְתַּת שְׁלֹשׁ סָאִין הֵיטָה, וְחֲמָה
זוֹרַחַת מִתּוֹכָה וְשׁוֹקַעַת לְתוֹכָה, הִיָּה נִיר
לְחֻצְיָה וְזוֹרַע חֻצְיָה. שׁוּמְרֵי סְפִיחִין
בְּשִׁמְיִטִּין וַיּוֹבְלוֹת לְהִבְיֵא מֵהֵן עֶמֶר וּשְׁתֵּי
הֶלֶחִם - נוֹטְלִין שְׂכָרָן מִתְרוּמַת הַלְּשִׁכָּה.
וּמִשֵּׁם הָיוּ מְבִיאִין, בֵּין מְרֻבָּה וּבֵין מְדֻבָּר
מוֹעֵט, הֵן הָיוּ דְמִים. הַרוּצָה לְהִתְנַדֵּב - אֵין
שׁוּמְעֵין לוֹ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: הַרוּצָה
לְהִתְנַדֵּב - יְנַדֵּב, וּבִלְבַד שִׁימְסֵרֵם לְצַבּוֹר.

ו. יוֹם הַנֶּגֶף שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת - דּוּחָה אֶת
הַשֶּׁבֶת בְּקַצִּירַת הָעֶמֶר. כִּיצַד הָיוּ עוֹשִׂין?
שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין יוֹצְאִין מְעֵרֵב יוֹם טוֹב,
נוֹטְלִין אֶת הַקָּפוֹת וְאֶת הַמַּגְלוֹת, וּמְסַרְגִּין
שֵׁם בְּעוֹמֵד שְׁלֹשׁ סָאִין, וּמְנִיחִין אֶת הַקָּפוֹת
וְאֶת הַמַּגְלוֹת, וּבָאִין. יוֹם טוֹב סְמוּךְ
לְחֻשְׁכָּה הָיוּ יוֹצְאִין, וְאוּכְלוּס גְּדוֹל הִיָּה
יּוֹצֵא עִמָּהֵן, כִּיּוֹן שִׁחֲשָׁכָה. אָמַר לְהֵן:
בְּשֶׁבֶת זוֹ? בְּשֶׁבֶת זוֹ? בְּשֶׁבֶת זוֹ? בְּקִפָּה זוֹ?

בְּקִפָּה זוֹ? בְּקִפָּה זוֹ? רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי
צְדוֹק מוֹסִיף: אַף, בְּמַגְלַת זוֹ? בְּמַגְלַת זוֹ?
בְּמַגְלַת זוֹ? - שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דְּבַר וְדְבַר,
וְהֵן אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! הֵן! הֵן! אֶקְצֹר?
אוֹמְרִים לוֹ: קְצוֹר! וְכָל כִּף לְמָה? מִפְּנֵי
בִּיתוֹסִין, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִין: "אֵין קַצִּירַת הָעֶמֶר
בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב". קְצוּרָהּ וּנְתַנּוּהוּ לְקָפוֹת
וְהִבִּיאוּ לְעֹזְרָה, הָיוּ מְהַבְּהִיבִין אוֹתוֹ בְּאוּר,
כְּדֵי לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוֹת קְלִי; דְּבַרֵי רַבִּי מְאִיר.
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין לְשׁוֹן הוּא זֶה, אֲלֵא
אַבּוּב שֶׁל נַחֲשֵׁת הִיָּה מְנַקֵּב נִקְבִים, כְּדֵי
שֶׁתֵּהָא הָאוּר יוֹצֵא בְּכָלוֹ בְּעֹזְרָה, וְהַרוּחַ
מְנַשֵּׁבֶת בּוֹ, וּנְתַנּוּהוּ לְרַחֲמִים שֶׁל גְּרוּסוֹת,
לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ עֶשְׂרוֹן שְׁמֹנוּפָה בְּשִׁלְשׁ
עֶשְׂרֵה נֶפֶשׁ. וְהַשָּׂאֵר נִפְדָּה וְנֶאֱכַל לְכָל אָדָם,
וְחִיָּב בַּחֲלָה, וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. רַבִּי
עֲקִיבָא מְחִיב בַּחֲלָה וּבְמַעֲשָׂרוֹת. בֹּא לוֹ
לְעֶשְׂרוֹן, נִתֵּן שְׁמֵנוּ וּלְבוֹנְתוֹ, יֶצֶק, וּבְלָל,
וְהִנִּיף וְהִגִּישׁ. קִמֵץ וְהִקְטִיר, וְהַשָּׂאֵר נֶאֱכַל
לְכֹהֲנִים, מִשְׁקָרֵב הָעֶמֶר - יוֹצְאִין וּמוֹצְאִין
אֶת שׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם, שְׁמָלָא קִמַח וְקָלִי, שְׁלֵא
בְּרִצּוֹן חֻכְמִים; דְּבַרֵי רַבִּי מְאִיר. וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים: בְּרִצּוֹן חֻכְמִים הֵן עוֹשִׂין. מִשְׁקָרֵב
הָעֶמֶר - הַתֵּר הַחֲדָשׁ מִיָּד. הַרְחוֹקִין מִתְרִין
מִחֻצוֹת הַיּוֹם וּלְהֵלֵךְ מִשְׁחָרֵב הַבֵּית, הַתְּקִין
רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁיְהִיָּה יוֹם הַנֶּגֶף - בְּלוֹ
אָסוּר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְהֵלֵא מִן הַתּוֹרָה
הוּא אָסוּר! שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא כג, יד): "עַד עֲצָם
הַיּוֹם הַזֶּה"; מִפְּנֵי מָה הַרְחוֹקִין מִתְרִין
מִחֻצוֹת הַיּוֹם וּלְהֵלֵךְ? מִפְּנֵי שִׁידוּעֵין שְׂאִין
בֵּית דִּין מִתְעַצְלִין בּוֹ. הָעֶמֶר - הִיָּה מִתֵּיר
בְּמִדְיָנָה. וּשְׁתֵּי הֶלֶחִם - בְּמִקְדָּשׁ. כִּיּוֹן
שֶׁקָּרְבוּ שְׁתֵּי הֶלֶחִם, הִתְחִילוּ מְבִיאִין מִנְּחוֹת
וּנְסָכִים מִכָּל מְקוֹם, אֵין נִמְנָעִין וְאֵין מְבִיאִין
מִנְּחוֹת בְּטוֹבְלָן.

ז. הַמְּקַדֵּשׁ קָמָה לְמִנְחוֹת - פְּטוּרָה מִן
הַמַּעֲשָׂרוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר:
מִקְטָפִין לְפָנֵי הָעֶמֶר, וּמוֹכְרִין לְאַחַר הָעֶמֶר,
וּמְבִיאִין מִנְּחוֹת בְּטוֹבְלָן. הַמְּקַדֵּשׁ קָמָה
לְמִנְּחוֹת - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. וְאֵף עַל פִּי
שְׂאֵמְרוֹ: אָסוּר בְּחֲדָשׁ לְפָנֵי הַפֶּסַח - מִתֵּר

מנחות יש בהן מצוה כלי בפנים, טחנן והקנין בחוץ, לישתן ועריכתן ואפיתן בפנים, וכו' - כשרות, עד שביאו לבית הקמיצה.

ב. כל המנחות, אין דוחות, לא את השבת ולא את הטמאה, חוץ מחבתי כהן משיח, מפני שיש לו זמן קבוע. זה הכלל, כל שיש לו זמן קבוע מן התורה, ואין יכול לעשות מערב שבת דוחה את השבת, וכל שאין לו זמן קבוע מן התורה ויכול לעשות מערב שבת - אין דוחה את השבת.

ג. ארבע סניפין של זהב דומה לדקננין היו שם, שבהן היו סומכין את החלה, מפני שדומה לספינה כדי שלא תהא רוקדת. רבי יהודה אומר: לא היו שם סניפין, אלא גבה היה לשלחן טפח, שנאמר (שמות כה, כה): "ועשית לו מסגרת טפח סביב"; אמרו לו: והלא אין מסגרת אלא מן הרגלים.

ד. עשרים ושמונה קנים של זהב חלולין, מפצלין, מקבלין טמאה - היו שם.

ה. כל הכלים שהיו במקדש ארכן לארפו של בית, חוץ מן הארון, שהיה ארכו נתון כנגד רחבו של בית, כך היו בדיו נתונים כנגד רחבו, וכך היה נטל.

ו. עשרה שלחנות עשה שלמה, שנאמר (דברי הימים ב ד, ח): "ויעש שלחנות זהב עשר", ואף על פי כן לא היו מסדרין אלא על של משה, שנאמר (מלכים א ז, מט): "ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים עשרה מנורות זהב עשה שלמה", שנאמר (דברי הימים ב ד, ח): "ויעש מנורות זהב עשרה", אף על פי כן לא היו מדליקין אלא בשל משה, שנאמר (דברי הימים ב יג, יא): "את המנורה ואת נרותיה לבער בערב בערב"; מה מנורה שעשה משה לא היתה צריכה שמן המשחה, מפני שקדשה ראשונה קדשה לשענתה וקדשה לעתיד לבא. רבי יוסי בר רבי יהודה אומר: על כל השלחנות היו מסדרין, שנאמר (מלכים א ז, מח): "את

לרפואה, לאכילת עובדי כוכבים, לאכילת כלבים. לא אסרו, אלא ישראל בלבד. ישראל שאכל מן החדש קדם לפסח - הרי זה לוקה את הארבעים. היה מכניס בשלשה עשר, ונעקרה בידו - שותלה במקום הטינא, אבל לא במקום הגרוד, שמקצת היום ככלו. אף על פי שאמרו אסור לקצר בית השלחין שבהרים, בית הבעל שבצמקים, קוצרין מפני הנטיעות ומפני האבל ומפני בטול בית המדרש. לא יהא קוצר ועושה אותם פריכות, אלא קוצר ומניח כדרכו. מתר לעשות בו שביל, קוצר לשחת, עד שלא הביא שלישי - יתחיל. משהביא שלישי - לא יתחיל. ואם התחיל - יגמר. עד שלא הביא שלישי - פטור בלקט שכחה ובפאה, משהביא שלישי - חיב בלקט בשכחה ובפאה. רבי שמעון אומר: אף משהביא שלישי - פטור בלקט ושכחה, וחיב במעשרות. מצות העמר, להביא מן הקמה, אין לו - יביא מן העמרים. אין לו - יביא מן האוצר. ומן הקוצר, אין לו - יביא מן הלח. אין לו - יביא מן היבש. שתי הלחם - מצוה להביא מן החדש. אין להן - יביאו מן העליה.

מסכת מנחות פרק אחד עשר

א. אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים, לישתן ועריכתן בחוץ ואפיתן בפנים, ואין דוחות את השבת; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: כל מעשיהן בפנים. רבי שמעון אומר: כל מעשיהן בחוץ, שהיה רבי שמעון אומר: לעולם אל תמנע לומר 'אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים', כדרך שכשרות בעזרה כך כשרות בבית פאגיי. כדרך שנפסלות בעזרה כך נפסלות בבית פאגיי, ולשכה היתה לה בפני עצמה, והיה עושה אותה בתוכה. תנור היה לה כמין מזרת מרבע, של שתי הלחם היה מחזיק אחד ושל לחם הפנים היה מחזיק שתיים. שלשה דפוסים היו שם: האחד לתנור ואחד לבצק, ואחד שהוא רודה ונותנו לאלפס כדי שלא יקלקלו את הלחם.

הַשְּׁלֶחָנוֹת וְעֲלֵיהֶם לָחֵם הַפָּנִים זֶה־ב. וּבְכָל מְנוֹרוֹת הָיוּ מְדַלִּיקִין, שְׁנֵאֲמַר (דְּבָרֵי הַיָּמִים ב ד, c): "וְאֵת הַמְּנוֹרוֹת וְנִרְתִּיחֶם לְבַעֲרֵם כַּמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַדְּבִיר זֶה־ב סְגוּר". מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ אָמְרוּ: מָה תִּלְמוּד לֹאמַר "אֵת הַשְּׁלֶחָנוֹת וְעֲלֵיהֶם לָחֵם הַפָּנִים זֶה־ב" - זֶה שְׁלַחַן גָּדוֹל שֶׁל זֶה־ב שֶׁהָיָה לִפְנֵים מִבְּהֵיכָל, וְשְׁלַחַן שֶׁהָיָה בְּאוּלָם עַל פֶּתַח שֶׁל בַּיִת, שְׁעָלָיו הָיוּ נוֹתְנִין לָחֵם הַפָּנִים יְשָׁנָה.

ז. כִּיצַד מְכַנְּסִין לָחֵם הַפָּנִים? עָרַב שֶׁבֶת הָיָה פּוֹרְקָה מִדְּפוּס וְנוֹתְנָה עַל גְּבִי הַשְּׁלַחַן שֶׁהָיָה בְּאוּלָם עַל פֶּתַח שֶׁל בַּיִת. בְּשַׁחֲרִית, כִּיּוֹן שְׁנֹזְרֵק דָּם הַתְּמִיד נִטְלוּ שְׁנֵי כֶּהֱנִים שְׁתֵּי בְּזִיכִין, וְנוֹתְנִין לְתוֹכָן שְׁנֵי קוֹמָצִין שֶׁל לְבוּנָה. כָּל בְּזִיכִין שֶׁבִּמְקַדָּשׁ לֹא הָיוּ לֶהֱנָן שׁוֹלִים חוּץ מֵאֵלּוּ שֶׁהָיוּ לֶהֱנָן שׁוֹלִים, אֵלּוּ מוֹשְׁכֵין טַפַּח וְאֵלּוּ מְנִיחִין טַפַּח, טַפַּחוֹ שֶׁל זֶה בְּתוֹךְ טַפַּחוֹ שֶׁל זֶה, כְּדֵי שְׁלֹא יִלִּין שְׁלַחַן בְּלֹא לָחֵם, שְׁנֵאֲמַר (שְׁמוֹת כה, ל): "לִפְנֵי תְּמִיד". רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֶפְלוּ פָּרְקוּ יְשָׁנָה בְּבִקְרָה וְהִכְנִיסוּ חֲדָשָׁה בֵּין הָעֲרֻבִים, אֶפְלוּ בְּשֹׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ לְעִזְרָה אֵין בְּכֹךְ כְּלוּם. וּמָה תִּלְמוּד לֹאמַר "לִפְנֵי תְּמִיד" - כְּדֵי שְׁלֹא יִלִּין שְׁלַחַן בְּלֹא לָחֵם, אֵלּוּ שְׁנֵי כֶּהֱנִים שְׁבִידִם שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוּנָה שֶׁל לָחֵם הַפָּנִים יְשָׁנָה, הָיוּ נוֹתְנִין אוֹתָהּ עַל גְּבִי הַמְּזֻבַּח עִם אֲבָרֵי תְּמִיד, כִּיּוֹן שֶׁהִקְטֵרוּ שְׁנֵי בְּזִיכִין - נוֹתְנִין חֲצִיָּה חֲלָה לְכָל מִשְׁמֵר וּמִשְׁמֵר, וְהֵן חוֹלְקִין בִּיְנֵיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: זֶה שֶׁהָיָה מְחַלֵּק לָחֵם הַפָּנִים הָיָה עוֹמֵד עַל הַרְכָּד שְׁבָאוּלָם, מִפְּרִיס וּמְנִיחַ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד בָּא וְנוֹטֵל חֶלְקוֹ, וְלִבְעָלֵי מוֹמִין שֶׁבִּכְהוֹנָה מוֹצִיאִין לֶהֱנָן חֶלְקָן לְחוּץ, שְׂאִין יְכוּלִין לִכְנֹס בֵּין הָאוּלָם וּלְמִזְבֵּחַ.

ח. כִּיצַד מְסַדְּרִין לָחֵם פָּנִים? נוֹתְנֵן שֵׁשׁ חִלוֹת לְסֹדֵר זֶה, וְשֵׁשׁ חִלוֹת לְסֹדֵר זֶה, וְאֵם נִתֵּן שְׁמוֹנֵה חִלוֹת לְסֹדֵר זֶה וְאַרְבַּע חִלוֹת לְסֹדֵר זֶה, אוֹ שְׁעֵשָׂה שְׁלֹשָׁה סְדָרִים שֶׁל אַרְבַּעָה אַרְבַּעָה - לֹא עֵשָׂה כְּלוּם. עֵשָׂה שְׁנֵי סְדָרִין שֶׁל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה. רַבִּי אוֹמֵר: רוֹאִין

אֵת הָעֲלִיוֹנוֹת כְּאֵלּוּ אֵינָן וְהַתְּחַתּוֹנוֹת כְּשֵׁרוֹת.

ט. כִּיצַד מְסַדְּרִין אֵת הַבְּזִיכִין? נוֹתְנֵן בְּזֶךְ אֶחָד עַל גְּבִי סֹדֵר זֶה, וּבְזֶךְ אֶחָד עַל גְּבִי סֹדֵר זֶה, אִם נִתֵּן בְּזִיכִין שֶׁל לְבוּנָה, אוֹ לְבוּנָה שֶׁל בְּזִיכִין, אוֹ שֶׁהָיָה דְּבַר חוּצָץ בֵּין אֵלּוּ פְּסוּלִין. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: בְּתוֹךְ שְׁנֵי טַפָּחִים שְׁבִין הַסֹּדֵר לְחִבְרוּ הָיָה נוֹתְנֵן, מָה אֲנִי מְקַיֵּם (וַיִּקְרָא כד, ז) "וְנִתְּתָה עַל הַמַּעֲרֶכֶת לְבִנְיָה זֶכֶה"? - שְׁתֵּהָא כְּלָה סְמוּכָה לְמַעֲרָכָה.

י. כִּיצַד מְסַדְּרִין אֵת הַקְּנִים? אַחַר שֶׁבֶת הָיָה נִכְנָס מִגְּבִיָּה רֵאשָׁה שֶׁל חֲלָה, וְנוֹתְנֵן קְנָה תַּחְתִּיָּה, וּמִגְּבִיָּה רֵאשָׁה שֶׁל שְׁנֵיָהּ, וְנוֹתְנֵן קְנָה תַּחְתִּיָּה, וְאִזּוֹר בְּאַמְצַע, וְשִׁלְשָׁה תַּחַת כָּל חֲלָה וְחֲלָה, וְשְׁנַיִם תַּחַת הָעֲלִיוֹנָה שְׂאִין עֲלֵיהֶם מְשׁוּי, הַתְּחַתּוֹנָה נְתוּנָה עַל טְהָרוֹ שֶׁל שְׁלַחַן. הִקְטֵרוּ וְאַחַר כֶּךָ נִפְרַס הַלָּחֵם - כְּשֵׁר. נִטְמָא לְחֻמָּה, בֵּין מִשְׁפָּרְקָה וּבֵין עַד שְׁלֹא פָּרְקָה - הַלָּחֵם פְּסוּל, וְלֹא הִקְטֵרוּ בְּזִיכִין. סֹדֵר אֵת הַלָּחֵם בְּשֶׁבֶת וְאֵת הַבְּזִיכִין לְאַחַר הַשֶּׁבֶת, וְהִקְטִיר אֵת הַבְּזִיכִין בְּשֶׁבֶת - פְּסוּלָה. וְאֵין חִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פְּגוּל נוֹתֵר וְטָמֵא. סֹדֵר אֵת הַלָּחֵם וְאֵת הַבְּזִיכִין בְּשֶׁבֶת, וְהִקְטִיר אֵת הַבְּזִיכִין אַחַר שֶׁבֶת - פְּסוּלָה, וְחִיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פְּגוּל נוֹתֵר וְטָמֵא. סֹדֵר אֵת הַלָּחֵם וְאֵת הַבְּזִיכִין אַחַר שֶׁבֶת, וְהִקְטִיר אֵת הַבְּזִיכִין בְּשֶׁבֶת - פְּסוּלָה. אִם יֵשׁ שֵׁם לְחֻמָּה מִן הַמְּבַחֵר - יְבִיאוּ, וְאִם לֹא, יִמְתִּין לְשֶׁבֶת הַבָּאָה. הַלָּחֵם מִתֵּר בְּאִכְלָהּ, וְחִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פְּגוּל נוֹתֵר וְטָמֵא.

וַיִּקַּח קֶרַח בְּוִיצְהָר בְּוִיקָהָת בְּוִילְגֵי וַדָּתוֹ וַאֲתַפְּלִיג קֶרַח בַּר יִצְהָר בַּר קֵהַת בַּר לֹוִי וַדָּתוֹ וַאֲבִירָם וַאֲבִירָם בְּנֵי אֵלִיאָב וַאֲוֹן בְּנֵי פֶלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן:

ויקח קרח – פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא. ויקח קרח – לקח את עצמו לצד אהד, להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהנה. וזהו שפירש אונקלוס: "ואתפליג", נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת. וכן: "מה יקח לך", לוקח אותך להפליג משאר בני אדם. דבר אחר: ויקח קרח – משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים, כמו שנאמר: "קח את אהרן"; "קחו עמכם דברים". בן יצהר בן קהת בן לוי – ולא הזכיר בן יעקב, שבקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם, שנאמר: "בקהלם אל תחד כבדי". והיכן נזכר שמו על קרח? בהתייחסם על הדוכן בדברי הקמים, שנאמר: "בן אביסר בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל". ודמו ואבירם – בשביל שהיה שבט ראובן שרוי בתנאים תימנה, שכן לקהת ובניו החונים תימנה, נשתתפו עם קרח במחלוקתו; אוי לרשע ואוי לשכנו. ומה ראה קרח לחלק עם משה? נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזיאל, שמנהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו, שנאמר: "ובני קהת" וגומר. עמך הבכור, נטלו שני בניו גדלה: אחד מלך, ואחד פהו גדול; מי ראוי לטל את השנה? לא אני, שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם? והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכלם; הריני חולק עליו ומבטל את דבריו. מה עשה? עמד וכנס מאתים וחמשים ראשי סנהדראות, רבן משבט ראובן שכניו, והם אליצור בן שדיאור ותבריו וכיוצא בו; שנאמר: "נשיאי עדה קריאי מועד", ולהלן הוא אומר: "אלה קרואי העדה"; והלבישו טליתות שפלן תכלת. באו ועמדו לפני משה; אמרו לו: טלית שפלה של תכלת, חזקת בציצית או פטורה? אמר להם: חזקת. התחילו לשחק עליו: אפשר טלית של מין אחר – חוט אחד של תכלת פוטרך, זו שפלה תכלת – לא תפטר את עצמה? בני ראובן – דתו ואבירם ואון בן פלת.

וַיִּקְלְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חַמְשִׁים וּמְאַתָּים נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי־שָׁם:

וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם בִּי כֹל־הָעֵדָה כָּל־מִדְּוָי וּבְתוֹכָם יִהְיֶה וּמִדְּוָע תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קַהֲלֵי יִהְיֶה:

רב לכם – הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדלה. כלם קדשים – כלם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה. ומדוע תתנשאו – אם לקחת אתה מלכות, לא היה לך לברר לאחיה פהנה! לא אתם לבדכם שמעם בסיני: "אנכי ה' אלהיך"; כל העדה שמעו.

וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו:

ויפל על פניו – מפני המחלוקת. שפך זה בידם סרחון רביעי: חטאו בעגל, "ויחל משה"; במתאוננים, "וינתפלל משה"; במרגלים, "ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים"; במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לבן מלך שפסח על אביו, ופיס עליו אוהבו פעם ושנים ושלש. כשפסח רביעי, נתרשלו ידי האוהב ההוא; אמר: עד מתי אטריח על המלך? שמה לא קבל עוד ממני.

וַיַּזְכֵּר אֶל־קֶרַח וְאֶל־כָּל־עֵדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֵר וַיִּדַע יִהְיֶה אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַרְבוּ יִקְרִיב אֵלָיו:

בקר וידע וגומר – עתה עת שכרות הוא לנו, ולא נכון להראות לפניו. והוא היה מתפונן לדחותם, שמה יחזרו בהם. בקר וידע ה' את אשר לו – לעבודת לונה, ואת הקדוש – לכהנה, והקריב – אותם אליו. והפירוש מוכיח פן: "ויקריב לקדמוהי", "יקריב לשמושיה". ומדרשו: בקר. אמר להם משה: גבולות חלק הקדוש ברוך הוא בעולמו; יכולים אתם להפך בקר לערב? בן תוכלו לבטל את זו, שנאמר: "ויהי ערב ויהי בקר ויבדל", כך "ויבדל אהרן להקדישו" וגומר.

זֹאת עֲשׂוּ קַחוּ־לָכֶם מַחְתֹּת קֶרַח וְכָל־עֵדָתוֹ:

זאת עשו קחו לכם מחתות – מה ראה לומר להם כך? אמר להם: בדרכי הגוים יש נימוסים הרבה וכומרים הרבה, וכלם מתקבצים בבית אחד. אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד; ואתם מאתים וחמשים איש מבקשים פהנה גדולה? אף אני רוצה בכך! הא לכם תשמיש חביב מכל, היא הקטרת החביבה מכל הקרבנות, וסם המנות נתון בתוכו, שבו נשרפו נדב ואביהוא. לפיכך התרה בהם, "והנה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש", כפר הוא בקדשותו. וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר הוא הקדוש? אלא אמר להם משה: הריני אומר לכם, שלא תתסבו; מי שיבחר בו – יצא חי, וכלכם אוכדים. מחתות – כלים שחזותין בהם גתלים, ויש להם בית נד.

וַתָּנוּ בָהֶן אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן קִטְרֹת לִפְנֵי יְהוָה מִחֵר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יִהְיֶה הוּא הַקְּדוֹשׁ רַב־לָכֶם בְּנֵי לְוִי:

והבו בהן אש ושימו עליהן קטרת ושיו עליהן קטורת בוסמין קדש ייבחר ויהי גוברא דיתרעי יי הוא קדיש סגי לכון בני לוי:

רב לכם בני לוי – דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו, שָׁכַד הַתְּרָה בָּהֶם וּקְבָלוּ עֲלֵיהֶם לְקַרֵּב? אֵלָּא הֵם חָטְאוּ עַל נַפְשׁוֹתֵם, שֶׁנֶּאֱמַר: "את מחתות החטאים האלה בנפשתיכם". וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו: ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל, ששקול כנגד משה ואהרן, אמר: בשבילו אני נמלט; ועשרים וארבעה משמרות עומדות לבני בניו, כלם מתנבאים ברוח הקדש, שנאמר: "כל אלה בנים להימן". אמר: אפשר כל הגדלה הזאת עתידה לעמד ממני ואני אדם? לכך נשמתך לבא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכלם אוכדים ואחד נמלט, אשר יבחר ה' הוא הקדוש – טעה ותלה בעצמו. ולא ראה נפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה. תנחומא. **רב לכם** – דבר גדול נטלתם בעצמכם, לחלק על הקדוש ברוך הוא.

ויאמר משה אל-קרח שמעו-נא בני לוי: **ואמר משה לקרח שמעו כען בני לוי:**

ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי – התחיל לדבר עמו דברים רבים. כיון שראהו קשה ערף, אמר: עד שלא ישתתפו שאר השבט ויאבדו עמו, אדבר גם אל כלם; התחיל לנרז בהם: שמעו נא בני לוי.

המעט מכם פיהבדיל א-להי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את-עבדת משפן ו-הוה ולעמד לפני העדה לשרתם: **הזעיר לכוני ארי אפריש אלהא דישראל יתכוני מפנשתא דישראל לקרבא יתכוני לקדמוהי למפלח ית פולחן משפנא די ו למקם קדם פנשתא לשמשותהוין:**

ולעמד לפני העדה – לשיר על הדוכן.

ויקרב אתך ואת-פל-אתיך בני-לוי אתך ובקשתם גם-כהנה: **ויקריב יתך וית כל אתך בני לוי עמך ובעני אתון אף כהונתא רבתא:**

ויקרב אתך – לאותו שרות ושהרחיק ממנו שאר עדת ישראל.

לכן אתה וכל-עדתך הנעדים על-י-הוה ואהרן מה-הוא פי תלינו עליו: **בכו את וכל פנשתך דאזדמנתון על יי ואהרן מא הוא ארי מתרעמתון עלוהי:**

לכן – בשביל כך, אתה וכל עדתך הנעדים אתך – על ה', כי בשליחותו עשיתי לתת כהנה לאהרן, ולא לנו הוא המחלקת הנה.

וישלח משה לקרא לדתו ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה: **וישלח משה לקרא לדתו ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נסק:**

וישלח משה וגומר – מכאן שאין מחזיקין במחלקת, שהנה משה מסור אחריהם להשלימם בדברי שלום. לא נעלה – פיהם הכשילים, שאין להם אלא ורידה.

המעט פי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר פיי-שתרר עלינו גם-השתרר: **הזעיר ארי אסיקתנא מארע עבדא חלב ודבש לקטלותנא במדברא ארי מתרבת עלנא אף אתרברבא:**

שני

אף לא אל-ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותמו-לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה: **אף לא לארע עבדא חלב ודבש אעילתנא ויהבת לנא אחסנת חקליו וכרמיו העיני גובריא האנון תשלח לעורא לא נסק:**

ותמו לנו – הדבר מוסב על לא האמור למעלה, כלומר: לא הביאותנו ולא נמת לנו נחלת שדה וכרם. אמרת לנו: "אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ" וגומר; משם הוצאתנו, ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו, אלא גזרת עלינו להמיתנו במדבר, שאמרת לנו: "במדבר הזה יפלו פגריכם". העיני האנשים ההם תנקר וגומר – אפלו אתה שולם לנקר את עינינו אם לא נעלה אליה, לא נעלה. האנשים ההם – כאדם החולה קללתו בחבור.

ויחר למשה מאד ויאמר אלי-הוה אל-תפן אל- מנתתם לא תמור אתך מהם נשאתי ולא הרעתי את-אתך מהם: **ותקיה למשה לחדא ואמר קדם יי לא תקביל ברענא קורבנהוין לא תמרא דחד מנהוין שתריית ולא אבאישיית לחד מנהוין:**

ויחר למשה מאד – נצטער עד למאד. {ד"ה ברש"י|דיבור=אל תפן אל מנתתם. לפי פשוטו: הקטרת שהם מקריבין לפניך מחר, אל תפן אליה. ומדרשו, אמר: יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור; חלקם לא יקבל לפניך לרצון, תניחנו האש ולא תאכלנו. לא תמור אתך מהם נשאתי – לא תמורו של אחד מהם נטלתי. אפלו פשהלכתי ממדין למצרים והרפכתי את אשתי ואת בני על התמור, והיה לי לטל אותו התמור משלכם, לא נטלתי אלא משלי. ותרגום אונקלוס "שתרית", לשון ארמי; כך נקראת אנגריא של מלך, שתנור.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְקַרַח אֶתְּךָ וְכָל כְּנֹשְׁתֶיךָ הֲיוּ לִפְנֵי
אֶתְּךָ וְאֶתְּךָ וְאֶתְּךָ מִמֶּנּוּ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קַרַח אֶתְּךָ וְכָל-עַדְתְּךָ הֲיוּ לִפְנֵי
יְ-הוָה אֶתְּךָ וְהֵם וְאֶתְּךָ מִמֶּנּוּ:

וְהֵם - עַדְתְּךָ.

וְסָבוּ גֹבֵר מִחֲתֻמְתּוֹ וְנִתְּתָם עֲלֵיהֶם קִטְרֹת וְהִקְרַבְתָּם
וְתִקְרְבוּן קָדָם יְיָ גֹבֵר מִחֲתֻמְתּוֹ מֵאֵתָן וְחֲמֻשֵׁין מִחֲתֻמְתּוֹ
וְאֶתְּךָ וְאֶתְּךָ גֹבֵר מִחֲתֻמְתּוֹ:

וְקָחוּ אִישׁ מִחֲתֻמְתּוֹ וְנִתְּתָם עֲלֵיהֶם לְאִשׁ וְנִשְׂימוּ עֲלֵיהֶם
קִטְרֹת וְיַעֲמְדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמִשָּׁה וְאֶתְּךָ:

וְהִקְרַבְתָּם וְגֹמֵר אִישׁ מִחֲתֻמְתּוֹ - הַחֲמֻשִׁים וּמֵאֵתָם אִישׁ שְׂבָכָם.

וְנִסִּיבוּ גֹבֵר מִחֲתֻמְתּוֹ וַיִּהְיוּ עֲלֵיהֶם אִישׁ וְשִׂיאוֹ עֲלֵיהֶם
קִטְרֹת בּוֹסְמִין וְקָמוּ בְתֹרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא וּמִשָּׁה וְאֶתְּךָ:

וְנִקְהַל עֲלֵיהֶם קַרַח אֶתְּךָ-כָּל-הָעֵדָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד וַיִּרְא כְבוֹד-יְיָ הוָה אֶל-כָּל-הָעֵדָה:

וְכִנְיֵשׁ עֲלֵיהֶם קַרַח יֵת כָּל כְּנֹשְׁתָא לְתֹרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא
וְאֶתְּךָ יִקְרָא דֵי לְכָל כְּנֹשְׁתָא:

וְנִקְהַל עֲלֵיהֶם קַרַח - בְּדַבְרֵי לְצַנּוּת. כָּל הַלְלָה הַהוּא הַלֵּךְ אֲצֵל הַשְּׂבָכִים וּפְתַח אוֹתָם: כְּסִבּוּרֵין אִתָּם שְׁעָלֵי לְבַדֵי אֲנִי מִקְפִיד? אֲנִי מִקְפִיד
אֵלָא בְשָׂבִיל כְּלָכָם! אֵלּוּ בְּאִין וְנוֹטְלִין כָּל הַגְּדֻלוֹת, לוֹ הַמְּלָכוֹת וְלֹאֲחֵיו הַסְּהֵנָה! עַד שְׁנִתְּפַתּוּ כְּלָם. וַיִּרְא כְבוֹד ה' - בָּא בְּעֵמוּד עָנָן.

פְּרֻשֶׁת עֲנָשׁ עַדַת קַרַח

שְׁלִישִׁי

וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְלֹאֲהֶרֶן לְמִימֵר:

וַיִּדְבֹר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אֶהֱרֹן לֵאמֹר:

אֶתְּפָרְשׁוּ מִגּוֹ כְּנֹשְׁתָא הַדָּא וְאֲשִׁיצִי יְתֵהוֹן כְּשַׁעָה:

הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלֶה אֹתָם כְּרָגַע:

וַיִּפְּלוּ עַל אַפְיֵהוֹן וְאָמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי רוּחֹת לְכָל-
גּוֹבְרָא חַד יְחֹב וְעַל כָּל כְּנֹשְׁתָא יְהִי רוּגְזָא:

וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיִּנְאֲמְרוּ אֵל אֱ-לֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל-
בְּשָׂר הָאִישׁ אַחַד יַחְטֵא וְעַל כָּל-הָעֵדָה תִּקְצֹף:

אֵל אֱ-לֹהֵי הָרוּחֹת - יוֹדֵעַ מִחֻשְׁבוֹת. אִין מִדְּתָךְ כְּמַדַת בְּשָׂר וְדָם. מִלָּךְ בְּשָׂר וְדָם שְׁפָרְתָה עֲלֵיו מִקְצַת מְדִינָה - אִינוּ יוֹדֵעַ מִי הַחוּטָא, לְפִיכָךְ
כְּשֵׁהוּא כּוֹעֵס, נִפְרַע מִכְּלָם; אֲכָל אִתָּה - לְפָנֶיךָ גְלוּיוֹת כָּל הַמִּחְשְׁבוֹת, וַיִּדְעֵ אִתָּה מִי הַחוּטָא. הָאִישׁ אַחַד - הוּא הַחוּטָא, וְאִתָּה עַל כָּל הָעֵדָה
תִּקְצֹף? אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: יִפָּה אֲמַרְתָּם; אֲנִי יוֹדֵעַ וּמוֹדִיעַ מִי חֻטָא וּמִי לֹא חֻטָא.

וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימֵר:

וַיִּדְבֹר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

מִלִּיל עִם כְּנֹשְׁתָא לְמִימֵר אֶסְתַּלְקוּ מִסְּחֹר סְחֹר
לְמִשְׁפָּנָא דְקַרַח דָּתוֹן וְאַבִּירָם:

דִּבֵּר אֶל-הָעֵדָה לֵאמֹר הֲעֵלוּ מִסְּבִיב לְמִשְׁפַּח-קַרַח
דָּתוֹן וְאַבִּירָם:

הֲעֵלוּ וְגֹמֵר - כְּתַרְגוּמוֹ: "אֶסְתַּלְקוּ" מִסְּבִיבוֹת מִשְׁפָּן קַרַח.

וְקָם מֹשֶׁה וַאֲזַל לְוֹת דָּתוֹן וְאַבִּירָם וַאֲזַלוּ בְּתִרוּהֵי סְבִי
יִשְׂרָאֵל:

וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיִּלָּךְ אֶל-דָּתוֹן וְאַבִּירָם וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו זִקְנֵי
יִשְׂרָאֵל:

וַיָּקָם מֹשֶׁה - כְּסִבּוּר שְׂיִשְׂאוֹ לוֹ פָּנִים, וְלֹא עָשׂוּ.

וּמִלִּיל עִם כְּנֹשְׁתָא לְמִימֵר זִוְרוּ כְּעַן מֵעֲלוֹי מִשְׁפָּנֵי
גּוֹבְרֵיָא תִּיבִיָּא הָאֵלִין וְלֹא תִקְרְבוּן בְּכָל דִּילְהוֹן דְּלִמָּא
תִּלְקוּן בְּכָל חוּבִיֵּהוֹן:

וַיִּדְבֹר אֶל-הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אֶהֱלֵי
הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֶל-תִּגְעוּ בְּכָל-אֲשֶׁר
לָהֶם פֶּן-תִּסְפּוּ בְּכָל-חַטְאֵתָם:

וְאֶסְתַּלְקוּ מֵעֲלוֹי מִשְׁפָּנָא דְקַרַח דָּתוֹן וְאַבִּירָם מִסְּחֹר
סְחֹר וְדָתוֹן וְאַבִּירָם נִפְקוּ קִימִין בְּתֹרַע מִשְׁפָּנֵיהֶם
וַיִּנְשִׂיֵהוֹן וַיִּבְנִיֵהוֹן וַיִּסְפְּלוּן:

וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁפַּח-קַרַח דָּתוֹן וְאַבִּירָם מִסְּבִיב וְדָתוֹן
וְאַבִּירָם יִצְאוּ נֹצְצִים פֶּתַח אֶהֱלֵיהֶם וַיִּנְשִׂיֵהֶם וַיִּבְנִיֵהֶם
וַיִּסְפְּלוּ:

יִצְאוּ נֹצְצִים - בְּקוּמָה זְקוּפָה לְחֹרֵף וּלְגַזְרָא, כְּמוֹ "וַיִּתְּצֵב אַרְבָּעִים יוֹם" דְּגִלְתָּ. וַיִּנְשִׂיֵהֶם וַיִּבְנִיֵהֶם וַיִּסְפְּלוּ - בָּא וַרְאָה כְּמָה קִשָּׁה הַמְּחַלְקָת; שְׁהֵרִי
בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה אִין עוֹנְשִׁין אֵלָא עַד שְׂבִיבֵיא שְׁמֵי שְׁעָרוֹת, וּבֵית דִּין שֶׁל מְעֵלָה עַד עֲשָׂרִים שָׁנָה; וְכָאן אֲבָדוּ אַף יוֹגְקֵי שְׁ-דִים.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי-יְ-הוָה שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת
עוֹבְדֵיָא הָאֵלִין אֲרִי לֹא מְרַעוּתִי:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי-יְ-הוָה שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת
אֶת כָּל-הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי-לֹא מִלְּבָי:

לעשות את כל המעשים האלה – שעשיתי על פי הדבור, למת לאהרן כהנה גדולה, ובניו סגני כהנה, ואליצפן נשיא הקהתי.

אם-כמות פל-האדם ימתון אלה ופקדת פל-האדם יפקד עליהם לא י-הנה שלחני:
אם כמותא דכל אנשא ימותון אליו וסעורא דכל אנשא יסתער עליהון לא יי שלחני:

לא ה' שלחני – אלא אני עשיתי הכל מדעתי, ובדין הוא חולק עלי..

ואם-בריאה יברא י-הנה ופצתה האדמה את-פיה ובלעה אתם ואת-פל-אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם פי נאצו האנשים האלה את-י-הנה:
ואם בריאה יברא יי ותפתח ארעא ית פומה ותבלע יתהון וית פל דילהון וייתתון כד חיינ לשאול ותדעון ארי ארגיו גובריא האליו קדם יי:

ואם בריאה – חדשה. יברא ה' – להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה; ומה היא הבריאה? ופצתה האדמה את פיה ותבלעם; אז וידעתם פי נאצו הם את ה', ונאני – מפי הגבורה אמרתי. ורבותינו פשו: אם בריאה פה לארץ משלשת ימי בראשית, מוטב; ואם לאו, יברא ה'.

ויהי ככלתו לדבר את פל-הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם:
והנה כד שיצי למללא ית פל פתגמיא האליו ואתבזעת ארעא דתחותיהון:

ותפתח הארץ את-פיה ותבלע אתם ואת-בתיהם ואת פל-האדם אשר לקרח ואת פל-הרכוש:
ותפתח ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית אנש בתיהון וית פל אנשא דלקרח וית פל קנינא:

וירדו הם וכל-אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל:
ונחתו אנון וכל דילהון כד חיינ לשאול ותפת עליהון ארעא ואבדו מגו קהלא:

וכל-ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם פי אמרו פן-תבלענו הארץ:
וכל ישראל דבסתרגיהון ערקו לקלהון ארי אמרו דלמא תבלענא ארעא:

נסו לקלם – בשביל הקול היוצא על בליעתו.

ואש יצאה מאת י-הנה ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת:
ואישתא נפקת מן קדם יי ואכלת ית מאתן ותמשין גוברא מקרבי קטורת בוסמיא:

ויזכר י-הנה אל-משה לאמר:
ומליל יי עם משה למימר:

אמר אל-אלעזר בן-אהרן הפהן ויגרם את-המתות מבין השרפה ואת-האש זרה-הלאה פי קדשו:
אימר לאלעזר בר אהרן כהנא ויפריש ית מחתנתא מבין יקידיא וית אישתא ירחיק להלאה ארי אתקדשא:

ואת האש – שבתוך המתות. זרה הלאה – לארץ מעל המתות. פי קדשו – המתות, ואסורין בהנאה, שהרי עשאום כלי שרת.

את מתות החטאים האלה בנפשתי ועשו אתם רקעי פחים צפוי למזבח פי-הקריבם לפני-י-הנה ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל:
ית מחתנת חייביא האליו דאתחייבו בנפשתיהון ויעבדון יתהון טסין רדידיו חופאה למדבחה ארי קריבוניו קדם יי ואתקדשא ויהיון לאת לבני ישראל:

החטאים האלה בנפשתי – שנעשו פושעים בנפשתי, שנקלקו על הקדוש ברוך הוא. רקעי – רדודין. פחים – טסים מרדדיו, טינבי"ש בלעז. צפוי למזבח – למזבח הנחשת. ויהיו לאות – לזכרון, שיאמרו: אלו היו מאותן שנקלקו על הנהנה ונשרפו.

ויקח אלעזר הפהן את מחתות הנחשת אשר הקריבו השרפים וירקעום צפוי למזבח:
ונסיב אלעזר כהנא ית מחתית נחשא דקריבו יקידיא ורדידונו חופאה למדבחה:

וירקעום – אטינבירינ"ט בלעז.

זכרון לבני ישראל למען אשר לא-יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני י-הנה ולא-יהנה כקרח וכעדתו כאשר דבר י-הנה בידי-משה לו:
דוכרנא לבני ישראל בדיל דלא יקרב גבר חילוני דלא מזרעא דאהרן הוא לאסקא קטורת בוסמיו קדם יי ולא יהי כקרח וככנשתיה כמא דמליל יי בידיא דמשה ליה:

וְלֹא יִהְיֶה קָרַח – כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה קָרַח. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ – כְּמוֹ 'עֲלִיו'; עַל אֲהֲרֹן דִּבֶּר אֵל מֹשֶׁה, שְׂיִהְיֶה הוּא וּבְנָיו כֹּהֲנִים; לְפִיכָךְ "לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אֲהֲרֹן" וְגוֹמֵר. וְכֵן כֹּל "לִי" וְ"לוֹ" וְ"לָהֶם" הַסְּמוּכִים אֲצֵל דְּבוּר, פְּתוּרָנָם כְּמוֹ 'עַל'. וּמִדְּרָשׁוֹ: עַל קָרַח; וּמֵהוּ בְּיַד מֹשֶׁה וְלֹא כַּתֵּב 'אֵל מֹשֶׁה'? רָמַז לְחֻלְקִים עַל הַסִּפְּתָה, שְׁלוּקִין בְּצַרְעַת כְּמוֹ שְׁלָקָה מֹשֶׁה בְּיָדוֹ, שְׁנֵאמַר: "וַיֹּצִיאָהּ וְהָיָה יָדוֹ מִצַּרְעַת כְּשִׁלְג". וְעַל כֵּן לָקָה עֲזִיָּהוּ בְּצַרְעַת.

וַיִּלְנוּ כָּל־עַדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּתְחַת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־ אֲהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הַמֵּתִים אִתְּעַם יְ-הוָה: וְאַתְרַעְמוּ כָּל כְּנֻשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא דְּבִתְרוּהֵי עַל מֹשֶׁה וְעַל אֲהֲרֹן לְמִימַר אַתּוֹן גְּרַמְתּוֹן דְּמִית עַמִּיָּה דִּיִּי:

וַיְהִי בְּהַקְהֵל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אֲהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֵל־ אֱהֵל מוֹעֵד וְהָיָה כִּסְהוּ הָעֲנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְ-הוָה: וַיְהִי בְּהַקְהֵל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אֲהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֵל־ לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא וְהָא תְּפָהי עֲנָנָא וְאַתְגְּלִי יִקְרָא דִּיִּי:

וַיִּבֵּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֱהֵל מוֹעֵד: וְעָאֵל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקָדָם מִשְׁכַּן זְמַנָּא:

רביעי

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

הֲרָמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאִכְלָה אַתֶּם כֶּרְגַע וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם: אַתְפָּרְשׁוּ מִגּוֹ כְּנֻשְׁתָּא הָדָא וְאַשִּׁיזִי יִתְהוֹן כְּשַׁעֲה וַיִּפְּלוּ עַל אִפְּיָהוֹן:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֲהֲרֹן קַח אֶת־הַמִּתְחָה וְתוֹר־עֲלֶיהָ אֲשֶׁר מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשֵׁים קִטְרֹת וְהוֹלֵךְ מִהֵרָה אֶל־ הָעֵדָה וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי־יֵצֵא הַקֶּזֶף מִלִּפְנֵי יְ-הוָה הַחַל הַגִּגָּף: וְאַמֵּר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן סֵב יִת מִחִתִּיתָא וְהֵב עֲלֶה אִישְׁתָּא מֵעֲלֵי מִדְּבַחָא וְשׁו קִטוֹרֶת בּוֹסְמִין וְאוֹבִיל בְּפָרִיעַ לְכַנְשָׁתָא וְכִפֵּר עֲלֵיהוֹן אֲרִי נִפְק רּוֹגְזָא מִן קָדָם יִי שָׂרִי מוֹתָנָא:

וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם – רַז וְהָ מָסַר לוֹ מִלְּאָף הַמָּוֶת כְּשֶׁעָלָה לְרַקִּיעַ, שְׁהַקְטֹרֶת עוֹצֵר הַמַּגֵּפָה; כְּדֹאִיתָא בְּמַסְכַּת שִׁבְתָּ.

וַיִּקַּח אֲהֲרֹן כַּאֲשֶׁר | דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ אֶל־תּוֹךְ הַקְּהָל וְהָיָה הַחַל הַגִּגָּף בְּעַם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּטְרֹת וַיִּכְפֹּר עַל־ הָעַם: וַיִּסֵּב אֲהֲרֹן כְּמָא דְּמִלִּיל מֹשֶׁה וְרַהֲט לְגוֹ קְהָלָא וְהָא שָׂרִי מוֹתָנָא בְּעַמָּא וַיְהִי יִת קִטוֹרֶת בּוֹסְמִיָּא וְכִפֵּר עַל עַמָּא:

וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמַּגֵּפָה: וְקָם בֵּין מֵיתָיָא וּבֵין חַיָּיָא וְאַתְפְּלִי מוֹתָנָא:

וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וְגוֹמֵר – אֵסֹז אֵת הַמִּלְאָף וְהַעֲמִידוֹ עַל כְּרַחוּ. אָמַר לוֹ הַמִּלְאָף: הִנֵּח לִי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוֹתַי. אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה צְנִי לַעֲכַב עַל יָדְךָ. אָמַר לוֹ: אֲנִי שְׁלוּחֹךְ שֶׁל מְקוֹם, וְאַתָּה שְׁלוּחֹךְ שֶׁל מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ: אֵין מֹשֶׁה אוֹמֵר כְּלוּם מִלְּבוֹ אֵלָא מִפִּי הַגְּבוּרָה; אִם אֵין אַתָּה מְאַמִּין, הָרִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמֹשֶׁה אֵל פֶּתַח אֱהֵל מוֹעֵד, בֵּא עִמִּי וּשְׂאַל. וְנִהוּ שְׁנֵאמַר: "וַיֵּשֶׁב אֲהֲרֹן אֵל מֹשֶׁה". דִּבֶּר אַחֵר: לָמָּה בְּקִטְרֹת? לְפִי שְׁהִיו יִשְׂרָאֵל מְלִיזִים וּמְרַגְּנִים אַחֵר הַקְטֹרֶת, לוֹמֵר: סֵם הַמָּוֶת הוּא! עַל יָדוֹ מֵתוֹ נִדְּב וְאַבְיָהוּא; עַל יָדוֹ נִשְׁרְפוּ חַמְשִׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: תֵּרָאוּ שְׁעוֹצֵר מַגֵּפָה הוּא, וְהַחֲטָא הוּא הַמֵּמִית.

וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבַּעַה עָשָׂר אֶלֶף וַיִּשְׁבַּע מֵאוֹת מִלְבָּד הַמֵּתִים עַל־דְּבַר־קָרַח: וְהוּו דְּמִיתוּ בְּמוֹתָנָא אַרְבַּעַת עָשָׂר אֶלְפִין וַיִּשְׁבַּע מֵאָה בַר מִדְּמִיתוּ עַל פְּלוּגְתָּא דְּקָרַח:

וַיֵּשֶׁב אֲהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֱהֵל מוֹעֵד וְהַמַּגֵּפָה נִעְצְרָה: וְתַב אֲהֲרֹן לְוֹת מֹשֶׁה לְתַרַע מִשְׁכַּן זְמַנָּא וּמוֹתָנָא אַתְפְּלִי:

חמישי פְּרִשְׁת פְּרִישַׁת הַמָּטָה

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

דִּבֶּר | אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֲתֶם מִטָּה מִטָּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל־נְשִׂיאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שָׁנִים עָשָׂר מִטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִטָּהוּ: מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְסֵב מִנְהוֹן חוּטְרָא חוּטְרָא לְבֵית אָבָא מִן כָּל רַבְרַבְנֵיהוֹן לְבֵית אֲבָהֵתְהוֹן תְּרִי עָשָׂר חוּטְרִין גְּבַר יִת שְׁמִיָּה תִּכְתֹּב עַל חוּטְרִיָּה:

וְאֵת שֵׁם אֱהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לְגִי כִּי מִטָּה אֶחָד
לְרֹאשׁ בַּיִת אֲבוֹתָם:
וְיֵת שְׂמָא דְאֱהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל חוּטְרָא דְלוֹי אַרְי חוּטְרָא
חַד לְרִישׁ בַּיִת אֲבָהֵתְהוֹן:

כִּי מִטָּה אֶחָד – אָף עַל פִּי שְׁחֻלְקֵתִים לְשִׁמְתֵי מִשְׁפָּחוֹת, מִשְׁפַּחַת כְּהֵנָה לְבַד וְלוֹיָהּ לְבַד, מִכָּל מְקוֹם שֶׁבֵּט אֶחָד הוּא.

וְהִנֵּחְתֶם בְּאֶהֱל מוֹעֵד לְפָנַי הָעֲדוֹת אֲשֶׁר אֲנֹעַד לָכֶם
שְׁמָה:
וְתִצְנַעְנֻן בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא קֳדָם סְהֵדוּתָא דְאֲזְמִין מִימְרֵי
לְכוּן תַּמָּן:

וְהָיָה גּוֹבְרָא דְאֲתַרְעֵי בֵיה חוּטְרִיָּה יִנְעֵי וְאֲנִיחַ מִן קֳדָמִי
יֵת תּוֹרְעָמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְאֲנִין מִתְרַעְמִין עֲלֵיכוֹן:
וְהִשְׁפַּתִּי – כְּמוֹ "נִישְׁכּוּ הַמַּיִם"; "וְחַמַּת הַמֶּלֶךְ שְׂכָכָה".

וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו | כָּל־נִשְׂאִיֵּיהֶם
מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד לְבַיִת אֲבֹתָם שְׁנַיִם
עֶשְׂרֵי מִטּוֹת וּמִטָּה אֱהֲרֹן בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם:
וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ כָּל רַבְרַבְנֵיהוֹן
חוּטְרָא לְרַבָּא חַד חוּטְרָא לְרַבָּא חַד לְבַיִת אֲבָהֵתְהוֹן
תַּרְי עֶשְׂרֵי חוּטְרִין וְחוּטְרָא דְאֱהֲרֹן בְּגוֹ חוּטְרִיָּהוֹן:

בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם – הֵנִיחַ בְּאֲמֻצָּע; שְׁלֹא יֵאמְרוּ: מִפְּנֵי שֶׁהֵנִיחוּ בְּצַד שְׂכִינָה פָּרַח.

וַיִּנַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמִּטּוֹת לְפָנָיו יְ-הוָה בְּאֶהֱל הָעֵדוּת:
וְאֲצַנַע מֹשֶׁה יֵת חוּטְרִיָּא קֳדָם יְיָ בְּמִשְׁכַּנָּא דְסְהֵדוּתָא:

וַיְהִי מִמְחֻרַת וַיָּבֵא מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱל הָעֲדוֹת וְהִגִּיה פָּרַח
מִטָּה־אֱהֲרֹן לְבַיִת לְגִי וַיִּצָּא פָּרַח וַיִּצָּץ צִיץ וַיִּגְמַל
שְׁקָדִים:
וְהָיָה בְיוֹמָא דְבִתְרוּהֵי וְעָאֵל מֹשֶׁה לְמִשְׁכַּנָּא דְסְהֵדוּתָא
וְהָא יַעֲא חוּטְרָא דְאֱהֲרֹן לְבַיִת לוֹי וְאִפִּיק לְבָלְבִין
וְאֲנִיץ נִץ וְכַפִּית שְׁגָדִין:

וַיִּצָּא פָּרַח – כְּמִשְׁמַעוֹ. צִיץ – הוּא חֲנֻסַת הַפָּרִי כְּשֶׁהִפָּרַח נוֹפֵל. וַיִּגְמַל שְׁקָדִים – כְּשֶׁהִכּוּר הַפָּרִי, הִכּוּר שֶׁהוּא שְׁקָדִים; לְשׁוֹן "וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגְמַל".
וְלְשׁוֹן זֶה מְצוּי בְּפָרִי הָאֵילָן, כְּמוֹ: "וּבִסֹּר גָּמַל יִהְיֶה נֶצֶחַ". וְלָמָּה שְׁקָדִים? הוּא הַפָּרִי הַמְּמַהֵר לְהִפְרִיחַ מִכָּל הַפְּרוּחַ; אָף הַמְּעוֹרָר עַל הַכְּהֵנָה –
פְּרַעְנוֹתוֹ מִמְהֵרַת לְבֹא, כְּמוֹ שְׂמִצִּינוּ בְּעֻזָּה: "וְהִצְרַעַת זָרְחָה בְּמִצְחוֹ". תְּרַגּוּמוֹ "וְכַפִּית שְׁגָדִין"; כְּמִין אֲשֶׁכּוֹל שְׁקָדִים יַחַד, כְּפֻתִים זֶה עַל זֶה.

וַיִּצָּא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמִּטּוֹת מִלְּפָנָיו יְ-הוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מִטָּהוּ:
וְאִפִּיק מֹשֶׁה יֵת כָּל חוּטְרִיָּא מִן קֳדָם יְיָ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִשְׁתַּמּוּדְעוּ וַנְּסִיבוּ גִבְרַת חוּטְרִיָּה:

שישי

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲשִׁב אֶת־מִטָּה אֱהֲרֹן לְפָנָיו
הָעֲדוֹת לְמִשְׁמַרַת לְאוֹת לְבְנֵי־מִרְי וְתִכְּל תְּלוּנְתָם
מִעֲלֵי וְלֹא יָמָתוּ:
וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲתִיב יֵת חוּטְרָא דְאֱהֲרֹן קֳדָם סְהֵדוּתָא
לְמִטְרָא לְאֵת לְעֵמָא סְרַבְנָא וַיִּסּוּפּוּן תּוֹרְעָמַתְהוֹן מִן
קֳדָמִי וְלֹא יָמוּתוּן:

לְמִשְׁמַרַת לְאוֹת – לְזַכְרוֹן, שְׁבִסְחֵרְתִי בְּאֱהֲרֹן לְכַהֵן, וְלֹא יִלוּנוּ עוֹד עַל הַכְּהֵנָה. וְתִכְּל תְּלוּנְתָם – כְּמוֹ 'וְתִכְלָה תְּלוּנֹתָם'. לְשׁוֹן זֶה – שֵׁם מְפַעֵל
יַחֲד לְשׁוֹן נִקְבָּה, כְּמוֹ 'תְּלוּנְתָם', מוֹרְמוֹרְדִי"ץ | בְּלַעַז..

וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֹתוֹ כִּן עָשָׂה:
וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דְפָקִיד יְיָ יְתִיה כִּן עָבַד:

וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גִּנְעָנוּ
אֲבָדְנוּ כְּלָנוּ אֲבָדְנוּ:
וְאָמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה לְאֵמֹר הֵן גִּנְעָנוּ
חַרְבָּא הָא מִנְנָא בְּלַעַת אַרְעָא הָא מִנְנָא מִיתוּ בְּמוֹתָנָא:

כָּל הַקָּרֵב | הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְ-הוָה יָמוּת הָאֵם תַּמָּנוּ
לְגוּעַ:
כָּל דְקָרִיב מִקָּרֵב לְמִשְׁכַּנָּא דֵינִי מָאִית הָא אֲנַחְנָא סִיפִין
לְמָתַת:

כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב וְגוֹמֵר – אֵין אֲנוּ יְכוּלִין לְהִיזִית זַהִירִין כְּכָד; כְּלָנוּ רַשְׁאִין לְהַפְּנִס לְחַצֵּר אֱהֵל מוֹעֵד, וְאֶחָד שְׁיִקְרִיב עִצְמוֹ יוֹתֵר מִחֻבְרִין וַיִּפְּנִס
לְתוֹךְ אֱהֵל מוֹעֵד – יָמוּת. הָאֵם תַּמָּנוּ לְגוּעַ – שְׂמָא הַפְּקָרְנוּ לְמִיתָה?

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־אֱהֲרֹן אַתָּה וּבְנֵיךָ וּבֵית־אֲבִיךָ
אֲתָךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֲתָךְ
תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹן כְּהֵנְתְּכֶם:
וְאָמַר יְיָ לְאֱהֲרֹן אַתָּה וּבְנֵיךָ עִמָּךְ וּבֵית אֲבוֹתְךָ עִמָּךְ תְּסַלְחוּן עַל
חוּבֵי מִקְדָּשְׁךָ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ עִמָּךְ תְּסַלְחוּן עַל חוּבֵי
כְּהוֹנְתְּכוֹן:

ויאמר ה' אל אהרן – למשה אמר שיאמר לאהרן, להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש. אתה ובנייה ובית אביה – הם בני קהת אבי עמרם. תשא את עון המקדש – עליכם אני מטיל ענש הנזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקדשים המסורים לכם, הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש; אתם תשבו ומזהירו את כל זר הבא לגע. ואתה ובנייה – הפהנים. תשא את עון פהנתכם – שאינה מסורה ללויים; ומזהירו הלויים השוגגים, שלא יגעו אליכם בעבודתכם.

וגם את-אחיה מטה לוי שבט אביה הקרב אתה וילוו עליה וישרתוה ואתה ובנייה אתה לפני אהל העדת:

וגם את אחיה – בני גרשון ובני מררי. וילוו – ויתספרו אליכם, להזהיר גם את הנזרים מלקרב אליהם. וישרתוה – בשמירת השערים, ולמנות מהם גזבריו ואמרפלויו.

ושמרו משמרתה ומשמרת כל-האהל אף אל-כלי הקדש ואל-המזבח לא יקרבו ולא ימתו גם-הם גם-אתם:

ונלוו עליה ושמרו את-משמרת אהל מועד לכל עבדת האהל וזר לא-יקרב אליכם:

וזר לא יקרב אליכם – אתכם אני מזהיר על פה.

ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח ולא יהיה עוד קצף על-בני ישראל:

ולא יהיה עוד קצף – כמו שהיה כבר, שנאמר: "כי יצא הקצף".

ואני הגה לקחתל את-אחיכם הלויים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתנים לי-הנה לעבד את-עבדת אהל מועד:

לכם מתנה נתנים – יכול לעבודתכם של הדייט? תלמוד לומר: לה', כמו שמפרש למעלה, לשמר משמרת, גזבריו ואמרפלויו.

ואתה ובנייה אתה תשמרו את-פהנתכם לכל-דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את-פהנתכם והזר הקרב יומת:

עבדת מתנה – במתנה נמתיה לכם.

ונידבר י-הנה אל-אהרן ואני הגה נתתי לה את-משמרת תרומתי לכל-קדשי בני-ישראל לה נתתים למשחה ולבנייה לתקיעולם:

ואני הגה נתתי לה – בשמחה. לשון שמחה הוא זה, כמו: "הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלב". משל למלה ששמן שדה לאוהבו, ולא קטב ולא חתם ולא העלה בערפאיו. בא אחד וערער על השדה. אמר לו המלה: כל מי שירצה – יבא ויערער לגגדה, הריני כותב וחוטם לה ומעלה בערפאיו. אף פאן, לפי שבא קרח וערער פנגד אהרן על הפהנה, בא הפתוב ונמן לו עשרים וארבע מתנות פהנה בכרית מלח עולם. ולכה נסמכה פרשה זו לכאן. משמרת תרומתי – שאמה צריה לשמרו בטרה. למשחה – לגדלה.

זה-יהנה לה מקדש הקדשים מן-האש כל-קרבתם לכל-מנחתם ולכל-תטאתם ולכל-אשמם אשר ישיבו לי קדש קדשים לה הוא ולבנייה:

מן האש – לאחר הקטרת האשים. כל קרבנם – כגון זבחי שלמי צבור. מנחתם חטאתם ואשמים – כמשמעו. אשר ישיבו לי – זה גזל הגר.

בקדש הקדשים תאכלנו כל-זכר יאכל אתו קדש יהיה-לה:

בקדש הקדשים תאכלנו וגומר – למד על קדשי קדשים, שאין נאכלין אלא בעזרה ולזכרי פהנה.

וְזֶה־לְךָ תְרוּמַת מִתְנַבְּמֶם לְכָל־תְּנוּפֹתַי בְּגֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ
נִתְּתִים וּלְבִגְיֶיךָ וּלְבִנְיֶיךָ אֶתְּךָ לְחֶק־עוֹלָם כָּל־טְהוֹר
בְּבֵיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ:

וְזֶה לְךָ אֶפְרָשֹׁת מִתְּנַתְּהוֹן לְכָל אֲרָמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ
יִהְיֶה תְּנוּנֹן וְלִבְנֶיךָ וּלְבִנְתֶיךָ עִמָּךְ לְקִיָּם עָלֶם כָּל דִּידְפֵי
בְּבֵיתְךָ יִיכּוֹל יִתִּיה:

תְּרוּמַת מִתְנַבְּמֶם – הַמּוֹרֵם מִן הַתּוֹדָה וּמִהַשְׁלָמִים וּמֵאֵיל נְזִיר. לְכָל תְּנוּפֹת – שְׁהָרֵי אֵלוֹ טְעוּנֵי תְּנוּפָה. כָּל טְהוֹר – וְלֹא טְמֵאִים; כָּל טְהוֹר,
לְרַבּוֹת אֲשֶׁתוֹ.

כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדַגָּן רֵאשִׁיתֶם
אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לִי־הַנֶּה לְךָ נִתְּתִים:

כָּל טוֹב מִשַּׁח וְכָל טוֹב חֶמֶר וְעֵבֹר רֵישִׁיתֶהוֹן דִּיתְנוּן
קָדָם יְיָ לְךָ יִהְיֶה תְּנוּנֹן:

רֵאשִׁיתֶם – הִיא תְּרוּמַה גְּדוּלָה.

בְּפוּרֵי כָּל־אֲשֶׁר בְּאַרְצְכֶם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לִי־הַנֶּה לְךָ
יִהְיֶה כָּל־טְהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֵנוּ:

בְּפוּרֵי כָּל דְּבָאֲרַעְהוֹן דִּיתְנוּן קָדָם יְיָ דִּילְךָ יִהִי כָּל
דִּידְפֵי בְּבֵיתְךָ יִיכְלֵנִיה:

כָּל־חֶמֶר בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה:

כָּל חֶמֶר בְּיִשְׂרָאֵל דִּילְךָ יִהִי:

כָּל־פֶּטֶר וְרֶחֶם לְכָל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לִי־הַנֶּה
בְּאֲדָם וּבְבַהֲמָה יִהְיֶה־לְךָ אֵךְ | פְּדָה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר
הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה:

כָּל פֶּתַח וּלְדָא לְכָל בְּשָׂרָא דִּיקְרַבּוּן קָדָם יְיָ בְּאֲנָשָׁא
וּבְבַעֲיָרָא יִהִי לְךָ בְּרַם מִפְּרֶק תִּפְרוּק יֵת בּוּכְרָא דְאֲנָשָׁא
וְיֵת בּוּכְרָא דְבַעֲיָרָא מִסְּאָבָא תִּפְרוּק:

וּפְדוּיוֹ מִבְּכוֹר־תְּדֵשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְפְּךָ כֶּסֶף חֲמִשָּׁת
שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים גֵּרָה הוּא:

וּפּוּרְקַנְיָה מִבְּר יִרְחָא תִּפְרוּק בְּפוּרְסַנְיָה כֶּסֶף חֲמִישׁ
סְלַעִין בְּסַלְעֵי קוּדְשָׁא עֲשָׂרִין מְעִין הוּא:

אֵךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אֹו־בְכוֹר פֶּשֶׁב אֹו־בְכוֹר עֵז לֹא תִּפְדֶּה
קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרַק עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־חֶלְבָּם
תִּקְטִיר אִשָּׁה לְרִיחַ גִּיחַח לִי־הַנֶּה:

בְּרַם בּוּכְרָא דְתוֹרָא אֹו בּוּכְרָא דְאֲמָרָא אֹו בּוּכְרָא דְעֵזָא
לֹא תִּפְרוּק קוּדְשָׁא אֲנוּן יֵת דְמַהוֹן תִּזְרוּק עַל מִדְּבַחָא
וְיֵת תִּרְבְּהוֹן תִּסִּיק קוּרְבַן לְאֲתַקְבְּלָא בְּרַעֲוָא קָדָם יְיָ:

וּבְשָׂרָם יִהְיֶה־לְךָ כַּחַזֶּה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לְךָ
יִהְיֶה:

וּבְשָׂרֵהוֹן יִהִי לְךָ כַּחַזֶּה דְאֲרָמוֹתָא וּכְשָׂקָא דְיִמִּינָא
דִּילְךָ יִהִי:

כַּחַזֶּה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין – שֶׁל שְׁלָמִים, שְׁנַאֲכָלִים לַכַּהֲנִים, לְנִשְׁיָהֶם וּלְבִנְיָהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם, לְשָׁנֵי יָמִים וּלְיֵלֶה אַחַד; אֵךְ הַבְּכוֹר נֹאכֵל לְשָׁנֵי
יָמִים וּלְיֵלֶה אַחַד. לְךָ יִהְיֶה – בָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמַד: וְהוֹסִיף לְךָ הַכָּתוּב הַנֶּה אַחֲרַת, שְׁלֹא תֹאמַר: כַּחַזֶּה וְשׁוֹק שֶׁל תּוֹדָה, שְׂאִינוּ נֹאכֵל אֶלָּא
לְיוֹם וּלְיֵלֶה.

כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּגֵי יִשְׂרָאֵל לִי־
הַנֶּה נִתְּתִי לְךָ וּלְבִגְיֶיךָ וּלְבִנְיֶיךָ אֶתְּךָ לְחֶק־עוֹלָם
בְּרִית מְלַח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְיָ־הַנֶּה לְךָ וּלְזַרְעֶךָ אֶתְּךָ:

כָּל אֶפְרָשֹׁת קוּדְשִׁיא דִּיפְרָשׁוּן בְּגֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם יְיָ
יִהְיֶה בְּבֵית לְךָ וּלְבִנְיֶיךָ עִמָּךְ לְקִיָּם עָלֶם קִיָּם מְלַח
עֲלֵמָא הִיא קָדָם יְיָ לְךָ וּלְבִנְיֶיךָ עִמָּךְ:

כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים – מִחֲבַתָּה שֶׁל פְּרִשָׁה זוֹ, כִּלְלָה בַתְּחִלָּה וּכְלָלָה בְּסוּף, וּפְרַט בְּאֲמֻצָּע. בְּרִית מְלַח עוֹלָם – כֶּרֶת בְּרִית עִם אֲהֶרֹן בְּדַבַּר
הַכָּרִיא וּמִתְקַיֵּם וּמִכָּרִיא אֶת אַחֲרִים. בְּרִית מְלַח – כַּבְּרִית הַכְּרוּתָה לְמַלַּח, שְׂאִינוּ מְסַרִּים לְעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר יְיָ־הַנֶּה אֶל־אֲהֶרֹן בְּאַרְצְכֶם לֹא תִחַלַּק וְחֶלֶק לֹא־
יִהְיֶה לְךָ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלְקֶךָ וְנִחַלְתֶּךָ בְּתוֹךְ בְּגֵי
יִשְׂרָאֵל:

וַאֲמַר יְיָ לְאֲהֶרֹן בְּאַרְעֵהוֹן לֹא תִחַסִּין וְחוֹלֵק לֹא יִהִי לְךָ
בִּיגִיֵהוֹן מִתְּנוּן דִּיהִבִּית לְךָ אֲנִין חוֹלְקֶךָ וְאֲתַסְנְתֶךָ בְּגוֹ
בְּגֵי יִשְׂרָאֵל:

וְחֶלֶק לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּתוֹכָם – אֵךְ בַּבְּנָה.

שְׁבִיעִי

וּלְבִגְיֵי לְוִי הִגַּה נִתְּתִי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנִחַלָּה חֶלְךָ
עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר־הֵם עֲבָדִים אֶת־עֲבַדְתָּ אֲהֶל מוֹעֵד:

וּלְבִגְיֵי לְוִי הָא יִהְיֶה כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְאֲחֻסָּנָא
חֶלְךָ פּוֹלְחַנְהוֹן דְּאֲנוּן פְּלַחִין יֵת פּוֹלְחַן מִשְׁכַּן זְמַנָּא:

וְלֹא־יִקְרָבוּ עוֹד בְּגֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֲהֶל מוֹעֵד לְשֹׂאת
חַטָּא לְמוֹת:

וְלֹא יִקְרַבּוּ עוֹד בְּגֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא לְקַבְּלָא
חוּבָא לְמִמַּת:

פְּרִשַׁת הַמַּעֲשֵׂר

וְעַבַד הַלֹּוִי הוּא אֶת־עַבְדַּת אֱהָל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ
עֲוֹנֵם תַּקַּת עוֹלָם לְדַרְתֵיכֶם וּבַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא
יִנְחָלוּ בַחֲלָה:
וְהֵם – הַלֹּוִים, יִשְׂאוּ עֲוֹנֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁעָלֵיהֶם לְהַזְהִיר הַזְּרִים מִגְּשֵׁת אֲלֵיהֶם.

כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לִי־הַנֹּהַ
תְּרוּמָה נִתְּתִי לַלֹּוִים לַנְּחֻלָּה עַל־כֵּן אֶמְרָתִי לָהֶם
בַּתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ בַחֲלָה:
אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה – הַכְּתוּב קָרָא תְּרוּמָה, עַד שִׁיפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר.

וַיִּדְבֹר יְיָ־הוֹה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמַלְלִל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

וְאַל־הַלֹּוִים תִּדְבַר וְאֶמְרַת אֱלֹהִים כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נִתְּתִי לָכֶם מֵאֵתֶם בְּנַחֲלַתְכֶם
וּבְהַרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ־הוֹה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:
וְעַם לִינְאִי תַמְלִיל וְתִימַר לַהוֹן אַרְי תִּסְבּוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יֵת מַעֲשֵׂרָא דִי־הַבֵּית לְכוּן מְזֻהוֹן בְּאַחְסָנְתְּכוֹן וְתַפְרָשׁוֹן
מִנְיָה אַפְרָשׁוֹתָא קָדָם יְיָ מַעֲשֵׂרָא מִן מַעֲשֵׂרָא:

וַיִּתְחַשְׁבּוּ לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגוּן מִן־הַגֶּרֶן וּכְמִלְאָה מִן־
הַיָּקֵב:
וְיִתְחַשְׁבוּ לְכוּן אַפְרָשׁוֹתְכוֹן כַּעֲבוּרָא מִן אַדְרָא
וּכְמִלְאָתָא מִן מַעֲצָרְתָא:

וַיִּתְחַשְׁבוּ לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגוּן מִן הַגֶּרֶן – תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁלָכֶם אֲסוּרָה לְזָרִים וְלִטְמֵאִים, וְסִיבִין עָלֶיהָ מִיָּתָה וְחִמְשׁ, כַּתְּרוּמָה גְדוּלָה, שְׁנִקְרָאת
'רֵאשִׁית דָּגוּן מִן הַגֶּרֶן'. וּכְמִלְאָה מִן הַיָּקֵב – כַּתְּרוּמַת תִּירוּשׁ וַיִּצְהַר הַנְּטֻלָּת מִן הַיָּקֵבִים. מִלְאָה – לְשׁוֹן בְּשׁוּל תְּבוּאָה שְׁנַתְּמִלְאָת. יָקֵב – הוּא
הַבּוֹר שְׁלִפְנֵי הַגֶּת, שֶׁהֵינּוּ יוֹרֵד לְתוֹכוֹ. וְכָל לְשׁוֹן 'יָקֵב' – חֲפִירַת קֶרְקַע הוּא; וְכוּ: "יָקֵבֵי הַמֶּלֶךְ" – הוּא גַם אוֹקֵינּוֹס, חֲפִירָה שְׁחָפַר מִלְּכוֹ שֶׁל עוֹלָם.

כֵּן תִּרְיָמוּ גַם־אֲתֶם תְּרוּמַת יְיָ־הוֹה מִכָּל מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם
אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־
תְּרוּמַת יְיָ־הוֹה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:
כֵּן תִּרְיָמוּ גַם אֲתֶם – כְּמוֹ שִׁישְׂרָאֵל מְרִימִים מִגֶּרְנָם וּמִיָּקֵבֵיהֶם, תִּרְיָמוּ גַם אֲתֶם מִמַּעֲשֵׂר שְׁלָכֶם, כִּי הוּא נִחְלַתְכֶם.

מִכָּל מִתְּנַתֵּיכֶם תִּרְיָמוּ אֶת כָּל־תְּרוּמַת יְיָ־הוֹה מִכָּל־
חֶלְבֹו אֶת־מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ:
מִכָּל מִתְּנַתֵּיכֶם תִּרְיָמוּ אֶת כָּל־תְּרוּמַת יְיָ־הוֹה מִכָּל־
שׁוֹפְרִיָה יֵת קוֹדֶשִׁיָה מִנְיָה:

מִכָּל מִתְּנַתֵּיכֶם תִּרְיָמוּ אֶת כָּל תְּרוּמַת ה' – בַּתְּרוּמָה גְדוּלָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר; שְׂאֵם הַקֳּדִים לֹוִי אֵת הַפֶּהן בְּפָרִי, וְקַבֵּל מַעֲשֵׂרוֹתֶיךָ קָדָם שְׂיִטֵּל כֹּהֵן
תְּרוּמָה גְדוּלָה מִן הַפָּרִי, צָרִיף לְהַפְרִישׁ הַלֹּוִי מִן הַמַּעֲשֵׂר תַחֲלָה – אֶחָד מִחֲמִשִּׁים, לְתְּרוּמָה גְדוּלָה, וְיִחָזֵר וְיַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר.

וְאֶמְרַת אֱלֹהִים בְּהַרְיָמְכֶם אֶת־חֶלְבֹו מִמֶּנּוּ וַיִּתְחַשְׁבוּ
לַלֹּוִים כַּתְּבוּאָת גֶּרֶן וּכְתְבוּאָת יָקֵב:
וְיִתְחַשְׁבוּ לַהוֹן בְּאַפְרָשׁוֹתְכוֹן יֵת שׁוֹפְרִיָה מִנְיָה וְיִתְחַשְׁבוּ
לְלִינְאִי כַעֲלֵלַת אַדְרָא וּכַעֲלֵלַת מַעֲצָרְתָא:

בְּהַרְיָמְכֶם אֶת חֶלְבֹו מִמֶּנּוּ – לְאַחַר שֶׁתִּרְיָמוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִמֶּנּוּ, וַיִּתְחַשְׁבוּ מִמֶּנּוּ לְלֹוִים חֶלִין גְּמוּרִין, כַּתְּבוּאָת גֶּרֶן לְיִשְׂרָאֵל. שְׂלֵא תֵאמַר:
הוּאִיל וּקְרָאָו הַכְּתוּב תְּרוּמָה, שְׁנֵאמַר: "כִּי אֵת מַעֲשֵׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה", יְכוּל יֵהָא כְּלוֹ אֲסוּרָ? תַלְמוּד לֹוֹמַר: "וַיִּתְחַשְׁבוּ לַלֹּוִים
כַּתְּבוּאָת גֶּרֶן"; מַה שֶׁל יִשְׂרָאֵל חֶלִין, אַף שֶׁל לֹוִי חֶלִין.

וְאֶכְלַתֶּם אֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֲתֶם וּבֵיתְכֶם כִּי־שִׁכַר
הוּא לָכֶם חֶלֶף עַבְדַּתְכֶם בְּאֱהָל מוֹעֵד:
וְיִתְחַשְׁבוּ לַהוֹן בְּכָל אֲתֶם וּבֵיתְכֶם כִּי־שִׁכַר
הוּא לָכֶם חֶלֶף פּוֹלְחָנְכוֹן בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא:

בְּכָל מְקוֹם – אֶפְלוּ בְּבֵית הַקְּבֻרוֹת.

וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלֶיךָ חֶטְא בְּהַרְיָמְכֶם אֶת־חֶלְבֹו מִמֶּנּוּ
וְאֶת־קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלָלוּ וְלֹא תִמּוּתוּ:
וְלֹא תִשְׂאוּ עָלֶיךָ חֶטְא וְגוּמַר – הָא אִם לֹא תִרְיָמוּ, תִּשְׂאוּ חֶטְא. וְלֹא תִמּוּתוּ – הָא אִם תַּחֲלָלוּ, תִּמּוּתוּ.

וְלֹא תִשְׂאוּ עָלֶיךָ חֶטְא וְגוּמַר – הָא אִם לֹא תִרְיָמוּ, תִּשְׂאוּ חֶטְא. וְלֹא תִמּוּתוּ – הָא אִם תַּחֲלָלוּ, תִּמּוּתוּ.

גב עוררי עוררי לבשתי עזר ציון לבשתי | בגדי תפארתך ירושלם עיר הקדש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא: והתנערי מעפר קומי שבי ירושלם התפתחיל מוסרי צוארך שביה בת ציון: כי כה אמר י-הוה חנם נמפרתם ולא בכסף תגאלו: כי כה אמר א-דני י-הוה מצרים ירד עמי בראשנה לגור שם ואשור באפס עשקו: והעתה מה לי פה נאם י-הוה פי לקח עמי חנם משלו והילילו נאם י-הוה ותמיד פלתיום שמי מנאץ: לכן ידע עמי שמי לכן ביום ההוא כי אני הוא המדבר הנני: ומה נאוו עליההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך א-להיך: קול צפיה נשאו קול יחדו ורגנו כי עין בעין יראו בשוב י-הוה ציון: פצחו רגנו יחדו חרבות ירושלם פי נחם י-הוה עמו גאל ירושלם: תשף י-הוה את זרוע קדשו לעיני פלתיגוים וראו פלתיאפסי ארץ את ישועת א-להינו: סורו סורו צאו משם טמא אלתיגעו צאו מתוכה הברו נשאי פלי י-הוה: כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו פי הלך לפניכם י-הוה ומאספכם א-להי ישראל: הנה ישפיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד: פאשר שממו עליך רבים פן משחת מאיש מראהו ותארו מבני אדם: כן יזה גוים רבים עליו יקפצו מלכים פיהם פי אשר לא ספר להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו:

נג מי האמין לשמעתנו וזרוע י-הוה עלי מי נגלתה: וילעל פיו נק לפניו וכשרש מארץ ציה לא תאר לו ולא הדר ונראהו ולא מראה ונחמדו: נבזה וחדל אישים איש מכאבות וידוע חלי וכמסתר פנים מלנו נבזה ולא חשבנהו: אכן חללנו הוא נשא ומכאבנו סבלם ואנחנו חשבנהו נגוע מכה א-להים ומענה: והוא מחלל מפשענו מדכא מעונתנו מוסר שלומנו עליו ובחברתו נרפאלנו: פלנו פצאן תעינו איש לדרפו פגינו וי-הוה הפגיע בו את עון פלנו: נגש והוא נענה ולא יפתח פיו פשה לטבח יובל וכרחל לפני גזייה נאלמה ולא יפתח פיו: מעצור

וממשפט לקח ואת דורו מי ישוחח כי נגזר מארץ חלים מפשע עמי נגע למו: וניתן את רשעים קברו ואת עשיר במתיו על לא חמס עשה ולא מרמה בפיו: וי-הוה חפץ דפאו החלי אם תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים ותפץ י-הוה ביננו יצלה: מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים ועונתם הוא יסבל: לכן את לקלו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פשעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפשעים נפגיע:

נד רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצחלי לא חלה פי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר י-הוה: התיבי | מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אלתישכי האריכל מיתריך ויתדתיך חזקי: פי ימין ושמאל תפראי וזרעך גוים יירש וערים נשמות יושיבו: אלתייראלי פי לא תבושי ואלתיפלמי פי לא תתפירי פי בשת עלומיך תשפחי ותרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד: פי בעליך עשיך י-הוה צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל א-להי כל הארץ יקרא: פי כאשה עזובה ועצובת רוח קראך י-הוה ואשת נעורים פי תמאס אמר א-להיך: ברגע קטן עזבתך וברחמים גדלים אקבצך: בשצף קצף הסתרת פי רגע מלך ובחסד עולם רחמתך אמר גאלך י-הוה: פי מי נח זאת לי אשר נשפעת מעבר מי נח עוד עליהארץ פן נשפעת מקצף עליך ומאערך: פי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימושו וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך י-הוה: עניה סערה לא נחמה הנה אנכי מרביץ בפור אבניך ויסדתך בספירם: ושמתי פדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ: וכל בניך למודי י-הוה ורב שלום בניך: בצדקה תפונני רחמי מעשק פי לא תיראי וממתה פי לא תקרב אליך: כן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול: הנה אנכי בראתי חרש נפת באש פתם ומוציא כלי למעשהו ואנכי בראתי משחית לחבל: פל

פְּלִי יוֹצֵר עֲלֵיךָ לֹא יִצְלַח וְכֹל־לְשׁוֹן תְּקוּם־אִתָּךְ
לְמִשְׁפַּט תְּרַשְׁיַעִי זֹאת נִחְלַת עַבְדֵי יְיָ הִנֵּה וְצַדִּיקְתֶּם
מֵאֵתִי נְאֻם־יְיָ הִנֵּה:

נָה «הוּי כֹל־צִמָּא לְכוּ לְמַיִם וְאֲשֶׁר אֵינֶן־לוֹ כֶּסֶף
לְכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא־כֶסֶף וּבְלוֹא
מִחִיר גֵּיז וְחֶלֶב: לְמָה תִשְׁקְלוּ־כֶסֶף בְּלוֹא־לֶחֶם
וַיִּגִיעַכֶּם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה שָׁמְעוּ שָׁמְעוּ אֵלֵי וְאִכְלוּ־
טוֹב וְתִתְעַנֵּג בְּדָשָׁן נִפְשְׁכֶם: הִטּוּ אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי
שָׁמְעוּ וְתִחִי נִפְשְׁכֶם וְאִכְרַתְהוּ לְכֶם בְּרִית עוֹלָם
חֲסִדֵי דָוִד הַנְּאֻמָּנִים: הֵן עַד לְאוֹמִים נִתְּמוּ נְגִיד
וּמִצְוֹה לְאֻמִּים: הֵן גּוֹי לֹא־תִדַע תִּקְרָא וְגוֹי לֹא־
יִדְעוּךָ אֲלֵיךָ יִרְוּצוּ לְמַעַן י־הִנֵּה אֶ־לִיךָ וְלִקְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל כִּי פִאֲרֶךְ: יִדְרָשׁוּ יְיָ הִנֵּה בְּהַמְצִאוֹ קִרְאֵהוּ
בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב: יִעֲזֹב רִשְׁעוֹ דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן
מִחֲשַׁבְתּוֹ וַיֵּשֶׁב אֶל־יְיָ הִנֵּה וַיִּרְחַמְהוּ וְאֶל־
אֶ־לֵהֲיִנוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: כִּי לֹא מִחֲשַׁבּוֹתַי
מִחֲשַׁבּוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נְאֻם יְיָ הִנֵּה: כִּי־
גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דַרְכֵי מִדְרָכֵיכֶם
וּמִחֲשַׁבְתֵי מִמִּחֲשַׁבְתֵיכֶם: כִּי פִאֲשֶׁר יִרְדֵּ הַגֶּשֶׁם
וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְהָ לֹא יָשׁוּב כִּי אִם־הִרְוָה
אֶת־הָאָרֶץ וְהוֹלִיכָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לְזֶרַע
וְלֶחֶם לְאֹכֵל: כֵּן יִהְיֶה דְבָרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא־
יָשׁוּב אֵלַי רִיק כִּי אִם־עָשָׂה אֶת־אֲשֶׁר חָפְצָתִי
וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּיו: כִּי־בְשִׁמְחָה תִצְאוּ
וּבְשָׁלוֹם תּוּבְלוּן הַתְּרִים וְהַגְּבֻעוֹת יִפְצְחוּ לְפָנֵיכֶם
רָגָה וְכֹל־עֲצֵי הַשָּׁדָה יִמְחֹאוּ־כָף: תַּחַת הַנִּעְצָוִץ
יַעֲלֶה בְרוֹשׁ וְתַחַת הַסַּרְפֵד יַעֲלֶה הַדָּס וְהִנֵּה
לִי־הִנֵּה לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִפָּרֵת:

נָה אָמַר יְיָ הִנֵּה שָׁמְרוּ מִשְׁפַּט וַעֲשׂוּ צַדִּיקָה כִּי־
קָרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לְבוֹא וְצַדִּיקְתִּי לְהַגְלוֹת: אֲשֶׁר־
אֲנוֹשׁ יַעֲשֶׂה־זֹאת וּבֶן־אָדָם יִחְזִיק בָּהּ שֹׁמֵר שַׁבָּת
מִחֲלָלוֹ וְשֹׁמֵר יָדוֹ מִעֲשׂוֹת כֹּל־רָע: וְאֶל־יִיאָמַר
כֹּן־הַנִּזְכָּר הַנִּגְלוֹה אֶל־יְיָ הִנֵּה לְאֹמֵר הַבְּדִיל יְבַדִּילְנִי
יְיָ הִנֵּה מֵעַל עַמּוֹ וְאֶל־יִיאָמַר הַסְרִיס הֵן אֲנִי עֵץ
יָבֵשׁ: כִּי־כֹה אָמַר יְיָ הִנֵּה לְסַרְיִסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ
אֶת־שַׁבָּתוֹתַי וּבְחָרוּ בְּאֲשֶׁר חָפְצָתִי וּמִחְזִיקִים
בְּבְרִיתִי: וְנִתְּמִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֻמּוֹתַי יָד וְשֵׁם

טוֹב מִבְּנִים וּמִבְּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתְּנוּ־לוֹ אֲשֶׁר לֹא
יִפָּרֵת: וּבְנֵי הַנִּזְכָּר הַנִּגְלוֹים עֲלֵי־הִנֵּה לְשָׁרְתוֹ
וְלֹא־הִבָּה אֶת־שֵׁם יְיָ הִנֵּה לְהִיּוֹת לוֹ לְעַבְדִים כֹּל־
שֹׁמֵר שַׁבָּת מִחֲלָלוֹ וּמִחְזִיקִים בְּבְרִיתִי:
וְהִבִּיאֹתִים אֶל־הָר קִדְשֵׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית
תְּפִלְתִּי עוֹלְתֵיהֶם וּזְבַחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל־מִזְבְּחִי כִּי
בֵיתִי בֵית־תְּפִלָּה יִקְרָא לְכֹל־הָעַמִּים: נְאֻם א־דָּנִי
יְיָ הִנֵּה מִקְבִּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְבֹּץ עָלָיו
לְנִקְבְּצָיו: כֹּל חִיתוֹ שָׂדֵי אֲתִיו לְאָכֵל כֹּל־חִיתוֹ
בִּיעֵר: כֹּפוֹ עוֹרִים כֹּלֵם לֹא יִדְעוּ כֹלֵם כֹּלֵם
אֲלֻמִּים לֹא יוּכְלוּ לְנַבַּח הַזִּים שְׂכָכִים אֲהַבִּי לְגוֹם:
וְהַכֹּלֵם עֲזִי־נִפְשׁ לֹא יִדְעוּ שְׂבַעָה וְהִמָּה רַעִים
לֹא יִדְעוּ הַבֵּין כֹּלֵם לְזַרְכֶם פָּנוּ אִישׁ לְבַצְעוֹ
מִקְצָהוּ: אֲתִיו אֶקְחֶה־גֵיז וְנִסְבַּאָה שֶׁכַר וְהִנֵּה
כְּזֶה יוֹם מִחֵר גָּדוֹל יִתֵּר מֵאֵד:

נָה «הַצַּדִּיק אָבָד וְאִין אִישׁ שֵׁם עַל־לֵב וְאֲנָשִׁי
חֲסִד נְאֻסְפִים בְּאִין מִבֵּין כִּי־מִפְנֵי הָרָעָה נְאֻסְפָה
הַצַּדִּיק: יָבֹא שָׁלוֹם וְנוֹחוֹ עַל־מִשְׁכַּבְתֶּם תִּלְךְ
נִכְחוּ: וְאַתֶּם קִרְבוּ־הִנֵּה בְּנֵי עֲנָנָה זָרַע מִנְּאֻף
וְתִזְנָה: עַל־מִלִּ תִתְעַנְּגוּ עַל־מִי תִרְחִיבוּ כֹה
תִאָרִיכוּ לְשׁוֹן הִלּוֹא־אַתֶּם יִלְדֵי־פֶשַׁע זָרַע שֶׁקֶר:
הַתְּנַחֲמִים בְּאֵלִים תַּחַת כֹּל־עֵץ רַעְנָן שִׁחְטִי
הַיִּלְדִים בְּנִחְלִים תַּחַת סַעֲפֵי הַסְּלַעִים: בְּחִלְקֵי־
גַחַל חִלְקֶךָ הֵם הֵם גּוֹרְלֶךָ גַם־לָהֶם שִׁפְכַתְּ נִסְךְ
הַעֲלִית מִנְחָה הַעֲלֵ אֶלֶה אֲנַחֶם: עַל־הַר־גְּבִיָה וְנִשְׂא
שִׁמָּת מִשְׁכַּבְךָ גַם־שֵׁם עָלִית לְזַבַּח זָבַח: וְאַחַר
הַדְּלַת וְהַמְזוּזָה שִׁמָּת זָכְרוּנָךְ כִּי מֵאֵתִי גָלִית
וְתַעֲלִי הִרְחַבְתָּ מִשְׁכַּבְךָ וְתִכְרַת־לְךָ מֵהֶם אֲהַבַּתְּ
מִשְׁכַּבְּכֶם יָד חֲזִית: וְתִשְׁרִי לְמַלְךְ בְּשִׁמּוֹן וְתִרְבִּי
רִקְחֶיךָ וְתִשְׁלַחֲתִי צִרְיֶךָ עַד־מִרְחֶק וְתִשְׁפִּילִי עַד־
שָׂאוֹל: בְּרַב דַּרְכְּךָ יִגְעַת לֹא אִמְרַת נֹאֲשׁ חִית יָדְךָ
מִצְּאֵת עַל־כֵּן לֹא חָלִית: וְאַת־מִי דָאֲגַת וְתִירְאֵל
כִּי תִכְזָּבִי וְאוֹתִי לֹא נִכְרַת לֹא־שִׁמָּת עַל־לִבְךָ הִלֹּא
אֲנִי מִחֲשָׂה וּמַעֲלָם וְאוֹתִי לֹא תִירְאֵי: אֲנִי אֲגִיד
צַדִּיקְתְּךָ וְאַת־מַעֲשֶׂיךָ וְלֹא יוֹעִילוּךָ: בְּזַעֲרֶךָ
יִצִּילְךָ קְבוּצֶיךָ וְאַת־כֹּלֵם יִשְׂא־רוּחַ יִקַּח־הֶבֶל
וְהַחוּסָה בִּלִּי יִנְחַל־אָרֶץ וַיִּירַשׁ הַר־קִדְשֵׁי: וְאַמְרַ
סְלוּ־סְלוּ פְנוּ־דָרְךָ הַרְיִמוּ מִכְּשׁוֹל מִדָּרְךָ עַמִּי: כִּי

כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשפון ואת דפא ושפל רות להתיות רות שפלים ולהתיות לב גדפאים: כפי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף פי רות מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי: בעון בצעו קצפתי ואפהו הסתר ואקצה וילך שובב בדרך לבו: ודרגיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמים לו ולאבליו: בורא גיב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר י-הוה ורפאתיו: והרשעים פנים נגרש פי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט: אין שלום אמר א-להי לרשעים:

נח קרא בגרון אל-תחשוך פשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם: וואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי אשר צדקה עשה ומשפט א-להיו לא עזב ישאלוני משפטי צדק קרבת א-להים יחפצון: למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע הן ביום צמכם תמצאו חפץ וכל-עצביכם תנגשו: הן לריב ומצה תצומו ולהכות באגרף רשע לא-תצומו כיום להשמיע במרום קולכם: הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכה פאגמון ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא-צום יום רצון לי-הוה: הלוא זה צום אבחרהו פתח חרצבות רשע החר אגדות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל-מוטה תנתקו: הלוא פרס לרעב לחמה ועניים מרוזים תביא בית פי-תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם: אז יבקע פשחל אורך וארכתה מהרה תצמח והלך לפניך צדקה כבוד י-הוה יאספך: אז תקרא וי-הוה יענה תשוע ויאמר הנני אמ-תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר-און: ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע וזרח בחשך אורך ואפלתך בצהררים: ונתח י-הוה תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתך יחליץ והיית פגון רזה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו: ובגו ממך חרבות עולם מוסדי דור-ודור תקומם וקרא לה גדר פריץ משבב נתיבות לשבת: אם-תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש

י-הוה מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: אז תתענג עלי-הוה והרכבתך על-במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך פי פי י-הוה דבר:

נט הן לא-קצרה יד-י-הוה מהושיע ולא-כבדה אצנו משמוע: פי אם-עונתיכם היו מבדלים בינכם לבין א-להיכם ותטאותיכם הסתירו פנים מכם משמוע: פי כפיכם נגאלו בדם ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו-שקר לשונכם עולה תהגה: אין-קרא בצדק ואין נשפט באמונה בטות על-תהו ודבר-שוא הרו עמל והוליד און: ביצי צפעונו בקעו וקורי עפביש יארגו האכל מביציהם ימות והזורה תבקע אפעה: קוריהם לא-יהיו לבגד ולא יתפסו במעשיהם מעשיהם מעשי-און ופעל חמס בכפיהם: רגליהם לרע ירצו וימהרו לשפך דם נקי מחשבתיהם מחשבות און שד ושבר במסלותם: דרך שלום לא ידעו ואין משפט במעגלותם נתיבותיהם עקשו להם כל דרך בה לא ידע שלום: על-פן רחק משפט ממונו ולא תשיגנו צדקה נקנה לאור והנה-חשוך לנגהות באפלות נהלך: נגששה בעורים קיר וכאין עינים נגששה פשלנו בצהררים פגשף באשמיים פמתים: ונהמה כדבים פלנו וכיונים הגה נהגה נקנה למשפט ואין לישועה רחקה ממנו: פי רבו פשעינו נגדך ותטאותינו ענתה בנו פי פשעינו אתנו ועונתינו ידענום: פשע וכחש בי-הוה ונסוג מאחר א-להינו דבר-עשק וסרה הרו והגו מלב דברי-שקר: והסג אחר משפט וצדקה מרחוק תעמד פי-כשלה ברחוב אמת ונכחה לא-תוכל לבוא: ונתהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל וירא י-הוה וירע בעיניו פי-אין משפט: וירא פי-אין איש וישתומם פי אין מפגיע ותושע-לו זרעו וצדקתו היא סמכתהו: וילבש צדקה פשרון וכובע ישועה בראשו וילבש בגדי נקם תלבשת ויעט כמעיל קנאה: כפעל גמלות פעל ישלם חמה לצריו גמול לאיביו לאיים גמול ישלם: ויראו ממערב את-שם

י-הוה וממזרח-שמש את-כבודו פי-יבוא כנהר צר רוח י-הוה נססה בו: ויבא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם י-הוה: ונאני זאת בריתי אותם אמר י-הוה רוחי אשר עליך ודברי אשר-שמתי בפיה לא-ימושו מפיה ומפי זרע ומפי זרע אמר י-הוה מעתה ועד-עולם:

ס קומי אורי פי בא אורך וכבוד י-הוה עליך זרח: כפי-הנה החושך וכסה-ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח י-הוה וכבודו עליך יראה: והלכו גוים לאורך ומלכים לנהה זרחך: שאי-סביב עיניך וראי פלם נקבצו באו-לך בניך מרחוק יבאו ובנותיך על-צד תאמנה: אז תראי ונתרת ופתד ורחב לבבך כפי-יהפך עליך המון ים תיל גוים יבאו לך: ושפעת גמלים תכסך בכרי מדין ועיפה פלם משבא יבאו זקב ולבונה ישאו ותהלת י-הוה יבשרו: פל-צאן קדר נקבצו לך אילי נביות ישראל ויגלו על-רצון מזבחי ובית תפארתתי אפאר: מי-אלה פעב תעופינה וכיונים אל-ארבתיהם: כפי-לי ו איים יקוי ואניות תרשיש בראשנה להביא בניך מרחוק פספם וזהבם אתם לשם י-הוה א-להיך ולקדוש ישראל פי פאךך: ויבנו בני-נכר חמתיך ומלכיהם ישראל ויגלו פי בקצפי הפיתך וברצוני רתמתיך: ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה לא יסגרו להביא אליך תיל גוים ומלכיהם נהוגים: כפי-הגוי והממלכה אשר לא-יעבדוך יאבדו והגוים חרב יחרבו: כבוד הלבנון אליך יבוא ברוש תדקר ותאשור יחדו לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי אכבד: והלכו אליך שחות בני מעוניך והשתחוו על-פפות רגליך פל-מנאציך וקראו לך עיר י-הוה ציון קדוש ישראל: תחת היותך עזובה ושנואה ואין עובר ושמתיך לגאון עולם משוש דור ודור: וינקת חלב גוים ושד מלכים תינקי ונדעת פי אני י-הוה מושיעך וגאלך אביר יעקב: תחת הנחשת אביא זקב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל ושמתי פקדתיך שלום ונגשיך צדקה: לא-ישמע עוד חמס בארצך שד ושבר בגבולך וקראת ישועה

חומתיך ושעריך תהלה: לא-יהיה-לך עוד השמש לאור יומם ולנהה הירח לא-יאיר לך והיה-לך י-הוה לאור עולם וא-להיך לתפארתך: לא-יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף פי י-הוה יהיה-לך לאור עולם ושלמו ימי אבליך: ונעמך פלם צדיקים לעולם יירשו ארץ גצר מטעי מעשה ידי להתפאר: כהקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני י-הוה בעתה אחישנה:

סא רוח א-דני י-הוה עלי יען משח י-הוה אתי לבשר ענוים שלחני לתבש לנשברי-לב לקרא לשבויים דור ו לאסורים פקח-קות: לקרא שנת-רצון לי-הוה ויום נקם לא-להינו לנחם פל-אבלים: לשום א לבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר שמן ששון תחת אבל מעטה תהלה תחת רוח פקה וקרא להם אילי הצדק מטע י-הוה להתפאר: ויבנו חרבות עולם שממות ראשנים יקוממו וחדשו ערי חרב שממות דור ודור: ונעמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אפריכם וכרמיכם: ואתם פהני י-הוה תקראו משרתי א-להינו יאמר לכם תיל גוים תאכלו ובכבודם תתימרו: תחת בשתכם משנה וכלמה ירנו חלקם לכן בארצם משנה יירשו שמחת עולם תהנה להם: כפי אני י-הוה אהב משפט שגא גזל בעולה ונתתי פעלתם באמת וברית עולם אכרות להם: ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים פל-ראיהם ופירוים פי הם זרע ברך י-הוה: שוש אשיש בי-הוה תגל נפשי בא-להי פי הלבישני בגדי-ישע מעיל צדקה יעטני פחתו יכהן פאר וכפלה תעדה כליה: כפי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח פן א-דני י-הוה יצמיח צדקה ותהלה נגד פל-הגוים:

סב למען ציון לא אחשה ולמען ירושלם לא אשקוט עד-יצא כנהה צדקה וישועתה פלפיד יבער: וראו גוים צדקה וכל-מלכים כבודך וקרא לך שם חדש אשר פי י-הוה יקבנו: והיית עטרת תפארת בני-הוה וצניף מלוכה בכף-א-להיך: לא-יאמר לך עוד עזובה ולא-רצף לא-יאמר עוד

שְׁמָמָה כִּי לֹךְ יִקְרָא חֲפָצֵי-בָהּ וְלֹאֲרָצֶךָ בְּעוֹלָה כִּי-
חַפֵּץ י-הוֹה בְּךָ וְאֲרָצֶךָ תִּבְעַל: כִּי-יִבְעַל בַּחֹר
בְּתוֹלָה יִבְעֹלוּךָ בְּגִיד וּמִשׁוֹשׁ חֶתָן עַל-כִּלְיָה יִשְׁיֵשׁ
עֲלֶיךָ א-לֵהֶיךָ: וְעַל-חֹמְתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְּקֻדָּתִי
שְׁמָרִים כָּל-הַיּוֹם וְכָל-הַלַּיְלָה תָּמִיד לֹא יִחַשׂוּ
הַמִּזְכָּרִים אֶת-י-הוֹה אֶל-דְּמִי לָכֶם: וְאֶל-תַּתְּנוּ
דָּמִי לֹו עַד-יִכּוֹנֵן וְעַד-יִשְׁיֵם אֶת-יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה
בְּאֶרֶץ: גִּשְׁבָּע י-הוֹה בִּימֵינוּ וּבְזִרְעֵנוּ אִם-אֲתוֹ
אֶת-דָּגְנֶךָ עוֹד מֵאֲכָל לֹאֲיִבֶיךָ וְאִם-יִשְׁתּוּ בְּגִי-נֹכַח
תִּירוּשָׁךָ אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ: כִּי מֵאֲסָפִיו יֵאכְלֶהוּ
וְהִלְלוּ אֶת-י-הוֹה וּמִקְבָּצָיו יִשְׁתַּהוּ בַחֲצָרוֹת
קְדָשֵׁי: עֲבְרוּ עֲבְרוּ בַשְּׁעָרִים פָּנוּ דָרָךְ הַעַם סְלוּ
סְלוּ הַמַּסְלָה סְקִלוּ מֵאֲבוֹן הָרִימוּ גַם עַל-הָעַמִּים:
הִנֵּה י-הוֹה הַשְּׁמִיעַ אֶל-קִצְהַ הָאֶרֶץ אִמְרוּ לְבַת-
צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה שָׁכְרוּ אֲתוֹ וּפָעֲלָתוּ
לְפָנָיו: וְיִקְרָאוּ לָהֶם עַם-הַקְּדֹשׁ גְּאוּלֵי י-הוֹה וְלֹךְ
יִקְרָא דְרוּשָׁה שִׁיר לֹא נִעְזְבָה:

סג «מִי-זֶה | בָּא מֵאֲדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה זֶה
הַדּוֹר בְּלִבּוֹשׁוֹ צִעָה בְּרַב פֶּחֹו אֲנִי מִדְּבַר בְּצַדְקָה
רַב לְהוֹשִׁיעַ: מִדְּוַע אָדָם לְלִבּוֹשָׁךָ וּבְגָדֶיךָ כְּדָרָךְ
בָּגַת: פּוֹרָה | דְּרַכְתִּי לְבִדֵי וּמַעֲמִים אֵין-אִישׁ אֲתִי
וְאֲדַרְכֶם בְּאִפִּי וְאֲרַמְסֶם בַּחֲמָתִי וְיִזוּ נִצַּחֶם עַל-
בְּגָדֵי וְכָל-מִלְּבוּשֵׁי אֲגָאֲלָתִי: כִּי יוֹם נִקֵּם בְּלִבִּי
וּשְׁנַת גְּאוּלֵי בָּאָה: וְאֵבִיט וְאֵין עֹזֵר וְאִשְׁתּוֹמֵם
וְאֵין סוֹמֵךְ וּתּוֹשֵׁע־לִי זְרַעִי וְחַמָּתִי הִיא סִמְכָתִנִּי:
וְאֵבֹס עַמִּים בְּאִפִּי וְאִשְׁפָּרֶם בַּחֲמָתִי וְאוֹרִיד
לְאֶרֶץ נִצַּחֶם: חֲסֹדֵי י-הוֹה אֲזַכִּיר תְּהִלָּת י-הוֹה
כָּעַל כָּל אֲשֶׁר-אֶמְלָנוּ י-הוֹה וּרְב־טוֹב לְבַיִת
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-אֶמְלֵם כְּרַחֲמָיו וְכִרַב חֲסֹדָיו: וַיֵּאמֶר
אֶד-עַמִּי הִמָּה בָּנִים לֹא יִשְׁקָרוּ וַיְהִי לָהֶם
לְמוֹשִׁיעַ: «בְּכָל-צָרָתָם | לֹו צָר וּמִלֶּאֶךְ פָּנָיו
הוֹשִׁיעֶם בְּאֵהֶבְתּוֹ וּבַחֲמִלָתּוֹ הוּא גְּאֵלָם וַיִּנְטָלָם
וַיִּנְשָׂאֵם כָּל-יָמֵי עוֹלָם: וְהִמָּה מָרוּ וְעַצְבוּ אֶת-
רוּחַ קְדָשׁוֹ וַיִּהְפֹּךְ לָהֶם לְאוֹיֵב הוּא גִלְתָּם-בָּם:
«וַיִּזְכֹּר יָמֵי-עוֹלָם מִשָּׁה עִמּוֹ אֵינָה | הַמַּעֲלָם מִיָּם
אֶת רַעִי צִאֲנוּ אֵינָה הַשָּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת-רוּחַ קְדָשׁוֹ:
«מוֹלִיךְ לִימִין מִשָּׁה זְרוּעַ תִּפְאָרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מִיָּם
מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לֹו שֵׁם עוֹלָם: «מוֹלִיכֶם בְּתַהֲמוֹת

כְּסוּס בַּמִּדְבָּר לֹא יִפְשְׁלוּ: «כִּבְהִמָּה בִּבְקִעָה תִרְד
רוּחַ י-הוֹה תְּנִיחָנוּ כִּן נִהְגַת עִמָּךְ לַעֲשׂוֹת לֹךְ שֵׁם
תִּפְאָרְתּוֹ: «הִבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאָה מִזְבֵּל קְדָשֶׁךָ
וְתִפְאָרְתֶךָ אֵינָה קִנְאָתֶךָ וּגְבוּרָתֶךָ הַמּוֹן מֵעֵיךָ
וְרַחֲמֶיךָ אֵלֵי הַתְּאֵפְקוּ: «כִּי-אֲתָה אֲבִינוּ כִּי
אֲבָרְהֶם לֹא יִדְעֵנוּ וַיִּשְׂרָאֵל לֹא יִפִּירְנוּ אֲתָה י-הוֹה
אֲבִינוּ גְּאֵלְנוּ מֵעוֹלָם שְׁמָךְ: «לָמָּה תִתְעַנוּ י-הוֹה
מִדְּרָכֶיךָ תִּקְשִׁיעַ לְבָנוּ מִיִּרְאָתֶךָ שׁוֹב לְמַעַן עֲבָדֶיךָ
שִׁבְטֵי נַחֲלָתֶךָ: «לְמַצְעָר יִרְשׁוּ עַם-קְדָשֶׁךָ צְרִינוּ
בוֹסְסוּ מִקְדָּשֶׁךָ: «הִלֵּינוּ מֵעוֹלָם לֹא-מִשְׁלָתָ בָּם
לֹא-נִקְרָא שְׁמָךְ עֲלֵיהֶם לֹו-קִרְעַת שְׁמַיִם יִרְדָּת
מִפְּנֵיךָ הָרִים נָזְלוּ:

סד «פְּקֻדַת אֵשׁ הַמַּסִּים מִיָּם תִּבְעָה-אֵשׁ לְהוֹדִיעַ
שְׁמָךְ לְצָרֶיךָ מִפְּנֵיךָ גוֹיִם יִרְגְּזוּ: «בַּעֲשׂוֹתֶךָ נוֹרְאוֹת
לֹא נִקְנָה יִרְדָּת מִפְּנֵיךָ הָרִים נָזְלוּ: «וּמֵעוֹלָם לֹא-
שְׁמַעוּ לֹא הֵאֲזִינוּ עֵין לֹא-רְאָתָה א-לֵהִים זוֹלָתֶךָ
יַעֲשֶׂה לְמַחֲפָה-לֹו: «פָּגַעַת אֶת-שֵׁשׁ וַעֲשֶׂה לְצַדֵּק
בְּדַרְכֶיךָ יִזְכָּרוּךְ הַי-אֲתָה קִצְפָת וְנַחֲטָא בָהֶם עוֹלָם
וְנוֹשָׁע: «וַיְהִי כַטְמָא פְּלָנוּ וּכְבִגְד עֲדִים כָּל-
צַדִּיקֵינוּ וְנִגְבַל כְּעֵלָה פְּלָנוּ וְעוֹנָנוּ כְּרוּחַ יִשְׁאָנוּ:
וְאֵין-קוֹרָא בְּשְׁמָךְ מִתְעוֹרָר לְהַתְּנִיק בְּךָ כִּי-
הַסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ מִמָּנוּ וּתְמוּגָנוּ בִּיד-עוֹנָנוּ: וְעַתָּה
י-הוֹה אֲבִינוּ אֲתָה אֲנַחְנוּ הַחֲמָר וְאֲתָה יִצְרָנוּ
וּמַעֲשֶׂה יָדֶךָ פְּלָנוּ: «אֶל-תִּקְצָף י-הוֹה עַד-מָאֵד
וְאֶל-לַעַד תִּזְכֹּר עוֹן הַן הַבְּטָגָא עִמָּךְ כְּלָנוּ: «עָרִי
קְדָשֶׁךָ הָיוּ מִדְּבַר צִיּוֹן מִדְּבַר הַלְּתָה יְרוּשָׁלַם
שְׁמָמָה: בַּיִת קְדָשְׁנוּ וְתִפְאָרְתְּנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךָ
אֲבֹתֵינוּ הִנֵּה לְשַׁרְפַת אֵשׁ וְכָל-מַחֲמֵדֵינוּ הִנֵּה
לְחַרְבָה: «הַעֲלֵ-אֵלֶּה תִתְאֵפֵק י-הוֹה תִּחַשָּׂה
וְתַעֲנֵנוּ עַד-מָאֵד:

סה «נִדְרָשְׁתִּי לְלוֹא שְׂאֵלוֹ נִמְצָאתִי לְלוֹא בְקִשְׁנִי
אִמְרַתִּי הִגִּנִי הִגִּנִי אֶל-גְּוִי לֹא-קִרָא בְשָׁמִי:
«פִּרְשָׁתִי יָדֵי כָל-הַיּוֹם אֶל-עַם סוֹרֵר הַהִלְכִים
הַדָּרָךְ לֹא-טוֹב אַחַר מַחֲשַׁבְתֵיהֶם: «הַעַם
הַמְכַעֲסִים אֲתִי עַל-פָּנֵי תָּמִיד זָבָחִים בַּגְּבוּלוֹת
וּמִקְטָרִים עַל-הַלְבָּנִים: «הִישָׁבִים בְּקִבְרִים
וּבְנִצּוֹרִים יִלְיֵנוּ הָאֲכָלִים בְּשֶׁר הַחֲזִיר וּמִרְק

פגלים פליהם: האמרים קרב אליך אל-תגש-בי
כי קדשתיך אלה עשן באפי אש יקדת פל-היום:
הגה כתובה לפני לא אחשה כי אם-שלמתי
ושלמתי על-חיקם: ועונתיכם ועונת אבותיכם
יחדו אמר י-הוה אשר קטרו על-ההרים ועל-
הגבעות חרפוני ומדתי פעלתם ראשנה אל-
חיקם: פה | אמר י-הוה פאשר ימצא התירוש
באשפול ואמר אל-תשחיתוהו כי ברכה בו פן
אעשה למען עבדי לבלתי השחית הפל:
והוצאתי מיצלב זרע ומיהודה יורש הרי
וירשונה בחירי ועבדי ישפנו-שמה: והנה השרון
לנה-צאן ועמק עכור לרביץ בקר לעמי אשר
דרשוני: ואתם עזבי י-הוה השכחים את-הר
קדשי הערכים לגד שלחן והמלאים למני
ממסד: ומניתי אתכם לחרב וכלכם לטבח
תכרעו יען קראתי ולא עניתם דברתי ולא
שמעתם ותעשו הרע בעיני ובאשר לא-תפצתי
בחרתם: לכך פה-אמר | א-דני י-הוה הגה
עבדי יאכלו ואתם תרעבו הגה עבדי ישחיו ואתם
תצמאו הגה עבדי ישמחו ואתם תבשו: הגה
עבדי ירנו מטוב לב ואתם תצעקו מפאב לב
ומשבר רוח תילילו: והנחתם שמכם לשבועה

לבחירי והמיתך א-דני י-הוה ולעבדיו יקרא שם
אחר: א אשר המתברך בארץ יתברך בא-לתי אמן
והנשבע בארץ ישבע בא-לתי אמן כי נשפחו
הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני: כי-הגני
בורא שמים חדשים וארץ חדשה ולא תזכרנה
הראשונות ולא תעלינה על-לב: כי-אם-שישו
וגילו עדי-עד אשר אני בורא כי הגני בורא את-
ירושלם גילה ועמה משוש: וגלתי בירושלם
ושחתי בעמי ולא-ישמע בה עוד קול בכי וקול
זעקה: לא-יהיה משם עוד עול ימים וזמן אשר
לא-ימלא את-ימיו כי הנער בן-מאה שנה ימות
והחוטא בן-מאה שנה יקלל: ובנו בתים וישבו
ונטעו כרמים ואכלו פרים: לא יבנו ואחר ישב
לא ישעו ואחר יאכל כי-כימי העץ ימי עמי
ומעשה ידיהם יבלו בחירי: לא יגעו לריק ולא
ילדו לבהלה כי זרע ברוכי י-הוה הגה
וצאצאיהם אתם: והנה טרם-יקראו ואני אענה
עוד הם מדברים ואני אשמע: זאב וטלה ירעו
כאחד ואריה כבקר יאכל-תבן ונחש עפר לחמו
לא-ירעו ולא-ישחיתו בכל-הר קדשי אמר
י-הוה:

הלכות שמטה ויובל פרק ח

ה, א כדרך שאסור לעבד הארץ בשביעית כן אסור לחזק ידי ישראל שעובדין אותה, או למכר לחזן כלי עבודה: לפי שאסור לחזק ידי עובדי עברה.

ה, ב ואלו כלים שאין האמן רשאי למכרן בשביעית, למי שהוא חשוד על השביעית מחרשה וכל פליה, העל והמזרה והדקור. זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת למלאכה שאסורה בשביעית, אסור למכרו לחשוד; ולמלאכה שאפשר שתהיה אסורה ותהיה מתרת, מתר למכרו לחשוד.

ה, ג פיצד: מוכר הוא לו המגול, והעגלה וכל פליה שאם יקצר בו מעט ויביא על העגלה מעט, הרי זה מתר; ואם יקצר בדרך הקוצרין או יביא כל פרות שדהו, אסור.

ה, ד ומתר למכר סתם למי שאינו חשוד, אפילו דבר שמלאכתו מיוחדת למלאכה האסורה בשביעית שחרי אפשר שקנה בשביעית, לעשות בו מלאכה לאחר שביעית.

ה, ה היוצר מוכר המש כדי שמו, והמש עשרה כדי יין. ומתר למכר לגוי יתר מזה, ואינו חושש שמא ימכר לישראל; ומוכר כדים רבות לישראל החשוד בחוצה לארץ, ואינו חושש שמא יביא לארץ.

ה, ו מוכר לחשוד פרה חורשת, שחרי אפשר לשחטה. ומוכר לו שדהו, שחרי אפשר שיובירה; אבל לא ימכר לו שדה האילן, אלא אם בן פוסק עמו על מנת שאין לו באילן. ומשאילו סאה למדד בה, אף על פי שהוא יודע שיש לו גרן שחרי אפשר שימדד בה בתוך ביתו. ופורט לו מעות, אף על פי שהוא יודע שיש לו פועלים. וכלן בפרוש, אסורים. וכן משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית, נפה וכברה רחים ותנור; אבל לא תבר ולא תטחן עמה.

ה, ז ומתר למכר סתם למי שאינו חשוד, אפילו דבר שמלאכתו מיוחדת למלאכה האסורה בשביעית, למי שהוא חשוד על השביעית מחרשה וכל פליה, העל והמזרה והדקור. זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת למלאכה שאסורה בשביעית, אסור למכרו לחשוד; ולמלאכה שאפשר שתהיה אסורה ותהיה מתרת, מתר למכרו לחשוד.

ה, ח פיצד: מוכר הוא לו המגול, והעגלה וכל פליה שאם יקצר בו מעט ויביא על העגלה מעט, הרי זה מתר; ואם יקצר בדרך הקוצרין או יביא כל פרות שדהו, אסור.

ה, ט פשם שאסור לעשות סחורה בפרות שביעית, או לשמר אותן כן אסור לקח אותן מעם הארץ: לפי שאין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ, ואפילו כל שהוא שמא לא יאכל אותן בקדשת שביעית. הלוקח לזלב מעם הארץ בשביעית, נותן לו אתרוג מתנה; ואם לא נתן לו, מבליע לו דמי אתרוג בדמי הלזלב. ה, י במה דברים אמורים, בזמן שהיה מוכר פרות שפמותן בשומר, כגון תאנים ורמונים וכיוצא בהן; אבל אם היה מוכר פרות שחזקתן מן החפקר, כגון הפיגם, והירבוזין השוטים, והחלגלוגות, והכספר שלהרים, וכיוצא בהן הרי זה מתר לקח ממנו מעט, בדמי שלוש סעודות בלבד: משום כדי חייו שלמוכר.

ה, יא וכן כל דבר שאינו חיב במעשרות, כגון שום בעל בכי, ובצל שלרכפה, וגריסין הקלקיות, ועדשים המצריית, וכן זרעוני גנה שאינן נאכלין כגון זרע לפת וצנון, וכיוצא בהן הרי אלו נלקחין מפל אדם בשביעית.

ה, יב במה דברים אמורים, בעם הארץ סתם; אבל מי שהוא חשוד לעשות סחורה בפרות שביעית, או לשמר פרותיו ולמכר מהן אין לוקחין ממנו דבר שיש עליו זיקת שביעית, כלל. ואין לוקחין ממנו פשתן, אפילו סרוק; אבל לוקחין ממנו טווי ושזור.

ה, יג החשוד על השביעית, אינו חשוד על המעשרות; והחשוד על המעשרות, אינו חשוד על השביעית: שאם על פי שזה וזה מן התורה מעשר טעון הבאת מקום, מה שאין כן בשביעית; ושביעית אין לה פדיון, מה שאין כן במעשר.

ה, יד החשוד על הטהרות, אינו חשוד לא על המעשר ולא על השביעית: שהאכל הטמא הזה שמכרו בחזקת טהור, אינו מטמא אחרים אלא מדברי סופרים; והחשוד לדברי סופרים, אינו חשוד לדברי תורה.

ה, טו כל החשוד על דבר אף על פי שאינו נאמן על שלעצמו, נאמן על שלאחרים: חזקה, אין אדם חוטא לאחרים. לפיכך החשוד על דבר, דנו ומעידו.

ה, טז הפוהגים חשודין על השביעית לפי שהם

הלכות שמטה ויובל פרק ט

ט, א מצות עשה להשמיט המלוה בשביעית, שנאמר "שמוט כל-בעל משה ידו"; והתובע חוב שעברה עליו שביעית עבר על לא תעשה, שנאמר "לא-יגש את-רעהו".

ט, ב אין שמטת כספים נוהגת מן התורה בשביעית, אלא בזמן שהיובל נוהג שיש שם שמטת קרקע שהרי ישוב הקרקע לבעליו בלא כסף; ודבר זה, קבלה הוא: אמרו חכמים, בזמן שאתה משמיט קרקע אתה משמיט כספים בכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ; ובזמן שאין שם שמטת קרקע אין אתה משמיט כספים בשביעית, אפלו בארץ.

ט, ג ומדברי סופרים שתהא שמטת כספים נוהגת בזמן הזה בכל מקום, ואף על פי שאין היובל נוהג כדי שלא תשתבח תורת השמטת כספים מישראל.

ט, ד אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה שנאמר "מקץ שבע-שנים, תעשה שמטה. וזה, דבר השמטה שמוט...", ושם הוא אומר "מקץ

אומרים הואיל והתרומות מתרות לנו, אף על פי שהן אסורין על הזרים במיתה, קל וחמר, פרות שביעית. לפיכך סאה תרומה שנפלה למאה סאה של פרות שביעית, תעלה; נפלה לפחות ממאה, ירקבו הכל ולא ימכרו לפוהגים בכל מדמע, לפי שהם חשודין על השביעית.

ה, יז הצבעין והפשמין לוקחין מרסן מפל מקום, ואין חוששין שמוא מספיחי שביעית הוא.

גכ"א קפה בשביעית, לא יהיו מדקדקין בהצרות שלאוכלי שביעית; ואם נתנו להן פת, מתרת, ואין חוששין לה, שמוא מספיחי שביעית היא: שלא נחשדו ישראל להיות נותנין אלא או מעות שביעית, או ביצים הנלקחות בדמי שביעית. ומתר ללוות מן העניים פרות בשביעית, ומחזירין להן פרות בשנה שמינית.

שבע שנים, במעד שנת השמטה בחרג הספות": מה שם אחר שבע, אף השמטת כספים אחר שבע.

ט, ה לפיכך המלוה את חברו בשביעית עצמה, גובה חובו כל השנה; ובשנת שקע חמה בלילי ראש השנה שלמוצאי שביעית, אבד החוב. שחט את הפרה, וחלקה על דעת שהיום ראש השנה שלמוצאי שביעית, ונתעבר אלול, ונמצא אותו היום סוף שביעית אבדו הדמים, שהרי עברה שביעית על החוב.

ט, ו שביעית משמטת את המלוה; ואפלו מלוה שבשטר שיש בו אחריות נכסים, הרי זה משמיט. ואם סים לו שדה בחלוואתו, אינו משמיט. והשביעית משמטת את השבועה, שנאמר "לא-יגש" מפל מקום, לא לשלם ולא להשבע.

ט, ז במה דברים אמורים, בשבועת הדינין, וכל פינצא בה מדברים שאם יודה בהן, שביעית משמטת; אבל שבועת השומרין והשתפין,

וכיוצא בהן משבועות שאם יודה ישלם חרי זה ישבע אחר השמטה.

ט, ה הלוחו ותבעו וכפר בו, והגיעה שמטה והוא בכפירתו, והודה אחר שעברה שביעית, או שבאו עליו עדים אחר השביעית אין השביעית משמטה.

ט, ט המלוה את חברו, וקבע לו זמן לעשר שנים אינו משמיט: אף על פי שהוא בא לידי "לא-וגש", חרי הוא עתה אינו יכול לנגש.

התנה עמו שלא יתבענו, שביעית משמטה.

ט, ו המלוה את חברו, והתנה עמו שלא תשמטנו שביעית חרי זה נשמט, שאינו יכול לבטל דין השביעית. התנה עמו שלא ישמיט הוא חוב זה, ואפלו בשביעית תנאו קנים: שפלו תנאי שבממון קנים; ונמצא זה חיב עצמו בממון שלא חיבה אותו תורה בו, שהוא חיב.

ט, ז לא הקפת החנות, אינה נשמטת; ואם עשה אותה מלוה, נשמטת. שבר שכיר, אינו נשמט; ואם זקפו עליו מלוה, חרי זה נשמט. קנסות שלחאונם, והמפתה, והמוציא שם רע אינם נשמטיין; ואם זקפן במלוה, נשמטיין. ומאימתי נזקפין במלוה, משעת העמדה בדין.

ט, ח המגרש את אשתו קדם השמטה, אין פתתה נשמטת; ואם פגמה אותה, או זקפתה עליו במלוה נשמטת.

ט, ט, יג המלוה על המשפוח, אינו משמיט והוא שיהיה החוב פנגד המשפוח; ואם היה יתר, משמיט היתר על המשפוח.

ט, יד המוסר שטרותיו לבית דין, ואמר להם אתם גבו לי חובי זה אינו נשמט: שנאמר "ואשר יהיה לך את-אחיד", וזה בית דין תובעין אותו. וכן בית דין שחתכו את חדין, וכתבו איש פלוני אתה חיב לתן לזה כך וכך אינו נשמט: שזה פגבוי הוא, וכאלו בא לידו; ואינו במלוה.

ט, טו בשראה הלל הזקן שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, ועוברין על הפתוב בתורה "השמר

לך פן-יהיה דבר...", התקין פרזבול, כדי שלא ישמט החוב עד שילוו זה את זה. ואין הפרזבול מועיל אלא בשמטת כספים בזמן הזה, שהיא מדברי סופרים; אבל שמטה שלתורה, אין הפרזבול מועיל בה.

ט, טז אין פותבין פרזבול אלא בית דין חכמים גדולים ביותר, בבית דינו שלרפי אמי ורפי אפי שהן ראויין להפקיע ממון בני אדם; אבל שאר פתי דינין, אין פותבין.

ט, יז זה הוא גופו שלפרזבול מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדינין שבמקום פלוני, שפל חוב שיש לי, שאגבנו כל זמן שארצה; והדינין חותמין מלמטה, או העדים.

ט, יח אין פותבין פרזבול, אלא על הקרקע; אם אין קרקע ללוה מזופה לו המלוה פל שהוא בתוך שדהו, אפלו קלח שלכרוב. השאילו מקום לתנור או לכירה, פותבין עליו פרזבול; היתה לו שדה ממשכנת, פותבין עליה פרזבול. וכותבין לאיש על נכסי אשתו, וליתומים על נכסי אפטרופין.

ט, יט אין לו קרקע, ולערב יש לו קרקע פותבין עליה פרזבול. היה לו חוב על חברו, ויש לחברו קרקע הואיל והוא תחת שעבודו, פותב עליו פרזבול.

ט, כ אחד שלוה מחמשה, צריכים פרזבול לכל אחד ואחד; וחמשה שלוו מאחד, דינ פרזבול אחד לכלן. פתב הפרזבול תחלה, ואחר כך הלוח אינו מועיל, אלא משמיט: עד שיתב הפרזבול אחר שהלוח. נמצאת אומר שפל מלוה הקודמת לפרזבול, אינה נשמטת בפרזבול זה; ואם הפרזבול קודם את המלוה, חרי זו נשמטת. לפיכך פרזבול המקדם פשר, והמאחר פסול.

ט, כא פיצד: פתב הפרזבול בניסן, והקדים זמנו מאדר פשר: שחרי הורע פוחו, שאינו משמיט אלא עד אדר. אבל אם אחר זמנו, וכתבו מאיר פסול: שחרי מיפה פוחו, שהוא

אינו משמיט עד אר שאלא פדין שאין דינו
שלא ישמיט אלא עד ניסן, בשעת מסירת
הדברים לבית דין.

ט, כב המוציא שטר חוב אחר שביעית, ואין
עמו פרזבול אבד חובו. ואם אמר היה לי,
ואבד נאמן: שמומן הסכנה ואלה, בעל חוב
גובה שלא בפרזבול. ולא עוד, אלא פשיביא
בעל חוב את שטרו, או פשיביא לתבע במלוח
על פה אומרים לנתבע שלם לו; ואם טען
הנתבע ואמר, אינה פרזבול שלו אומרים
לתובע, היה לה פרזבול ואבד: אם אמר פן
היה, נאמן; ואם הודה שלא כתב פרזבול, אבד
חובו. והיתומים, אינן צריכין פרזבול.

ט, כג הוציא פרזבול, וטען הנתבע ואמר מלוח
זו שהוא תובע אחר פרזבול זה היתה, והתובע
אומר קדם פרזבול היתה התובע נאמן: שאלו
אמר היה לי ואבד נאמן, ואם על פי שאין אנו
יודעין זמן הפרזבול שאבד.

ט, כד טען הנתבע ואמר, מלוח יש לו אצלי,
והתובע אומר לא בי, אלא תקפת החנות היא
שאינה נשמטת שחרי לא זקפתיה מלוח חרי
זה נאמן: שאם ירצה יאמר מלוח היתה,
ופרזבול היה לי ואבד שפיון שתקנו חכמים
פרזבול, חזקה היא שאין אדם מניח דבר מתר
ואוכל דבר אסור.

ט, כה תלמידי חכמים שחלו זה את זה, ומסר
דבריו לתלמידים, ואמר מוסר אני לכם שכל
חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה אינו

צריך לכתב פרזבול: מפני שהן יודעים
שהשמטת בספים בזמן הזה מדבריהם,
ובדברים בלבד היא נדחית.

ט, כו כל המחזיר חוב שעברה עליו שביעית,
רוח חכמים נוחה ממנו. וצריך המלוח לומר
למחזיר, משמיט אני ובכר נפטרת ממני:
אומר לו את על פי כן, רצוני שתקבל יקבל
ממנו, שנאמר "לא-יגש" וחרי לא נגש. ולא
יאמר לו בחובי, אני נותן לה; אלא יאמר לו
שלי הם, ובמתנה אני נותן לה.

ט, כז החזיר לו חובו, ולא אמר לו פן מספב
עמו בדברים, עד שיאמר לו שלי הם ובמתנה
נתתם לה; ואם לא אמר, לא יקבל ממנו אלא
יטל מעותיו, וילך לו.

ט, כח מי שנמנע מלהלוות את חברו קדם
השמטה, שמא יתאחר החוב אצלו וישמיט עבר
בלא תעשה, שנאמר "השמר לה...". וחטא
גדול הוא שחרי הזהירה תורה עליו בשני
לאויו, שנאמר "השמר לה פן...": וכל מקום
שנאמר השמר, או פן, או אל חרי זו מצות לא
תעשה. והתורה הקפידה על מחשבה רעה זו,
וקראה אותו "בלניעל"; וחרי הוסיף הכתוב
להזהיר ולצוות שלא ימנע אלא ויתן, שנאמר
"נתון תתן לו, ולא-ירע לבכך בתתך לו...";
והבטיח הקדוש ברוך הוא בשכר מצוה זו
בעולם הזה, שנאמר "פי בגלל הדבר הזה,
יברכה ה'".

הלכות שמטה ויובל פרק י

עד שיהיה כל אחד ואחד מפיר ארצו; ושבע
שנים עשו בכבוש הארץ, ושבע שנים בחלוק.
י, ב נמצאת אומר בשנת שלוש וחמש מאות
ואלפים מראש השנה שאחר מולד אדם
הראשון, שהוא שנה שניה ליצירה התחילו
למנות. ועשו שנת עשר וחמש מאות ואלפים
ליצירה, שהוא שנת אחת ועשרים משנכנסו

יא מצות עשה לספר שנים שבע שבע, ולקדש
שנת החמשים שנאמר "וספרת לה, שבע
שבת שנים... וקדשתם, את שנת החמשים";
ושתי מצוות אלו, מסורין לבית דין הגדול
בלבד. ומאימתי התחילו למנות: מאחר ארבע
עשרה שנה משנכנסו לארץ שנאמר "שש
שנים תזרע שדה, ושש שנים תזמר פרמך",

לְאֶרֶץ שְׁמֹנֶה; וּמָנוּ שִׁבְעַת שָׁמַטוֹת וְקִדְּשׁוּ שְׁנַת חֲמִשִּׁים, שֶׁהִיא שְׁנַת אַרְבַּע וְשָׁשִׁים מִשְׁנַבְּנִסוּ לְאֶרֶץ.

יג. שִׁבְעָה עָשָׂר יוֹבְלִים מָנוּ יִשְׂרָאֵל, מִשְׁנַבְּנִסוּ לְאֶרֶץ וְעַד שִׁנְצָאוּ; וְשָׁנָה שִׁנְצָאוּ בָּהּ, שֶׁחָרַב הַבַּיִת בְּרֵאשׁוֹנָה, מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית הָיְתָה, וְשְׁנַת שֵׁשׁ וְשָׁלוֹשִׁים בַּיּוֹבֵל הָיְתָה שֶׁאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וְעֶשְׂרֵי שָׁנִים, עָמַד בַּיִת רֵאשׁוֹן.

יד. בֵּינן שְׁחָרַב הַבַּיִת, בָּטַל מִנֵּין זֶה, מִשְׁפָּטָה הָאֶרֶץ. וְנִשְׁאַרָה הָאֶרֶץ חֲרָבָה, שְׁבָעִים שָׁנָה; וְנִבְנְהָ בַיִת שְׁנִי, וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים עָמַד. וּבִשְׁנָה הַשְּׁבִיעִית מִבְּנִינוּ, עָלָה עֲזָרָא וְהִיא הַבִּיָּאָה הַשְּׁנִיָּה; וּמִשְׁנָה זֹאת הִתְחִילוּ לְמִנּוֹת מִנֵּין אַחֵר. וְעָשׂוּ שְׁנַת שְׁלוֹשׁ עָשָׂרָה לְבִנּוֹן בַּיִת שְׁנִי שְׁמֹנֶה, וּמָנוּ שִׁבְעַת שָׁמַטוֹת וְקִדְּשׁוּ שְׁנַת חֲמִשִּׁים; אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם יוֹבֵל בַּבַּיִת שְׁנִי, מוֹנִין הָיוּ אוֹתוֹ בְּדִי לְקִדְּשׁ שְׁמֹנֶה.

יח. נִמְצְאָתָ לְמַד שֶׁהַשְּׁנָה שֶׁחָרַב בָּהּ הַבַּיִת בְּאַחֲרוֹנָה, שֶׁתְּחִלָּתָהּ מִתְּשָׂרֵי שְׁאַחַר הַחֲרָבָן בְּשָׁנֵי חֲדָשִׁים, שֶׁחָרִי מִתְּשָׂרֵי הוּא הַמִּנֵּין לְשִׁמּוֹת וְלַיּוֹבְלוֹת אוֹתָהּ הַשְּׁנָה מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית הָיְתָה, וְשְׁנַת חֲמִשׁ עָשָׂרָה מִן הַיּוֹבֵל הַתְּשִׁיעִי הָיְתָה.

יז. וְלִפִּי חֲשָׁבּוֹן זֶה, שָׁנָה זֹאת שֶׁהִיא שְׁנַת אֶלְפָּה וּמֵאָה וְשִׁבְעַת לְחָרְבּוֹ, שֶׁהִיא שְׁנַת שִׁבְעַת וְשָׁמוֹנִים וְאַלְפָּה וְאַרְבַּע מֵאוֹת לְמִנֵּין שְׁטָרוֹת, שֶׁהִיא שְׁנַת שֵׁשׁ וְשָׁלוֹשִׁים וְתִשְׁעַת מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לְיִצְיָרָה הִיא שְׁנַת שְׁמֹנֶה, וְהִיא שְׁנַת אַחַת וְעֶשְׂרִים מִן הַיּוֹבֵל.

יז. אֲבָל כָּל הַגְּאוֹנִים אָמְרוּ שֶׁמִּסְרַת הִיא בִּידֵיהֶם אִישׁ מִפִּי אִישׁ, שֶׁלֹּא מָנוּ בְּאוֹתָן הַשְּׁבָעִים שָׁנָה שֶׁבֵּין חָרְבַן בַּיִת רֵאשׁוֹן וּבִנּוֹן בַּיִת שְׁנִי אֲלֹא שְׁמֹנֶה בְּלָבָד, בְּלֹא יוֹבֵל; וְכֵן מִשְׁחָרַב בְּאַחֲרוֹנָה, לֹא מָנוּ שְׁנַת חֲמִשִּׁים אֲלֹא שִׁבְעַת שָׁבָע בְּלָבָד מִתְּחִלַּת שְׁנַת הַחֲרָבָן. וְכֵן עוֹלָה מִתְּלִמוּד עֲבוּדָה זָרָה, בְּפִי חֲשָׁבּוֹן זֶה שֶׁהוּא קִבְּלָה.

יח. וְשְׁנַת הַשְּׁמֹנֶה יְדוּעָה הִיא וּמִפְּרֻסְמָתָ, אֲצֵל הַגְּאוֹנִים וְאֲנָשֵׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְכֵן לֹא מָנוּ אֲלֹא לְשָׁנֵי חָרְבּוֹ, מִשְׁלִיכִין אוֹתָן שִׁבְעַת שָׁבָע. וְלִפִּי חֲשָׁבּוֹן זֶה תְּהִי שָׁנָה זֹאת, שֶׁהִיא שְׁנַת שִׁבְעַת וּמֵאָה וְאַלְפָּה לְחָרְבּוֹ, מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית. וְעַל זֶה אָנוּ סוֹמְכִין, וּבְפִי חֲשָׁבּוֹן זֶה אָנוּ מוֹרִין לְעִנּוֹן מִעֲשָׂרוֹת וְשְׁבִיעִית וְהַשְּׁמֹנֶה כִּסְפִים שֶׁחֲקָפְלָה וְהַמְעֵשָׂה עֲמוּדִים גְּדוֹלִים בְּהוֹרָאָה, וּבְחֵן רָאוּי לְהַתְּלוֹת.

יט. שְׁנַת יוֹבֵל אֵינָה עוֹלָה מִמִּנּוֹן שְׁנֵי הַשְּׁבָעִים אֲלֹא שְׁנַת תִּשְׁעַת וְאַרְבָּעִים שְׁמֹנֶה, וְשְׁנַת חֲמִשִּׁים יוֹבֵל; וְשְׁנַת אַחַת וְחֲמִשִּׁים, תְּחִלַּת שֵׁשׁ שָׁנִים שְׁלֹשָׁבָע. וְכֵן בְּכָל יוֹבֵל וַיּוֹבֵל.

יז. מִשְׁגָּלָה שִׁבְעַת רְאוּבֵן וְשִׁבְעַת גָּד וְחֲצִי שִׁבְעַת מְנַשֶּׁה, בָּטְלוּ הַיּוֹבְלוֹת שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּקְרָאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ, לְכָל-יִשְׁבֵּיָהּ", בְּזִמְנָן שֶׁכָּל יוֹשְׁבֵיָהּ עָלֶיהָ; וְהוּא שֶׁלֹּא יְהִי מִעֲרָבִין שִׁבְעַת בְּשִׁבְעַת, אֲלֹא כֵּן יוֹשְׁבִים כְּתֻקָּן.

יח. בְּזִמְנָן שֶׁהַיּוֹבֵל נִזְהָג בְּאֶרֶץ, נִזְהָג בְּחֻצָּה לְאֶרֶץ; שֶׁנֶּאֱמַר "יוֹבֵל הִיא" בְּכָל מְקוֹם, בֵּין בְּפִנֵּי הַבַּיִת בֵּין שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי הַבַּיִת. וּבְזִמְנָן שֶׁהַיּוֹבֵל נִזְהָג, נִזְהָג דִּין עֶבֶד עֲבָרִי, וְדִין כְּתִי עָרֵי חוּמָה, וְדִין שְׂדֵה חֲרָמִים, וְדִין שְׂדֵה אַחֲזָה, וּמִקְבְּלִין גֵּר תוֹשֵׁב; וְנִזְהָגַת שְׁבִיעִית בְּאֶרֶץ, וְהַשְּׁמֹנֶה כִּסְפִים בְּכָל מְקוֹם מִן הַתּוֹרָה.

יח. וּבְזִמְנָן שֶׁאֵין הַיּוֹבֵל נִזְהָג, אֵין נִזְהָג עֶבֶד עֲבָרִי, וְלֹא כְּתִי עָרֵי חוּמָה, וְלֹא שְׂדֵה אַחֲזָה, וְלֹא שְׂדֵה חֲרָמִים, וְאֵין מִקְבְּלִין גֵּר תוֹשֵׁב; וְנִזְהָגַת שְׁבִיעִית בְּאֶרֶץ מִדְּבָרֵיהֶם, וְכֵן הַשְּׁמֹנֶה כִּסְפִים בְּכָל מְקוֹם מִדְּבָרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ.

יח. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְתַקְעַת בְּשׁוֹפָר בְּעֵשִׂירֵי לְתִשְׂרֵי, בְּשְׁנַת הַיּוֹבֵל. וּמִצְוָה זֹאת מְסוּרָה לְבַיִת דִּין, תְּחִלָּה; וְכָל יַחִיד וַיְחִיד חָיִב לְתַקְעַת, שֶׁנֶּאֱמַר "תְּעַבְּרוּ שׁוֹפָר...". וְתוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר תִּשְׁעַת כְּדָרֵךְ שֶׁתוֹקְעִין בְּרֵאשׁוֹת הַשְּׁנָה; וּמִעֲבִירִין שׁוֹפָר בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל.

יח. שׁוֹפָר שֶׁלְיוֹבֵל וְשֶׁלְרֵאשׁוֹת הַשְּׁנָה, אֶחָד הוּא

לְכָל דְבָר; וְאֶחָד הַיּוֹבֵל וְאֶחָד רֹאשׁ הַשָּׁנָה
לְתַקְיָעוֹת: אֲלֵא שְׁבִיבֵיבֵל תּוֹקְעִין בֵּין בְּבֵית דִּין
שְׁקָדְשׁוּ בּוֹ אֶת הַחֹדֶשׁ, וּבֵין בְּבֵית דִּין שְׁלֵא
קָדְשׁוּ בּוֹ אֶת הַחֹדֶשׁ; וְכָל יַחִיד וְיַחִיד חַיֵּב לְתַקְעַ
כָּל זְמַן שְׁבִיבֵית דִּין יּוֹשְׁבֵינָה, וְשְׁלֵא בְּפָנֵי בֵית
דִּין. וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה שָׁחַל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת, לֹא הָיָה
תּוֹקְעִין אֲלֵא בְּבֵית דִּין שְׁקָדְשׁוּ בּוֹ אֶת הַחֹדֶשׁ;
וְאִין כָּל יַחִיד וְיַחִיד תּוֹקְעַ, אֲלֵא בְּפָנֵי בֵית דִּין.
י, טו שְׁלוֹשָׁה דְבָרִים מְעַכְבִּין בַּיּוֹבֵל: תְּקִיעָה;
וְשְׁלוֹשׁ עֲבָדִים; וְהַחֲזָרַת שְׁדוֹת לְבַעְלֵיהֶן, וְזוֹ
הִיא הַשְּׁמִטָּה קַרְקַע. מִרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם
הַכַּפּוּרִים, לֹא הָיוּ עֲבָדִים נִכְטָרִים לְבַתִּיָּהוּ, וְלֹא
מִשְׁתַּעֲבָדִין לְאֲדוֹנֵיהֶן, וְלֹא הַשְּׁדוֹת הַחֲזָרוֹת
לְבַעְלֵיהֶן אֲלֵא עֲבָדִים אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וְשִׁמְחִים,
וְעִטְרוֹתֵיהֶם בְּרֹאשֵׁיהֶם. בַּיּוֹן שֶׁהֵי עַתָּה יוֹם
הַכַּפּוּרִים, תְּקַעוּ בֵית דִּין בַּשּׁוֹפָר, נִכְטָרוּ

עֲבָדִים לְבַתִּיָּהוּ, וְחֲזָרוּ שְׁדוֹת לְבַעְלֵיהֶן.
י, טז דִּין הַיּוֹבֵל בַּשְּׁבִיבֵית הָאָרֶץ וּדִין הַשְּׁמִטָּה,
אֶחָד הוּא לְכָל דְבָר: כָּל שְׁאֵסוֹר בַּשְּׁבִיבֵית
מִעֲבוֹדַת הָאָרֶץ, אֵסוֹר בַּשָּׁנָה יוֹבֵל; וְכָל שְׁמִטָּה
בַּשְּׁבִיבֵית, מִתֵּר בַּיּוֹבֵל; וּמִלְאכּוֹת שְׁלוֹקִין
עֲלֵיהֶן בַּשְּׁבִיבֵית, לוֹקִין עֲלֵיהֶן בַּיּוֹבֵל; וּדִין
פְּרוֹת שָׁנָה יוֹבֵל בְּאֲכִילָה וּמִכִּירָה וּבְכַעוֹר,
כְּדִין פְּרוֹת שְׁבִיבֵית לְכָל דְבָר.

י, יז יִתְּרָה שְׁבִיבֵית עַל הַיּוֹבֵל שֶׁהַשְּׁבִיבֵית
מִשְׁמִטָּה כְּסָפִים, וְאִין הַיּוֹבֵל מִשְׁמִיט כְּסָפִים.
וְיִתֵּר יוֹבֵל עַל הַשְּׁבִיבֵית שֶׁהַיּוֹבֵל מוֹצִיא
עֲבָדִים, וּמִשְׁמִיט קַרְקַע: וְזֶה הוּא דִין מִכִּירַת
שְׁדוֹת הָאֱמוּרָה בַּתּוֹרָה; וְהִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה,
שֶׁנֶּאֱמַר "וְגֹאֲלָהּ, תִּתְּנֶנּוּ לְאָרֶץ". יוֹבֵל מִשְׁמִיט
קַרְקַע, בַּתְּחִלָּתוֹ; וְשְׁבִיבֵית אִין מִשְׁמִיטָּה כְּסָפִים
אֲלֵא בְּסוּפָהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנֵינוּ.

הַלְבוֹת שְׁמִטָּה וַיּוֹבֵל פָּרָק יֵא

וְגוֹרַע מִדְּמֵי הַמִּכָּר, וּמַחֲזִיר לוֹ אֶת הַשָּׂאָר.
י, יח פִּינָד: חֲרֵי שְׁנַשְׂאָר לַיּוֹבֵל עֶשְׂרֵי שָׁנִים,
וּמִכָּר לוֹ שְׂדֵהוּ בְּמֵאָה דִינָר, אֲכָלָה הַלּוֹקֵחַ
שְׁלוֹשׁ שָׁנִים, וְרִצָּה הַמּוֹכֵר לְגֹאֵל נוֹתֵן לוֹ
שִׁבְעִים דִּינָר, וּמַחֲזִיר שְׂדֵהוּ; וְכֵן אִם אֲכָלָה שִׁשׁ
שָׁנִים נוֹתֵן לוֹ אַרְבָּעִים דִּינָר, וּמַחֲזִיר שְׂדֵהוּ. לֹא
גֹאֲלָהּ, אֲלֵא הִיָּתָה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ עַד שָׁנַת הַיּוֹבֵל
תִּחְזַר לְבַעְלִים כָּלָא דְּמִיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר "מִסְּפָר
תְּבוֹאָתָה, יִמְכָּר—לָךְ".

י, יט מִכָּרָה לוֹ וְהִיא מְלֵאָה פְּרוֹת, וְלֹאֲחֵר שָׁנִים
גֹּאֲלָהּ אִינֵנוּ יִכּוֹל לֹאמַר לוֹ, תִּחְזָרָה לִי מְלֵאָה
פְּרוֹת כְּמוֹ שֶׁמִּכְרָתִי לָךְ. לְפִיכֵן אִם מִכְרָה לוֹ
מְלֵאָה פְּרוֹת לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּגֹאֲלָהּ אֲחֵר
שְׁתֵּי שָׁנִים חֲרֵי זֶה אוֹכֵל שְׁלוֹשׁ תְּבוֹאוֹת בְּשְׁתֵּי
הַשָּׁנִים, וְאִינֵנוּ מְחַשֵּׁב עִמּוֹ אֲלֵא לְפָנֵי שְׁתֵּי שָׁנִים
כָּלכָּד: שֶׁנֶּאֱמַר "עַל—פִּי הַשָּׁנִים", לֹא עַל פִּי
הַתְּבוֹאוֹת.

י, כו הַקְּנִיּוֹת וְהַחֲזָרוֹת וּפְרוֹת שֶׁקָּמָה שְׁבַת־וֹכָה,
חֲרֵי הֵן שְׁלֵלֹקֵחַ כְּשֶׁאֶר הַפְּרוֹת שְׁלָה; אֲבָל אֵילָן

י, א, אָרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמִּתְחַלֶּקֶת לְשִׁבְטִים אֵינָה
נִמְכָּרֶת לְצִמְיֹתוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָאָרֶץ, לֹא תִמְכָּר
לְצִמְיֹתוֹת". וְאִם מִכָּר לְצִמְיֹתוֹת, שְׁנֵיהֶם עוֹבְרִין
כָּלָא תַעֲשֵׂה; וְאִין מַעֲשִׂיָהוּ מוֹעִילִין, אֲלֵא תִחְזַר
הַשְּׂדֵה לְבַעְלֵיהָ בַּיּוֹבֵל. וְהַמּוֹכֵר שְׂדֵהוּ לְשִׁשִּׁים
שָׁנָה, אֵינָה יוֹצֵאָה בַּיּוֹבֵל שְׂאִין חֲזָר בַּיּוֹבֵל
אֲלֵא דְבָר הַנִּמְכָּר סִתָּם, אוֹ הַנִּמְכָּר לְצִמְיֹתוֹת.
י, ב, לֹא יִמְכָּר אָדָם בֵּיתוֹ אוֹ שְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ, אִם
עַל פִּי שְׁחָם חוֹזְרִין אֲחֵר זְמַן אֲלֵא אִם כֵּן הָעֲנִי,
שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִי—יָמוּךְ אֲחִיךָ, וּמִכָּר מֵאֲחֻזָּתוֹ".
אֲבָל לְמִכָּר וְלְחֲנִיַח הַדְּמִים בְּכִיסוֹ, אוֹ לְעֲשׂוֹת
בְּהֵן סְחוֹרָה, אוֹ לְקַח בְּהֵן בָּלִים וְעֲבָדִים וּבְהֵמָה
אִינֵנוּ רִשְׁאִי: אֲלֵא לְמִזְזוֹנוֹת בְּלָבָד. וְאִם עָבַר
וּמִכָּר מִכָּל מְקוֹם, חֲרֵי אֵלֵנוּ מְכוֹרִין. וְדַנִּין
בְּבֵית, דִּין בְּתֵי עָרֵי חוֹמָה; וּבַשְּׂדֵה, דִּין שְׂדֵה
אֲחֻזָּה.

י, ג, דִּין מוֹכֵר שְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לְחַשֵּׁב אֶת הַדְּמִים,
לְפִי הַשָּׁנִים הַנִּשְׂאָרוֹת לַיּוֹבֵל; וּבְכָל עֵת שִׁירִצָּה
לְפְרוֹת, מְחַשֵּׁב עִם הַלּוֹקֵחַ עַל הַשָּׁנִים שֶׁאֲכָל,

שְׁנֵי שָׁנִים או שְׁנֵי שָׁנִים, שְׁנֵי חֳדָשִׁים או שְׁנֵי חֳדָשִׁים. פִּי צַד יַעֲשֶׂה יִמְכַר וְיִלְקַח בְּדָמָיו קֶרֶקַע, וְהִלְוֶה אוֹכֵל פְּרוּתֵיהָ, עַד שֶׁתִּגְאָל הַשְּׂדֵה מִיָּדוֹ.

יֵאָדָּם הִלְוֶה שְׂדֵה אַחֲזָה, וְנִטְעָה אֵילָנֹת וְהַשְׁפִּיחָה כִּשְׂחִיָּה חוֹזֶרֶת בַּיּוֹבֵל, שְׁמִינֵי שִׁבְחַת הָאֵילָנֹת שֶׁבַת זָבָה; וְנֹתֵן בְּעַל הַשְּׂדֵה דָּמֵי הַשִּׁבְחָה לְלוֹקַח, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיֵּצֵא מִמֶּכֶר-בֵּית" מִמֶּכֶר חוֹזֵר, וְאֵין הַשִּׁבְחָה חוֹזֵר.

יֵאָדָּם הַמּוֹכֵר אֶת שְׂדֵהוֹ בְּזִמְנֵי שְׂחִיבֵל נֹחֵג, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ אֵינוֹ מֵתָר לְגֹאֵל לְפָחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּמִסְפַּר שָׁנִים-תְּבוֹאָתָה, וּמִכֶּר-לָךְ"; וְאִפְלוּ רָצָה הִלְוֶה, חָרִי זֶה אֲסוּר שֶׁנֶּאֱמַר "בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחֵר הַיּוֹבֵל, תִּקְנֶה מֵאֵת עַמִּיתְךָ", אֵין פָּחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים מִעַתַּת לְעַתַּת מִיּוֹם הַמְּכִירָתָה.

יֵאָדָּם וְצָרִיךְ שִׁיאֲכֹל הִלְוֶה שְׁתֵּי תְּבוֹאוֹת, בְּשְׁתֵּי הַשָּׁנִים וְאַחֵר כֶּף יִגְאָל, שֶׁנֶּאֱמַר "שָׁנִים-תְּבוֹאָתָה"; לְפִיכֶף אִם הִיְתָה אַחַת מִשְׁתֵּי הַשָּׁנִים שְׁבִיעִית, או שְׁנַת שְׁדִפּוֹן או יִרְקוֹן אֵינָה עוֹלָה מִן הַמִּנְיָן. הַנִּיחָה הִלְוֶה בּוֹרָה שָׁנָה וְאֲכֹלָה שָׁנָה, או אֲכֹלָה שָׁנָה וְנָרָה שָׁנָה לְזָרְעָה וְלֹא זָרְעָה חָרִי אֵלֹי עוֹלִין לְמִנְיָן.

יֵאָדָּם מְכָרָה בְּשָׁנַת יוֹבֵל עֲצֻמָּה אֵינָה נִמְכָּרָת, וְהַדָּמִים חוֹזְרִין לְבַעֲלִים. מְכָרָה שָׁנָה אַחַת לְפָנֵי הַיּוֹבֵל חָרִי הִלְוֶה אוֹכֵל אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁנִיָּה אַחֵר הַיּוֹבֵל, שֶׁנֶּאֱמַר "שָׁנִים-תְּבוֹאָתָה".

יֵאָדָּם מְכָר נִקְעִים מְלֵאִים מַיִם, או סְלָעִים שְׂאֵינָם רְאוּיִין לְזָרְעָה חָרִי זֶה בּוֹרָה בְּפָחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים: שֶׁנֶּאֱמַר "בְּמִסְפַּר שָׁנִים-תְּבוֹאָתָה" שְׂדֵה הָרְאוּיָה לְתְּבוֹאָתָה, הִיא שְׂאֵינָה נִגְאָלָת אֲלֹא אַחֵר שְׁתֵּי שָׁנִים. וְאִם לֹא נִגְאָלָה אַף עַל פִּי שְׂאֵינָה רְאוּיָה לְזָרְעָה, חוֹזֶרֶת לְבַעֲלִים בַּיּוֹבֵל.

יֵאָדָּם מְכָר אֵילָנֹת אֵין נִגְאָלִין לְפָחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁחָרִי רְאוּיִין לְתְּבוֹאָתָה; וְאִם לֹא נִגְאָלָה, אֵינוֹ חוֹזְרִין לְבַעֲלִים בַּיּוֹבֵל שֶׁנֶּאֱמַר "וְשָׁב, לְאַחֲזָתוֹ", וְלֹא לְאֵילָנֹת.

יֵאָדָּם מְכָר שְׂדֵהוֹ לְרֵאשׁוֹן, וּמְכָרָה רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי, וְשָׁנִי לְשְׁלִישִׁי, אֲפִלוּ מֵאֵה בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל תִּחְזֹר לְאֲדוֹן רֵאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה, לְאִשְׁרֵי קָנָהוּ מֵאֵתוֹ לְאִשְׁרֵי-לוֹ, אַחֲזַת הָאָרֶץ".

יֵאָדָּם מְכָרָה לְרֵאשׁוֹן בְּמֵאֵה דִינָר, וּמְכָרָה הָרֵאשׁוֹן לְשָׁנִי בְּמֵאֵתַיִם, וְרָצָה הָאֲדוֹן לְגֹאֵל אֵינוֹ מְחַשֵּׁב אֲלֹא עִם הָרֵאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר "לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר-לוֹ".

יֵאָדָּם מְכָרָה לְרֵאשׁוֹן בְּמֵאֵתַיִם, וּמְכָרָה הָרֵאשׁוֹן לְשָׁנִי בְּמֵאֵה חָרִי זֶה מְחַשֵּׁב עִם הָאֲחֵרוֹן. וְכֵן אִם מְכָרָה בְּמֵאֵה, וְהַשְׁפִּיחָה בְּיַד הִלְוֶה, וְחָרִי הִיא רְאוּיָה לְהִמְכַר בְּמֵאֵתַיִם מְחַשֵּׁב לְפִי מַה שֶּׁמְכָר; וְאִם מְכָרָה בְּמֵאֵתַיִם, וְהַכְּסִיפָה, וְחָרִי הִיא רְאוּיָה לְהִמְכַר בְּמֵאֵה מְחַשֵּׁב לְפִי מַה שֶּׁהִיא: לְעוֹלָם מִיַּפִּין כּוֹחַ הַמּוֹכֵר שְׂדֵה אַחֲזָה, וּמְרִיעִין כּוֹחַ הִלְוֶה.

יֵאָדָּם הַמּוֹכֵר שְׂדֵה אַחֲזָה, וְחָי לֹא שְׂדוֹת אַחֲרוֹת, וּמְכָר מֵאוֹתָן הַשְּׂדוֹת כְּדִי לְגֹאֵל שְׂדֵה שְׁמֹכֵר אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ: שֶׁנֶּאֱמַר "וּמֵצֵא כְּדִי גֹאֲלָתוֹ", עַד שֶׁיִּמְצֵא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְצוּי לֹא בְּשַׁעַת שְׁמֹכֵר. וְכֵן אִם לֹא לְגֹאֵל, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְהַשִּׁיגָה יָדוֹ", לֹא שִׁילָהָה.

יֵאָדָּם מְצֵא מְצֵט, וְרָצָה לְגֹאֵל חָזִי הַשְּׂדֵה שְׁמֹכֵר אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ: שֶׁנֶּאֱמַר "כְּדִי גֹאֲלָתוֹ" או גֹּאֵל אֶת פְּלֵה, או אֵינוֹ גֹּאֵל. וְאִם רָצוּ קְרוּבֵיו לְגֹאֵל גֹּאֲלִים, שֶׁנֶּאֱמַר "או-דָּדוֹ או בֶן-דָּדוֹ, יִגְאָלֶנּוּ". יֵאָדָּם הַנּוֹתֵן שְׂדֵהוֹ מִתְּנָה, חָרִי זֶה חוֹזֶרֶת לוֹ בַּיּוֹבֵל שֶׁנֶּאֱמַר "תִּשְׁבֹּה, אִישׁ אֵל-אַחֲזָתוֹ", לְרִבּוֹת אֶת הַמִּתְּנָה.

יֵאָדָּם הָאֲחִין שֶׁחִלְקוּ פְּלִקוֹחוֹת הֵן, וּמְחִזְרִין זֶה לְזֶה חִלְקוֹ בַּיּוֹבֵל; וְלֹא תִפְטֹל חִלְקָתָן מִמִּמּוֹת שֶׁהִיְתָה. וְכֵן הַכְּבוֹר וְהַמִּינִיכָם אֲשֶׁת אַחִיו מְחִזְרִין בַּיּוֹבֵל חֵלֶק שְׁנֵטֵל, וְנוֹטֵל חִלְקָה שֶׁכִּנְגְדוּ.

יֵאָדָּם אֲבָל הַיּוֹרֵשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ אַף עַל פִּי שִׁירְשֵׁת הַבַּעַל מִדְּבָרֵיהֶם עָשׂוֹ חֲזוּק לְדְבָרֵיהֶם כְּשִׁלְתוֹרָה, וְאֵינוֹ מְחִזְרִין בַּיּוֹבֵל. וְאִם יָרֵשׁ

ממנה בית הקברות יחזיר לבני משפחה, משום
פגם משפחה; ויתנו לו דמיה, ומנפין לו דמי

הלכות שמטה

יב, א המוכר בית בתוך עיר המקפת חומה הרי
זה גואל אותה כל שנים עשר חדש מיום שמכר
בכל עת שירצה, ואפלו ביום שמכר; וכשרוצה
לפרות נותן כל הדמים שלקה, ואינו גורע
לזקה פלוג. ואין הקרובים פודין אותה, אלא
המוכר עצמו אם השיגה ידו. ויש לו למכר
מנכסיו ולפרות; אבל לא ילוה ויגאל, ולא יגאל
לחציון.

יב, ב מת הלוקח, יפרה מיד בנו; וכן אם מת
המוכר, יש לבנו לפרותה כל שנים עשר חדש.
מכר לראשון, ומכר ראשון לשני בתוך השנה
מונין לראשון; פיון ששלמה שנה לראשון,
החלט הבית ביד השני שהמוכר מכר לשני,
כל זכות שתבוא לידו.

יב, ג הגיע שנים עשר חדש ולא גאלה, הרי זו
נחלטה ביד הלוקח; וכן אם נתן הבית מתנה
ולא גאלו כל שנים עשר חדש, הרי זה נחלט
ביד זה שנתן לו מתנה.

יב, ד היתה שנה מעפרת, אינו נחלט עד סופה
שנאמר "עד-מלאת לו שנה תמימה", להביא
חדש העבור. מכר שני בתים, אחד בחצי אדר
ראשון ואחד בראש אדר שני זה שמכר בראש
אדר שני, פיון שהגיע אחד באדר שלשנה
הפאה עלתה לו שנה; וזה שמכר בחצי אדר
ראשון, לא עלתה לו שנה עד חצי אדר שלשנה
הפאה מפני שירד הלוקח בחדש העבור.

יב, ה הגיע יום שנים עשר חדש, ולא נמצא
הלוקח לפרות ממנו הרי זה מניח מעותיו
בבית דין, ושובר את הדלת ונכנס לביתו;
ואימתי שיבוא הלוקח, יבוא ויטל את מעותיו.
יב, ו המקדיש בית עיר חומה, וגאלו אחר מיד
ההקדש פיון שעלתה לו שנה משעה שנגאל
מיד ההקדש ולא גאלו בעליו, נחלט ביד

קבר אשתו שחרי חיב בקבורתה.

ויזבל פרק יב

הגואל: שאין ההקדש חולט אלא חלקה, שנאמר
"לקנה אתו, לדרתיו".

יב, ז מכר בית עיר חומה, והגיע יזבל בתוך
שנת המכר אינו חוזר ביזבל: אלא יהיה ביד
הלוקח, עד שירצה המוכר לגאל כל שנת
המכר; או תמלא שנה, ויחלט.

יב, ח המוכר בית בבתי החצירים, או בעיר
שאינה מקפת חומה פראוי הרי זה נגאל בכוח
יפה שפדין השדות ושפדין הבתים המקפין
חומה. פיעד: אם רצה לגאל מיד גואל, פדין
הבתים. הגיע שנים עשר חדש ולא גאל הרי זה
גואל עד שנת היזבל, פדין השדות; ובעת
שגואל מחשב עם המוכר, וגורע לו מה שאכל.
הגיע יזבל ולא גאל חוזר הבית בלא דמים,
פדין השדות.

יב, ט כל שהוא לפנים מן החומה, פגון הגנות
והמרחצאות והשוכות הרי הוא בבתים,
שנאמר "אשר-בעיר". אבל השדות שבתוך
העיר, נגאלין פדין השדות שחוצן לעיר;
שנאמר "וקם הבית אשר-בעיר" "הבית" וכל
הדומה לבית, לא השדות.

יב, י בית שאין בו ארבע אמות על ארבע
אמות, אינו נחלט בבתי ערי חומה; וירושלום,
אין הבית נחלט בה; ובית הפנוי בחומה, אינו
בבתי ערי חומה. עיר שגגותיה חומתה, או
שהים חומתה אינה פמקפת חומה.

יב, יא אין המקום נקרא "עיר חומה" עד שיהיה
בו שלוש חצרות או יתר, ובכל חצר מהן שני
בתים או יתר, ויקיפו אותן חומה תחלה, ואחר
כך יבנו החצרות בתוכו; אבל מקום שישב
ואחר כך הקף, או שלא היו בו שלוש חצרות
שלשני שני בתים אינו "עיר חומה", אלא
בתים שבו בבתי החצרים.

יב, יב אין סומכין אלא על חומה המקפתה, בשעת פבוש הארץ. פיצה: עיר שלא היתה מקפת חומה בשעה שבבש יהושוע את הארץ אף על פי שהיא מקפת עתה, הרי היא כבתי החצריים; ועיר שהיתה מקפת חומה בימי יהושוע אף על פי שאינה מקפת עתה, הרי היא כמקפת. וכיון שגלו בחרבן ראשון, בטלה קדשות ערי חומה שהיו בימי יהושוע.

יב, יג כיון שעלה עזרא בביאה שנייה, נתקדשו כל הערים המקפות חומה באותה העת מפני שביאתן בימי עזרא שהיא ביאה שנייה, כביאתן בימי יהושוע: מה ביאתן בימי יהושוע, מנו שמטין ויובלות, וקדשו בתי ערי

הלבנות שמטה ויובל פרק יג

יג, א שבט לוי אף על פי שאין להם חלק בארץ, כבר נצטוו ישראל לתן להם ערים לשבת ומגורשיהם: והערים הם שש ערי המקלט, ועליהן ארבעים ושתים עיר; וכשמוסיפין ערי מקלט אחרות בימות המשיח, הכל ללוים.

יג, ב מגרשי הערים, כבר נתפרשו בתורה שהם שלשת אלפים אמה סביב שנאמר "מקור העיר וחוצה, אלה אמה סביב", ולחלץ הוא אומר "ומדתם מחוץ לעיר, את-פאת-קדמה אלפים באמה...": אלה הראשונות מגרש, ואלפים שמודין חוץ למגרש לשדות וכרמים. יג, ג ונותנין לכל עיר, בית קברות חוץ לתחום זה שאין קוברין מתיחם בתחום עריהם: שנאמר "ומגורשיהם, יהיו לבהמתם ולרכשם, ולכל, חיתם" לחיים נתנו, לא לקבורה.

יג, ד אין עושין בערי הלויים עיר מגרש, ולא מגרש עיר, ולא מגרש שדה, ולא שדה מגרש שנאמר "ושדה מגרש עריהם, לא ימכר", ומפי השמועה למדו שזה שנאמר "לא ימכר", לא ישנה אלא השדה והמגרש והעיר, כל אחד משלשתן כמות שהוא לעולם.

יג, ה וכן בשאר ערי ישראל אין עושין שדה

חומה, ונתחייבו במעשר אף ביאתן בימי עזרא, מנו שמטין ויובלות, וקדשו בתי ערי חומה, ונתחייבו במעשר.

יב, יד וכן לעתיד לבוא בביאה שלישית, בעת שיבנסו לארץ ותחילו למנות שמטין ויובלות, ויקדשו בתי ערי חומה, ויתחייב כל מקום שיבבשוהו במעשרות: שנאמר "והביאה ה' אלהיה, אל-הארץ אשר-ירשו אבותיך וירשתה", מקיש ירשתה לירשת אבותיך מה ירשת אבותיך, אתה נוהג בחדוש כל הדברים האלו; אף ירשתה, אתה נוהג בה בחדוש כל הדברים האלו.

מגרש, ולא מגרש שדה, ולא מגרש עיר, ולא עיר מגרש; ולא יסתר אדם את ביתו לעשותו גנה, ולא יטע את חרבתו גנה: שלא יחריבו ארץ ישראל.

יג, ו פוהנים ולוים שמכרו שדה משדות עריהם, או בית מבתי ערי חומה שלחן אינו גואליו כפדר הזה: אלא מוכרין השדות ואפלו סמוך ליובל, וגואליו מיד; ואם הקדישו שדה, גואליו מיד התקדש לאחר היובל; וגואליו בתי ערי חומה כל זמן שירצו, אפלו אחר כמה שנים שנאמר "גאלת עולם, תהיה ללוים".

יג, ז ישראל שירש את אבי אמו לוי הרי זה גואל פלוים, אף על פי שאינו לוי, הואיל והערים או השדות הן שללוים, גואל לעולם: שדין זה תלוי במקומות אלו, לא בפעלים. ולוי שירש את אבי אמו ישראל אינו גואל פלוים, אלא בישראל: שלא נאמר "גאלת עולם, תהיה ללוים", אלא בערי הלויים.

יג, ח כל שבט לוי, מזהרין שלא ינחלו בארץ כנען, וכן הן מזהרין שלא יטלו חלק בפזת, בשעה שפובשין את הערים שנאמר "לא-יהיה לפהנים הלויים כל-שבט לוי, חלק ונחלה עם-

ישראל", "חלק" בפניה ו"נחלה" בארץ; וכן הוא אומר "בארצם לא תנחל, וחלק, לא-יהיה להם בתוכם", בפניה. וכן לוי או פוחז שנטל חלק בפניה, לוקה; ואם נטל נחלה בארץ, מעבירין אותה ממנו.

וגם יראה לוי שאין הדברים אמורים, אלא בארץ שנבחרתה עליה ברית לאברהם ליצחק וליעקוב, וירשונה בנייהם ונתחלקה להם; אבל שאר כל הארצות שפובש מלך ממלכי ישראל הרי הפוחנים והלויים באותן הארצות ובבזתן, ככל ישראל.

וגם ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובבזתה עם אחיו: מפני שהבדל לעבד את ה' ולשרתו, ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר "יורו משפטיך ליעקב, ותרתיך לישראל".

ותורתך לישראל". לפיכך הבדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה בשאר ישראל, ולא נוחלין, ולא זוכין לעצמן בכוח גופה; אלא הם חיל ה', שנאמר "פרך ה' חילו", והוא פרוך הוא זכה להם, שנאמר "אני חלקך ונחלתך".

וגם, יא ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל בני העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה', וחלקו ישר כמו שעשהו האלהים, ופרק מעל צוארו על החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש גדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים; ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו, כמו שזכה לפוחנים וללויים. הרי דויד אומר "ה', מנת-חלקי וכוסי אתה, תומיך גורלי".

ברוך רחמנא דסייען. נגמר ספר שביעי, בעזרת שדי.

ספר שמיני והוא ספר עבודה

הלכותיו תשע, וזה הוא סדרן: הלכות בית הבחירה, הלכות כלי המקדש והעובדים בו, הלכות ביאת המקדש, הלכות אפודי מזבח, הלכות מעשה הקרבנות, הלכות תמידין ומוספין, הלכות פסולי המקדש, הלכות עבודת יום הכפורים, הלכות מעילה. כל המצוות הנכללות בספר זה, מאה ושלוש מהן שבע וארבעים מצוות עשה, ושש וחמשים מצוות לא תעשה.

הלכות בית הבחירה

יש בכללן שש מצוות שלוש מצוות עשה, ושלוש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: לבנות מקדש; שלא לבנות המזבח גיית; שלא לעלות במעלות עליו; לראות מן המקדש; לשמור את המקדש סביב; שלא להשפית שמירת המקדש. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות בית הבחירה פרק א

ואם מצוות עשה לעשות בית לה', מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, והוגגין אליו שלוש פעמים בשנה שנאמר "ועשו לי מקדש"; וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבנו, והיה לפי שעה שנאמר "כי לא-באתם, עד-עתה...".

אם כן פיון שנבנסו לארץ, העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שפכשו ושהלקו. ומשם באו לשילה, ובנו שם בית שלאבנים; ופרסו וריעות המשכן עליו, ולא היתה שם תקרה. ושלוש מאות ותשע וששים שנה, עמד מקדש שילה. וכשמת עלי, חרב ובאו לגוב עדי-עד".

אם כן פיון שנבנסו המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כן לבנות בהן בית לה', ולהקריב בהן קרבן; ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד, ובהר המזרית שבה שנאמר "ויאמר דויד זה הוא, בית ה' האלהים; וזה-מזבח לעלה, לישראל", ואומר "זאת-מנוחתי עדי-עד".

אם כן פיון שנבנסו המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כן לבנות בהן בית לה', ולהקריב בהן קרבן; ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד, ובהר המזרית שבה שנאמר "ויאמר דויד זה הוא, בית ה' האלהים; וזה-מזבח לעלה, לישראל", ואומר "זאת-מנוחתי עדי-עד".

א, ד בָּנִין שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה, כָּבֵד מִפָּרֶשׁ בְּמַלְכֻיָּם; וְכֵן בָּנִין הֶעֱתִיד לְבָנוֹת אִם עַל פִּי שֶׁהוּא כְּתוּב בִּיחֻזְקָאֵל, אֵינּוּ מִפָּרֶשׁ וּמִבְּאֵר. וְאֲנֹשֵׁי בֵּית שְׁנֵי כְּשֶׁבָנוּ בְּיָמֵי עֲזָרָא בְּנֵהוּ כְּבָנִין שְׁלֹמֹה, וּמַעֲיִן דְּבָרִים הַמִּפְרָשִׁים בִּיחֻזְקָאֵל.

א, ה וְאֵלֹהֵי הַן הַדְּבָרִים שֶׁחֵן עֵינָר כְּבָנִין חֲבִית: עוֹשִׂין בּוֹ קֹדֶשׁ, וְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, וְיִהְיֶה לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ מְקוֹם אֶחָד וְהוּא הַנְּקָרָא אוֹלָם; וְשִׁלְשֶׁתָּן נְקָרְאִין חֵיכָל. וְעוֹשִׂין מְחַצֵּה אַחֲרַת סְבִיב לְחֵיכָל, רְחוּקָה מִמֶּנּוּ כְּעֵין קִלְעֵי הַחֲצָר שֶׁהִיוּ בַּמִּדְבָּר; וְכָל הַמְּקוֹף בְּמַחְצָה זֶה שֶׁהוּא כְּעֵין חֲצָר אֲחֵל מוֹעֵד, הוּא הַנְּקָרָא עֲזָרָה. וְהַכֹּל נְקָרָא מִקְדָּשׁ.

א, ו וְעוֹשִׂין בַּמִּקְדָּשׁ שִׁבְעָה כִּלִּים: מִזְבֵּחַ לְעוֹלָה וְלִשְׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת; וְכִבֹּשׁ שְׁעוּלִים בּוֹ לְמִזְבֵּחַ, וּמְקוֹמוֹ לְפָנֵי הָאוֹלָם מְשוּדָּה לְדָרוֹם; וְכִיּוֹר וְכִנּוֹ, לְקֹדֶשׁ מִמֶּנּוּ חֲפוּתֵינִים יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם לְעִבּוּדָה, וּמְקוֹמוֹ בֵּין הָאוֹלָם וְלְמִזְבֵּחַ, מְשוּדָּה לְדָרוֹם שֶׁהוּא שְׂמָאל הַנְּכַנָּם לְמִקְדָּשׁ.

א, ז וּמִזְבֵּחַ לְקַטְרֵת, וּמִנְזוּרָה, וְשִׁלְחָן; וְשִׁלְשֶׁתָּן בְּתוֹךְ הַקְּדוּשׁ, לְפָנֵי קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים. הַמִּנְזוּרָה בְּדָרוֹם מִשְׂמָאל הַנְּכַנָּם, וְשִׁלְחָן מִיַּמִּין שְׁעָלָיו לְחֵם הַפָּנִים; וּשְׁנֵיהֶם בְּצַד קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים מִבְּחוּץ. וּמִזְבֵּחַ הַקַּטְרֵת מְשוּדָּה מִבֵּין שְׁנֵיהֶם, לְחוּץ.

א, ח וְעוֹשִׂין בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה גְּבוּלִין עַד כַּאֲן לְיִשְׂרָאֵל, עַד כַּאֲן לְפוּתֵיהֶם; וּבּוֹנִים בָּהּ בָּתִּים לִשְׂאֵר צְרָפֵי הַמִּקְדָּשׁ, כָּל בֵּית מִהֶם נְקָרָא לְשִׁכָּה.

א, ט כְּשֶׁבָנוּ הַחֵיכָל וְהָעֲזָרָה, בּוֹנִין בְּאֲבָנִים גְּדוּלוֹת; וְאִם לֹא מְצָאוּ אֲבָנִים, בּוֹנִין בְּלִבְנִים. וְאִין מִכְּצָלִין אֶת אֲבָנֵי הַבָּנִין בְּחַר חֲבִית אֵלֹא מִכְּצָלִין אוֹתָן וּמְסַתְּתִין אוֹתָן מִבְּחוּץ, וְאַחַר כֵּן מְכַנִּיסִין אוֹתָן לְבָנִין: שֶׁנֶּאֱמַר "אֲבָנִים גְּדוּלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת, לְיִסֵּד חֲבִית אֲבָנֵי גְּזִית", וְאוֹמֵר "וּמִקְבּוֹת וְהַגְּרוֹן כָּל-כָּלִי בְרוּזֵל, לֹא-נִשְׁמַע בְּבֵית בְּהַבְּנָתוֹ".

א, י וְאִין בּוֹנִין בּוֹ עֵץ בּוֹלֵט כָּלָל, אֵלֹא אוֹ בְּאֲבָנִים אוֹ בְּלִבְנִים וְסִיד; וְאִין עוֹשִׂין אֲכִסְדְּרוֹת שִׁלְעֵץ כָּבֵל הָעֲזָרָה, אֵלֹא שִׁלְאֲבָנִים אוֹ לִבְנִים. וּמִרְצֵפִין כָּל הָעֲזָרָה בְּאֲבָנִים יְקָרוֹת. וְאִם נִעְקְרָה אֶבֶן אִם עַל פִּי שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּמְקוֹמָהּ הוֹאִיל וְנִתְקַלְקְלָה, פְּסוּלָה; וְאִסּוּר לְפוּתֵהּ הָעוֹבֵד לְעֹמֵד עָלֶיהָ בְּשַׁעַת הָעִבּוּדָה, עַד שֶׁתִּקְבַּע בְּאֶרֶץ.

א, יא וּמְצָוָה מִן הַמִּבְחָר לְחֹזֵק אֶת הַבָּנִין וְלִהְיוֹתוֹ כְּפִי כּוֹחַ הַצְּבֹר, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלָרוֹמֵם אֶת-בֵּית אֱלֹהֵינוּ". וּמִפְּאָרִין אוֹתוֹ, וּמִיַּפִּין כְּפִי כּוֹחֵן: אִם יְכוּלִין לְטוּחַ אוֹתוֹ כִּלּוֹ בְּזָהָב, וְלִהְיוֹתוֹ בְּמַעֲשֵׂיו חֲרִי זֶה מְצָוָה.

א, יב אִין בּוֹנִין אֶת הַמִּקְדָּשׁ בְּלִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבָיוֹם, הַקִּים אֶת-הַמִּשְׁכָּן" בַּיּוֹם מְקִימִין, לֹא בְּלִילָה; וְעוֹסְקִין בְּבָנִין מְעֻלוֹת הַשָּׁחַר, עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים. וְהַכֹּל חֵיבִין לְבָנוֹת וּלְסַעַד בְּעֶצְמוֹן וּבְכַמּוֹנָם אֲנָשִׁים וְנָשִׁים, כְּמִקְדָּשׁ הַמִּדְבָּר; וְאִין מְבַטְלִין תִּינוּקוֹת שְׁלֵבִית רַבָּן לְבָנִין. וְאִין בָּנִין מִקְדָּשׁ דוּחָה יוֹם טוֹב.

א, יג הַמִּזְבֵּחַ, אִין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אֵלֹא בָּנִין אֲבָנִים. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה "מִזְבֵּחַ אֲדָמָה, תַּעֲשֶׂה-לִּי", שֶׁיִּהְיֶה מִחֶבֶר בְּאֲדָמָה שְׁלֵא יִבְנֵהוּ לֹא עַל גְּבִי פִיפִין, וְלֹא עַל גְּבִי מַחִילוֹת; וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וְאִם-מִזְבֵּחַ אֲבָנִים" מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁאֵינּוּ רְשׁוּת, אֵלֹא חוֹבָה.

א, יד כָּל אֶבֶן שֶׁנִּפְגְּמָה בְּדֵי שֶׁתְּחַגֵּר בָּהּ הַצְּפָרָן, כְּסָפִין שֶׁלְשָׁחִיטָה חֲרִי זֶה פְּסוּלָה לְכַבֵּשׁ וְלְמִזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר "אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה, אֶת-מִזְבֵּחַ הַ". וּמַחִיבֵן הָיוּ מְבִיאִין אֲבָנֵי מִזְבֵּחַ: מִן בְּתוּלַת הַקַּרְקַע הוֹפְרִין עַד שֶׁמּוֹגִיעִין לְמְקוֹם הַנְּפֵר שֶׁאֵינּוּ מְקוֹם עִבּוּדָה וּבָנִין וּמוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הָאֲבָנִים, אוֹ מִן הַיָּם הַגְּדוֹל, וּבּוֹנִין בָּהֶן.

א, טו וְכֵן אֲבָנֵי הַחֵיכָל וְהָעֲזָרוֹת, שְׁלֵמוֹת הָיוּ. וְאֲבָנֵי חֵיכָל וְעֲזָרוֹת שֶׁנִּפְגְּמוּ, אוֹ שֶׁנִּפְגְּמוּ פְּסוּלוֹת; וְאִין לָהֶן פְּדִיוֹן, אֵלֹא נִגְנָזִים.

א, טז כָּל אֶבֶן שֶׁנִּפְגְּעָה בָּהּ הַכְּרִזָּל אִם עַל פִּי שְׁלֵא

נפגמה פסולה לבנין המזבח ובנין הכבש, שנאמר "כי הרבך הנפת עליה, ותחללה". והבונה אבן שנגע בה ברזל במזבח או בכבש לוקה, שנאמר "לא-תבנה אתהן גזית"; והבונה אבן פגום, עובר בעשה.

א"ז אבן שנפגמה או שנגע בה ברזל, אחר שנבנית במזבח אותה האבן פסולה, והשאר פשרות. ומלבנין את המזבח פעמים בשנה, בפסח ובחג; וכשמלבנין אותו, מלבנין במפה, אבל לא בכפים שלברזל, שמוא יגע באבן ויפסל.

א"י אין עושין מדרגות למזבח, שנאמר "ולא-תעלה במעלות, על-מזבחי": אלא בונין פמו תל בדרומו שלמזבח, מתמעט ויורד מראש המזבח עד הארץ; והוא הנקרא כבש. והעולה במעלות על המזבח, לוקה.

א"י וכן הנותין אבן אחת מן המזבח או מפל החיבל או מפין האולם ולמזבח, דרך השחתה

לוקה, שנאמר "ונתצתם את-מזבחתם... לא-תעשון כן, לה' אלהיכם".

א"כ המנורה וכליה, והשלחן וכליו, ומזבח הקטרת וכל פלי השרת אין עושין אותן אלא מן המתכת בלבד; ואם עשו אותם שלעין או עצם או אבן או שלזכוכית, פסולין. היו תקחל עניים, עושין אותן אפלו שלברזל; ואם העשירו, עושין אותן שלזהב; אפלו המזרקות והשפודין והמגרפות שלמזבח העולה, והמדות אם יש כוח בעבור, עושין אותן שלזהב; אפלו שערי העזרה מחפין אותן זהב, אם מצאה ידם.

א"כא אין עושין פל הפלים מתחלתן, אלא לשם הקדש; ואם נעשו מתחלתן להדיוט, אין עושין אותן לגבוהה. וכלי גבוהה עד שלא נשתמש בהן גבוהה, רשאי להשתמש בהן הדיוט; ומשנשתמש בהן גבוהה, אסורין להדיוט. אבנים וקורות שהעבן מתחלה לבית הכנסת, אין בונין אותן בחר הבית.

חז"ל זאָגן (ברכות נ"ח): "בשם שפּרצופיהם שוּנים, בך דעותיהם שונות" - אזוי ווי יעדער מענטש זעט אויס אנדערש; די זעלבע האט אויך יעדער אנדערע דעות, יעדער מענטש האלט אנדערש פונעם צווייטן

דאס איז זייער נאָרמאל אז מענטשן זאלן האבן חילוקי דעות, דאס מיינט אָבער נישט אז מען דארף זיך קריגן צוליב דעם, און דאס מיינט נישט אז מען דארף פרוּבירן ארויפצוּווינגען זיין פארשטאנד אויף א צווייטן, אז יענער זאל מוזן האלטן אזוי ווי אים. און מען דארף נישט פיינט האבן יענעם ווייל ער פארשטייט אנדערש.

חז"ל זאָגן (אבות פרק ד') "איזהו מחלוקת לשם שמים? זוהי מחלוקת שמאי והלל, איזהו מחלוקת שלא לשם שמים? זוהי מחלוקת קרח ועדתו" - די מחלוקת פון שמאי און הלל איז דער סימבאל פון א מחלוקת פאר'ן אייבערשטן'ס וועגן, און די מחלוקת פון קרח מיט זיינע מענטשן קעגן משה רבינו, דאס איז דער סימבאל פון א מחלוקת שלא לשם שמים.

שמאי און הלל האבן זיך אסאך געקריגט, זיי האבן זייער שארף געהאלטן איינער קעגן דעם צווייטן. א נאך וואס איינער האט געהאלטן אז ס'איז מותר און מען מעג דאס טון, האט דער צווייטער געהאלטן אויף דעם אז עס איז אסור, און מען דערצערנט דעם אייבערשטן אויב מען טוט עס. פון דעקט וועגן איז די מחלוקת געווען נאר וועגן די הלכה נאך, ווען עס איז געקומען צום פערזענליכן לעבן האבן זיי זיך זייער ליב געהאט. די גמרא זאגט (במות ט"ו.) אז אפילו זיי האבן זיך געקריגט אין הלכה, האבן זיי זיך ווייטער משדד געווען אינאיינעם.

דאס מיינט א מחלוקת לשם שמים. יעדער האלט זיך שטארק ביי זיינס, לויט ווי אזוי ער האלט אז די הלכה איז, און ער איז בשום אופן נישט מסכים צו וואס דער אנדערער זאגט. אָבער פון די אנדערע זייט האבן זיי זיך ווייטער ליב, אזוי ווייט אז זיי זענען גרייט זיך משדד צו זיין איינער מיט'ן צווייטן.

<p>30</p>	<p>ראשון</p>	<p>כד 24</p>	<p>עלות השחר _____ 4:25 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:34 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:56 שקיעה _____ 7:48 בבלי: ב"ב ה • ירושלמי: פסחים מג • תוספתא: מנחות ה נ"ך: ישעיה נב-נג • רמב"ם: שמיטה ויובל ח</p>
<p>1</p>	<p>שני</p>	<p>כה 25</p>	<p>עלות השחר _____ 4:25 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:34 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:57 שקיעה _____ 7:48 בבלי: ב"ב ו • ירושלמי: פסחים מד • תוספתא: מנחות ו נ"ך: ישעיה נד-נה • רמב"ם: שמיטה ויובל ט</p>
<p>2</p>	<p>שלישי</p>	<p>כו 26</p>	<p>עלות השחר _____ 4:26 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:34 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:57 שקיעה _____ 7:48 בבלי: ב"ב ז • ירושלמי: פסחים מה • תוספתא: מנחות ז נ"ך: ישעיה נו-נז • רמב"ם: שמיטה ויובל י</p>
<p>3</p>	<p>רביעי</p>	<p>כז 27</p>	<p>עלות השחר _____ 4:26 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:34 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:57 שקיעה _____ 7:48 בבלי: ב"ב ח • ירושלמי: פסחים מו • תוספתא: מנחות ח נ"ך: ישעיה נח-נט • רמב"ם: שמיטה ויובל יא</p>
<p>4</p>	<p>חמישי</p>	<p>כח 28</p>	<p>עלות השחר _____ 4:26 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:35 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:58 שקיעה _____ 7:48 בבלי: ב"ב ט • ירושלמי: פסחים מז • תוספתא: מנחות ט נ"ך: ישעיה ס-סא • רמב"ם: שמיטה ויובל יב</p>
<p>5</p>	<p>שישי</p>	<p>כט 29</p>	<p>עלות השחר _____ 4:27 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:35 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:58 שקיעה _____ 7:48 בבלי: ב"ב י • ירושלמי: פסחים מח • תוספתא: מנחות י נ"ך: ישעיה סב-סג • רמב"ם: שמיטה ויובל יג</p>
<p>6</p>	<p>שבת</p>	<p>ל 30</p>	<p>עלות השחר _____ 4:27 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:35 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:58 שקיעה _____ 7:47 בבלי: ב"ב יא • ירושלמי: פסחים מט • תוספתא: מנחות יא נ"ך: ישעיה סד-סה • רמב"ם: בית הבחירה א</p>

הדלקת הנרות	ירושלים	ת"א	חיפה	יבנאל
7:08	7:29	7:21	7:09	

מזנ"ש ר"ת	ירושלים	ת"א	חיפה	יבנאל
9:00	8:30	8:33	8:34	8:32
	9:00	9:03	9:04	9:01

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא מְבַקֵּשׁ אֶת הָאָדָם שֶׁיִתְפַּלֵּל לְפָנָיו.
 (ספר המדרות אות התפלה סימן ס"ו)